NAZIONALE
R. BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
ROMA
8
52 A
1 M

Digitized by Google

Digitized by Google

8.52.A.1

DE GEMITV COLVMBÆ

ſiue

De bono lacrymarum.

LIBRI TRES.

Auctore

ROBERTO

S. R. E. CARD.

BELLARMINO

ROMAE,

Typis Bartholomæi Zannetti.

M. DC. XVII.

Superiorum Permiſsu.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. P. Magiſtro Sac. Pal. Apoſtolici.

Cæſar Fidelis Viceſg.

Imprimatur.

F. Hiacynthus Petronius Sacri Apoſtolici Palatij Ma[g.]

REVERENDIS PATRIBVS,

Et chariſſimis Fratribus

VNIVERSAE SOCIETATIS IESV.

Robertus S. R. E. Cardinalis Bellarminus ex eadem Societate F. Æ.

Libellos tres, quos de gemitu Columbæ conſcripſi, iure mihi videor, Patres optimi, nomini veſtro dicare debuiſſe, aut certè potuiſſe. Nam & ego à

prima adoleſcentia Societati Ie-
ſu, ipſo ſpiritu Ieſu vocante,
nomen dedi: & in eius ſinu de
lacte eius ſuxi, & in eius con-
tubernio de cibo eius ſumpſi,
& ſub eius regimine lac, & ci-
bum infantibus & adultis lon-
go tempore miniſtraui. Et ipſa
Societas, vt membrum viuum,
& verum gementis Columbæ,
id eſt, militantis Eccleſiæ, non
ſolùm gemere non ceſſat; ſed
etiam Columbæ velocitatem
imitata, ab ipſo ſuo exordio, ad
extremas vſque Mundi partes
volare non dubitauit: & Colum-
bæ fœcunditatem, diuino mu-
nere, nacta, breui ſic excreuit in
gentem magnam, vt prouincias
orbis terræ penè omnes com-
plexa eſſe videatur: ac denique
more columbino iram ſine fel-
le, in corde, & in lingua ferens,
& iraſcitur vitijs, & bellum cum

erro-

erroribus gerit. Acceſſit & alia cauſa dedicandi huius opuſculi fratribus meis. Nam cùm Septembri menſe proximè elapſo, more mihi ſolito, negocijs alijs intermiſſis, Deo ſoli, & mihi vacarem, inſpirante Domino, ardere cœpi deſiderio excitandi Chriſti fideles ad guſtandum bonum ſpiritualium lacrymarum, illos, inquam, fideles, qui hoc ingens bonum nondum per experientiam nouerant. Neque enim me fugit, ſemper fuiſſe, & nunc etiam eſſe in Eccleſia Dei viui perfectos viros, qui inſtar Columbæ ſemper gemant, & meis adhortationibus non indigeant. Itaque ſcripſi opuſculum de bono lacrymarum, quod fratribus meis potiſſimũ nuncupare conſtitui, quoniam nullis alijs æquè facile ſtudium lacrymarum quæren-

darum, quod primo aſpectu horridum, moleſtumque apparet, perſuadere me poſſe ſperaui, quàm ijs, quos fraternus amor mihi à prima ætate coniunxit. Id verò libentius feci, quòd intelligerem, cohortationem meã non tendere ad aliquid nouum, vel inſolitum Societati. Habent enim ſeniores apud nos exemplum illuſtre Fundatoris. Tanta enim copia lacrymarum beatus Ignatius in precibus abundabat, vt neceſſarium ei fuerit, ab ipſo Domino temperamentum petere. Et (quod planè admirabile eſt) eam à Domino gratiam impetrauit, vt quaſi habenas lacrymarum in manu ſua haberet, quando vellet, ipſe lacrymas funderet, & quando vellet, continuò ſiſteret, nę nimia profuſio lacrymarum oculos læderet. Quod priuilegium

Hiſt. Societ. lib. 16. num. 103.

gium quàm fuerit ſingulare, cognoſci poteſt ex Ioanne Caſſiano, qui collatione priore de oratione, demonſtrat, donum lacrymarum ſic aliquando non petentibus dari, vt alias rogantibus, & quærentibus, & pulſantibus, ne gutta quidem ex arido corde exprimi queat. Habent quoque ijdem ſeniores noſtri (vt alia multa prætercam) exemplum beati Franciſci Xauerij, de quo illud conſtat, tanta copia ſpiritualium conſolationum, & lacrymarum ſuauiſſimarum abundaſſe, vt ipſe quoque temperamentum à Domino petere cogeretur. Habent denique iuniores noſtri exempla duorum adoleſcentium nobiliſſimorum, non minus virtute, quàm ſanguine, beati videlicet Staniſlai Koſtca, & beati Aloyſij Gonzagæ, qui flumina la-

Collat. 1. de orat. cap. 26. & 27.

Hiſt. Societ. lib. 6. c. 106.

Vita B. Staniſl. Vita B. Aloyſij p. 2. c. 3.

lacrymarum, præſertim in precibus fundere videbantur. Sed nō omnes Religioſi ad eam menſuram gratiæ perueniunt, vt cohortationibus non indigeant. ſunt enim in amplis familijs, perfecti nonnulli, plures proficientes, plurimi incipientes, quibus non ſola exempla ſufficiunt, ſed lectione quoque librorum, & cohortationibus adiuuantur. Accipite igitur fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi munuſculum à me leue, & exiguum, ſed non paruo affectu donatum. Ac dum vobis ipſi à Patre cæleſti irriguum ſuperius, & inferius, non ſine ardenti ſuſpirio petitis, mihi quoque idipſum donum veſtris orationibus, & ſuſpirijs impetrate.

Ioſue 15. Iud. 1.

I N-

INDEX LIBRORVM, ET CAPITVM.

Liber Primus, de neceſſitate gemituum.

Cap. I. DE neceſſitate gemituum, ex Pſalmis. 8
Cap. II. De neceſſitate gemituum, ex Canticis. 19
Cap. III. De neceſſitate gemituum, ex Eccleſiaſte. 24
Cap. IV. De neceſſitate gemituum, ex Iſaia. 32
Cap. V. De neceſſitate gemituum, ex Hieremia. 38
Cap. VI. De neceſſitate gemituum, ex Ezechiele. 44
Cap. VII. De neceſsitate gemituum, ex Ioele. 55
Cap. VIII. De neceſsitate gemituum, ex Euangelijs. 60
Cap. IX. De neceſsitate gemituum, ex Epiſtolis Apoſtolorum. 68
Cap. X. De neceſsitate gemituum, ex ſcripturarum exemplis. 73
Cap. XI. De neceſsitate gemituum, ex doctrina & exemplis Sanctorũ. 88
Cap. XII. De neceſsitate gemituum, ex auctoritate Eccleſiæ. 98

Liber

Liber ſecundus de fontibus lacrymarum.

Cap. I. DE primo fonte, qui eſt conſideratio peccati. 103
Cap. II. De ſecundo fonte, qui eſt conſideratio gehennæ. 121
Cap. III. De tertio fonte, qui eſt conſideratio paſſionis Chriſti. 148
Cap. IV. De quarto fonte, qui eſt conſideratio perſecutionum Eccleſiæ. 180
Cap. V. De quinto fonte, qui eſt conſideratio ordinis Sacerdotalis. 198
Cap. VI. De ſexto fonte, qui eſt conſideratio ordinum Religioſorum. 214
Cap. VII. De ſeptimo fonte, qui eſt conſideratio ſtatus Secularium. 228
Cap. VIII. De octauo fonte, qui eſt conſideratio miſeriarum generis humani. 237
Cap. IX. De nono fonte, qui eſt conſideratio Purgatorij. 269
Cap. X. De decimo fonte, qui eſt conſideratio amoris Dei. 297
Cap. XI. De vndecimo fonte, qui eſt conſideratio incertitudinis ſalutis. 314
Cap. XII. De duodecimo fonte, qui eſt conſideratio tentationum impedientium iter ad vitam. 327

Liber

Liber tertius de fructibus lacrymarum.

Cap. I. DE primo fructu, qui eſt ſpes certa remiſſionis peccatorum. 353
Cap. II. De ſecundo fructu, qui eſt timor gehennæ. 364
Cap. III. De tertio fructu, qui eſt imitatio virtutum Chriſti. 383
Cap. IV. De quarto fructu, qui eſt miſericordia erga proximos. 396
Cap. V. De quinto fructu, qui eſt reformatio Cleri. 406
Cap. VI. De ſexto fructu, qui eſt reformatio Regularium. 411
Cap. VII. De ſeptimo fructu, qui eſt emendatio morum in populis. 424
Cap. VIII. De octauo fructu, qui eſt multiplex opus miſericordiæ. 429
Cap. IX. De nono fructu, qui eſt refrigerium defunctorum. 445
Cap. X. De decimo fructu, qui eſt contemptus mundi, & amor Dei. 455
Cap. XI. De vndecimo fructu, qui eſt timor Domini caſtus, & filialis. 463
Cap. XII. De duodecimo fructu, qui eſt facilis impetratio donorum diuinorum. 468

Paginæ	*Lineæ*	*Errata*	*Correctio*
39	5	locatus	locutus
115	4	voluntari	volutari
136	2. à fine.	nullũ acrius	nullum acutius
151	17	gloriæ	gloriam
181	5	aduenta	aduentu
206	5	acurate	accurate
253	18	quondam	quandam
268	11	perfecturas	præfecturas
306	1	ſune	ſunt
328	[illegible]	tentationibus	tentatoribus
332	vlt.	tentationibus	tentatoribus
333	7	ſentintes	ſentientes
337	5. à fine.	Et tamen	Et ſane
339	3. à fine.	voluptatem	voluptatum
346	23	fuiſſe	fuiſſe captos
351	2. à fine.	torrere	terrere
395	3. à fine.	præcuras	præcuras
419	3	impetrando	imperando
442	15	profundus	profundum
465	12	Thonam	Thomam
470	18	viedetur	videtur
476	vlt.	exterminum	exterminium

PRAEFATIO.

SCRIPSI anno ſuperiore, De æterna felicitate Sanctorum, vt ipſe me iam ſenem, & morti propinquum, ſeriò excitarem ad rem tantam, toto animo concupiſcendam, & gratiam Dei ſollicitè, & aſſiduè implorandam. Dum autem apud me hoc præſenti anno, in ſolito meo receſſu cogitarem, quid facto opus eſſet, vt veram viam ad vitam æternam inuenirem, illud Pſal miſtæ in mentem venit, *Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Animaduerti autem, non ob ſolam velocitatem, columbam potius, quàm aliam volucrem à Propheta eſſe Pſal. 54

 nomi-

nominatam: ſcimus enim non deeſſe aues, quæ columbæ volatum ſuperent, vel adæquent. Itaq; cogitaui, columbam eſſe animal ſimplex, purum, fœcundum, ſine felle, & quod ei proprium eſt, aſſiduè gemens; atq; his de cauſis, non dictum eſſe, quis dabit mihi pennas, ſicut hirundinis, aut accipitris, vel aquilæ; ſed, ſicut columbæ: tunc enim nobis proderit volatus contemplationis ad veram requiem obtinendam, ſi ſimplices fuerimus, ſine malitia, & puri à ſceleribus, & fœcundi operum bonorum, & ſine felle odij peccatoribus iraſcemur, ac errata ſubditorum noſtrorum cum beneuolentia caſtigabimus; & quod eſt potiſſimum, aſſiduo gemitu, excluſis nugis, & iocis, riſu & cantu profano, atque alijs carnalibus oblectationibus, & temporalibus gaudijs, per hanc lacrymarum vallem iter faciemus.

Propoſitum igitur mihi eſt, in præſenti vacatione, orando, & me-

ditando ſcrutari, quid liber Dei, de ſalutifero gemitu nos admoneat: & quæ ſit materia gemitus columbini: & denique quem fructum gemitus iſte pariat. Quamuis autem triſtis, & odioſa diſputatio de gemitu, & lacrymis futura eſſe videatur; tamen triſtitia hæc tam ingenti gaudio compenſabitur, vt felix triſtitia dici poſſit. Nam vt Apoſtolus loquitur *triſtitia ſecundum Deum ſalutem operatur: ſeculi autem triſtitia mortem operatur.* 2.Cor. 7

Sed antequam lacrymarum neceſſitatem, materiam, & fructum explicare incipiam: neceſſe erit breuiter aperire, de quibus lacrymis loqui nobis propoſitum ſit. Sunt enim tria genera lacrymarum, cum aliæ ſint naturales, & neque per ſe bonæ, neque per ſe malæ: aliæ malæ, & pernicioſæ: aliæ bonæ, & ſalutares. Lacrymæ naturales illæ ſunt, quas communes mundi ærumnæ producunt, iactura diuitiarũ, mors charorum,

morbi varij, iniuriæ acceptæ, & alia id genus. Lacrymę pernicioſę ſunt, quas exprimũt vitia, aſtutia, hypocriſis, ſimulatio: & aliquando Diabolus ipſe, qui arte quadã efficiebat, vt monachi quidã, quo magis comederẽt, & biberent, eo largius in precibus lacrymas funderent. Iſtas igitur lacrymas omnes, tum naturales, tum Diabolicas hoc loco præterire intendimus. Solæ reſtant lacrymæ ſalutares, quæ à Spiritu ſancto, tanquam à fonte procedunt, dicente Apoſto-
Rom. 8. lo in Epiſt. ad Rom. *Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus*. Dicitur enim ſpiritus poſtulare, quia facit nos poſtulare, & quidem gemitibus non naturalibus, non ordinariis, ſed quos lingua humana exprimere
Pſal. 67. non poteſt. Iſta eſt pluuia voluntaria: quã Deus ſegregauit hæreditati ſuæ. nã lacrymæ humanæ non tã pluuiæ, quàm aquis lacuũ, & paludum comparari debent. Pluuiæ enim de cælo deſcẽdunt, & cãpos, & hor-

hortos fœcundant; quod lacus,& paludes facere non poſſunt.

Sunt autem duo genera piarum lacrymarum: aliæ enim ſunt ſigna odij, aliæ dilectionis, aliæ doloris, aliæ gaudij. Lacrymæ contritionis ſunt ſigna odij erga peccatum: lacrymæ deſiderij videndi Deum, ſunt ſigna amoris: & priores ſunt etiam ſigna doloris, poſteriores ſigna dilectionis. Atque hæc eſt cauſa, cur tãti fiant à Deo, *quia teſtantur odium erga peccatum,& amorem erga Deum:* alioqui lacrymæ quid ſunt, niſi modica aqua ex capite defluens, quæ tanquam excrementum eijcitur per canales oculorum? Id quod ſanctus Baſilius oſtendit in oratione de gratiarum actione, vbi ex arte medicinæ declarat originem lacrymarum. Hæc duo lacrymarum genera, ſunt illa duo irrigua, inferius, & ſuperius, quæ poſtulauit Axa in libro Ioſue, de qua figura pulchrè diſputat ſanctus Gregorius in lib. 3. Dialogorum. & in Ioſ. 15. Lib. 3. c. 34.

Libr. 6. epiſt. 23. Epiſtola ad Theotiſtam. Hinc nonnulli lacrymas ſalutares comparant cum diluuio Noe, quod totum fuit à Deo, ſed partim è fontibus abyſſi diruptis, partim à pluuijs de cælo manantibus productum. Siquidem lacrymæ ſignificantes odium, & dolorem, à fontibus abyſſi ſcaturiunt; lacrymæ amoris, & lætitiæ de cælo deſcendunt: omnes tamen à Deo manant.

Quamuis autem lacrymæ iſtæ dona ſint Dei, non ideo tamen expectare debemus, vt nobis dormientibus, & nihil agentibus dentur. Nam etiam ſapientia vnum eſt, & præcipuum inter ſeptem dona Spiritus ſancti, & tamen S. Iacobus dicit:
Iac. 1. *Si quis ex vobis indiget ſapientia, poſtulet eam a Deo, qui dat omnibus affluenter*. Sed poſtulanda ſunt dona iſta optima, & perfecta, ſicut oportet: ideo adiungit idem Apoſtolus, *poſtulet autem in fide nihil haſitans*. & infra,
Iac. 4. *Non habetis, propterea quòd*

non

non poſtulatis; petitis, & non accipitis, eo quòd malè petatis. Itaq; petendum eſt donum lacrymarũ, magna cum fiducia, & cum non minore deſiderio, iuxta admonitionem S.Gregorij lib.3.Dialogorum: *A Creatore noſtro* (inquit) *cum magno deſiderio quærenda eſt lacrymarum gratia*. Atque hæ ſunt lacrymæ, de quibus ſolis, Domino adiuuante, in præſenti opuſculo ſcribere nunc aggredimur.

Lib.3.c. 34.

DE GEMITV COLVMBÆ,

ſiue

De bono lacrymarum.

LIBER PRIMVS.

De neceſſitate gemituum, ex pſalmis.

CAPVT I.

NECESSITATEM gemendi demonſtraturus ex Scripturis ſanctis vtriuſque teſtamenti, ac deinde ab exemplis, & doctrina Sanctorum, à teſtimonijs Dauidis exordiar. ſiquidē pſalmi Dauidis pleni ſunt gemi-

gemituum, & lacrymarum. Sed quia Dauid, vt plurimum, de lacrymis ſuis loquitur, tres ſolùm verſiculos conſiderabimus, in quibus Dauid omnes hortatur ad lacrymas, quaſi ad officium propriũ Sanctorum, qui pertinent ad columbam. Vnus verſiculus eſt in pſalmo octogeſimo tertio, qui ſic habet: *Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum, in loco, quem poſuit.* Alter verſiculus eſt in pſalmo nonageſimo quarto, cuius hæc ſunt verba: *Venite adoremus, & procidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Tertius verſiculus eſt in pſalmo cẽteſimo viceſimo quinto: *Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent.*

Primus verſiculus tria requirit ab eo, qui ad culmen beatitudinis peruenire deſiderat. Primum eſt, vt de ſua virtute diffidens, de auxilio Dei valdè confidat. ſic enim ait: *Beatus vir, cuius eſt auxilium* Pſal. 83.

abs te. hoc eſt, ille beatus eſt in ſpe, & beatus erit in re, qui non confidit in virtute ſua, ſed in auxilio Domini; & ideo auxilium eius non eſt à ſe, ſed abs te. Nihil enim magis odit omnipotens, quàm ſuperbiam eius, qui per elationem mentis excæcatus, non agnoſcit imbecillitatem ſuam. Alterum eſt, vt non ita confidat in adiutorio Altiſſimi, vt exiſtimet, nihil à ſe fieri oportere: neceſſe eſt enim, vt liberum arbitrium coöperetur gratiæ, iuxta illud Apoſtoli in
1.Cor.15 priore ad Corinthios: *Non autem ego, ſed gratia Dei mecum*. Vbi non dixit Apoſtolus, non autem ego, ſed gratia Dei, ne fortè ſuſpicaretur aliquis, nihil à nobis requiri, niſi, vt ſinamus Deum per gratiam in nobis operari: addit igitur, *mecum*, vt ſignificet, nos cooperatores, & coadiutores Dei in opere noſtræ ſalutis eſſe debere, vt idem Apoſtolus in priore ad Corinthios docet, cùm ait:
1.Cor.3. *Dei adiutores ſumus*. Ideo ſubiungit

git Propheta: *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit*, ideſt, non expectauit, vt auxilium gratiæ Dei illum iacentem, & dormientem ſurſum eueheret; ſed ipſe præuentus, & adiutus gratia Dei, diſpoſuit aſcẽſiones in corde ſuo: propoſuit videlicet, non tam corpore, quàm corde aſcendere de virtute in virtutem, quouſque culmen perfectionis attingeret. Tertium eſt, vt aſcenſio iſta fiat in valle lacrymarum, in loco, quem ipſe ſibi poſuit. Deus enim poſuerat hominem in paradiſo, vbi non erat opus in aſcendendo laborare; ſed ipſe homo poſuit ſibi locum, merito culpæ ſuæ, in valle lacrymarum, vnde cum gemitu, & lacrymis, non ſine magno labore, & fatigatione eſt aſcendendum. Dicitur autem vallis lacrymarum locus, vnde aſcenſio diſponenda eſt; quoniam nemo poteſt in tam laborioſo itinere perſeuerare, niſi identidem ad Deum gemat pro nouo auxilio, & pane lacrymarum reficiatur, iux-

Pſal. 41. ta illud eiuſdem Prophetæ: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte*. Hinc videlicet intelligere poſſumus, quantum aberrent à via, quæ ducit ad montem Dei, qui vallem lacrymarum declinare conantur, & per prata floribus referta diſcurrere malunt, iuxta illud Sapientiæ: *Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra*. qui poſtea fruſtra querun- tur, & dicūt: *Ergo errauimus a via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis*. Nec minus aberrant, qui per vallem lacrymarum, ſine lacrymis, & gemitu aſcendere ſe poſſe confidunt. Eiuſmodi autem ſunt, qui corde arido ſine attentione, & ſine deuotione, nec ſine mentis euagatione aut orant, aut pſallunt, aut libros Dei curioſè magis, quàm piè legunt.

Sap. 2.

Sap. 5.

Sed veniamus ad alterum pſalmi verſiculum: *Venite adoremus, & procidamus, & ploremus coram Domino, qui fecit nos*. Illud, *venite*, vox eſt inuitantis, & cohortantis.

Pſal. 94.

tantis. Inuitat enim Rex Dauid, & cohortatur populum Dei, vt conueniat ad Deum honorandum, & laudandum corde, voce, & opere. Frequens eſt in ſcripturis hæc inuitatio per verbum, *Venite*, non ſolùm ad bona opera, ſed etiam ad mala. *Venite faciamus nobis ciuitatem, & turrim, quæ pertingat ad cælum*, dixerunt in Geneſi gigantes Babylonij. *Venite deſcendamus, & confundamus linguam illorum*, dixit ibidem Deus ad Angelos miniſtros iræ ſuæ, vel Deus Pater ad Filium, & Spiritum ſanctum, contra gigantes Babylonis. *Adoremus*. Hoc verbum ad ſpiritum pertinet. Nam *ſpiritus eſt Deus: & eos, qui eum adorant in ſpiritu, & veritate adorare oportet*. Siquidem adoratio externa per genuflexionem, vel proſtrationem, exhiberi ſolet tum ipſi Deo, tum etiam hominibus. Nam, in Geneſi Abrahamus adorauit populum terræ: & in libro tertio Regum, Nathan propheta adorat

Gen. 11.

Io. 4.

Gen. 23.

3. Reg. 1.

Re-

Regem Dauid pronus in terra. quod idem paulo poſt facit Bethſabeæ, vxor Regis. Sed adoratio per internam agnitionem creatoris, & humiliationem, ac reuerentiam, quæ debetur primo principio, & ſupremo fini omnium rerum, propriè ſoli conuenit Deo. *Et procidamus*, Hoc refertur ad reuerentiam corporalē, quæ Deo debetur, vt ſupremo, & altiſſimo Regi, & Domino rerum omnium. Quo enim eſt perſona ſublimior, cui reuerentiam exhibemus, eo ſubmiſſio, & humilitas debet eſſe profundior. Dicitur ergo, *Adoremus, & procidamus*, vt ſimul mente, & corpore diuinæ Maieſtati debitum obſequium deferamus. *Et ploremus coram Domino, qui fecit nos*. Hæc vox poſtrema ſimul ad ſpiritum, & ad corpus pertinere videtur. Ploratus enim, vt ſonus oris, corporalis eſt, vt vero ſignificat affectum mentis, ſpiritualis eſſe dignoſcitur. Sed quorſum ad mentis adorationem, &

cor-

corporis proſtrationem additur ploratus? an non magis reuerentiam illam exultatio, aut iubilatio comitari debuiſſet? Certè pſalmus in principio ſonuit, *Venite exultemus Domino, iubilemus Deo ſalutari noſtro*. Sed maluit Propheta ſanctiſſimus, & ſapientiſſimus ploratum nominare, quoniam ploratus non minus ad exultationem, & iubilationem, quàm ad ſupplicationē, & orationem pertinet; nec minus ad res bonas obtinēdas, quàm ad malas deprecandas accōmodari poteſt. Eſt enim ploratus quaſi condimentum deſideriorũ, & poſtulationum, & quaſi viua quædã rhetorica ad commouendos animos, & res perſuadendas aptiſſima. Ait igitur Propheta: *Ploremus coram Domino, qui fecit nos*; ac ſi dicere voluiſſet, ploremus præ gaudio, quia is, qui nos fecit, optimus, & amantiſſimus pater noſter eſt. Ploremus præ triſtitia, quia parentem optimum, & iuſtiſſimum ad iracundiam prouocauimus.

mus.

mus. Ploremus præ gaudio, & amore, quia Dominus, qui fecit
Pſal. 85. nos, *ſuauis, & mitis eſt, & multa miſericordia*. Ploremus præ triſtitia, & timore, quia *iuſtus eſt*
Pſal. 10. *Dominus*, qui fecit nos, *& iuſtitiam dilexit, & æquitatem vidit vultus eius*. Ploremus præ lætitia, & exultatione, quia Dominus,
Ezec. 33 qui fecit nos, *non vult mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur, & viuat*. Ploremus præ ſollicitudine, & pauore, quia Dominus, qui
Pſal. 7. fecit nos, *arcum ſuum iam tetendit, & parauit illum, & exacuit*
Deut. 32. *ſicut fulgur, gladium ſuum*.

Igitur ex hoc verſiculo, non minus, quàm ex priore diſcimus, valdè neceſſarium eſſe gemitum ad Deum. Et cùm Eccleſia mater noſtra ſingulis diebus ad preces matutinas, iubeat nos vel publicè in templis, vel priuatim in cubiculis frequentare verſiculum iſtum, ac, dicere, *ploremus coram Domino qui fecit nos*: mirum valdè eſt, quòd tam pauci ex nobis, Spiritum ſanctum

ctum in Propheta ſuo clamantẽ,& Eccleſiam matrem monentem, vt ploremus quotidie coram Domino, vel non audiant,vel negligant implere, quod audiunt. Certè verendum eſt ne impleatur in nobis, quod Iſaias de Iudæis aliquando Iſa. 6.
pronunciauit, *Incraſſatum eſt cor* Matt. 13.
populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, vt ſanem eos. Profectò enim ſi quotidie cum gemitu columbino ploraremus coram Domino, qui fecit nos, id eſt, coram omnipotente, & amantiſſimo Patre noſtro, quid non impetraremus? Quomodo non mutaremur in viros alteros? An non aſcenderemus quotidie de virtute in virtutem? non eſt Deus auarus diſtributor donorum ſuorum, *qui* Iac. 1.
dat omnibus affluenter, & non improperat, vt loquitur ſanctus Iacobus: ſed ideo non accipimus, quia non magnifacimus dona Dei, neq;
gra-

gratiam remiſſionis peccatorum, neque ipſam vitam æternam. Si enim iſta magnifaceremus, frequenter, ardenter, cum clamore valido, cum gemitu, & lacrymis peteremus. ſic enim petunt temporalia bona ciues huius mundi, qui illa valdè diligunt: ſic etiam petunt,& accipiunt veri ſerui Dei dona cæleſtia,qui illorum pretium nouerunt, ſed hi pauci ſunt; illorum infinitus eſt numerus.

Poſtremus verſiculus apertiſſimè docet lacrymarum neceſſitatem. Neque enim ſalui eſſe poſſumus,niſi ſeminemus opera bona. Voluit enim Deus ſalutem æternam eſſe mercedem operum bonorum. qui autem ſeminant opera bona,ſine dubitatione in lacrymis ſeminant, vt in exultatione metant. Opera enim verè bona laborioſa,& difficiliã ſunt: & quemadmodum ſeminatum triticum indiget pluuia,& ſole; ſic opera bona indigent imbre lacrymarum, quibus gratiã Dei, quæ inſtar ca-

loris

loris ſolaris eſt, impetretur. Ideo enim ſubiungit Propheta: *Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua: venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos*. Igitur, qui cupit in altera vita cum exultatione metere, non parcat laboribus, neque gemitibus in hac valle lacrymarum.

De neceſſitate gemituum, ex Canticis.

CAPVT II.

POST Dauidem ſequitur filius eius Salomon, qui in canticis, vbi deſcribit amorem Chriſti & Eccleſiæ, non alia de cauſa Chriſti ſponſam comparat columbæ, niſi quia columba non aliam vocem emittere ſolet, quàm gemebundam, & flebilem; cùm pleræq. aues vel dulciter canant, vt philomelæ; vel leuiter garriant, vt hirundines; vel vt corui crocitent; vel incon-

conditas voces emittant, vt ciconiæ, grues, & aliæ. Porrò columbarum proprium eſſe gemitum, Iſai.59. teſtatur Iſaias cùm dicit: *Quaſi columba meditantes gememus*. & Nahu.2. Nahum: *Ancillæ eius minabantur gementes, vt columbæ*. In canticis canticorum ſponſa myſtici Salomonis nihil frequentius dicitur, Cant.1. quàm columba. *Ecce*, inquit, *tu pulchra es amica mea, oculi tui co-* Cant.2. *lumbarum*. & paulo infra: *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni: columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ oſtēde mihi faciem tuam*. & rurſum: *Surge propera, amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni*. & iterum: Cant. 4. *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea*. Cant. 6. & denique: *Vna eſt columba mea, perfecta mea*. Iſta autem ſponſa in cantico amoris, ſumma Interpretum conſenſione, Eccleſia eſt, & ſponſus Chriſtus, iuxta illud Apoſtoli in Epiſt. ad Epheſios: *Vir* Epheſ.5. *caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus*

caput

caput eſt Eccleſiæ. Sed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto; ita mulieres viris ſuis. Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans lauacro aquæ, in verbo vitæ, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, neque rugam.

Quamuis autem Chriſti ſponſa ſit Eccleſia, tamen omnes illi, & ſoli illi ad ſponſam pertinent, qui ſunt membra Eccleſiæ, non ſolum vera, ſed etiam viua. & quoniam membrum Eccleſiæ principale, & eminentiſſimum eſt beatiſſima Virgo Maria verè immaculata, & perfecta, atque dilecta: ideo per antonomaſiam ipſa Virgo ſanctiſſima, inter omnia membra Eccleſiæ, dicitur ſponſa, & amica, & columba. Dixi autem, illos dici poſſe ſponſas Chriſti, & columbas, qui ſunt membra Eccleſiæ, non ſolum vera, ſed etiam viua: quoniam Chriſtiani illi, qui fidem habent,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſine charitate, quique confiten tur, ſe noſse Deum, factis autem negant; & qui nec puritatem cordis, nec fœcunditatem operum, nec gemitum columbæ habent: hi ad columbam non pertinent, niſi vt mēbra arentia, & mortua. vel, vt loquitur ſanctus Auguſtinus, ad Eccleſiam pertinent, numero, non merito. Porrò ſignum certiſſimum eorum, qui pertinent ad columbam, gemitus eſt. ſic enim loquitur S. Auguſtinus: *Nihil tam amicum gemitibus, quam columba: die noctuq. gemit*. & idem S. Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo contra Donatiſtas dicit, raptores, & auaros non pertinere ad columbam, ſed ad accipitres; columbam enim gemere, non rapere.

In Pſ. 54.

Cap. 17.

Iam igitur ſi proprietas columbæ eſt, non canere, non garrire ſed gemere, & frequentiſſimè, ac penè aſsiduè gemere: in quo numero illos ponemus, qui nunquam gemunt in oratione ad Deum; quin potius gemitum iſtum horrent, &

fu-

fugiunt: & ſi pſalmos legunt, voce pſallunt, non mente; & ſi orant, lingua orant, non corde; ſemper autem canunt, vel garriunt, id eſt, voluptatibus ſeculi dediti, totos ſe hilaritati, & ludis, ac iocis, comeſſationibus, venationibus, ſpectaculis impendunt? Quæ pars iſtis cum columba, ſponſa Chriſti? cum coruis potius partem habebunt. Sed illud eſt hoc loco non prætereundum, ad eorum conſolationem, qui gratiam abundantium lacrymarum non habent, quòd columba non largo fletu terram rigat, ſed gemit. ſic etiam in Eccleſia, quæ per columbam ſignificatur, non deſunt, qui copioſas lacrymas fundere nequeunt, vt ſanctus Athanaſius docet in lib. de Virginitate, & vſus fidelium idem confirmat. Ergo quicunque Chriſtiani ſumus, ſi non ſolo numero, ſed etiam merito ad columbã pertinere deſideramus, cum columba frequenter gemamus; nam ſi cum columba non gememus, ad colum-

bam

bam non pertinebimus: & ſi ad columbam non pertinebimus, neque ad Chriſtum pertinebimus: & ſi ad Chriſtum non pertinebimus, horreo dicere ad quem pertinebimus. Auertat Deus tantum malum à ſeruis ſuis, quin potius det eis laborare vſque ad mortem in gemitu ſuo,& vt oculi eorum vertantur in fontes lacrymarum, vt columbæ adiuncti in terris, ad ſponſum columbæ peruenire mereantur in cælis.

De neceſſitate gemituum, ex doctrina Eccleſiaſtæ.

Cap. III.

IDEM Salomon,qui canticum canticorum compoſuit,in gratiam hominum perfectorum, qui cum ſponſa in amoribus ſponſi cæleſtis iugiter occupantur: ſcripſit etiam librum, qui inſcribitur Eccleſiaſtes, in gratiam hominum imper-

imperfectorum, vt eos ab amore mundi, & omnis vanitatis auerteret. Atque vt eis perſuaderet, vera eſſe, quæ ſcripſit, addidit in extremo libro hæc verba: *Cùm eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum, & enarrauit quæ fecerat, & inueſtigans compoſuit parabolas multas. Quæſiuit verba vtilia, & conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate plenos.* Eccleſ.12 Verba igitur, quæ modo in medium proferemus, quamuis ſtultis hominibus incredibilia videantur, ſunt tamen, Spiritu ſancto atteſtante, rectiſſima, ac veritate pleniſſima. Sic igitur loquitur concionator ſapientiſſimus: *Dixi ego in corde meo, vadam, & affluam delicijs, & fruar bonis. & vidi, quòd hoc quoque eſſet vanitas. Riſum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?* Eccl. 2. & infra: *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum: & viuens cogitat quid* Eccl. 7.

futurum ſit. & infra: *Cor ſapientium vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorum, vbi lætitia*. Hæc ille, qui non ex contemplatione, & meditatione ſola, ſed ex longo experimento loquitur: quippè, qui abundauit ijs omnibus rebus, quæ vulgo maximi fiunt, diuitijs, voluptatibus, honoribus, imperij maieſtate. Quare ſicut iurè non credimus hominibus imperitis, & inexpertis, ſic optimo iure Salomoni ſapientiſſimo, & qui experimentum omnium rerum habuerat, fidem habere debemus. Ait igitur, vanitatem eſſe affluere delicijs, & frui temporalibus bonis. Et quamuis hæc perſuaderi vix poſſint hominibus huius mundi, qui columbæ gemitum ignorant; tamen veriſſima ſunt. Siquidem affluentia deliciarum, modicam, & breuem delectationem corpori adfert, ſed magna, & diuturna ſollicitudine mentem replet, magnos etiam, & diuturnos ſæpe morbos generat; & quod caput eſt, magnorum ſcelerum, & facino-

cinorum cauſa eſt, quæ vel magno, & diuturno labore pœnitentiæ in hac vita expianda, vel in futura ſempiternis ſupplicijs punienda erunt. Verè igitur ſcribit Eccleſiaſtes, affluentiam deliciarum vanitatem eſſe, id eſt, bonum apparens, non verum; vanum, non ſolidum; quod videtur eſſe aliquid, cùm nihil ſit.

Ex qua ſententia deducitur illa, quæ ſequitur: *Riſum reputaui errorem, & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?* Riſus opponitur luctui, & gaudium mœrori: verè autem errant, qui rident, cùm flere deberent; & fruſtra decipiuntur, qui gaudent, cùm triſtari eos oporteret. Nec ſine cauſa additur vox illa, *fruſtra*, quia ſine vlla cauſa, vel vtilitate ſe decipi ſinunt, qui rident, & gaudent, cùm tempus eſt gemendi, & flendi. In exilio ſumus, in medio verſamur hoſtium, per vallem lacrymarum iter facimus: vnde igitur nobis ridendi potius, quàm gemendi; & gauden-

di, quàm plorandi voluntas adeſt, niſi quia erramus, & decipimur?

Porrò ex hac ſecunda Salomonis ſententia recto ordine ſequitur tertia: *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij*. Vtilius videlicet eſt, ire ad domũ, vbi mortuus homo cùm mœrore circunſtantium iacet; & flere cum flentibus; triſtari cum triſtibus, quàm ire ad domum conuiuij, vbi cum lætitia bibitur vinum, & cum voluptate comeduntur pinguia; & ſic gaudere cùm gaudentibus, & exultare cum exultantibus. Quis iſta crederet, niſi à ſapientiſſimo virorum omnium, imò ab ipſo Spiritu ſancto, qui veritatis ſpiritus eſt, dicerentur? Et tamen ſpiritum eundem habentibus credibilia facta ſunt nimis; ijſque ſolis, qui ad columbam gementem non pertinent, & qui ſpiritum huiuſmodi non habent, non incredibilia ſolùm, ſed etiam falſa, & deridenda eſſe videntur. Sed mors hominis, & iu-

& iudicium Dei cùm aduenerint, vera fuiſſe demonſtrabunt, quæ Salomon ſcripſit, non quæ mundi amatores ſibi finxerunt. Quod ipſum Salomon illis verbis ſignificauit: *In illa enim* (in domo videlicet luctus) *finis cunctorum admonetur hominum: & viuens cogitat quid futurum ſit.* id eſt, in domo luctus, vbi mortuus iacet, admonentur, qui ibi ſunt, ſe quoque breui eſſe morituros; & cogitare incipiunt, quid facto opus ſit, vt non improuiſa mors eis aduenìat, neque antea rapiantur, quàm Iudicem omnium Deum debita ſatisfactione placauerint.

Reſtat poſtrema ſententia eiuſdem Eccleſiaſtæ, quæ ex tertia ſuperiore dependet: *Cor*, inquit, *ſapientium vbi triſtitia eſt: cor ſtultorum vbi lætitia.* Sine dubitatione enim ſapientes ſunt, qui eligunt meliora; ſtulti, qui deteriora. præſertim ſi ſapientes non verbo, & lingua, ſed corde, & conſilio, id eſt, re tota diligenter, & maturè con- Eccl. 7.

ſiderata, eligunt gemere, & triſtari in hoc tempore, quod præterit velut vmbra,& in quo nihil eſt tutum, nihil ſtabile, nihil à periculis, & tentationibus vacuum. Et contra verè ſtulti dici poſſunt, qui non repentino aliquo motu feruntur in res lætas, ſed ex corde, & animi deliberatione,& certo conſilio eligunt, totos ſe effundere in lætitiam, quaſi bona temporalia cum tempore non tranſirent,& res caducæ nunquam eſſent caſuræ.

Tract. 6. in Ioan. Præclarè ſanctus Auguſtinus. *Cui benè eſt*, inquit, *in hoc ſeculo, imò qui putat, quod benè ei ſit, qui lætitia rerum carnalium, & abundantia temporalium, & vana felicitate exultat; habet vocem Corui: vox enim Corui clamoſa eſt, non gemebunda: Qui autem nouit, in preſſura ſe eſſe mortalitatis huius, & peregrinari ſe a Domino, nondum tenere illam perpetuam, quæ nobis promiſſa eſt beatitudinem: qui hæc nouit gemit, & quandiu propter hæc gemit, benè gemit.* hæc

ſan-

ſanctus Auguſtinus, qui Salomonem imitatus, rectiſſimè, poſtquā dixerat, *cui bene eſt in hoc ſeculo,* quaſi corrigendo addidit, *imò, qui putat, quòd ei benè ſit.* Verè enim non benè illi eſt, qui lætitia rerum carnalium, & abundantia temporalium, & vana felicitate exultat; ſed ſomniat ſibi benè eſſe, & ſomno illo ſopitus non videt veram paupertatem ſuam, neque aduertit vera pericula, in quibus verſatur: & ideo falſa imagine felicitatis deluſus, non gemit, vt columba ſapiens ad eum, qui poteſt ex omni periculo eruere, & veris diuitijs cumulare; ſed (vt Oſee propheta de Ephraim loquitur) *quaſi columba ſeducta non habens cor, a gemitu ceſſat, & laqueis venatorum capitur.* Oſe. 2.

De neceſſitate gemituum, ex Iſaia Propheta.

Cap. IV.

ISAIAS Propheta præuidens grauia mala impendentia Vrbi Hieroſolymitanæ, ſic ea deplo-
Iſa. 22. rat: *Recedite a me, amare flebo: nolite incumbere, vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.* & infra: *Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad caluitiam, & ad cingulum ſacci. Et ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur. Et reuelata eſt in auribus meis vox Domini exercituum, ſi dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.*

In his plangit Iſaias ruinam po-

populi

puli ſui, eo prorsùs modo, quo Dominus videns ciuitatem eandem, fleuit ſuper illam, vt ſanctus Lucas refert. Fuerunt autem eæ ſanctæ lacrymæ, videlicet ex fraterna, vel paterna potius charitate manantes. Atque vt oſtendat Iſaias, placere Domino lacrymas pœnitentium, inducit Dominum ipſum inuitantem populum ad fletum, & planctum, & ad caluitiam, id eſt, raſuram capillorum, & cingulum ſacci, quæ erant ſigna pœnitentiæ. Sed quia populus contempſit diuinam cohortationem ad fletum, & planctum; & contra potius dedit ſe lætitiæ, & gaudio, conuiuijs, & compotationibus; & more infidelium dixerunt: *Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur*; iratus Deus iurat, hanc iniquitatē non eſſe illis dimittendam; ſed omnes illos contemptores Dei, & Prophetæ ſui, miſerrimè morituros. Ex his manifeſtè colligitur neceſſitas lacrymarum. nam ſi populus imitari voluiſſet Prophetam Luc.9.

Domini, ac deflere peccata propria, quomodo Iſaias deflebat aliena: & ſi cohortationem Domini audiuiſſet, qui inuitabat ad lamenta pœnitentiæ, nè illos punire cogeretur: certè indulgentiā inuenisset; non enim *vult Dominus mortem peccatoris ſed magis vt conuertatur, & viuat*. Quia vero contempſit populus exemplum Prophetæ, & præceptum Domini, de pęnitentia cum lacrymis agenda: ideo captiuus ductus eſt populus ille contumax, & ciuitas euerſa, & deſtructa fuit. Vtinā Chriſtiani exemplo Hebræorum ſaperent, & clamantibus aſſiduè concionatoribus, ac præſertim temporibus ſolemnium ieiuniorum, lacrymis pœnitentiæ aſſueſcere inciperent. Multa fortaſſe diuina flagella tum ſinguli, tum vniuerſi effugerent. Sed plurimos eſſe videmus, & dolemus, qui ſi non verbo, certè factis dicere videntur, Edamus & bibamus, cras enim moriemur. Et quod ſibi ipſi pronunciant, in

illud

illud incidunt: non quòd cum corpore extinguantur etiam animæ, & ſenſus nullus reliquus ſit, quod athei verbis illis ſignificare ſolët, ſed quod ij, qui voluptati edendi, & bibendi dant operã, & cum gaudio, & lætitia temporalibus bonis affluere, & in bonis dies ſuos ducere cupiunt, cum ieiunio, & lacrymis pœnitentiæ carnem affligere tempus admoneat: ij, inquam, re uera cras moriẽtur, cùm inopinata morte præuenti ad gehennam deſcendent, quæ eſt mors ſecunda, quæ finem nullũ habebit.

Sanctus Hieronymus in commẽtario ad hunc locum Iſaiæ Prophetæ, omiſſo literali ſenſu, verba Iſaiæ ad perſecutionem hæreticorum pertinere demonſtrat. Et verè nulla eſt perſecutio, ad quam verba illa magis aptentur, *Recedite à me, amarè flebo nolite incumbere, vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.* Siquidem hæreſis non deſtruit ſolum tectum, & parietes ædificij, ſed fun-

damenta Eccleſiæ penitus euertit.

Præuidit aliquādo ſanctus Antonius hæreſim Arianam, atque ita perſecutionem illam defleuit, vt ad vehementiam doloris illius nihil addi poſſe videatur. ſic enim rem totam deſcribit ſanctus Athanaſius in vita B. Antonij. *Lamentabilis*, inquit, *ſequitur viſio, & omni lacrymarum fonte plangenda. cùm enim fratribus circa ſe ſedentibus operaretur, intentos fixit oculos in cælum gemens atque ſuſpirans, & poſt aliquantum ſpacium reuelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, & ſtatim fixis genibus ante Dei vultum prouolutus, orauit, vt clementia ſua futurum ſcelus auerteret. Succedunt orationi lacrymæ; metus ingens inuadit præſentes; obſecrant, vt tantæ calamitatis exponat viſionem. ſingultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur, & medio conatu ſermo gemitu interrumpitur; vix tamen cum vociferatione ait, Melius erat, ò filioli, im-*

pen-

pendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens rurſus lacrymis vincitur; & inter ægra ſuſpiria, tandem pectori commodans vocem, magnum, inquit, quoddam, & vniuerſis ſeculis inauditum imminet nephas: magno fides catholica turbine ſubuertetur, & homines iumentis ſimiles Chriſti ſancta diripient. Vidi enim altare Domini Mulorum circũdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia diſſipabant. Viſionem ſequitur effectus: nam poſt annos duos ſæua Arianorum irrupit inſania. hæc ille; Non minorem perſecutionem hæreticorum noſtra vidit ætas. Atque vtinam aliquis Iſaias, aut Antonius nobis lacrymas commodaret, quibus dignè perſecutionem tantam deflere poſſemus.

De

De neceſſitate gemituum, ex Hieremia.

Cap. V.

Hieremias Propheta in Threnis ſic alloquitur, & exhortatur populum Iſrael: *Deduc quaſi torrentem lacrymas per diem, & noctem: non des requiem tibi, neq. taceat pupilla oculi tui. conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum effunde, ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini; Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.* Hæc dixit Hieremias cùm hortaretur populum ad ſeriam pœnitentiam; quia Deum grauiſſimè offenderant, & iam ciuitas Hieruſalem ob peccata populi capta, & euerſa erat à Rege Babylonis, & reſtabant adhuc ſeptuaginta anni miſerrimæ captiui-

Thr. 2.

tiuitatis. Vt autem oſtenderet ad ſeriam pœnitentiam, & dignas preces, copiam lacrymarum, & frequentiam gemituum requiri, ita locatus eſt, vt nihil addi poſſe videatur ad rem hanc amplificandam. *Deduc*, inquit, *quaſi torrentem lacrymas*. Non eſt contentus Propheta ſanctus paucis lacrymarum guttulis, ſed tantam copiam requirit, quantam aquarum copiam torrens violentus, & rapidus deuoluere ſolet. Siquidem riui aquarum tanto maiorem aquarum copiam ſecum trahunt, quanto velocius fluunt: torrentes autem præ omnibus riuis aquarum curſu rapidiſſimo fluere ſolent. Neque his contentus addit Propheta, *per diem, & noctem*, vt oſtendat frequentiam, & perſeuerantiam lacrymarum eſſe neceſſariam. Torrentes enim magno impetu fluunt, ſed cito ſiccantur. Quare Propheta his additis verbis ſignificat, ſe torrentis afluentiam in lacrymis requirere, ſed

non

non breuem moram, quam torrens fluendo conſumit. Quid eſt autem per diem, & noctem lacrymarum copiam fundere, niſi omni tempore in fletibus perſeuerare? Et quaſi adhuc neceſſitatem lacrymarum non ſatis expreſſiſſet, Hieremias, addit: *Non des requiẽ tibi, neque taceat pupilla oculi tui* Non tibi, inquit, ſomnus obrepat, non eſt nunc tempus quieſcendi, dum gladium iræ ſuæ Dominus vibrat: nõ taceat pupilla oculi tui, clames aſſiduè ad Deum, non lingua, ſed oculis, non verbis, ſed lacrymis; iſta enim eſt oratio, quæ Deum placare ſolet. Et quoniam Propheta nouerat non poſſe humanam fragilitatem totos dies, & totas noctes ſine quiete tranſigere: admonet nos, vt ſaltem magnam noctis partem, quæ aptior eſt ad orandum, & flendum in precibus, & gemitibus conſumamus. *Conſurge,* inquit, *& lauda in nocte.* id eſt, poſtea quàm interdiù aliquantulum quieueris,

con-

conſurge de nocte ad Dominum laudandum, & orandum. Conſurge autem non in multa nocte, ſed in principio vigiliarum, id eſt, in ipſo noctis principio. Nox enim tota in quatuor vigilias more caſtrenſi diuidi ſolet, & ſingulæ vigiliæ tres horas complectuntur. Sic enim loquitur ſanctus Hieronymus in commentario ad caput Matthæi quartumdecimum: *Stationes, & vigiliæ militares in terna horarum ſpatia diuiduntur. quando ergo dicit, quarta vigilia noctis veniſſe ad eos Dominum, oſtendit eos tota nocte periclitatos.* Quid autem facere debeant, qui vigilant in laudibus, & gemitibus, adiungit Propheta cùm ait: *Effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini.* ideſt, effunde per apertam, & ſinceram confeſſionem omnia peccata, quæ latent in corde tuo, ea facilitate, qua funditur aqua tota ex vaſe, vt nihil in eo remaneat, nunc enim tempus eſt miſericordiæ, ſi seriò

dolen-

dolentes, & flentes confiteamur peccata noſtra. Sic exponit ſanctus Ambroſius illud pſalmi ſexageſimi primi: *Effundite coram illo corda veſtra.*

Neque ſolum in nocte peccata confiteri, & flere debemus coram Domino, vt ea nobis remittat: ſed etiam orare & gemere pro noſtris proximis, qui fame pereunt. ſic enim concludit Hieremias: *Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.* Hæc verba poſtrema non videntur accipi poſſe pro morte corporali parulorum, qui in obſidione Hieroſolymæ perierunt. neque enim illi ſuffragijs orationum indigebant; & tamen hoc loco manifeſtè de oratione agitur, cùm dicitur, *Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum, qui defecerunt in fame.* In ſcripturis enim eleuatio manuum, ad orationem pertinet. Nam cùm leua-
Exod. 17 ret manus Moſes vincebat Iſrael,

ſim

ſin autem remiſiſſet, ſuperabat Amalech. & in pſalmis dicitur, *In noctibus extollite manus veſtras in ſancta, & benedicite Dominum.* & rurſus: *Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* Apoſtolus quoque in priore ad Timotheum: *leuantes puras manus.* Pſal. 133 Pſal. 140 1. Tim. 2.

Rectè igitur S. Hieronymus, vel quicunque eſt auctor Commentariorum in Threnos, ſub nomine S. Hieronymi, per *paruulos*, hoc loco intelligit homines rudes, qui fame verbi Dei moriebantur in capitibus omnium compitorum: nunquam enim maior fuit penuria panis cæleſtis in populo Dei, quàm tempore excidij Hieroſolymitani, & Babylonicæ captiuitatis. Tunc enim & Reges erant impij, & Sacerdotes peruerſi; & vſq; adeo imperiti, vt vix tunc liber legis inueniretur; & populus adeo excæcatus, vt Prophetas, qui ſoli eis prædicabant, occiderent. Nam & Hieremiam, & Ezechielem eo tempore interfecerunt. Meritò

ergo

ergo Hieremias hortatur populũ Dei, vt eleuatis manibus Deum in noctibus exoret pro paruulis, qui fame verbi Dei paſsim in capite omnium compitorum, id eſt, palam,& publicè moriebantur.

Iam vero ſi hæc ad tempora noſtra applicare voluerimus,fortaſſe non minorem lacrymarum neceſſitatem inueniemus. Tanta eſt enim etiam nunc multitudo pereuntium ex fame verbi Dei, vt incredibile ſit. Nam exceptis ciuitatibus catholicis, vbi eſt copia verbi Dei, in reliquo mundo, vel diſtribuitur panis corruptus, vt apud hæreticos,vel nullus,vt apud Paganorum permultos.

De neceſſitate gemituum, ex Propheta Ezechiele.

Cap. VI.

EZECHIEL Propheta deſcribit viſionem quandam ſuam

ſuam prorſus horribilem, quæ ſi non perſuadet hominibus gemitum & ploratum, non video, quid ſit, quod rem hanc perſuadere queat: *Et dixit*, inquit, *Dominus ad eum, tranſi per mediam ciuitatem in medio Hieruſalem, & ſigna Thaù ſuper frontes virorum gemẽtium, & dolentium ſuper cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. Et illis* (miniſtris iræ Dei) *dixit, Tranſite per ciuitatem, & percutite: non parcat oculus veſter, neque miſereamini ſenem, adoleſcentulum, & virginem, paruulum, & mulierem interficite, vſque ad internecionem. Omnem autem ſuper quem videritis Thaù ne occidatis, & a ſanctuario meo incipite.* Hæc viſio manifeſtè ſignificat, ex populo Dei ſolos, & omnes eos eſſe ſaluandos, qui gerunt in fronte ſignum Thaù: ſolos autem eos ſignum Thaù gerere, qui gemunt, & dolent ſuper abominationibus quæ fiunt in populo Dei. Porrò ſignum Thaù nihil eſt Ezech. 9.

aliud,

aliud, niſi ſignum Crucis. Nam, vt ſanctus Hieronymus tradit in explicatione huius loci Ezechielis, litera Thaù, quæ eſt poſtrema hebraici alphabeti, olim in antiquis literis habebat figuram Crucis; ſed poſtea mutatæ ſunt per Eſdrã literæ, & ea cauſa eſt, cur non cernatur Crucis ſignum in literis hebraicis, quas nos habemus. Cernebatur tamen tempore S. Hieronymi, vt ipſe fatetur, in literis, quibus vtebantur Samaritani, apud quos antiquæ literæ remanſerant. Igitur Thaù, de quo loquitur Ezechiel, qui Eſdram præceſsit, Crucis figuram ſine dubitatione geſtabat. Quid eſt autem ſignum Crucis in fronte geſtare, niſi non erubeſcere Crucem Chriſti? illi vero non erubeſcunt Crucem Chriſti, qui diligunt humilitatem, patientiam, manſuetudinem; qui non vlciſcuntur iniurias, ſed reddunt bona pro malis, qui diuitias contemnunt, paupertatem colunt, qui recumbunt in nouiſsimo loco,

qui deniq; non ſunt de hoc mundo ſicut Chriſtus non fuit de hoc mundo. Iſti autem, quia columbæ ſunt, non corui, gemunt aſsiduè, clamant autem nunquam. Illi vero, qui non ſunt in fronte ſignati, ac per hoc inter reprobos computantur, gemunt quidem, & dolent, non offenſiones, & peccata, quæ fiunt in Deum, ſed offenſiones & detrimenta, quæ ipſi tolerare coguntur. Nō eſt illis curæ, ſi quis ipſis audientibus Deum blaſphemet, ſed ſi quis conuicium in ipſos iaciat, hoc dolent, & de hoc gemunt, hoc concoquere non valent, neque quieſcunt, donec pro conuicio alapam, aut vulnus reddiderint. Quid igitur mirum eſt, ſi iſti inter Cruce ſignatos non inueniantur, & ab exterminatore percuſsi pereant in æternum?

Ac, vt intelligeremus viſionem hanc propheticam, non ad ſinagogam ſolùm Hebræorum, ſed ad Eccleſiam quoque Chriſtianorum pertinere; Sanctus Ioannes in

Apo-

Apoc. 7. Apocalypſi vidiſſe ſe ſcribit, *Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui, qui clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus quoaduſque ſignemus ſeruos Dei noſtri, in frontibus eorum. Et audiui numerum ſignatorum centum quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorum Iſrael*. & paulo poſt addit: *Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes, ſalus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno*. Iſti videlicet ſunt electi Dei, & ſignati ſigno Thaû in frontibus eorum, partim ex Iudæis, partim ex gentibus. Sed electi ex Iudæis pauci ſunt, ſi conferantur ad electos ex gentibus: ideo electi ex Iudæis

dæis numerantur centum quadraginta quatuor millia: electi ex Gentibus dicũtur eſſe ſine numero: non quòd reuera ſine numero ſint, cùm & capilli eorum numerati ſint apud Deum, vt Dominus loquitur apud Sãctum Matthæum; Matt. 10. ſed quòd tãtò plures ſint iſti, quàm illi, vt præ illorum paucitate iſti innumerabiles eſſe videantur.

Nemo autem exiſtimet, ex eo quòd electi ex Gentibus dicuntur numerari non poſſe, maiorem fore numerum electorum, quàm reproborum. Nam erit quidem longe maior numerus electorum ex Gentibus, quàm ex Hebræis: ſed omnino minor erit numerus electorum, ſiue ex Hebræis, ſiue ex Gẽtibus numero reproborum. Id quod vel ex hoc ipſo loco colligi poteſt. Electi enim ex Hebræis numerantur hoc loco centum quadraginta quatuor millia: qui numerus infinitis propè partibus minor eſt numero reproborum ex Hebræis: Si quidem in libro Exo-

C di,

Exod. 12 di, quando egreſſi ſunt filij Iſrael de Ægypto, numerati ſunt ſexcenta ferè millia peditum abſque paruulis, ſed & vulgus promiſcuū innumerabile. Itaque ſi addamus ad ſexcentamillia peditum mulieres, & paruulos, & turbam famulorum, & ancillarum innumerabilem, creſcet numerus, vt minimum, ad mille millia homi-
.Reg.24 num. Numerari poſtea Dauid iuſſit omnes viros bellatores, qui tēpore ſuo erant in Regno Iſrael, & inuenti ſunt mille millia, & trecenta millia militum: quibus ſi addas, paruulos, & mulieres, erunt ſine comparatione plures. Quibus ſi addas Hebræos, qui fuerunt à temporibus Abrahami, & erunt vſque ad mundi conſummationem, inuenies tam ingentem multitudinem, vt numerus centum quadraginta quatuor millium electorum, qui ponitur in Apocalypſi, non ſit milleſima pars multitudinis reproborum. Et quod diximus de numero Hebræorum, poteſt etiam

dici,

dici, ſeruata proportione, de numero Christianorum. Quod enim Dominus dicit apud Matthæum, Matt. 7.
& Lucam de via & porta angusta, Luc. 13.
quæ ducit ad vitam, per quam pauci ingrediuntur: & de via, & porta lata, quæ ducit ad perditionem, per quas ingrediuntur multi; commune eſt Hebræis, & Christianis: nam qui Dominum interrogauit, an pauci ſint, qui ſaluantur, non dixit, an pauci ſint ex Hebræis, ſed ſimpliciter, an pauci ſint, qui ſaluantur: & Dominus non reſpondit, arcta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ex Hebræis intrant per eam: ſed abſolutè, *& pauci intrant per eam*. Quod ipſum ex Iſaia confirmari poteſt, qui deſcribens paucitatem eorum, qui in conſummatione ſeculi ſalui inuenientur, vtitur duabus ſimilitudinibus, Vineæ poſt Iſai. 24.
vindemiam, & oleæ excuſſæ, quæ omnino horrorem maximum incutiunt. Sic enim loquitur Iſaias de conſummatione mundi: *Ecce*

Deus diſſipabit terram, & nudabit eam. & infra: *Hæc erunt in medio terræ, in medio populorum, quomodo ſi pauca oliuæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi, cùm fuerit finita vindemia. Hi leuabunt vocem ſuam, atque laudabunt cùm glorificatus fuerit Dominus*. Itaque numerus reproborum ſimilis erit multitudini oliuarum, quæ cadunt in terram, cùm primum excutitur olea; paucitas autem electorum ſimilis erit paucitati oliuarum, quæ fugerunt manus excutientiũ, & remanſerunt in ſummitate ramorum, quæ poſtea ſeparatim excutiuntur. Sic etiam multitudo reproborum comparabitur vindemiæ, in qua multa implentur vaſa ex racemis vuarum, qui à multis agricolis colliguntur: paucitas electorum cõparabitur paucitati racemorum, qui poſt finitam vindemiam caſu inueniuntur in vinea. Ideo pauci illi electi, cum incredibili gaudio leuabunt

vo-

vocem ſuam, atque laudabunt, cùm ex condemnatione omnium impiorum glorificatus fuerit Dominus. Hæc certè eiuſmodi ſunt, vt mirum non ſit, ſi electi, & Cruce in frontibus ſignati, perpetuò gemant, & doleant, dum vident ſcelera, quæ fiunt in terra, & conſiderant ſupplicia, quæ ſceleſtos expectant in gehenna.

Sed nolo illud præterire, quod Ezechiel, vel Deus potius per Ezechielem de Sacerdotibus dicit, *A ſanctuario meo incipite:* imperat enim Deus, vt qui ſceleſtos punire debent, à malis Sacerdotibus incipiant. Nulli enim grauius in extremo Iudicio punientur quàm principes Eccleſiarum, qui alios omnes verbo, & exemplo præire debuerunt. De qua re audi ſanctum Gregorium in Homilia ſeptima decima: *Nullum puto, fratres chariſſimi, ab alijs maius præiudicium, quàm a Sacerdotibus tolerat Deus; quando eos, quos ad aliorum correctionem poſuit, dare*

de ſe exempla prauitatis cernit: quando ipſi peccamus, qui compeſcere peccata debuimus; nulla animarum lucra quærimus, ad noſtra quotidie ſtudia vacamus; terrena concupiſcimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Conſideret Lector Homiliam totam, & ſimul conſulat Epiſtolam S. Auguſtini, ad Valerium Epiſcopum ſuum, & S. Bernardi declamationem in illa verba, *Ecce nos reliquimus omnia*; & intelliget in quanto periculo verſantur Sacerdotes mali. Sed ſi verba hominum ſanctorum, quamuis doctiſsimorum minus mouent, audiamus Spiritum ſanctum, per Malachiam loquentem, & increpantem Sacerdotes, *Labia Sacerdotum cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt. Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege. Irritum feciſtis pactum Leui, dicit Dominus exercituum. propter quod & ego dedi* Malac. 2.

vos

vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege. Et ſi Dominus tam moleſtè ferebat negligentiam, & malos mores Sacerdotum veteris legis: certè multò magis indignabitur, & iraſcetur Sacerdotibus malis legis nouæ, quæ ſine vlla comparatione ſanctior eſt lege veteri.

De neceſſitate gemituum, ex Ioele Propheta.

Cap. VII.

SANCTVS Propheta Ioël præuidens, & prædicens multa mala, qua imminebant toti populo Iſraël, inſtar tubæ terribilis vociferatur, & clamat, vt lacrymis & gemitibus tum ſacerdotes, tum populi Deum placare feſtinent. Ad populum ſic loquitur, *Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ. Periјt ſacri-* Ioel. 1.

 ficium,

ficium, & libamen de domo Domini. Ad ſacerdotes autem, *Accingite*, inquit, *vos & plangite ſacerdotes: vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei, quoniam interijt de domo Dei veſtri ſacrificium, & libatio*. Et rurſum ad omnes, *Canite*, inquit, *tuba in Sion, vlulate*
Ioael. 2. *in monte ſancto meo: conturbentur omnes habitatores terræ, quia venit dies Domini, quia propè eſt dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, & turbinis*. Deinde inducit Deum cohortantem, *Conuertimini ad me in toto corde veſtro in ieiunio, & in fletu, & in planctu*. & infra, *Inter veſtibulum & altare plorabunt Sacerdotes miniſtri Domini, & dicent, Parce Domine parce populo tuo*. Iſta certè tam vehemens cohortatio ad lacrymas, magnum eſt argumentum, ad Deum placandum, & mala grauiſſima auertenda, & ſalutem æternam impetrandam, non ſufficere ſolas, & frigidas preces; ſed re-

requiri ſaccum, & ieiunia, & præcipuè calidas lacrymas, gemitum cordis, & planctum vehementem.

Eſt autem illud, hoc loco, non leuiter prætereundum, quòd cùm multa damna ſpiritualia, & temporalia imminerent populo Iſrael: tamen ſollicitudo præcipua, non ſolùm Sacerdotum, ſed etiam populi, erat ad auertenda mala ſpiritualia, carentiam videlicet ſacrificiorum diuinorum, quibus honorari, & placari ſolet Deus. Nam cùm in prima ſententia dixiſſet Ioël ad plebem Iudaicam, *Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ*: rationem reddens ait, *Quia perijt ſacrificium & libamen de domo Domini*. Sic etiam in ſecunda ſententia, cùm dixiſſet ad Sacerdotes, *Accingite vos, & plangite ſacerdotes; vlulate miniſtri altaris*; eandem rationem reddit, dicens, *quia perijt de domo Domini veſtri ſacrificium, & libatio*. Ex quo intelligimus detrimenta tem-

poralia, non eſſe digna multis lacrymis, cùm res ſint viles, & breui perituræ; detrimenta autem ſpiritualia, præſertim peccata, quibus æterna vita in periculum adducitur, iurè eſſe omni lacrymarum fonte plangenda. Illud etiam in verbis Ioēlis conſiderandum eſt, quòd ſimul cum lacrymis adhiberi velit ad Deum placandum inſtrumenta, & opera pœnitentiæ, ſaccum, & ieiunium. Mirum enim eſt, quantopere placeant in oculis Dei ſaccus, & ieiunium lacrymantium, propterea quòd hæc ſint veræ pœnitentiæ ſigna. Id quod vel ex vno Niniuitarum exemplo demonſtrari poteſt. ſic enim legimus in libro Ionæ Prophetæ, *Et clamauit, & dixit in Niniue, ex ore Regis, & principum eius dicens, homines & iumenta, & boues, & pecora non guſtent quicquam: non paſcantur, & aquam non bibant; & operiantur ſaccis homines, & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine,*

Ioan. 3.

ne, & conuertatur vir a via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus eorũ. Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur a furore iræ ſuæ, & non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conuerſi ſunt de via ſua mala; & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit. Illud denique in verbis Ioëlis animaduerto, requiri ab eo in pœnitentibus fletum, non quemcunq; ſed vehementem, & amarum, qualis eſſe ſolet ſponſæ, cùm ſponſum ſibi chariſſimum, & præ omnibus rebus dilectum, mortuum ante ſe videt. Id enim ſignificant illa verba, *Plange quaſi Virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ.* Et tamen multi noſtrum ſiccis oculis confitentur peccata grauia, & de ſacco, & ieiunio ne cogitant quidem. Sed Deus non irridetur, & in iudicio extremo ſurgent Niniuitæ, & gentiles; & multos Chriſtianos ſine dubio

condemnabunt. Atque hæc de teſtimonijs veteris teſtamenti.

De neceſſitate gemituum, ex Euangelio SS. Matthæi, Lucæ, & Ioannis.

Cap. VIII.

IN libris Euangeliorum inuenimus inter beatitudines numerari, *Beati, qui lugent, quia conſolabuntur*. &, *Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis*. Ac ne putaremus hæc verba pertinere ad conſilium, addit S. Lucas, *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis*. Proinde quemadmodum neceſſe eſt hoc tempore non ridere, ne poſtea lugeamus: ſic neceſſe eſt lugere, vt poſtea rideamus, & delectemur. Scriptum eſt enim in Apocalypſi, *Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum*. Et à quorum oculis lacrymas Deus abſterget, niſi ab ijs, qui fle-

Matth. 5. Luc. 6. Apoc. 21

fleuerunt, & luxerunt in hac lacrymarum valle? & qui ſunt illi, de quibus dicitur in eadem Apocalypſi, *Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; niſi qui omiſſo pœuitentiæ luctu, totos ſe vitæ huius delicijs, & iucunditatibus tradiderunt? Itaque neceſſe eſt in hoc exilio flere, ſi volumus in patria gaudere.

Sed exponamus Euãgelica verba, *Beati, qui lugent*. Sanctus Auguſtinus in priore libro de ſermone Domini in monte, exponit hæc verba de luctu, quem capiunt ij, qui conuertuntur ad Deum, de amiſsione charorum. Non enim poſſunt, qui nondum perfecti ſunt, non cum aliquo ſenſu doloris ferre ſeparationem à parentibus, fratribus, & amicis. Sed alij ſancti Patres, S. Hieronymus, & S. Io. Chryſoſtomus in commentario ad caput quintum Matthæi, & S. Ambroſius in expoſitione capitis ſexti Lucæ, magno conſenſu tradunt,

Chri-

Chriſtum Dominum loqui de luctu ob peccata vel ſua, vel aliena. Atque hæc ſententia cenſetur verior: nec tamen S. Auguſtini ſententia reijcienda eſt, ſi rectè intelligatur. Non enim vult S. Auguſtinus, beatos dici à Chriſto eos, qui lugent abſentiam charorum, hac ſolùm ratione, quia dolent ſeparationem à charis, atque coniunctis: ſed quia malunt cum luctu ſeparari à charis perſonis, quàm ſeparari à ſequela Chriſti; vt in eo ſit poſita beatitudo, quòd malint lugere charorum amiſsionem, quàm Chriſtum non ſequi, vel à perfectione vitæ retardari.

Alia tamen ſententia, vt eſt cõmunior, ita eſt clarior, atque facilior. Beati ergo, qui lugent in hoc tempore ob ſcelerum deteſtationem, & Dei conditoris noſtri, ac Patris amantiſsimi offenſiones, vel ob deſiderium æternæ vitæ, vel alijs de cauſis ad amorem, vel timorem Domini pertinentibus: quia veniet tempus, quo in cæleſti pa-

patria conſolationibus maximis, & puriſsimis repleantur. Et væ illis, qui rident nunc, quia flebunt poſtea cùm proijcientur in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & ſtridor dentium. Neque vero tam ſeueri ſumus, vt exiſtimemus, non licere, vel non expedire ſeruis Dei modeſtum, & breuem riſum. Sed quod, ſcripturam ſequentes, dicimus, hoc eſt, non licere, neque expedire Chriſtianis, ſic ſe riſui, & conſolationi addicere, vt non meminerint, ſe eſſe in valle lacrymarum, & temporibus ſuis in gemitum, & fletum, & planctum feriò incumbant: tempus enim exultationis, & lætitiæ in patria erit; tempus vero gemendi, & flendi, nunc eſt, cùm in exilio ſumus, & inter hoſtes plurimos, & crudeliſſimos verſamur.

Apoſtolus, & Euangeliſta Ioannes breuem ſententiam Chriſti Saluatoris de neceſsitate gemendi protulit; ſed quæ longi ſermonis vicem gerere poſsit. Sic enim lo-

Io. 16. loquitur, *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit; vos vero contriſtabimini; ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudinm. Mulier cùm parit triſtitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet a vobis.* Certè ſententia hæc ſi ab omnibus penetraretur, & ad cor omnium profundè deſcenderet, nemo eſſet, qui non toto tempore huius peregrinationis, dimiſsis oblectationibus cunctis, plorare, & flere, atque inſtar columbæ dies, noctesque gemere delectaretur.

Principio in hoc diſtinguit Dominus diſcipulos ſuos à mundo, quòd in hoc præſenti ſeculo diſcipuli plorant, mundus gaudet. Et quid intereſt inter diſcipulos Chriſti

ſti & mundum? quod inter electos, & reprobos. Nam & Dominus dixit, *Pro eis rogo, non pro Mundo*. Et Apoſtolus ad Corinthios, *Ne cum hoc mundo damnemur*. Quid ergo ſequitur, niſi, vt qui cum diſcipulis plorat, ad ſortem electorum pertineat; ſi tamen in fletu, & gemitu perſeueret. Et qui fletu à ſe excluſo, cum mundo gaudere delectatur, cum hoc mundo damnetur, niſi prius de mundo exeat, quàm de corpore? Addit poſtea Dominus, *Vos verò contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium*. Vt videlicet, propoſito premio diſcipulos hortetur ad perſeuerandum in fletibus, dum vita præſens durat, cum certos illos redderet de futuro gaudio inenarrabili, & ſempiterno, quod, vt paulo infra dixit, nemo tollere poſsit ab eis. Ac vt eis demonſtraret, tempus fletus fore breuiſsimum, tempus gaudij diuturnum; adducit ſimilitudinem parturientis, quæ cùm venerit hora

Io. 17.

1. Cor. 11

ra

ra eius triſtitiam habet, *cùm autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ, propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum*. Tempus triſtitiæ, & fletus horæ comparatur propter breuitatem. *Cùm venerit*, inquit, *hora eius*; tempus gaudij comparatur annis integris, quia mulier tam diù gaudet, quandiù proles viuit.

Aptiſſimam vero hanc ſimilitudinem eſſe vel ex eo cognoſci poteſt, quòd officium Apoſtolorum, vt etiam aliorum Prælatorum Eccleſiæ, eſt officium mulieris cum dolore parturientis, iuxta illud

Gal.4. Apoſtoli, *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis*. Atque hoc eſt durior parturitio Prælatorum, quàm feminarum: quòd iſtæ ſemel parturiunt, illi ſæpius eundem filium parturire coguntur. Cum quanto autem gemitu boni Prælati parturiant, demonſtrat mulier illa

Apc.12. de Apocalypſi, quæ figuram gerens Eccleſiæ, *clamabat parturiens,*

riens, & cruciabatur, vt pareret.

Denique quòd hæc omnia veriſſima ſint, atque omnino ſeriò dicantur à Domino, teſtantur verba illa, *Amen amen dico vobis*. Conſiderabat enim Dominus, multos non facile credituros, neceſſe fore, vt electi gemant aſſiduè, & vtilius eſſe flere cum diſcipulis, quàm gaudere cum mundo, & qui ad tempus cum diſcipulis plorant, æternis gaudijs cumulandos; & qui ad tempus cum mundo gaudent, æternis ſupplicijs cruciandos: ideo iuramentum addere voluit dicens, *Amen amen dico vobis*; ideſt, in veritate, in veritate dico vobis. quod quaſi iuramentum Chriſti ſanctus Auguſtinus appellat. Vtinam hæc homines diligenter conſiderarent, & non paterentur tempus vtiliſſimum ſibi elabi de manibus, quo paucis lacrymis ingentia gaudia comparari poſſunt. Tract. 41 in Ioan.

De neceſſitate gemendi, ex Apoſtolis Paulo, & Iacobo.

CAPVT IX.

1.Cor.5. APOSTOLVS Paulus in priore ad Corinthios grauiſſimè reprehendit totam Eccleſiam Corinthiorũ, quòd non luxiſſet inceſtum vnius Corinthij. *Auditur*, inquit, *inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes, vt vxorem patris ſui aliquis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis vt tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit*. Tanta erat in prima illa naſcente Eccleſia ſollicitudo puritatis, vt vitia, præſertim ad luxuriam pertinentia, ne nominari quidem vellent inter Chriſtianos. Sic enim loquitur idem Apoſtolus
Epheſ 5. ſcribens Epheſijs, *Fornicatio*, inquit, *& omnis immunditia, nec no-*

nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos. Cùm igitur vnus quidam ex Corinthijs in inceſtũ cum Nouerca lapſus eſſet, & hoc apud reliquos Chriſtianos innotuiſſet, optabat Apoſtolus, vt tota Eccleſia peccatum illud publicè lugeret. Quod quia facere neglexerunt, acriter illos reprehendit, &, vt ipſe idem refert in epiſtola poſteriore, non ſolum per literas eos grauiter corripuit, ſed multas lacrymas fudit, dum reprehenſionem illam ad eos miſit. *Ex multa*, inquit, *tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas*. 2.Cor.2. Ait igitur, *Auditur inter vos fornicatio*. 1.Cor.5. quaſi dicat; multa ſunt in vobis reprehenſione digniſſima: ac primũ illud eſt, quòd nominetur inter vos fornicatio, & fornicatio iã iſtic perpetrata: cùm tã procul ab hac immũditia abeſſe vos æquum fuerit, vt ipſum etiam nomen ignoraretis. *Et talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat.*

beat. hoc eſt alterum peccatum, quod fornicatio iſtic perpetrata, non fuerit ſimplex fornicatio, ſed fornicatio inceſtuoſa, & apud ipſos etiam gentiles inaudita. Quamuis enim olim apud varias gentes inceſtus non puniretur, tamen paulatim intelligere cæperant gentiles, eam coniunctionem cum natura pugnare, & iam Apoſtoli temporibus, etiam apud gentes vix audiebatur. *Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis*. Hoc eſt peccatum tertium Corinthiorum, quòd inflati ſuperbia, ita contenderent inter ſe, vt occupati in diſſenſionibus ſuis, non cogitauerint de remedio tanto ſceleri adhibendo. debuiſſent enim, tanto flagitio cognito, congregari in Eccleſiam negocijs alijs intermiſſis, & publicum luctũ indicere, & communibus lacrymis miſericordiam Domini implorare: & facinoroſum illum, niſi mox reſipiſceret, de cætu ſuo eijcere. O quam longe receſſimus

ab

ab Apoſtolica diſciplina, & quam rara nunc eſt, quæ olim frequentiſſima erat, gratia lacrymarum. Tunc vno peccante, totus populus Apoſtoli iuſſu ad fletum, & lamenta commouebatur: nunc multis peccantibus, vix inuenitur, qui ob zelum honoris Dei, & perditionis animarum lacrymas fundat.

Poſtremus teſtis ex diuinis literis pro neceſſitate lacrymarum, ſanctus Iacobus erit. Eius ſunt illa verba, *Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum conuertatur, & gadium in mœrorem.* Iac. 4. Alloquitur autem omnes homines, qui ad Eccleſiam Dei pertinent. nam vt ipſe dicit paulo ſuperius, *In multis offendimus omnes:* Iac. 3. cui conſonat coapoſtolus eius Ioannes, *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus.* 1. Io. 1. Admonet igitur omnes nos hic ſanctiſſimus Doctor, vt miſeri ſimus, hoc eſt, miſericordia diui-

na

na egentes nos eſſe intelligamus, & profiteamur. ac vt miſericordiam Domini in nos prouocemus, non ſolùm verbo & lingua clamemus ad Deum, ſed lugeamus, & ploremus: nec ſolum lugeamus & ploremus, ſed riſum in luctum conuertamus, & gaudium in mœrorem: parum enim prodeſt lugere, & flere, ſi paulo poſt, areſcente lacryma compunctionis, ſoluamur in riſum, & ſeculari lætitiæ nos tradamus. O quàm longè abſumus à doctrina Spiritus ſancti. Ecce enim quanta audiuimus de neceſſitate lacrymarum, ſi quis velit ad æterna gaudia peruenire, ex libris à Deo ipſo dictatis, & à ſanctis Prophetis, & Apoſtolis ſollicitè, fideliterq. conſcriptis: & tamen pleriq. noſtrum aures habent, & non audiunt, oculos habent, & non vident, cor habent, & non intelligunt. Deflent quidem inconſolabilibus lacrymis mortes charorum, aut iacturam pecuniarum, aut alia quæcunque tem-

temporalia detrimenta: quæ cum ſpiritualibus comparata, leuiſſima ſunt. Quid enim mirum eſt, ſi peritura intereunt, & ſi temporalia cum tempore tranſeunt? & ſi mortales moriuntur? At mortem animæ, quæ victura eſt in æternum, & iacturam Regni cæleſtis, quod eſt maximum, & ſempiternum, non deflere, imò non magnifacere, neque curare, non ne ſtuporis, vel amentiæ argumentum eſt manifeſtum? Et tamen eiuſmodi ſtupidorum, vel amentium, imò etiam cæcorum, & ſurdorum, infinitus eſt numerus. Sed quando nos ſcripturarum verba non mouent, experiamur vtrum ſaltem exempla nos moueant.

De neceſſitate gemituum, ex ſcripturarum exemplis.

CAP. X.

IN libris ſanctis multa ſunt exẽpla eorum, qui ad placandum

Deum fletibus præcipuè vſi ſunt. Ac primum occurrit exemplum totius Reipublicæ Hebræorum in libro Iudicum. Si quidem Angelo Domini reprehendente peccata populi, eleuauerunt omnes filij Iſrael vocem pariter, & fleuerunt, *Et vocatum eſt nomen loci illius, locus flentium, & lacrymarum*. Fuiſſe autem lacrymas illas ex corde fuſas, & gratiam Domini impetraſſe, docuit exitus. nam poſt fletum illum *ſeruierunt* filij Iſrael *Domino cunctis diebus Ioſue, & ſeniorum, qui longo poſt eum vixerunt tempore*.

Iud. 2.

Iſtæ igitur ſunt lacrymæ veræ, & ſalutares, ad quas ſequitur ſtabilis vitæ mutatio.

Alius locus eſt huic ſimilis in eodem libro Iudicum, vbi ſic legimus, *Omnes filij Iſrael venerunt in domum Dei, & ſedentes flebant coram Domino: ieiunaueruntque die illo, & obtulerunt ei holocauſta, & pacificas victimas*. En quam vetuſta eſt Eccleſiæ conſuetudo pla-

Iud. 20.

placandi Deum lacrymis, & ieiunijs, & ſacrificijs.

Deinde in libro primo Regum habemus exemplum ſancti Prophetæ Samuelis, qui Saulem Regem prævaricantem mandata Domini, & ab ipſo Domino abiectum, diutiſſimè fleuit: ſimul offenſionem Dei, & periculum Saulis deplorans. 1. Reg. 15

Tertio loco habemus exemplum Dauid Regis, qui omni genere piarum lacrymarum copioſiſſimè abundauit. Ac primum fleuit amariſſimis & copioſiſſimis lacrymis peccatum adulterij, & homicidij à ſe patrati. Sic enim loquitur ipſe de ſe in Pſalmo ſexto, *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Singula verba penſanda ſunt, vt magnitudinem pœnitentiæ Dauidis intelligamus. *Laboraui in gemitu meo.* Hæc ſignificant, tam longo tempore, & tam amaro gemitu peccatum ſuum defleuiſſe

Dauidem, vt vſque ad laſſitudinem flendo, & gemendo laborauerit. Et tamen non contentus præterito fletu, proponit adhuc pergere dicens, *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum.* Nox enim commodior eſt ad lacrymas coram Deo fundendas, quàm dies, ob quietem communem, & negociorum ceſſationem. Ego, inquit vicè ſomni, & quietis in noctibus ſingulis vbertim peccata deflebo. Notanda eſt autem vis verbi, *Lauabo.* non enim lauari dicitur, quod vna, vel altera gutta reſpergitur, ſed quod ita largiter perfunditur aquis, vt à ſordibus eluatur. Adde quod ſanctus Hieronymus ex Hebræo rectè tranſtulit, *Natare faciam lectum meum*; quo verbo copia lacrymarum maxima deſignatur. Quod idem ſignificant verba ſequentia, *Lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Rigare enim lacrymis ſtratum, nihil eſt aliud, niſi abundantia lacrymarum, decurrentium inſtar riuorum ſtratum

ablue-

abluere. Notiſſimum igitur eſt, lacrymas primi generis, id eſt, pœnitentiæ Dauidi non defuiſſe. Nec ſolum peccata ſua Dauid flere ſolebat, ſed etiam aliorum. Sic enim ipſe ait: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam*; peccatores videlicet, vt exponunt Theodoretus, & Eutymius. de quibus etiam paulo poſt dicit, *Tabeſcere me fecit zelus, meus quia obliti ſunt verba tua inimici mei*. Quod autē non defuerint eidem lacrymæ ſecundi generis, id eſt, lacrymæ amoris, & deſiderij, teſtis eſt Pſalmus trigeſimus ſeptimus, vbi ſic loquitur Dauid, *Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus*. & apertiùs Pſalmus quadrageſimus primus, vbi leguntur hæc verba, *Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Vbi eſt*

Pſal. 118

Pſal. 37.

Pſal. 41.

Deus tuus? Quorum verborum hic ſenſus eſſe videtur, ſuſtentabar lacrymis deſiderij, quaſi panibus, aſsiduè gemens, & plorans, per dies, & noctes. Certè hoc exemplum Dauidis ſpeculum eſſe deberet omni generi hominum. Fuit enim hic vir homo doctiſsimus, & ſapientiſsimus, ita vt liberè dicere poſſet, *Super ſenes intellexi*. &, *Super omnes docentes me intellexi*. proinde nemo poteſt lacrymas eius tribuere ſimplicitati, aut imperitiæ. Fuit idem ipſe vir ſecundum cor Dei, vt legimus in Actis Apoſtolorum, concionante Paulo. Quare nemo poteſt ſuſpicari, non placuiſſe Deo lacrymas eius. Denique fuit vir occupatiſſimus in Regno adminiſtrando, in bellis gerendis, & in familia propria, filijs, & famulis, vxoribus, & ancillis pleniſsima regenda. quales occupationes prætendi ſolent à pleriſque hominibus, qui viuunt in ſeculo, & ſatis iuſtè excuſari ſe poſſe arbitrantur, cur orationi, &

Pſal. 118

Act. 13.

com-

compunctioni non vacent, & donum lacrymarum à Deo non petant. Sed in die iudicij iſtos omnes condemnabit ſanctus Dauid, qui cum longè maioribus occupationibus non intermiſit ſepties in die, & media nocte conſurgere ad laudandum, & orandum Deum; & non frigidè & aridè, vt pleriquè facimus, ſed cum gemitu, & lacrymis ardenti deſiderio Deo ſeruiendi. Et ſi Reges, & Principes ſeculi condemnabit: certè maiori ratione Epiſcopos & Presbyteros, Monachos, & Cœnobitas idem ipſe condemnabit.

Poſt Dauidem ſequitur Hieremias Propheta, qui cùm ſanctis lacrymis abundaret, & tamen ijs ſatiari non poſſet, aiebat, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontē lacrymarum, & plorabo die, ac nocte*. & paulo infra: *Deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis*. Atque hæc pauca ex teſtamento veteri. Hier. 9.

In nouo teſtamento princeps

gementium, & flentium eſt Chriſtus Rex noſter, de quo cum ſcriptum ſit, quòd ſit ipſa Dei virtus, & ſapientia, & quòd ſciret reprobare malum, & eligere bonum;
Iſa.7. mirum eſt, ſi quis inueniatur, qui affirmare audeat, melius eſſe ridere, quàm flere. ſiquidem ipſum nunquam riſiſſe, ſæpè autem fle-
Luc. 10. uiſſe legimus. Exultauit quidem in ſpiritu ſancto aliquando lætitia ſpirituali perfuſus ob profectum, diſcipulorum, quia gemitus, & luctus ſpirituale gaudium non excludunt, quin potius finis lacrymarum ſanctarum eſt pax, & gaudium in Spiritu ſancto; itaque Dauid poſt lacrymas pœnitentiæ cum magna fiducia loquitur, &
Pſal.50. dicit, *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata*. Fleuit igitur Chriſtus temporale excidium Hieroſolymæ, & perditionem æternam multorum millium Hebræorum, cùm
Luc. 19. in die palmarum videns ciuitatem fleuit ſuper illam, vt ſcribit S. Lucas.

cas. Fleuit etiam mortem Lazari Luc. 19.
amici ſui, cùm vidit Mariam
Magdalenam plorantem, & Iudæos plorantes, vt ſcribit S. Ioannes. Ioan. 11.
niſi fortè, vt aliqui piè meditantes affirmant, fleuerit potius vitam eius mortalem, & laboribus, doloribuſque varijs obnoxiam, ad quam per reſurrectionem reuerſurus erat ex limbo ſanctorum Patrum, vbi quieſcebat in pàce, iuxta illud Simeonis, *Nunc* Luc. 2.
dimittis ſeruum tuum in pace. Tertio fleuit Dominus in horto cum Patri ſupplicaret, vt ſi fieri poſſet tranſiret ab eo calix paſſionis. Quamuis enim Euangeliſtæ non meminerint lacrymarum: tamen ſudor ſanguineus, tam copioſè effuſus ſatis demonſtrat neq. lacrymas defuiſſe. Quarto fleuit in cruce, vt Apoſtoli Pauli verba illa teſtantur in Epiſtola ad Hebræos; *Qui in diebus carnis ſuæ* Hebr. 5.
preces, ſupplicationeſque ad eum, qui poſſet illum ſaluum facere à morte, cum clamore valido, & la-

crymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Loquitur enim Apoſtolus de illa Chriſti oratione, *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum.* hanc enim orationem Chriſtus cum clamore valido emiſit, dicente Euangeliſta Luca, *Et clamans voce magna Ieſus ait, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum.* Atque in hac oratione petijt liberari à morte, id eſt, erui à faucibus mortis, & reſtitui ad vitam, per celerem reſurrectionem. In qua petitione exauditus eſt pro ſua reuerentia, ſiue pro reuerentia, qua ipſe Patrem reuerebatur, ſiue qua ipſe dignus erat, vt ab omnibus afficeretur. Quamuis autem in Euangelio S. Lucæ nihil dicatur de lacrymis cum clamore coniunctis: tamen Apoſtolo Paulo fides habenda eſt, qui Euangelium totum ex ipſius Chriſti reuelatione didicerat.

Luc. 23.

Sed præter has lacrymas, omnino credibile eſt, cùm Dominus

qua-

quadraginta diebus in deſerto manſit, ſine dubio aſſiduè orans; & cùm frequentiſſimè pernoctaret in oratione, vt Lucas teſtatur cùm ait, *Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei*. & Luc. 6. rurſum alio loco, *Erat*, inquit, Luc. 21. *diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliueti*. Credibile, inquam, eſt eas orationes cum gemitu inenarrabili coniungere ſolitum fuiſſe. Si enim Spiritus ſanctus facit nos orare cum gemitibus inenarrabilibus, Apoſtolo teſte in Epiſtola ad Romanos: Rom 8. quanto magis Chriſtus, qui ſpiritum non ad menſuram acceperat, Io. 3. Io. 1. & de cuius plenitudine nos omnes Io. 1. accepimus, & ſuper quem ſpiritus in ſpecie columbæ deſcendit, & ſuper eum manſit; orauit in deſerto & in montibus, gemitibus inenarrabilibus? Ergo cùm Chriſtus Magiſter, & Dominus noſter apertè docuerit, *Beati, qui lugent*: & Matth. 5. *væ vobis, qui ridetis*; & quod do- Luc. 6.

cuit fecerit ; & quod mandauit impleuerit: noſtrum eſt, ſi diſcipuli obedientes, & ſerui fideles ſumus, a riſu, & iocis, & mundi blandicijs, & delicijs abhorrere ; & contra, pias lacrymas in hac lacrymarum valle diligere, in ijs verſari, & oblectari, eaſque à Deo, non ſine interno gemitu poſtulare.

Chriſtum ſecuta eſt in primis S. Maria Magdalena: (omitto enim B. Virginem Deiparam, non quòd exiſtimem, eam non fleuiſſe aſſiduè, ſed quia lacrymæ eius per ſcripturam non innotuerint) hæc enim cùm primum reſipiſcere cæpit, Chriſti pedes lacrymis pœnitentiæ lauit, & capillis ſuis terſit; idque in publico conuiuio, & multis præſentibus : quam enim non puduerat publicè peccare, eandem pudere non debuit publicè pœnitere. Tanta verò fuit vis lacrymarum illarum, vt continuò audire meruerit, *remittuntur tibi peccata tua*. Neque ſolùm remiſ-

Luc. 7.

ſa

ſa illi fuere peccata: ſed ita in charitate confirmata, vel, vt Apoſtolus loquitur, fundata, & radicata fuit, vt poſtea iterum eiuſdem Chriſti pedes lacrimis, lauerit, & capillis ſuis abſterſerit: non lacrymis amaris conpunctionis, & doloris; ſed lacrymis amoris dulcedine ſpirituali, & ſuauitate pleniſſimis; & rurſum ad ſepulchrum Chriſti viuentis, lacrymis deſiderij, tandiù fleuerit, donec dilectum ſuum, prima videre, & audire meruerit. O felices lacrymæ, quæ peccatricem in ſanctam, ac pænè innocentem repentè mutare potuerunt! hinc enim poſtea Chriſto, Agno immaculato, & Mariæ Virgini puriſſimæ, & Ioanni diſcipulo caſtitatis gratia ſuper cæteros dilecto, indiuidua comes ſemper inhæſit.

Epheſ.3.

Io.2.

Io.20.

Sequitur S. Petrus, qui in paſſione Domini peccauit peccatum grande, non tamen ex malitia, vt Iudas proditor, ſed partim ex nimia fragilitate, partim ex nimia

con-

confidentia virium ſuarum. Di-
Matt.26. xerat enim, *Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo*: & tamen ad verbum Ancillæ dicentis, *Et tu cum Ieſu Galilao eras*: ille negauit coram omnibus dicens, *Neſcio quid dicis*. ac paulo poſt, dicente alia ancilla, *Et hic erat cum Ieſu nazareno*: iterum negauit cum iuramento, *quia non noui hominem*. Sed hoc peccatum tanto imbre lacrymarum diluit, vt ne quidem verbo ab ipſo Domino poſtea reprehenſus legatur. Nam (vt Euangeliſtæ
Matt.26. ſcribunt) *continuò reſipiſcens, fleuit amare*.

Sancto Petro adiungendus eſt coapoſtolus eius Paulus, qui & ipſe peccauit peccatum grande. nam Eccleſiam Dei perſecutus eſt; & vt idem ipſe confitetur, non ſolum perſecutor, ſed etiam blaſ-
1.Tim.1. phemus, & contumelioſus fuit. Sed poſt conuerſionem, vbi abundauit delictum perſecutionis, ſuperabundauit gratia lacrymarum.

rum. ſic enim ipſe de ſe teſtatur in Actis Apoſtolorum, *Vos ſcitis à prima die, quam ingreſsus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim, ſeruiens Domino cum omni humilitate, & lacrymis*. & infra, *Per triennium nocte & die non ceſſaui cum lacrymis monens vnum quemque veſtrum*. &in poſteriore ad Corinthios, *Scripſi vobis per multas lacrymas*. Itaque hic beatus Apoſtolus ſiue loqueretur ad Deum in oratione, lacrymas adhibebat, vt audiretur; ſiue loqueretur ad homines in prædicatione, lacrymis potius, quàm verbis perſuadere nitebatur, ſciebat enim, ac proprio experimento didicerat, tum apud Deum, tum apud homines, maximam eſſe potentiam lacrymarum.

Act.20.

2.Cor.2.

Porrò quæ legimus in ſcripturis de lacrymis principum Apoſtolorum ſine dubitatione etiam legerèmus de reliquis Apoſtolis, ſi B. Lucas in Actis, aut aliquis alius

ali-

aliquis auctor fidelis res geſtas omnium Apoſtolorum ſcripta reliquiſſet. Sed cùm idem eſſet Magiſter Chriſtus Diſcipulorum omnium, & idem ſpiritus, qui poſtulat pro ſanctis, gemitibus inennarabilibus, omniū corda in habitaret, & omnes Apoſtoli eſſent principalia membra illius colūbæ, quæ ſemper gemit; dubitare non poſſumus, quin Apoſtoli omnes, & omnes diſcipuli, deniq. ſancti omnes, qui ad columbam pertinent, dono lacrymarum præditi fuerint.

De neceſſitate gemituum, ex doctrina, & exemplis Sanctorum.

CAP. XI.

ADDENDA ſunt iam teſtimonia, vel exempla Sanctorum Patrum, qui doctrinam ſcripturarum de neceſſitate gemituum libris ſuis, vel exemplis ad po-

poſteros tranſmiſerunt. Et quidem quod attinet ad lacrymas pœnitentium, habemus in primis teſtimonium B. Cipriani Epiſcopi, & martyris, qui in ſermone de lapſis ita loquitur, *Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus. Orare oportet impenſius, & rogare: diem luctu tranſigere, vigilijs noctes, ac fletibus ducere: tempus omne lacrymis, & lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adherere cineri, in cilicio volutari, & ſordibus.* Qualis eſt hic præco Dei? qualis concionator veræ pœnitentiæ? quid hoc tempore diceret, ſi cerneret homines peccatores ſola confeſſione contentos, doctrinam gemituum penitus ignorare?

Sanctus Baſilius in oratione in Iulittam, de gratiarum actione. *Quando ob peccata fratrem lugentem vides,* inquit, *tu quoque miſericordia motus, ſimul luge.* & infra: *Ob peccatum vberes fluant lacrymæ, nec ſingultus ex imo corde*

pro-

procedentes deficiant. Flebat Paulus inimicos Crucis Chriſti; Hieremias quoque ſuper pereuntis peccata populi flebat; qui quoniam naturæ lacrymæ non ſatis erant, fontem lacrymarum quærebat: tales igitur lacrymas, tales luctus verbum illud (Dei videlicet) collaudat.

Sanctus Ambroſius in libro ad Virginem lapſam, quam ad pœnitentiam cohortatur, *Defluant*, inquit, *oculi lacrymas, qui maſculum ſimpliciter non aſpexerunt.*

Huius tempore Theodoſius Imperator ab ipſo S. Ambroſio ab Eccleſia eiectus ob crimen admiſſum, eximium exemplum pœnitentiæ toti Eccleſiæ præbuit. Cùm enim in excuſationem criminis ſui Dauidem nominaſſet, qui cùm Rex eſſet adulterio homicidium adiunxerat: audiuit ab Ambroſio, *Qui ſequutus es errantem, ſequere pœnitentem*. Ille igitur verè Chriſtianus Imperator ſceptri, & purpuræ oblitus, poſteaquam multos

men-

menſes facinus ſuum domi defleuerat, ad Eccleſiam veniens coram omni populo, non ſtans, nec prouolutus in genua, ſed toto corpore proſtratus, lacrymis terram rigabat, capillos vellebat, pectus feriebat, omnibus, quibus poterat modis, Deo, & Eccleſiæ ſatisfaciebat. hæc apud Theodoretum in hiſtoria Eccleſiaſtica legi poſſunt. Lib. 5. c. 17. qui etiam Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum, de ratione pœnitentiæ agendæ ita ſcribit, *Sunt*, inquit, *medicabilia etiã, quæ poſt Baptiſmum fiunt vulnera; medicabilia autem, non vt olim* (in Baptiſmo) *per ſolam fidem, remiſſione, ſed per multas lacrymas, & fletus, & luctus, & ieiunium, & orationem, & laborem commiſſi peccati quantitati commenſuratum: qui enim non ſic affecti ſunt, eos nec admittere quidem didicimus. Atque has habet Eccleſia leges de pœnitentia.* Hæc Theodoretus, cui conſonat ſanctus Gregorius Nazianzenus in oratione

ne ſecunda de Baptiſmo, cùm ait, *Recipio pœnitentes: ſed ſi lacrymis rigatos videro*. O quàm raros hoc noſtro tempore Nazianzenus reciperet pœnitentes.

S. Gregorius Nyſſenus in libro de vita Moſis. *Nec lacrymis*, inquit, *parcendum eſt. lacryma enim fidelis cuſtos eſt eius, qui vitam inſtituit per virtutem*.

S. Athanaſius in libro de Virginitate ſiue de meditatione propè finem. *Magna*, inquit, *vis eſt lacrymarum & præclara per eas fiunt*. & infra, *Plorat*, inquit, *& lamentatur, vt vindicetur à diris pœnis; atque iterum plorat, vt dignus fiat cæleſtium bonorum muneribus*. Eodem tempore vixit ſanctus Antonius, cuius vitam idem ipſe S. Athanaſius ſcripſit; ac præter cætera eius dona, virum lacrimarum fuiſſe demonſtrat, vt ſupradixi capite quarto, & infra dicemus, libro tertio extremo.

S. Hieronymus in Epiſtola ad Ru-

Ruſticum, multis ſcripturarum teſtimonijs eum ex hortatur ad lacrymas. & in Epiſt. ad Sabinianum, dicit, ſe illum admonuiſſe, vt Dei miſericordiam iugibus lacrymis imploraret. Et ipſe de ſe in Epiſt. ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis, ſic ait, *Poſt multas lacrymas, poſt cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi intereſſe agminibus Angelorum.* In Epitaphio S. Paulæ Romanæ deſcribens eius vitam. *In ea,* inquit, *crederes fontes lacrymarum. ita leuia peccata plangebat, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream.* Denique in Epitaphio Fabiolæ, poſteaquam deſcripſit eius publicam pœnitentiam, ita loquitur. *Quæ peccata fletus iſte, non purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant?*

S. Auguſtinus in lib. 8. Confeſſionum de ſe ipſe ſcribit, *Vbi vero a fundo arcano alta conſideratio contraxit, & congeſſit totam miſeriam* Lib. 8. c. 12.

riam

riam meam in conſpectum cordis mei, oborta eſt procella ingens ferens ingentem imbrem lacrymarum . & paulo poſt: *Ego ſub quadam fici arbore ſtraui me, & dimiſi habenas lacrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile ſacrificium tuum*. & infra, *Dicebam hæc, & flebam amariſſima contritione cordis mei*. Et tamen hic beatiſſimus vir nondũ baptizatus erat. cùm ita peccata ſua defleret. Quid quæſo feciſſet, ſi poſt lauacrum ſanctum criminis alicuius reus fuiſſet? Quàm multos Chriſtianos baptizatos iſte Catechumenus iudicabit? Væ nobis, qui poſt gratiam baptiſmi peccata grauiſſima perpetramus, & lacrymas nullas fundimus. Scribit quoque Poſsidius in eius vita in vltima ægritudine, voluiſſe ſibi ante oculos collocari pſalmos Dauidis, qui ad pœnitentiam pertinent, eoſque legere ſolitum, cùm interim iugiter, & vbertim fleret; quãuis ſanctiſsimè vitam egiſſet. Hoc

nimi-

nimirum eſt ſapere: hoc eſt cognoſcere culparum magnitudinem, & medicinam morbo conuenientem adhibere.

S. Ioannes Chryſoſtomus hom. 6. in Matthæum deſcribens vitam hominis probi, quales erant primi Chriſtiani, *Iſte talis*, inquit, *ea, quæ videntur cuncta deſpiciens, in compunctione continua perſeuerat, largo aſſiduè fluens fonte lacrymarum, multamque hinc capiens voluptatem. Nihil quippè ita conglutinat, atque vnit Deo, vt illæ lacrymæ, quas, & peccati dolor, & amor virtutum effundit.* Idem auctor in libro priore de compunctione cordis, propè extremo, *Et ideo*, inquit, *lugendum eſt, & ideo flendum, & per totam vitam plangendum, vt vel ſic occupata in luctu, & lacrymis anima erubeſcat aliquando peccare.* Denique plenus eſt hic venerabilis Doctor in omnibus operibus, quæ plurima ſunt, encomijs lacrymarum.

S. Gregorius lib. 3. Dialogorũ, L. 3. c. 34

A Crea-

A Creatore, inquit, *noſtro cum magno gemitu quærenda eſt lacrymarum gratia*. Idem beatiſsimus Pontifex in hom. 37. exemplum narrat S. Caſsij Narnienſis Epiſcopi, qui cum ad horam offerendi ſacrificij veniſſet, velut totus in lacrymis defluens, ſemetipſum cum magna cordis contritione mactabat. Inde homiliam concludens ait, *Lauate ergo fratres chariſsimi lacrymis maculas peccatorum, eleemoſynis tergite, hoſtijs expiate.*

S.Bernardus ſerm.35.ex paruis, deſcribit dies neceſſarios ad ambulandum in lege Domini: ac primum diem ponit gemitum cordis. *Notandum*, inquit, *quòd hæc via legis Domini conſummatur ſex diebus. Et prima quidem dicta eſt gemitus cordis; ſecunda, confeſſio oris; tertia, largitio propriæ poſſeſſionis; quarta, labor corporis; quinta, abnegatio propriæ voluntatis; ſexta, contemptus mundi. Itaque niſi quis incipiat à gemitu cor-*

cordis, ideſt, à vera conuerſione, & compunctione, fruſtra nititur ad maiora. Idem ſermone ſexto-decimo in Cantica deplorans pœnas gehennæ, *Quis dabit,* inquit, *capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt præueniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium?* Et ibidem exhortans monachos ſuos ad fletum: ***Et tu,*** inquit, *in tua lamentatione Deum cogita factorem tuum: cogita benefactorem, cogita patrem, cogita Dominum. **Ad omnia reus es, plange per ſingula.*** hæc ille: quorum ſimilia in omnibus ſcriptoribus ſacris inueniuntur: nec minus inueniuntur in omnibus ſanctis exempla gemituum, & lacrymarum.

De neceſſitate gemituum, ex auctoritate Eccleſiæ.

Cap. XII.

CLAVDAM hunc primum libellum auctoritate Eccleſiæ vniuerſæ. Eccleſia enim Catholica mater noſtra in Hymnis ſacris quos decantari inſtituit in officio diuino, frequenter admonet, vt flendo, aut gemendo, Dominum deprecemur.

Feria tertia ad Laudes Matutinas in feriali Officio ſic legimus,

Ieſum ciamus vocibus,
Flentes, precantes ſobriè, &c.

Feria quarta ad Nocturnum in feriali Officio.

Preces gementes fundimus,
Dimitte, quod peccauimus.

Feria quarta ad Laudes Matutinas.

Flendo, & canẽdo quæſumus,
Intende noſtris ſenſibus.

Sabbato ad Nocturnum in feriali Officio.

Noſtros pius cum canticis,
Fletus benignè ſuſcipe.

Dominica die ad Veſperas de Tempore.

Tetrum chaos illabitur:
Audi preces cum fletibus.

Feria tertia ad Veſperas feriales.

Munda virore gratiæ,
Vt facta fletu diluat.

In Aduentu Domini ad Laudes.

Omnes pro indulgentia,
Vocem demus cum lacrymis.

In Quadrageſima ad Veſperas.

Audi benignè conditor,
Noſtras preces cum fletibus.

In Quadrageſima ad Officium Nocturnum.

Ploremus ante Iudicem,
Flectamus iram vindicem.

In Antiphona illa celebri, quæ canitur poſt Laudes, & poſt Completorium, quæ incipit, *Salue Regina*; ſic legimus, *Ad te clamamus exules filij Euæ, Ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacry-*

marum valle. Scio, hæc eſſe minuta, & omnibus nota: volui tamen ea conſiderāda proponere, & ſeorſim diligenter annotare: quia plurimi, ſic ea legunt, vt non videantur intelligere, vel cogitare quid legant; & dum ſe putant, Deum laudando, premium promereri, iram in ſe diuinam mentiendo prouocant. Nam ſi verbis profitemur, nos gemere, vel plorare, & interim corde arido verba illa ſacra pronunciamus, fortaſſe etiam, quod abſit, ridemus, aut inania cogitamus; non ne rei mendacij apud Deum ſumus? Et quid nos impetraturos à Domino ſperare poſſumus, ſi cum verbis non concordat affectus? Merito
Iſa. 29. reprehendit Propheta, vel potius
Matt. 15. Dominus per Prophetam eos, qui labijs Deum honorant, cor autem ipſorum longe eſt à Deo. Sed maiore ratione nos reprehenſione digniſſimi ſumus, ſi non facimus, quod nos facere dicimus, & alta voce pronunciamus, quaſi Deus non

non ſit præſens, aut non audiat, aut certè irrideri poſſit. Et ipſa Virgo ſanctiſſima Deipara, quomodo feret, & quàm grato animo exaudiet nos dicentes, *Ad te clamamus exules filij Eua, ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacrymarum valle*: ſi dum iſta pronunciamus, neque filios infelicis Euæ nos eſſe meminimus, neque ſuſpiramus ad matrem miſericordiæ, neque gemimus, vel ploramus; ſed alacriter, & gaudentes cantamus; neque de valle lacrymarum ad montem Dei aſcendere deſideramus imò neque vallem lacrymarum cognoſcimus, neque in exilio nos eſſe exiſtimamus: & ſi poſſemus in terris ſemper viuere, fortaſſe nunquam de cæleſti patria cogitaremus.

Tu igitur Domine ſuauis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus inuocantibus te: recordare quòd puluis ſumus, medere languoribus noſtris: flare incipiat ſpiritus tuus, & fluant aquæ: Mit- Pſal. 85.

te ad nos Spiritum ſanctum tuum, qui orare nos faciat gemitibus inenarrabilibus. Aut certè ſi iuſto tuo iudicio, non adſunt nobis lacrymæ oculorum, ſaltem non deſint gemitus cordis. Et ſi ne hoc quidem beneficio tuo digni ſumus; ſaltem non deficiat nobis amor gemituum,& deſiderium lacrymarũ.

Finis Libri Primi.

DE

DE GEMITV COLVMBÆ,

ſiue

De bono lacrymarum.

LIBER SECVNDVS.

De primo fonte, qui eſt conſideratio peccati.

CAPVT I.

DISSERVIMVS libro Superiore de neceſſitate lacrymarum: nunc de materia, ex qua naſcuntur, ſiue de fontibus, vnde profluunt lacrymæ ſalutares, breuiter diſſe-

remus. Fontes generales duo ſunt, vt antea demonſtrauimus; malum, & bonum; ſiue triſtitia, & gaudium, vnde profluunt lacrymæ amaræ, & lacrymæ dulces; ſiue lacrymæ doloris, & lacrymæ amoris, quæ ſignificatæ ſunt per
Gen. 7. fontes abyſſi, & cataractas cæli, vnde diluuium generale proceſſit in diebus Noe; & per irriguum inferius, & ſuperius quod Axa
Ioſ. 15. popoſcit à Patre in libro Ioſue. Sed duo iſti fontes generales in duodecim diuiduntur, qui ſignificati videntur in libro Exodi per duodecim fontes aquarum, quos
Exod. 15 inuenerunt in deſerto filij Iſraël, cùm primum per mare rubrum exierunt de Egypto, vt ad terram promiſſionis proficiſcerentur. Sic enim & Chriſtiani, poſt baptiſmum proficiſcentes per deſertum Mundi ad patriam cæleſtem, duodecim iſtis fontibus neceſſe habent; ne ariditate deſerti penitus opprimantur.

Primus igitur fons eſt conſideratio

ratio deformitatis peccati. Sunt autem tria veluti capita conſideranda, vt peccati deformitas penitus cognoſcatur: primo peccatum ipſum: deinde peccatorum multitudo: denique quis ſit ille, qui peccat, & quis ille in quem peccatur.

Quod ad primum attinet, peccatum eſt offenſio Dei, & omnium rerum, quas fecit Deus: proinde quicunque peccat, inimicitiam ſumit aduerſus Deum, & aduerſus omnes res creatas. Cuius typum geſſit Iſmaël, cuius *manus erant contra omnes, & manus omnium contra eum*, vt loquitur Moſes in libro Geneſeos. Hoc certè ſolum, ſi attente cogitaretur, ſatis eſſe deberet, vt homo peccator horreret, nec auderet quocunque propoſito præmio illud admittere. Et quidem quod omne peccatum lethale (nam de hoc loquimur) ſit offenſio Dei, ex definitione colligitur. Sic enim peccatum definit S. Auguſtinus,

Gen. 16.

quem Theologi omnes ſequuntur, *Dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam*. Eſt autem lex æterna ipſa ſumma, & ſempiterna ratio Dei, quæ eſt ipſe Deus: quamuis enim multæ dicantur leges, naturales, poſitiuæ, diuinæ, humanæ, Eccleſiaſticæ, politicæ: omnes tamen ab vna æterna Dei lege dependent. Ideo enim iuſta eſt quælibet lex, quia conformis eſt æternæ legi, & ab illa deriuatur, & eſt eius quaſi quædam adumbratio. Et ideo peccatum eſt, ſi filius non obediat parenti, vel ſeruus Domino, vel ciuis Magiſtratui, vel populus Principi, ſiue Eccleſiaſtico, ſiue politico; quia lex æterna Dei iuſtum eſſe decernit, vt filij parentibus obediant, & ſerui Dominis, & ciues Magiſtratui, & populus Principi. Efficitur igitur, vt quicunque peccat, Deum offendat, atque ab obedientia Dei diſcedat; iugum eius excutiat; aduerſus eum inimicitias gerat, & iu-

Lib. 2. cõtra Fauſtũ. c. 27.

ſtiſ-

ſtiſſimæ eius vindictæ ſubijciatur. Id quod teſtatur Deus ipſe per Hieremiam dicens, homini peccatori, *A ſeculo confregiſti iugum meum, rupiſti vincula mea, dixiſti, non ſeruiam.* Hier. 2. & per Iſaiam, *Tranſgreſſi ſunt leges, mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus ſempiternum: propter hoc maledictio vorabit terram.* Iſa. 24. Idem teſtantur ſupplicia, quibus Deus affiixit ab initio Angelos præuaricatores, & primos parentes, & poſtea filios eorum per diluuium generale; & alias eiuſmodi calamitates. Et denique idem teſtantur pœnæ ſempiternæ, quas Deus per Prophetas, & Apoſtolos in Scripturis ſanctis peccatoribus comminatur.

Neque ſolum Deum peccator offendit, ſed omnes etiam Dei creaturas offendit, atque indignationem earum contra ſe prouocat. Primùm enim peccatum vnius hominis offendit alios homines, quos exemplo ſuo ad màlum inuitat, & ſæpe corrumpit;

vt omittam peccata particularia, quibus vnus homo alterum lædit, quæ ſunt innumeralia. Deinde res alias corporales offendit, quas auertit à fine ſuo vero, & proprio, qui eſt Deus, & detorquet ad finem contrarium Deo. Creauit enim Deus elementa, plantas, animantia, & ipſa luminaria cæli, vt homini deſeruirent, & per obſequium homini exhibitum, ipſi Deo famularentur. Sed cùm homo per peccatum à Deo auertitur, reliquæ omnes creaturæ, dum peccatori deſeruiunt, à Deo quodammodo auertuntur. Atque hoc eſt, quod Apoſtolus ſcribit in Epiſtola
Rom 8. ad Romanos, cùm ait, *Expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. vanitati enim creatura ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe, quia & ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc.*

Quæ

Quæ omnia ſatis apertè demonſtrant, res omnes creatas quodam modo ægrè ferre & cruciari, quòd ſeruire cogantur peccatoribus. Et propterea mirum non eſt, ſi in tempore nouiſſimo facultate à Deo accepta, pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos. Sap. 5.
Præterea offendit animas, quæ in Purgatorio degunt, quia priuat eas ſuffragijs, quibus refrigerari poſſent, ſi homo iuſtus eſſet. Item offendit Angelos ſanctos, & animas beatas, quibus non minus diſplicet peccatum nouum, quàm placet noua conuerſio peccatorũ. *Gaudium enim eſt in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente.* Luc. 15
Offendit etiam (quod admirabile eſt) ipſam gehennam. quo enim magis creſcit multitudo impiorũ, eo creſcit etiam magis ſupplicium ipſorum. Hæc enim cauſa eſt, cur Diues epulo ab Abrahamo petierit, vt mitteret Lazarum ad fratres ſuos, vt teſtaretur eis, ne & ipſi deſcenderent ad locum tormen- Luc. 16.

mentorum: non enim ex charitate id petere potuit homo reprobus, ſed ex amore proprio petijt, ne ex præſentia fratrum dolor ipſius creſceret. Denique offendit ipſe ſe omnis, qui peccat, quoniam ſpoliat animam ſuam gratia Dei, ex qua remanet cæcus, & nudus, & pauper, & miſer, & miſerabilis, quamuis ex interna mentis cæcitate, ſibi diues, & locupletatus, & nullius egere ſibi videatur, vt dici-
Apoc. 3. tur in Apocalypſi. En igitur quanta ſit, & quàm lacrymabilis deformitas, & crudelitas, & malitia venenata peccati.

Verè ſcribit S. Io. Chryſoſt. neminem lædi, niſi à ſe ipſo. quoniam omne malũ, quod extrinſecus aduenit, ſiue ab hoſtibus, ſiue ab elementis, ſiue à morbis, ſiue à Dia-
Rom. 8. bolo, omnia cooperantur in bonũ, ſi peccatum abſit. nam cum peccatum abeſt, Deus adeſt, & *ſi Deus pro nobis, quis contra nos?* At cùm quis animam ſuam peccati veneno interficit, ſimul omnia pereunt

bo-

bona, & irruit in hominem innumerabilis turba malorum. Quare ſi peccator iſta conſideraret, vix fieri poſſet, quin totus verteretur in lacrymas. Sed quoniam poteſt homo ſe ipſum occidere per peccatum, ſed non poteſt ipſe ſe viuificare per gratiam, clamet ſæpe dum viuit, *Illumina Domine oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte; ne quando dicat inimicus meus, praualui aduerſus eum.* Pſal. 12. Et ſi forte in morte iam obdormierit, & ex magna miſericordia Dei, clamantem ſpiritum intus in corde audierit, *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus*; Ephes. 5. caueat, ne ſinat obdurari cor ſuum, ſed audiat vocantem à morte ad vitam: non enim gratiam vocationis donaret, niſi & vitam donare diſponeret. Sequatur igitur præuenientem, ambulet cum comitante, laboret in gemitu ſuo, lauet per ſingulas noctes lectum ſuum; ſic enim tandem reſpi-

reſpirabit in miſericordijs Domini, & cantabit in vijs eius, *Quia magna eſt gloria Domini*.

Veniamus nunc ad multitudinem peccatorum, quod erat alterum caput. Profecto ſi quis mentem conuertat ad multitudinem peccatorum, quæ ab vno quoque noſtrum quotidie perpetrantur, obſtupeſcet omnino, &
Pſal. 18. horrebit. Propheta Dauid clamat, & dicit, *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine*. Quaſi dicere vellet, tot eſſe noſtra delicta, vt numerari non poſſint: præſertim cùm multa ſint nobis occulta, quæ oculos Dei non fugiunt, quamuis oculos noſtros fugiant. Hinc
1. Cor. 4. B. Apoſtolus etiam clamat, *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. qui enim iudicat me Dominus eſt*, qui multa fortaſſe deprehendet, & reprehendet in me, quæ ego non reprehendo, quia non deprehendo. Quis ſapiens hanc tantam miſeriam, non

non vehementer deploret? Sed Propheta Dauid pergit ad maiora, quippe qui diuina luce illuſtratus, multa videbat, quæ noſtris tenebris valde minuta, aut etiam nulla eſſe videntur. Sic enim loquitur in alio pſalmo, *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.* Quorum verborum hæc videtur eſſe ſententia. Iniquitates meæ multæ ſunt, & magnæ; & quidem tam multæ, vt me totum obruant, & ſuper caput meum exaltentur: quo modo cum quis immerſus in aquis, vndique aquis obruitur. Nec ſolum iniquitates meæ vndique me operiunt multitudine ſua, ſed etiam mole ſua ita me grauant, vt importabiles mihi eſſe videantur. Hæc videbat Dauid, & ideo lauabat per ſingulas noctes lectum ſuum: nos ne minimam quidem partem peccatorum noſtrorum cognoſcimus; & ideo peccata noſtra corde arido tum ipſi Deo, Pſal. 37.

tum

tum ſacerdotibus confitemur. Atque huiuſrei cauſa eſt, quia peccatorum multitudinem, & grauitatem, pauci ſunt, qui in ſtatera ſeriæ conſiderationis appendant.

Sed audiamus quid Apoſtoli de multitudine delictorum dicant.
1. Ioan. 1. S. Ioannes in epiſtola ſua, *Si dixerimus*, inquit, *quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus*. & non dixit, non habuimus, ſed non habemus; vt oſtendat, etiam in illa ſumma vitæ perfectione, peccatum in ſe agnoſcere. Et S. Iacobus adhuc clarius;
Iac. 3. *In multis offendimus omnes.* O nos verè cæcos, & miſeros. quis delicta noſtra numerabit, ſi Apoſtoli, poſt acceptum Spiritum ſanctum, & illo copioſo imbre mundati, non mentiuntur, cùm dicunt, *In multis offendimus omnes*? Et ſi *ſepties in die cadit iu-*
Prou. 24 *ſtus*, vt Sapiens loquitur: quoties cadent iniuſti, & imperfecti? nonne ſaltem ſeptuagies ſepties?

Hæc

Hæc ſanè conſideratio ita me terret, & confundit, vt videar mihi ſemper in luto & ſordibus voluntari, vel certè inter ſpinas, & tribulos ſic ambulare, vt punctiones frequẽtes euitare non poſſim. Vnde illud Iſaiæ mihi, & mei ſimilibus conuenienter aptari cenſeam, *A planta pedis vſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas*. Iſa. 1. Et fieri poterit, vt quis hæc vulnera, has ſordes, hæc innumerabilia delicta verborum, operum, cogitationum, omiſſionum attentè conſideret, & non amariſſimé fleat? Fateor mihi Virginem Dei param ea de cauſa præter alia dona, valdè admirabilem videri, quòd immaculata ſemper ambulauerit in via lutoſa huius vitæ, & intacta inter ſpinas huius deſerti, & hanc eius gloriam inter illa magna numeranda in primis eſſe, de quibus ipſa cecinit, *Fecit mihi magna, qui potens eſt*. Luc. 1. Sed ſi priuilegium Deiparæ eſt, omni peccato carere, & ad cul-

culpas abluendas lacrymis non indigere: nos tamen eniti debemus, vt ad eius puritatem, quam viciniſſimè proprinquemus. Id vero tunc facimus, cùm per Dei gratiam,& eiuſdem Virginis interceſſionem, peccata cauemus, & culpas admiſſas primo quoque tempore lacrymis abluere feſtinamus.

Reſtat caput poſtremum, de comparatione hominis cum Deo; hæc enim comparatio, ſi vt oportet, inſtituatur, ſatis efficax eſſe poterit ad flumen lacrymarum de petra duriſſima cordis humani eliciendum. Quid igitur eſt Deus, quem homo peccator offendit? & quid eſt homo, à quo Deus immortalis offenditur? Deus eſt res quædam ex ſe ſufficiens, & nullius egens, iuxta illud Prophetæ, *Deus* Pſal. 15. *meus es tu, quia bonorum meorum non eges*. Homo eſt res nihil omnino ex ſe habens, & omnium bonorum egens. Quale igitur monſtrum eſt, ſi quod eſt ex ſe nihil,

nihil, & mendicare cogitur à Deo fonte omnium bonorum, omnia ſibi neceſſaria; erigat manus, vt pugnet contra ipſum Deum? Quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt Rex ſeculorum qui ſemper fuit, & ſemper erit, & qui idem ſemper eſt, & anni eius nō deficiunt; homo eſt vapor ad modicum parens, qui paulo ante non erat, & paulo poſt non erit, & nunc eſſe momentaneum poſſidet. Quo modo igitur audet homo tam fragilis Deum, qui ſolus habet immortalitatem ad iracundiam prouocare? Quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt omnipotens, apud quem nihil eſt impoſſibile, & cui nemo reſiſtere poteſt; homo eſt vermiculus terræ, ſubiectus veſtigijs Dei, à quo ſi paululum comprimatur, extinguitur. Et vnde igitur tam ingens ſuperbia huic vermiculo, vt Deum offendere, non pertimeſcat? Quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt ſolus ſapiens, quem nulla latet cogitatio, & qui ſcru-

Pſ. 101.
Iac. 4.
Luc. 1.
Pſal. 75.
Rom. 16.
Pſal. 7.

ſcrutatur renes, & corda. Sed co-
Sap. 8. gitationes hominum timidæ ſunt, & incertæ prouidentiæ noſtræ. Cur igitur homo tantum confidit in aſtutia ſua, vt ſperet, ſe fallere poſſe omnia videntem, & omnia ſcrutantem Deum? Ac, vt multa prætercam, quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt pater amantiſſimus, & beneficentiſſimus, qui ſi tolleret ab homine, quæ in eo poſuit; nudus omnino remaneret homo, & ad nihilũ plane redigeretur. Et fieri poteſt, vt patris tam boni reperiatur filius tam malus, qui patrem ipſum, ſi poſſet occideret? Et tamen verè reperiũtur blaſphemi, & rabidi homines, qui Deum de cælo detraherent, & conculcarent, & ad nihilum, ſi poſſent, omnino redigerent. Denique quid eſt Deus, quid eſt homo? Deus eſt verus; & naturalis Dominus omnis creaturæ: homo eſt verus, & naturalis ſeruus creatoris ſui: & tamen inueniuntur, tam iuſti

Do-

Domini tam rebelles ſerui, vt contra omnem naturę ordinem ab illo deficere, & creaturam in eius locum exaltare contendant. Sed verbis S.Bernardi totum hunc locum claudere volo, *Cogita*, inquit, *Patrem, cogita Dominum, ad omnia reus es; plange per ſingula. Ipſe quidem patrem ſe exhibuit mihi; ſed non ego me illi viciſſim filium. Qua nam fronte attollo iam oculos ad vultum patris tam boni, tam malus filius? pudet indigna geſſiſſe genere meo: pudet tanto patri vixiſſe degenerem. Exitum aquarum deducite oculi mei; operiat confuſio faciem meam. Deficiat in dolorre anima mea, & anni mei in gemitibus.* & infra; *Eſto,* inquit, *quòd diſſimulet Pater, ignoſcat beneficus: ſed non Dominus, & Creator. Et qui parcit filio, non parcet figmento; non parcet ſeruo nequam. Penſa cuius ſit formidinis, & horroris, tuum atque omnium contempſiſſe factorem, offendiſſe Dominum maieſtatis.*

Ser. 6. in Cant.

tis. Maieſtatis eſt timeri, & Domini eſt timeri, & maximè huius maieſtatis, & huius Domini. Nam ſi reum Regiæ maieſtatis, quamuis humanæ, humanis legibus plecti capite ſancitum eſt: quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit? tangit montes, & fumigant: & tam tremendam maieſtatem audet irritare vilis puluiculus, vno leui flatu mox diſpergendus, & minimè recolligendus? Ille ille timendus eſt, qui poſtquàm occiderit corpus, poteſtatem habet, mittere in gehennam. hæc ſanctus Bernardus, cui ſocium adiungere placet ſanctum Io. Chryſoſtomum, qui in libro poſteriore de compunctione cordis hortatur fideles omnes, vt non contenti ſint ſemel defleuiſſe peccata: ſed in corde tanquam in libro deſcripta gerant omnia delicta ſua, maiora, & minora; & ſæpe ſæpius ea relegant, & lacrymis compunctionis lauare curent: imitantes ſanctum illum
Iſa. 38. Regem, qui dicebat, *Recogitabo*
tibi

tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

De ſecundo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio gehennæ.

CAPVT II.

CONSIDERAVIMVS malum culpæ: nunc malum pœnæ cõſiderare aggredimur: hæc enim conſideratio ſecundus fons lacrymarum dici poteſt. Quamuis autem timor, & dolor pœnæ minus perfectus ſit, quàm timor, & dolor culpæ: tamen vterque bonus, atque vtiliſſimus eſt, & ex vno fit gradus ad alterum. Certè Dominus & Magiſter noſter Chriſtus diſertis verbis ait, *Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciant. Oſtendam autem vobis, quem timeatis: timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem* Luc. 12.

 mit-

mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete. & rurſus defletu, ad pias feminas, quæ ſequebantur eum cum lacrymis ad montem Caluariæ, vt ibi crucifigeretur,
Luc. 23. ait, *Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros, quoniam ecce venient dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, & vbera, quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos; & collibus operite nos: quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Non ægrè tulit Dominus, neque prohibuit officium pietatis, quo feminæ illæ paſſionem eius deflebant; ſed indicare voluit, maiorem lugendi cauſam habere eas, quæ genuerunt filios reprobos, quales erant plerique eorum,
Io. 19. Matt. 27. qui publicè clamauerunt, *tolle tolle crucifige eum.* &, *ſanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros*: Iſti enim dicturi ſunt in die iudicij montibus, *Cadite ſuper*

per nos, & collibus, cooperite nos. nam ſi in ligno viridi, hoc eſt in Chriſto virente, & florente omni genere virtutis, propter aliena peccata, ignis paſſionis ita exarſit: quid fiet in arido, id eſt, in hominibus reprobis, in quibus omnis humor charitatis exaruit?

Ad hæc duo loca ſcripturæ, in quibus laudatur, vel imperatur à Chriſto timor, & fletus, ad effugienda gehennæ ſupplicia, addamus loca duo ex patribus. S. Baſilius oratione in Pſalmum 33. explicans illud, *Timorem Domini docebo vos*. *Cogita*, inquit, *profundum barathrum, inextricabiles tenebras, ignem carentem ſplendore, vrendi quidem vim habentem, ſed priuatum ſplendore: deinde vermium genus, venenum immittens, ac carnem vorans, inexplebiliter edens, neque vnquam ſaturitatem ſentiens, intollerabiles dolores corroſione ipſa infigens. Poſtremo, quod eſt omnium grauiſſimum, opprobrium illud, & confuſionem*

ſempiternam. Hoc time, & hoc timore correptus, animam a peccatorum concupiſcentia, tanquam freno quodam reprime. Hunc timorem Domini ſe docturum Propheta promiſit. hæc Baſilius. Audiamus nunc ſanctum Bernardum: hic ſermone ſextodecimo in Cantica, ſic loquitur, *Vt paueo*, inquit, *gehennam: contremiſco a dentibus beſtiæ infernalis, a ventre inferi, a rugientibus præparatis ad eſcam: horreo vermen rodentem, & ignem torrentem; fumum, & vaporem, & ſulphur, & ſpiritum procellarum: horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt præueniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium?* At certè Baſilius, & Bernardus, Græcus vnus, Latinus alter non erant peccatores, neque incipientes, qui ſolo timore ceſſarent à peccatis; ſed viri perfecti, docti, graues, qui alios docere poſſent, & re ipſa non populos tantum, ſed etiam Clericos, &

Mo-

Monachos inſtituebant, & ad perfectionis regulam informabant; & tamen timorem, & fletum gehennæ cauſa, non ſolum admittunt, aut permittunt, ſed etiam laudant; & ad timorem concipiendum, atque ad lacrymas fundendas omnes hortantur.

Hoc igitur iacto fundamento, oſtendamus breuiter, quæ & qualia ſint gehennæ ſupplicia. Et quoniam nolumus per res dubias, aut incertas vagari, ne videamur vana terriculamenta quærere, quibus ab oculis ſimplicium lacrymas excutiamus: ea ſolum adferemus in medium, quæ in Scripturis ſanctis perſpicuè luculenterque traduntur. Igitur octo tormentorum genera leguntur in libro Dei, quæ ad gehennam pertinent, Priuatio beatitudinis æternæ, quæ à Theologis dicitur pœna damni: tenebræ, ignis, vermis, immobilitas, ſocietas dæmonum; ex quibus in damnatis ſequitur fletus, & ſtridor dentium; quæ dicuntur pœnæ ſen-

ſenſus; atque horum omnium veluti condimentum amariſſimum, ſempiterna duratio.

Prima igitur eſt pœna damni, aberratio ab vltimo fine, carentia viſionis Dei, exilium ſempiternum à cæleſti patria, amiſſio iuris hæreditarij ad regnum cælorum, denique iactura bonorum omnium, in omnia ſecula ſeculorum. An hæc ſola nomina ſufficere non deberent ad excutiendas lacrymas à cordibus lapideis? Sed vbi leguntur hæc in libro Dei? Audi Regem cælorum in vltimo iudicio ſententiam proferentem, *Ite maledicti: venite benedicti*. Illud reprobis dicitur, hoc dicitur electis.

Matt. 25.

Luc. 13.

Audi eundem, *Contendite intrare per anguſtam portam, quia multi dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes, Domine aperi nobis; & reſpondens dicet vobis, Neſcio vos vnde ſitis, diſcedite a me*

om-

omnes operarij iniquitatis. Audi Prophetam Iſaiam: *Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Dei.* Deniq; ſi ſolis mundis corde promittitur viſio Dei, dicēte Domino, *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*: Certè immundi corde, quales erunt omnes reprobi, Deum nunquam videbunt. Neq. ſolùm Deum non videbunt, ſed neq. ciuitatem Dei, quæ eſt ſuperna Hieruſalem, vbi ſunt omnes boni, & omnia bona, nunquam videbunt, dicente Sancto Ioanne in Apocalypſi, *Non intrabit in ea aliquid coinquinatum, aut abominationē faciens, & mendacium.* Et rurſus, *Beati qui lauant ſtolas ſuas in ſanguine Agni, vt ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem; Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſeruientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.* Porrò pænam hanc damni non magni faciunt qui

Iſa. 26.
Matth. 5
Apoc. 21.
Apoc. 22

capti amore rerum temporalium, non guſtauerunt bona cæleſtia: ſed qui habent oculos mentis erectos, & puros, & vel modicum cæleſtia guſtauerunt, pęnam damni longe grauiorem, & acerbiorem omnibus ſupplicijs, atq. tormentis corporalibus eſſe non dubitant. Audi Sanctum Ioannem Chriſoſtomum, *Qui, inquit, in gebenna vritur, & cælorum regnum prorſus amittit, quæ pœna certè maior eſt, quàm cruciatus ille flammarum. Noui autem, quia plurimi pertimeſcunt gehennam: ego tamen illius gloriæ amiſſionem multo amarius, quàm ipſius gehennæ dico eſſe ſupplicium. Si vero id non poſſum ſermone monſtrare, nihil eſt omnino mirandum. Neq. enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, vt infelicitatem quoq. de eorum amiſſione ſcire poſſimus. Nos autem hanc abſq. dubio diſcemus, cùm experimento cæperimus edoceri. Itaq. tunc aperientur oculi, tunc auferetur velamen, tunc cum ingenti dolore impij* Ho.14.in Matth.

vi-

videbunt, quid inter bonum æternum, & ſummum, & hæc caduca, & fragilia diſcriminis ſit. hæc ille. Itaque interim dum non poſſumus experimento diſcere, quanto interuallo ſuperet amiſſio beatitudinis ſupplicia corporalia: credamus teſtimonio tanti viri: & cùm certo experimento didicerimus, vſtionem carnis rem eſſe planè intolerabilem; prudenter colligamus, amiſſionem felicitatis æternæ, rem eſſe, ſi ſic loqui licet, pluſquam intolerabilem. Et ideo dum tempus eſt acceptabile, & dum pretio lacrymarum amiſſio illa redimi poteſt, non parcamus vtilibus lacrymis, ne poſtea eam amiſſionem inutiliter deploremus.

Altera pęna gehennæ, tenebræ ſunt exteriores: ſic enim legimus in Euangelio, *Filij autem Regni eijcientur in tenebras exteriores.* Matth. 8 & rurſus, de eo, qui inuentus eſt ſine veſte nuptiali, id eſt, abſque vera charitate: *Mittite eum in tenebras exteriores.* Matt. 22 & de ſeruo,

qui non multiplicauit talenta,
Matt. 25. *Inutilem ſeruum eÿcite in tenebras exteriores*. Quod idem videtur ſignificare voluiſſe Iob cùm locum
Iob. 10. damnatorum vocat *terram miſeriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*. Et ratio ipſa idem perſuadere poteſt, cùm locus reproborum ſit in centro terræ, loco videlicet longiſſimè remoto à ſedibus beatorum, qui di-
Pſal. 85. Matt. 12. Luc. 8. citur in ſcripturis infernus inferior, & cor terræ, & abyſſus. Iſte enim locus cùm ſit infra ſuperficiem terræ ad aliquot millia milliariorum, ſine dubio non penetratur à ſole, neque lumen vllum admittit, aut lunæ, aut ſtellarum. Et quamuis ibi ſit ignis, iſque corporalis, vt paulo poſt dicemus: tamen ex ſententia ſancti Baſilij ſupra citata, ignis ille tartareus vim habet vrendi, non lucendi: & ſi fortè luminis aliquid ſulphurei, & caliginoſi in eo ſit, ad hoc tantum erit, vt miſeri illi videant par

tem

tem ærumnarum ſuarum, vt filios, aut fratres, aut alios charos in eadem ſecum damnatione, culpa ſua poſitos, aut horribiles dæmonum facies, quas ſi poſſent à ſe auertere libentiſſimè facerent.

Porrò dicuntur illæ tenebræ exteriores, vt diſtinguantur ab interioribus, quas in hac vita impij patiuntur. nunc enim impij, atq; omnes ſeculi huius amatores apertos habent oculos cordis, & corporis ad felicitatem ſeculi huius. proinde nihil pulchrum exiſtimant, & nihil amant, niſi, quæ ſenſibus carnis huius pateant; & contra nihil oderunt, aut auerſantur, niſi calamitates, atque ærumnas vitæ præſentis, deque illis ſolis auertendis laborant. Sed quàm oculati ſunt ad exteriora, & corporalia, tam cæci ſunt ad interna, & ſpiritualia, de quibus Apoſtolus ad Romanos, *Obſcuratum eſt*, inquit, *inſipiens cor eorum*. & ad Epheſios, *Vt iam non ambuletis ſicut gentes ambulant, in vanitate* Rom. 1. Epheſ. 4.

ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati a via Dei, per ignorantiam, quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum. Quemadmodum igitur reprobi habent in præſenti tempore tenebras interiores, & lucem exteriorem: ſic in futuro patientur tenebras exteriores, & lucem interiorem; non quidem lucem interiorem erga cognitionem Dei, ſed erga miſerias ſuas, vt ea lux maius tormentum illis adferat. Intelligent enim res temporales cum tempore euanuiſſe, & pęnitentiam agent infructuoſam. De
Sap. 5. quibus dicit Sapiens, *Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes, dicent intra ſe, ergo errauimus a via veritatis, & ſol iuſtitiæ non luxit nobis.* Habebunt igitur lucem interiorem, quanta ſatis erit, vt cognoſcant errores ſuos: ſed patientur tenebras exteriores, vt nihil omnino cernant, quod ſolatium illis adferre, aut quod infelicitatem minuere queat.

Qua-

Quale ſit hoc tormentum præſertim ijs, qui ſunt aſſueti delectationibus oculorum, teſtis eſſe poteſt ſenior Tobias, qui cùm Angelus ei dixiſſet, *Gaudium tibi ſit ſemper*. reſpondit, *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video*. Et ſi bonus iſte Tobias nullius omnino gaudij ſibi particeps eſſe poſſe videbatur, dum cæcus eſſet, quid de illis ſentiendum eſt, qui per omnem æternitatem in tenebris iacebunt? expectabunt lucem, & non videbunt, nec ortum ſurgentis auroræ? Tob. 5.

Cùm aliquis noſtrum iacet ſolus in tenebris noctis, acuto aliquo dolore ſomnum penitus excludente, quàm longam, & quam laborioſam experitur noctem? & quàm anxiè horas numerat, & noctis finem expectat? Quid igitur miſeri illi patiuntur, qui certi ſunt in tenebris & doloribus ſempiternis ſemper ſe vigilaturos, & conſolationem nullam vnquam habituros?

Quid

Quid iam de ignis ſupplicio dicam, quæ eſt apud inferos pæna tertia? Futurum apud inferos ignis perpetui ſupplicium horribile, docet Euangelium multis in locis, & tam dilucidè, vt nulla tergiuerſatio excogitari poſſit.
Matth. 3. Apud Matthæum loquitur S. Ioannes Baptiſta de Chriſto dicens, *Cuius ventilabrum in manu eius, & congregabit triticum ſuum in horreum: paleas autem comburet igni inextinguibili*; & Chriſtus
Matt. 13. ipſe de Zizanijs, id eſt, peccatoribus ait, *Et mittet eos in cami-*
Matt. 25. *num ignis*. & rurſus, *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & angelis*
Marc. 9. *eius*. Item apud Marcum Dominus ait, *Bonum eſt tibi claudum introire in vitam, quàm duos pedes habentem mitti in ignem inextinguibilem*. Et apud Lucam,
Luc. 3. *Omnis arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Denique apud Ioan-
Io. 15. nem, *Si quis in me non manſerit,*

mit-

mittetur foras ſicut palmes, & areſcet: & colligent eum, & in ignem mittet, & ardet. Et in Apocalypſi, *Et qui non inuentus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.* & paulo poſt, *Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.* Itaque de ſupplicio ignis nulla dubitatio eſſe poteſt. Neq. vero exiſtimandum eſt, ignem gehennæ, eſſe ignem metaphoricum, aut ſpiritualem, quia præparatus eſt Diabolo, & angelis eius, vt legimus apud Matthæum. Nam S. Gregorius lib. 4. Dialogorum diſertis verbis affirmat, ignem illum eſſe corporalem, & corpora cum ſpiritibus crematurum, atque eum omnis ſchola Theologorum ſequitur. Quemadmodum autem poſſint ab igne corporali ſpiritus cruciari, longam

Apoc. 20

Apoc. 21

Matt. 25.

Libr. 4. Dialog. c. 29.

gam diſputationem requirit. S. Auguſtinus vno verbo rem totam abſoluit, cùm ſcribit, id fieri miris, ſed veris modis. Quod idem reſponderi poteſt, ſi quis petat, vnde ſuppeditentur fomenta igni perpetuo: & quomodo corpora reproborum ſemper vrantur, & æterno tempore non conſumãtur? Iſta enim omnia fieri miris, ſed veris modis Eccleſia Catholica credit, & ſecura credit, quia qui id facit, omnipotens eſt, & qui id reuelauit, infinita ſapiẽtia, & prima veritas eſt. Sed his omiſſis ad nos potius pertinet, attẽtiſſimè cogitare, quale ſupplicium ſit, corpus humanum, ſenſu tagendi verè prædi-tum igne ſulphureo, cum acerrimo dolore torreri, & nunquam conſumi; vt in qua voluntate peccatum nunquam finietur, in eius anima, & carne cruciatus nunquam finiatur.

Lib. 21. Ciu. c. 10

Multa ſunt ab hominibus excogitata ſupplicia, ſed nullũ acrius, nullum vehementius, nullum ac-

rius igne. Sed quemadmodum nullum eſt, quod acrius torqueat, ſic nullum eſt, quod velocius conſumat, & cruciare deſinat. In quo igitur ſtatu miſeri illi ſunt, qui ab igne torrentur, qui acutiſſime cruciat, & cruciare nunquam deſinet? Certè ſi iſta cogitarentur attentè, & crederentur fideliter, nemo peccatorum lethalium ſibi conſcius poſſet à gemitu, & lacrymis ſibi temperare. Vtinam ſaltem, qui criminum conſcientia tanguntur, verba illa Iſaiæ, tanquam ſibi à Spiritu ſancto dicta, iterum atque iterum cogitarent; *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* ac ſi peccatoribus dicere voluiſſet, nolite tollere ſuper vos onus, quod ferre minime poteritis. periculum facite, an poſſitis habitare cum igne vorante: extendite manum ad ignē, tentate quandiu acerbitatem eius ferre poſſitis: quod ſi ne ad ho-

Iſaia 33

horam quidem dolorem illum ſuſtinere valetis; quo modo habitabitis cum ardoribus ſempiternis? Abſtineatis igitur cor à concupiſcentia mala, abſtinete linguam à verbo malo, abſtinete manum ab opere malo: & ſi quid corde, verbo, aut opere iam peccaſtis; diluite lacrymis, confeſſione, ieiunijs, atque eleemoſynis. hæc enim eſt via fugiendi ab igne deuorante, & declinandi ab ardoribus ſempiternis.

Sequitur pœna gehennæ quarta, vermis rodens, quem vermen in pœnis gehennæ numerat Iſaias Propheta, & Marcus Euangeliſta. Iſaias in extremo libro ſuo de peccatoribus dicit, *Vermis eorum* (Iſa. 66.) *non morietur, & ignis non extinguetur*. Eandem ſententiam Dominus apud Marcum de ſupplicio (Marc. 9.) gehennæ diſputans tertio repetit, *Vbi vermis non moritur, & ignis non extinguitur*. Et quidem S. Baſilius in explicatione pſalmi 33. vermen iſtum corporalem eſſe futu-

turum ſignificat, genus videlicet vermium venenum imittens & carnem vorans, inexplebiliter edens, neque vnquam ſaturitatem ſentiens, intolerabiles dolores corroſione ipſa infigens. Sanctus tamen Auguſtinus in libris de ciuitate Dei, probabilius eſſe cenſet, ignem, qui non extinguitur pertinere ad corpus, vermen autem, qui non moritur, pertinere ad animam. Atque hanc ſententiam Theologi ſequuntur. Iſte igitur vermis, qui nunquam moritur, eſt conſcientia peccati, quæ velut canis rabidus ſemper latrat, ac veluti vermis venenatus ſemper rodit. Reuocat enim ad mentem, quàm imprudenter, ac ſtultè ſe geſſerit, cùm viliſsimo pretio terrenæ voluptatis Regnum cælorum amiſit & cùm pretio ineſtimabilis mali tormentorum gehennæ carnis delicias ſordidiſsimas, atque breuiſsimas emit. Et quidem in hac vita eiuſmodi reprehenſionem conſcientiæ la-

Lib. 21. Ciu. c. 9.

tran-

trantis, & mordentis varijs rationibus nunc dormiendo, nunc legendo, aut aliquid operando lenimus, vel mitigamus: ſed apud inferos vbi nulla ſomni quies, nulla lectio, vel operatio aderit, vermis ille conſcientiæ dies noctéſq. ſine intermiſsione corrodet animæ viſcera, & ſibi ipſa anima iraſcetur, & tabeſcet, & quietem nullam inueniet. Sic enim intra ſe impij dicent, O tempus illud aureum, quod iam præterijt, & in æternum non reuertetur. O nos cæcos, & ſtultos, quis nobis mentem abſtulit, quis oculos clauſit, quis aures obſtruxit, vt de præſentibus ſupplicijs nunquam cogitaremus? Et tamen non defuerunt, qui nos publicis, & priuatis exhortationibus admonerent. Quid nobis iam proſunt, quæ fallax mundus offerebat, vt tam terribilem Deum ad iracundiam prouocaremus? Sed & ſi Regna, & Imperia cum omnibus diuitijs, & delectationibus obtuliſſet, & illis

ad

ad multa annorum millia frui nobis licuiſſet, quid erant illa omnia, vt cum his pœnis, & ſupplicijs æterno tempore duraturis, comparari potuiſſent? Cùm igitur non Regna & Imperia longiſſimo tempore duratura, ſed vmbram amariſsimæ voluptatis nobis obtulerit, quis ita crudeliter nos faſcinauit, vt in hæc tempora nunquam reſpiceremus, & benè monentes non audiremus? Hæc & alia his ſimilia verba, ſine vllo fructu, iterum, atque iterum repetent miſeri illi, quorum vermis non morietur, & ignis non extinguetur.

Quinta pœna gehennæ vincula illa ſunt, quibus alligati reprobi ſe ſe mouere non poterunt. Sic enim legimus in Euangelio dicentem Dominum de illo, qui inuentus eſt ſine veſte nuptiali, *Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores*. Et hoc idem de Angelis malis ſcribit Apoſtolus Iudas in Epiſtola ſua, Matt. 22.

cùm

cùm ait, *Angelis, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, vinculis æternis ſub caligine reſeruauit.* Hæc alligatio manuum, & pedum non ſignificat aliud, niſi reprobos in gehenna non habituros facultatem ambulandi quòcunque voluerint, ſed vno in loco in æternum manſuros; nec ſolum non ambulare, ſed ne commouere quidem ſe poterunt. id enim ſignificat alligatura, non ſolum pedum, ſed etiam manuum. Et ſiquidem requieſcere datum eſſet habitatoribus gehennæ, tolerabile fortaſſe eſſet in vno loco ſemper hærere: ſed cùm vndiq. ſtimulentur morſibus vermium, & ignis ardoribus; intolerabile omnino erit ſe commouere non poſſe. Quàm crucem patiuntur ægroti, quando febribus æſtuant, & ſe locò mouere non poſſunt? Quam crudele tormentum excogitauit impietas gentilium, cùm Marcum Aretuſium martyrem arctiſsimè colligatum expoſuerunt nudum ad ſolem

lem melle perunctum morſibus veſparum, atque muſcarum, quas nec recedendo ex eo loco, nec manibus abigere poterat? Refert hoc S. Gregorius Nazianzenus oratione prima in Iulianum, vt oſtendat quòuſque peruenerit Diaboli aſtutia in martyribus cruciandis. Sed martyrem conſolabatur breuitas temporis, quo cruciatum illum ſuſtinere cogebatur; & perennitas gaudij, quod in cælis habiturus erat: & fortaſſe illud Apoſtoli apud ſe interim reuoluebat, *Hoc quod in præſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ ſupra modum æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. 2 Cor. 4. Sed miſeri illi, atque omni lacrymarum fonte plangendi, quos ipſorum mala opera ad inferos detruſerunt, alligati manibus, ac pedibus; atque expoſiti morſibus vermium, facibus ignis ardentis, neque vermes abigere, neque incendium declinare, neque leuamentum vllum, ne dicam gaudium ex-

pe-

pectare poterunt vſque in æternum.

Sexta pęna apud inferos erit ſocietas Diaboli, & Angelorum eius. ſic enim loquitur Dominus in Euangelio, *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius.* Quod etiam legimus in Apocalypſi, cuius hæc ſunt verba, *Et Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi & beſtia, & pſeudopropheta cruciabuntur die, ac nocte.* & paulo poſt additur, ad idem ſtagnum ignis, & ſulphuris mittendos omnes, qui non ſunt ſcripti in libro vitæ.

Matt 25.

Apoc. 20.

Neque ſolùm Scriptura ſacra, quæ ſola ſufficeret, ſed etiam ſancti Patres Baſilius in explicatione Pſalmi triceſimitertij, S. Auguſtinus in Enchiridio, & S. Bernardus in Cantica, & alij paſſim hoc docent. Quanta autem pęna ſit habitare perpetuo cum hoſtibus crudeliſsimis, qui genus humanum

In Pſ. 33. Ench. c. 26. Serm. 16

gra-

grauiſsimo odio proſequuntur, & qui in ſcripturis Leonibus, & Draconibus, Aſpidibus, & Baſiliſcis comparantur, facile eſt iudicare. Pars magna felicitatis Sanctorum eſt habitare cum Angelis ſanctis, qui & plurimi ſunt, & omnes amici, & omnis ſapientiæ, & virtutum fulgore decori. Igitur etiam pars magna erit infelicitatis impiorum hominum habitare perpetuò cum ſpiritibus immundis, qui & ipſi plurimi ſunt, & omnes hoſtes generis humani, & deformiſſimi, atq; deterrimi. Quare non mirum eſt, ſi reprobi homines in profunda gehenna fleant aſſiduè, & ſtridant dẽtibus, quæ ſunt duæ poſtremæ dãnatorum pęnæ, iuxta verbum Domini, *Filij autem Regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* & rurſum, Matth. 8. *Diſcedite a me omnes operarij iniquitatis: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* & iterum, *Eos, qui faciunt iniquitatem mittent in caminum ignis: ibi erit fletus, & ſtri-* Luc. 13. Matt. 13.

Matt.22. *dor dentium*. Et iterum, *Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium*. Deniq; Matt.25. alio loco, *Inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium*. Non ſine cauſa Dominus tam crebro hanc ſententiam repetiuit, nimirum, vt imprimatur cordi hominum hæc veritas ſalutaris. Siquidem fletus, & ſtridor dentium aſſiduus, & ſempiternus omnia gehennæ tormenta quaſi in epilogo, & ſumma complectitur. Fletus indicat dolorem; ſtridor dentium horrorem, quæ naſcuntur ex iactura felicitatis, ex igne torrente, ex verme rodente, ex carcere tenebroſo, ex cohabitatione denique infernalium beſtiarum. Itaque reprobi omnes, quia noluerunt hic in terris peccata ſua deflere ad modicum tempus, deflebunt inconſolabiliter tempore ſempiterno: & quia noluerunt, horrere hic in terris, vt par erat offenſam Creatoris, hor-

horrebunt in gehenna horrore perpetuo pœnarum ſuarum incredibilem acerbitatem. Clamauerat quidem Apoſtolus, *Horrendũ eſt incidere in manus Dei viuentis.* Hebr. 10.
Sed illi ſurdi fuerunt ad hanc vocẽ, nunc autem veritatem eius dentiũ ſuorum ſtridore teſtantur.

Hæc autem ſcripta ſunt omnia propter nos, qui adhuc in biuio ſumus. Illi enim, qui ſunt in termino ſpem ſalutis nullam habere poſſunt, etiam ſi lacrymis pœnitentiæ aquas Oceani ſuperarent. Quare anima Chriſtiana pretio lacrymarum nunc vtere, dum magni fiunt, dum acceptabiles ſunt Domino Deo noſtro. Noli expectare tempus, cùm tempus non te expectet. Attende quàm multi repentina morte rapiantur ad inferos, qui ſi voluiſſent, quando tempus erat, deflere peccata, & horrere gehennam, nunc in eo loco non eſſent, vbi fletus, & ſtridor dentium, id eſt, ſempiternus horror inhabitat.

De tertio fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio paſſionis Chriſti.

CAP. III.

FONS tertius lacrymarum, Paſſio eſt Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed antequam hunc fontem aperiamus, & aquas lacrymarum hauriamus de fontibus Saluatoris, remouendus eſt obex, qui videtur impedire fontis apertionẽ. Poſſet enim alicui venire in mentem eiuſmodi dubitatio, cur videlicet flenda ſit paſſio, quæ præterijt, & non ſolum præterijt, ſed etiam in gloriam maximam verſa eſt? compaſſio enim non debet eſſe prolixior paſſione: paſſio Chriſti à multis iam annis tranſijt: cur ergo compaſſio ſimul non tranſijt? Certè cùm mulier parturit, quod
Io. 16. eſt exemplũ Saluatoris apud Ioannem, triſtitiam habet, quia venit hora doloris eius; & ſi qui adſint

co-

cognati, aut amici, ſimul cum illa triſtitiam habent, quia patienti compatiuntur: ſed cùm peperit filium, & dolor euanuit, tunc ipſa lætatur, & ipſi etiam amici,& proximi collætantur. Atque hoc ipſum Eccleſia ſeruat in paſſionibus Martyrum dum enim Martyres paterentur, compatiebantur fideles, qui aderant; ſed nunc conſummato martyrio, Ecclėſia canit, & dicit, *Gaudeamus in Domino diem feſtum celebrantes ſub honore B. Martyris, de cuius paſſione gaudent Angeli.* Denique ſanctus Leo Papa in ſermone decimo de paſſione Domini. *Deſiderata*, inquit, *dilectiſſimi, & vniuerſo optabilis mundo adeſt feſtiuitas Dominicæ paſſionis, quæ nos inter exultationes ſpiritualium gaudiorum ſilere non patitur.* & paulo infra, *Quid autem inter omnia opera Dei, in quibus humanæ admirationis fatigatur intentio, ita contemplationem mentis oblectat, & ſuperat, ſicut paſſio Saluatoris?* Sanctus

igitur Leo in paſſione Domini inuenit feſtiua gaudia, ſpiritualem exultationem, & mentis contemplationem oblectantem animum, non triſtitia, & lacrymis conficientem. Sed hunc obicem obſtruentem fontem lacrymarum facile remouebimus, ſi cogitemus, in paſſione Domini vtrumque reperiri: gaudium, & mœrorem: exultationem, & fletum. Nam Dominica paſſio tribus modis cõſiderari poteſt, vt eſt in ſe, vt cauſa, & vt effectus. Si paſſio Domini conſideretur, vt in ſe eſt, ac præſertim ſi contemplanti animo repræſentetur, vt præſens, fontes lacrymarum ſine dubitatione ſcaturire faciet etiam ex corde lapideo. Si conſideretur, vt cauſa redemptionis humani generis, nec non vt clauis aperiens credentibus regna cælorum, atque vt triumphus de Principe huius mundi; tum vero non mœrorem, & lacrymas, ſed gaudium, & exultationem in cordibus contemplantium excitabit.

Si denique conſideretur, vt effe-
ctus peccatorum noſtrorum, ite-
rum dolorem, & lacrymas vber-
tim emanare faciet. Quod igitur
initio dicebatur de compaſſione,
quæ non eſt diuturnior paſſione,
verum eſt, quando paſſio conſide-
ratur, vt præterita, & vt cauſa
gloriæ. Et quoniam paſſiones San-
ctorum recoluntur ſolùm, vt præ-
teritæ, & vt fuerunt cauſa merito-
rum, & triumphi; ideo cum lætitia,
& exultatione, non cum mœrore,
& lacrymis recoluntur. De Chri-
ſto vero ſeorſim Eccleſia celebrat
mœſtitiam paſſionis in triduo an-
te Paſcha; & gloriæ reſurgentis
in triduo poſt Paſcha. Et primo
tempore conſiderat paſſionem in
ſe, ac veluti præſentem; in poſte-
riore, conſiderat, vt cauſam trium
phi, atque etiam, vt verè præteri-
tam. non enim poteſt paſſio præ-
ſens cum reſurrectione coniungi.
Neque eſt eadem ratio Chriſti, &
Sanctorum Martyrum. Chriſtus
enim non ſibi ſolùm meruit glo-

riam exaltationis, ſed nobis etiam meruit redemptionem: & nunc operatur paſſio Chriſti, vt præſens in Sacramentis; ideo celebrari debuit eius paſſio, vt præſens, & vt præterita: paſſio vero Sanctorum Martyrum ipſis propriè ſolùm peperit coronas. Sic enim loquitur ſanctus Leo ſermone 12. de paſſione Domini, *Acceperunt iuſti, non dedere coronas, & de fidelium fortitudine exempla nata ſunt patientiæ, non dona iuſtitiæ. Singulares quippe in ſingulis mortes fuerunt, nec alterius quiſquam debitum ſuo funere ſoluit, cùm inter filios hominum ſolus Dominus noſter Ieſus Chriſtus extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes ſepulti, omnes etiam ſunt ſuſcitati.* hæc S. Leo, qui cùm in alio ſermone indicat paſſionem Domini cum exultatione eſſe celebrandam, & in eius contemplatione mentem oblectari: loquitur de exultatione, & oblectatione, quam ſecum ferunt lacrymæ ſan-

ctæ.

ctæ. Nam ipſe etiam S. Bonauentura, qui paſsim hortatur homines ad lacrymas in paſsione Domini meditanda, coniungit cum ſimilibus lacrymis gaudium magnum: ſic enim loquitur in ſtimulo diuini amoris: *Intuens Chriſtum Crucifixum deuotionis, & compaſſionis lacrymis vberius irrigatur, & lacrymando ſuauiſſimè delectatur*. His igitur omiſſis, duo breuiter explicabimus, vnum de paſſione Chriſti deflenda, cùm vt præſens meditantis animo repræſentatur: alterum, de paſſione Chriſti pariter deflenda, cùm vt effectus peccatorum noſtrorum ſeriò conſideratur. Par.i.c.i

Ac primi quidem capitis exemplum habemus Seraphici Patris ſancti Franciſci, qui teſte S. Bonauentura in eius vita, frequenter Cap. 10. ſecedebat in ſyluas, aut alia deſerta loca, nocturno potiſſimum tempore; atque ibi magnis vocibus deplorabat, quaſi ante oculos ſuos poſitam Dominicam paſſionem,

quod idem nobis eſſe faciendum, docet idem S. Bonauentura parte prima capitis ſecundi ſtimuli diuini amoris: & in Meditationibus de vita, & paſſione Chriſti ſeriò monet, illud etiam addens, vt ad hoc negocium magnam lacrymarum copiam adferamus. Atque hoc ipſum docent quicumque de paſſione Chriſti vtiliter contemplanda, vel tractatus, vel libros, vel meditationes ſcriptas nobis reliquerunt. Si quis autem huius rei rationem quærat, legat, vel audiat quæ ſequuntur. Amor Dei præ omnibus rebus nobis quærendus eſt, tum quia Deus hoc requirit in primo, & maximo ſuo mandato, Matt. 22 *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. tum quia charitas Dei eſt Regina virtutum, qua præſente viuimus Deo, qua recedente morimur. Ipſa ſola peccatum lethale ſecum non patitur, ipſa gignit merita, ipſa cum Deo nos ita coniungit, vt vnus ſpiritus ſimus cum Deo. Denique in ipſa perfe-

ctio

ctio vitæ Chriſtianæ poſita eſt. Porrò amor in hoc tempore accenditur potiſſimum ex conſideratione beneficiorum: ſummum autem beneficium Dei erga homines Chriſti paſſio eſt, dicente ipſo Domino, *Sic Deus dilexit mundũ,* Io. 3.
vt filium ſuum vnigenitum daret. & Apoſtolo atteſtante, qui ad Romanos ſcribens dicit, *Commendat* Rom 5.
autem charitatem ſuam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.

Quo modo autem fieri poterit, vt ex hoc tam ſingulari Dei beneficio amorem Dei vehementem, & ardentem concipiamus, ſi paſſionem Dominicam, vt ſimplicem hiſtoriam rei præteritæ, & quæ iam eſſe deſijt, conſideremus? Neceſſe igitur eſt, ſi quis velit theſaurum amoris Dei in agro paſſionis Dominicæ reperire, vt attentiſſima conſideratione quaſi præſentem Dominum cernat: nunc in horto agonizantem, &

luctantem cum triſtitia, & mœrore, & non lacrymas ſolùm, ſed etiam ſudorem ſanguineum toto corpore fundentem: nunc in conuentu Sacerdotum, & Phariſæorum alapis cæſum; & ſputis in faciem coniectis, turpiter conſpurcatum: nunc vinctum ad Pilatum indigniſſimè tractum, & ab eo ad Herodem tranſmiſſum, & rurſum ab Herode ad Pilatum remiſſum, ſed illuſum, & veſte alba per ludibrium indutum: nunc ad columnam alligatum, ſeruili ſupplicio flagellis cæſum, & paulò poſt cum corona ſpinea, purpureo veſtimento, ac ſceptro arundineo, vt Regni affectatorem populo demonſtratum: nunc ad mortem, damnatum ſublata in humeros cruce ſua cum latronibus comitibus procedentem: nunc denique in crucem ſublatum, & cum acerbiſſimo dolore ſanguinem ex manibus, & pedibus vbertim fundentem, & cum clamore valido, & lacrymis morientem. Ad quæ
ſpe-

ſpectacula ſingula, non breuem moram trahat, ſed diligenter ſcrutetur, quis eſt ille qui patitur, qualia ſunt quæ patitur, qua de cauſa patitur, à quibus patitur: & ſtatim aperientur ei quatuor fontes ad hauriendas aquas lacrymarum de vulneribus ſaluatoris.

Sed præter iſtas conſiderationes, quæ paſſim explicantur ab his, qui de paſſione Domini contemplanda libros conſcribunt: occurrit mihi ſententia illa B. Apoſtoli Pauli, quæ in myſterijs diuinis contemplandis iubet conſiderari longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum. Ephe. 3.
Secundum quas magnitudinum ſpecies in alio noſtro libello explicauimus, vt potuimus, attributa eſſentiæ diuinæ. Sed cùm iſta verba ſatis apertè crucem deſignent, non erit admirandum, ſi per eas voces intelligamus quatuor prærogatiuas, quibus ſuperat Chriſti paſſio omnes martyrum paſſiones; & quatuor virtutes

tes principales, quæ in paſsione Chriſti mirificè ſplendent. Fuit igitur paſsio Chriſti longa, lata, ſublimis, & profunda, atque ad eius longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum nulla martyrum paſsio potuit peruenire. Quid enim eſt in paſsione longitudo, niſi duratio; & latitudo niſi varietas; & altitudo niſi eminentia, & profundum, niſi puritas? Explicemus ſingula, ac primum de longitudine dicamus.

Igitur Chriſti paſsio præcipua, quæ dici poteſt ſupplicium crucis, tribus horis durauit, ab hora videlicet ſexta, vſque ad nonam. Itaque Chriſti mors longiſsima fuit. non enim vno ictu finita eſt, vt illis contingit, qui plectuntur capite, neque ad ſpacium paulo longius peruenit, vt ijs accidere ſolet, qui ſuſpendio, vel incendio, vel merſione in aquas, vel beſtiarum morſibus, vel alijs conſuetis ſupplicijs moriuntur. Sed non in ſola cruci affixione Chriſti paſ-

ſio poſita fuit, ſed cæpit in horto gethesmani, vbi primum præ ingenti cordis anxietate, & triſtitia, ſudorem ſanguineum copioſiſſimum fudit: & peruenit vſque ad horam nonam ſequentis diei. Itaque verè Chriſti paſsio ſine vlla intermiſsione, horas octodecim complexa eſt, videlicet nouem ab hora noctis tertia vſque ad duodecimam, & nouem ab hora prima diei vſque ad nonam. Sed neque his horis nouem nocturnis, & nouem diurnis Chriſti paſsio tota conſummata eſt: nam tota eius vita, perpetua paſsio, & crucis paſſio dici potuit. Siquidem ab ipſa conceptionis hora cognouit, ſibi crucem eſſe paratam; eamque libentiſsimè acceptauit pro honore patris, & ſalute hominum; & ſemper eam ante oculos mentis ſic habuit, vt verè dici poſsit, toto vitæ ſuæ tempore in cruce pependiſſe. Hinc videlicet tam crebro de cruce ſua, vel de paſſionis calice loquebatur; vt apud

Mat-

Matthæum, *Qui non accipit cru-*
Matt. 10. *cem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus*. & rurſum, *Qui*
Matt. 16 *vult venire poſt me abneget ſemet ipſum. & tollet crucem ſuam, &*
Matt. 20. *ſequatur me*. & iterum, *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus*
Luc. 14. *ſum*. & apud Lucam, *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Ergo anima Chriſtiana ex hac tam continua crucis baiulatione, collige, Dominum tuum nullam quietis horam habuiſſe, ſed aſsiduè dies, & noctes in ſalute tua operanda occupatum fuiſſe. & poteris ſine lacrymis cogitare, te ſalutis tuæ oblitum, multas ſæpe horas, in confabulatione, vel ludis, ocioſè conſumpſiſſe, cùm Dominus tuus ſemper in tua ſalute procuranda laborauerit? Sed pergamus ad cætera.

Non ſolum longiſsìma fuit, ſed etiam latiſsima paſsio Saluatoris: ſiquidem non vno, aut altero pœnarum genere contenta, innume-

ra-

rabilia tormenta ampliſsimo ſinu ſuo complexa eſt. Nam vt omittamus vincula, quibus arctiſsimè alligatus fuit, cùm primum comprehenderetur, & colaphos, & ſputa, & flagella, & ſpinas, & maledicta, & falſa teſtimonia, & irriſiones, ac ludibria, quæ nullo numero comprehendi poſſunt; attende ſolùm, quàm multas in vna cruce cruces pertulerit Dominus tuus. Prima fuit clauorum in manibus, ac pedibus fixorum dolor acutiſsimus. Deinde ſequuta eſt eleuatio crucis in ſublime, ex qua factum eſt, vt ex pondere totius corporis vulnera dilatata flumina ſacri cruoris eſſunderent, & ſemper magis, ac magis in corpore ſuſtentando laborarent. Acceſſit tertio nuditas corporis exhauſti ſpiritibus, & ſanguine, in aere frigido, ac ſole per Ecclipſim inuſitatam toto illo tempore cooperto, ſolares radios non emittente. Quarto numeranda venit incredibilis defati-

fatigatio. Siquidem à fine cœnæ nouiſſimæ, vſque ad horam crucifixionis multa itinera, eaque ſatis longa, pedes, & ſine cibo confecerat Dominus. Primum enim poſt cœnam profectus eſt ad hortum Getſemani extra ciuitatem poſitum in monte olиueti: deinde ab horto illo vinculis conſtrictus reductus eſt in Hieruſalem, vſque ad domum Annæ; inde ad domum Caiphæ; poſtea ad prætorium Pilati ſatis longè poſitum; rurſum à domo Pilati ad domum Herodis, & à domo Herodis iterum ad domum Pilati: denique cruce oneratus extra ciuitatem ad Caluariæ montem. quæ omnia itinera multa milliaria continent. O bone Ieſu, tu aliquando quærens animam vnam, fatigatus ex itinere ſediſti ſupra fontem: nunc autem quærens me cum cæteris conſeruis meis, fatigatus ex longiore itinere, & crudeliſſima flagellatione, & crucis propriæ geſtatione, ſediſti, non vtique ſu-

pra

pra fontem, ſed ſupra lignum, quod fatigationem non poterat minuere, ſed augere. an non æquum eſſet, vt ego quoque in obſequio tuo aſſiduè laborando defatigarer, aut certè laborarem in gemitu meo, donec fatigationis tuæ fructum, per verum pœnitentiæ atque indulgentiæ donum, reportarem? Sed nondum finitus eſt numerus tormentorum. Quinta igitur numeranda eſt ſitis, quæ in cruce Dominum vehementiſſimè cruciauit. Non enim ſine cauſa Dominus, tam multis ſuis ſupplicijs prætermiſſis de vna ſiti conqueſtus dixit, *Sito*. Sitis enim ſine dubio ardentiſsima Dominum vexauit, tum ex longa fatigatione, tum ex copioſiſsima ſanguinis effuſione. Qui enim copiam magnam ſanguinis effundunt, ita exareſcunt, vt nullam pœnam grauiorem experiantur, quàm ſitis. Tu vero anima mea, ſi quid ſapis, ſitienti Domino non acetum propinabis, ſed lacrymas cordis

ex

ex dolore peccatorum, & amore ſponſi expreſſas. Iſta enim eſt aqua, quam vehementer Dominus ſitit. Iam vero ſexta pœna in crucifixo Domino, fuit carentia vſus manuum, & pedum ob quam cogebatur in ligno crucis immotus permanere, ſic vt neque poſſet ſitum mutare, neque ſanguinem abſtergere, neque effuſionem illam prohibere. Quanta ſit hæc pœna, quæ fortè leuior videbitur iis, qui eam experti non ſunt: teſtari poſſunt illi, qui paralyſi, vel podagra ſimul & chiragra occupati, ſe commouere non poſſunt. Septima pœna numerari poteſt, conſpectus Virginis matris, & diſcipuli, quem deligebat, quorum dolor, & lacrymæ dolorem non paruum Domino adferebant. Octaua pœna naſcebatur ex verbis contumelioſis, & blaſphemis, quæ in ipſum Phariſæi, & Scribæ, & Sacerdotes iaciebant: hæc enim pœna hominibus ingenuis grauior eſſe ſolet, quam pœnæ corporales,
cum

cum iſtæ carnem, illæ animum torqueant. Poſtrema fuit mors amara, quam, vt vltimum terribilium, guſtare voluit Dominus noſter, vt eam in corpore ſuo occideret, & nos omnes ab eius imperio liberaret. Quæ cum ita ſint, nemini dubium eſſe poteſt, quin paſsio Domini magnam latitudinem pœnarum, & ſuppliciorum ſinu ſuo complexa ſit.

Sed non eſt maior longitudo, & latitudo crucis dominicæ, ipſa altitudine, & profunditate. Ac vt de altitudine primum dicamus; illa dici poteſt paſsio alta, quæ ſuper eminet paſsionibus alijs, ita vt ſit maior, intenſior, acerbior, amarior cæteris. Eiuſmodi autem fuiſſe dominicam paſsionem facile poteſt intelligi ex eo, quòd paſsio non improuiſa Domino fuit, ſed à longo tempore præuiſa, & expectata. Quod enim dici ſolet, *Iacula præuiſa minus lædunt*, verum eſt de illis iaculis, quæ auerti poſ-

poſſunt vel omnino, vel ex parte: non autem de illis, quæ nulla arte impediri queunt, qualia ſunt cæleſtia fulmina. Certe enim ſi quis inopinato fulmine tangatur, minorem dolorem ſentiet, quam is, cui prædictum fuerit, tali hora fulmine periturum, quique ea de cauſa, cum horrore, & timore magno fulminis ictum expectat. Quoniam igitur Dominus noſter toto vitæ ſua tempore crucem ſuã & tormenta ſingula,& eorum acer bitatem certiſsimè nouerat, in eo ſine dubitatione vlla ſummum gradum acerbitatis, & vehementiæ habuerunt. Deinde addebat ad grauitatem dolorum perfectiſſima ſanitas, & temperamentum corporis eius: quippè quod à Spiritu ſancto, cuius opera compoſitum, & temperatum fuerat. Quò enim temperamentũ eſt melius, eo ſunt etiam ſenſus omnes viuaciores; ac per hoc,non ſolùm voluptatem maiorem ex obiectis conuenientibus, ſed etiam dolorem

rem acriorem ex obiectis contrarijs percipere ſolent. Acceſſit poſtremo, quòd amator hominum Chriſtus, vt copioſa eſſet redemptio, noluit paulatim ſuas vires, & robur ad patiendum, ita diminui, vt in fine vitæ nullum remaneret; ſed vſque ad exitum animę de corpore retinuit tantum robur, vt ipſe etiam dolor integrè ſentiretur à principio paſſionis, vſque ad finem. Id eſſe verum teſtatur clamor ille magnus, quo edito expirauit. Sic enim loquitur ſanctus Lucas, *Et clamans voce magna Ieſus ait, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum; & hæc dicens expirauit.* Luc. 23. Non ſolent moribundi exclamare; paulatim enim vires, & vocem amittunt. Chriſtus autem, vt oſtenderet, in poteſtate ſua, ſe habere mori, & non mori, & mori quando vellet, & non mori quando non vellet: clamans voce magna expirauit. Et quia rem hanc inſolitam Centurio animaduertit, inquit Euangeliſta, *Videns*

quia

quia ſic clamans expiraſſet, *ait*, *Verè hic homo filius* Dei *erat*. Perfectum igitur fuit Domine Ieſu opus tuum, & ſacrificium pingue, & medullatum obtuliſti Deo Patri; quandoquidem vſque ad finem integris ſenſibus, & viribus exhaurire voluiſti calicem paſſionis, vt nulla pars amaritudinis tibi deeſſet. Vtinam & nos ſerui tui, tanto propoſito exẽplo diſceremus opera, quæ ad honorem tuum, vel ſalutem animarum pertinent, integrè, perfectèque complere. Vel certè imperfectum noſtrum coram te largis profuſis lacrymis plangeremus, vt quod operi defuit, pœnitentia vera ſuppleret, & detrimentum deuotionis, humilitas compenſaret.

Reſtat profunditas paſſionis, quæ in eo poſita eſt, quòd paſſio Chriſti plena, ſolidaque fuit, id eſt, tota, ac pura paſſio, non admixta conſolationibus vllis. Rara inuenitur hic in terris conſolatio non admixta deſolationi, neque triſti-

tia

tia non admixta ſolatio. Sed paſſio Domini, pura paſſio fuit; & ideo profunda, ac ſolida. Vnum ſolet eſſe magnum in aduerſis rebus ſolatium, ſocietas amicorum; Chriſtum in ipſo principio paſſionis diſcipuli, atque domeſtici omnes deſeruerunt. ſic enim ſcriptũ eſt; *Tunc diſcipuli relicto eo omnes fugerunt.* Matt. 26. Vnus ex eis proditor inuentus eſt; alius cùm iuramento negauit, ſibi notum eum fuiſſe: & cùm falsò accuſaretur in multis ex tanta turba diſcipulorum, & amicorum, nemo inuentus eſt, qui verbum in eius defenſionem loqui auderet. Itaque merito per Prophetam queritur dicẽs, *Circumſpexi, & non erat auxiliator; quaſiui, & non fuit, qui adiuuaret.* Iſa. 63. Adfuit quidem in horto Angelus Domini confortans eum; ſed apparitio illa Angeli facta eſt ante paſſionem, Luc. 22. vt fortiter eam aggrederetur. In ipſa verò paſſione nullũ habuit cõfortantem, vel aliquo modo adiuuantem. Atque adeo hoc verum

 eſt,

eſt, vt ipſe in Cruce clamauerit, Matt. 28 *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* quis enim eum non dereliquit, quando ipſe etiam Pater dereliquit? Ea vero derelictio, abſit, vt ſignificet, filium à Patre derelictum quo ad præſentiam, vel beneuolentiam. In eo igitur ſolùm dereliquit Pater filium, quòd permiſit eum pati dolores intolerabiles, ſine aliqua conſolatione. Hæc autem Dominus illo tempore exprimere voluit, ne putaretur ſine ſenſu doloris pęnas illas tolerare. Viderant enim, qui adſtabant, eum tanta animi æquitate, & pace omnia perpeti, vt ne gemitum quidem, aut ſuſpirium ederet. Igitur vt intelligeremus, eum verè pati, & acerbiſſima pati, vocem illam emiſit doloris, & admirationis plenã: quaſi dicere voluiſſet, fieri ne poteſt, Deus meus, vt filium tuum dilectiſſimũ in hanc doloris abyſſum deuenire permiſeris? Gratias tibi Domine, non quantas de-

be-

bemus, ſed quantas poſſumus exſoluimus,quòd tanto labore, & dolore tuo nobis requiem,&lætitiam ſempiternam parare volueris Sed adde ad beneficia tua, vt des nobis illuminatos oculos cordis, quibus gratiam iſtam cognoſcentes, eam magnifaciamus, & diligentiſſimè cuſtodiamus. Infige animis noſtris memoriam perpetuam dolorum tuorum, vt illi ſint nobis frenum fortiſſimum ab omni malo, & ſtimulus acutiſſimus ad omne bonum.

Sed iam ad alteram conſiderationem dimenſionum crucis veniamus. Longitudo crucis patientia eſt, Latitudo charitas, Altitudo obedientia, Profunditas humilitas: atque hæ ſunt virtutes, quæ inſtar luciſsiſſimorum ſyderum in Chriſti paſſione refulſerunt.

Longitudo patientia eſt,quoniã ad patientiam pertinet longanimitas. Refulſit autem patientia in paſſione Chriſti, quia in tot iniurijs à Iuda, à Iudæis, à Pilato, ab

Herode, à militibus, à turbis per noctem, & per diem ferè totum acceptis, nulla eſt audita vox eius, vel iraſcentis, vel comminantis, vel conuiciantis; ſed planè vt Agnus innocens, qui portatur ad victimam, non aperuit os ſuum.
1.Pet. 2. Veriſſimè S. Petrus, *Chriſtus*, inquit, *paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius; qui cùm malediceretur, non maledicebat, cùm pateretur, non comminabatur; tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè.*

Latitudo charitas eſt, quia *la-*
Pſal. 118 *tum mandatum eius eſt nimis*, vt Propheta canit; & verè latiſſimũ mandatum, quod extenditur vſque ad inimicos. Hęc autem quanto fulgore micauerit in Chriſti paſ-
Luc. 23. ſione, teſtes ſunt illæ voces, *Pater dimitte illis, non enim ſciunt, quid faciunt*. Quæ maior charitas excogitari poteſt, quàm non ſolùm ignoſcere inimicis, dum facinus eorum recens eſt, ſed eos excuſare, & Patri ſummo Iudici commen-

da-

dare, atque indulgentiam illis precari? Quis vnquam audiuit talem exceſſum charitatis? Crucifixus dum vulnera ſunt recentia, dum dolor acerbiſſimus viget, quaſi oblitus ſui, recordatur inimicorum; & eis Iudicem placare nititur, dum illi coram ipſo Domino crucifixo partiuntur inter ſe veſtes eius. Hoc certè factum eiuſmodi eſt, vt mirum ſit, ſi non omnes læſi ab inimicis, ad exemplum Domini ſui, continuo miteſcant, & feriò ſtatuant acceptas iniurias condonare.

Porrò Altitudo obedientiæ eſt; reſpicit enim ſemper obedientia Deum altiſſimum, cuius proprium eſt, imperare, & cuius auctoritate omnes Principes ſubditis ſuis imperant. Hæc vero virtus in paſſione Chriſti non minus, quàm cæteræ fulgorem clariſſimum dedit. Obediuit enim filius Patri in re omnium difficillima, dicente Apoſtolo, *Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem,* Philip. 2.

mortem autem crucis. Et quamuis in horto Gethſemani, horror crudeliſſimæ paſſionis, Chriſti humanitatem ita inuaſerit, vt precaretur Patrem, ac diceret, *Pater ſi vis transfer calicem iſtum a me*: tamen obedientiæ memor, ſtatim ſubiunxit, *Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat*. O quam ſingulare obedientiæ documētum his verbis Dominus dedit. Hoc enim eſt verè abnegare ſe ipſum, hoc eſt voluntatem propriam mortificare: hoc eſt Deo ſacrificium omnium nobiliſſimum, & gratiſſimum immolare.

Luc. 22.

Denique profunditas, humilitas eſt, quæ ſemper in imo reſidet, & recumbit in nouiſſimo loco, & omnibus cedit, nullum ſponte ſua præcedit. Hæc autem virtus ita chara ſemper Chriſto fuit, vt ipſe propriè Doctor humilitatis haberi voluerit. *Diſcite a me*, inquit, *quia mitis ſum, & humilis corde*. In paſſione vero, non modo, non ægrè tulit, quòd Barabbæ latroni, & ho-

Matt. 19.

& homicidæ poſtpoſitus fuerit à populo Iudæorum: ſed ipſe ſemetipſum humiliauit factus obediens vſque ad mortem. Quid hic dices anima Chriſtiana, placebit ne, hoc tanto humilitatis exemplo propoſito, aduerſus vllum hominem ſuperbire, vel de præcedentia cum aliquo litigare? Sed hæc duo verba, *Humiliauit ſemetipſum*, quia videlicet nemo poterat eum cogere ad mortem crucis tolerandam, niſi ipſe ſe humiliare voluiſſet: admonent me, vt ad alterum caput propoſitæ tractationis accedam.

Duo capita propoſuimus, ex quibus probandum erat deflendã eſſe à nobis Chriſti paſſionem. Vnũ caput erat, conſideratio paſſionis Chriſti, non vt præteritæ, ſed vt præſentis. Alterum conſideratio eiuſdem paſſionis, non vt eſt in ſe, ſed vt effectus eſt ſcelerum noſtrorum. Et quoniam de priore capite ſatis multa dicta ſunt, veniendum eſt ad poſterius caput; ac bre-

uiter demonſtrandum, non fuiſſe vllam poteſtatem inter homines, quæ Chriſtum paſſioni ſubijcere poſſet, niſi ipſe voluiſſet. Atque hoc quidem non eſt difficile demonſtrare. Quis enim tantæ potentiæ fuit vnquam, vt poſſet filiũ Dei altiſſimi tot ſupplicijs, & ipſi morti ſubijcere? An cohors militum, & miniſtri Iudæorum? At illi audita voce filij Dei, *Ego ſum*, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. An præſes Iudææ Pilatus? At ille puluis, & cinis eſt, ſi ad Chriſtum, qui virtus Dei eſt comparetur. An Imperator Romanus? At ille quoque vermiculus terræ erat. An potentia Diaboli? At illos Chriſtus verbo eijciebat. An iuſtitia Dei? At Chriſtus innocens erat, ſanctus, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, excelſior cælis, & purior Angelis. Quid igitur Dei filium flagellauit, cruci affixit, occidit? Impietas mea charitas Patris, & obediẽtia fi-
Iſa. 53. lij. *Propter ſcelus populi mei percuſ-*

ſi

ſi cum, dixit Pater per Iſaiam; & Apoſtolus ſubiunxit, *Humiliauit filius ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis*. Itaque peccata mea, peccata tua, peccata Adami, & omnium filiorum eius cauſa fuerunt paſſionis, & mortis filij Dei. Non ſpinæ, quamuis acutiſſimæ, potuiſſent caput illud tremendum poteſtatibus cęli, perforare, niſi ſuperbia mea vires illis addidiſſet. Non flagella, quamuis plurima, carnem illam atterere potuiſſent, niſi carnales appetitiones meæ illa iuuiſſent. Non claui ferrei, quamuis duriſſimi manus illas, ac pedes perfodere valuiſſent, niſi auaritia mea, & euagationes meæ illos adegiſſent. Denique neque mors ipſa ad vitam opprimendam accedere fuiſſet auſa, niſi iniquitas mea aditum illi aperuiſſet. Ergo nè peccata hominum tantas habent vires, vt in Dei filium præualuerint? Non ipſa peccata, ſed odium Dei in peccata, & amor Philip. 2.

Dei Patris in genus humanum, & obedientia filij Dei erga Patrem, hoc fecerunt. Sed peccatis hoc tribuimus, & meritò tribuimus, quia niſi illa fuiſſent, paſſio Dominica non fuiſſet. Proinde verè filius Dei peccatis noſtris paſſionẽ ſuam imputare poſſet: ſed quia dulcis, & pius eſt, non peccatis noſtris, ſed charitati, & miſericordiæ ſuæ paſſionem imputat ſuam. Sic enim ipſe loquitur in Euangelio,
Io. 14. *Nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eam*. & Apoſtolus pro ſe, & pro nobis omnibus dicit,
Ephes. 5. *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis*.

Quid ergo retribues anima mea Domino, pro omnibus, quæ retribuit tibi? nihil ne offeres tanto benefactori, qui vt deleret peccata tua, & mundaret te, tradidit ſemetipſum in mortem, vt eſſet mors eius hoſtia Deo pro te in odorem ſuauitatis? offeram omnino

nino cor contritum, & humiliatum offeram lacrymas pœnitentiæ teſtimonium odij in peccatum, offeram denique promptam voluntatem ad omne, quod à me petere dignatus fuerit. Pete ergo Domine, quia nihil iam tibi negare poterimus, quia vulneraſti cor noſtrum nimia charitate tua. Et quid putas anima Dominum petiturum, niſi ſalutẽ animæ tuæ? hoc enim petijt, cùm in Cruce dixit, *Sitio*. Ita ne bone Domine ſic, ſic ſuperabundat charitas tua, vt qui pro nobis laboraſti vſque ad mortem, mortem autem crucis; non aliam mercedem requiras, niſi vt & nos cooperemur in ſalutem animarum noſtrarum? Hoc planè eſt exemplar veriſſimæ charitatis. Dà ergo Domine, quod petis, & pete, quod vis. Sic enim adimplebitur voluntas tua, & obedientia noſtra, in ſalutem noſtram, & gloriam tuam.

De quarto fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio perſecutionum Eccleſiæ.

CAP. IV.

ECCLESIA catholica, vt vera columba gemens, dum eſt in exilio, & in via ad patriam, nunquam libera erit à perſecutori-
2. Tim. 3. bus, dicente Apoſtolo, *Omnes, qui volunt pie viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur*. Et quidem Eccleſiæ perſecutiones aliæ ſunt manifeſtæ, aliæ occultæ. Quando enim manifeſtæ ceſſant, ſtatim oriuntur occultæ, quæ grauiores eſſe videntur, nam de illis exponit S. Bernardus illa verba,
Serm. 33. in Cant. *Facta eſt in pace amaritudo mea amariſſima*. Itaq; Eccleſia ſemper gemitibus opus habet, & qui legitimi filij eius ſunt, in hoc potiſſimum

mum cognoſcuntur, quòd matri compatientes ipſi quoque à gemitibus, & lacrymis non quieſcunt. Percurramus, ſi placet, ætates Eccleſiæ. Prima ætas fuit ab aduentu Domini vſque ad tempora Neronis Imperatoris. In ea etate viguit perſecutio Iudæorum, quæ Chriſtum ipſum in crucem egit, ac deinde S. Stephanum lapidauit; S. Iacobum maiorem per Herodē occidit, S. Petrum carceri mancipauit, per ſe autem Apoſtolos omnes flagellauit; S. Iacobum minorem de pinnaculo templi deiecit; Apoſtolum Paulum quinquies flagellatum, interficere ſæpe tentauit: & quod per ſe Iudæi non poterant, per gentiles efficere conabantur. *concitabant* enim *gentes aduerſus fratres*, vt S. Lucas in Actis teſtatur. Iudæis diuino iudicio ſeueriſſimè caſtigatis, & partim occiſis, partim diſperſis, euerſa ciuitate Hieroſolyma, & Regno ab eis omnino ſublato; ſucceſſit perſecutio paganorum, Domitiano in- Act. 14.

incohante, ac ſequentibus Imperatoribus vſque ad Conſtantinum magnum, ſumma crudelitate in Chriſtianos graſſantibus. Primus quidem perſecutor paganus Nero fuit: ſed is adhuc durante perſecutione iudaica, atque ante Hieroſolymam euerſam, iudæis exultantibus, chriſtianos perſequi cæpit. Sed quoniam pagnorum perſecutio per interualla quædam nunc ſæuiebat, nunc pacem aliquam Chriſtianis dabat: S. Cyprianus, & Euſebius Cæſarienſis obſeruarunt in interuallis illis ſemper vigiſſe occultam perſecutionem vitiorum, quæ iram Domini ita prouocabat, vt Dominus ipſe nouam perſecutionem in populum ſuum graſſari permitteret. Sed verba ipſorum audiamus.

Sanctus Cyprianus in ſermone de lapſis, *Dominus*, inquit, *probari familiam ſuam voluit; & quia traditam nobis diuinitus diſciplinam pax longa corruperat, iacentem fidem, & penè dixerim,*

dor-

dormientem cenſura cæleſtis erexit : cùmque nos peccatis noſtris amplius pati mereremur, clementiſſimus Deus ſic cuncta moderatus eſt, vt hoc omne, quod geſtum eſt, exploratio potius, quàm perſecutio videretur.

Euſebius Cæſarienſis in hiſtoria *Verum*, inquit, *cùm nos præ nimia quadam licentia in mollitiam delicatam, & diſſolutam ſegnitiem eſſemus prolapſi, cùmque alij alijs inuidere, maledictis inſectari, & propè nos ipſi inter nos petulantibus linguis, tanquam mutuis armis oppugnare, & aliquando verborum contumelias velut haſtas vnus in alium intorquere, & Præſides Eccleſiarum alter alterius vires infringere, & populus in populum ſeditionem concitare inciperent : cumque ficta, & adumbrata ſanctitatis ſpecies, quæ oratione nequit exprimi, & ſimulatio fronte occultata ad immenſam quandam prauitatem ſerpſiſſet diuina* Lib. 8. c. 1.

vltio

vltio, dum permagna adhuc Chriſtianorum vbique verſabatur frequentia, parcius aliquāto, & remiſſius cæpit in nos animaduertere. Sed vbi velut ſenſibus orbati nulla cura incubuimus, vt diuinum numen placaremus, tum demum iuxta Hieremiam obſcurauit in ira ſua Dominus filiam Sion, &c.

Poſtea vero quàm perſecutio paganorum magna ex parte ceſſauit, exorta eſt perſecutio hæreticorum. Quamuis enim ab initio naſcentis Eccleſiæ, nonnullæ hæreſes, quaſi zizania in medio tritici apparuiſſent: tanta fuit tamen rabies Arianorum, qui Conſtantini temporibus exorti ſunt, vt priores hæretici vix perſecutores Eccleſiæ dici potuerint. Itaq. eiuſdem Conſtantini tempore bella paganorum contra Eccleſiam extincta, & bella hæreticorum exorta dici poſſunt. Durat autem adhuc hoc bellum, & durabit vſque ad Antichriſtum. tunc enim exurget vltima perſecutio, quæ,

quæ, vt erit omnium breuiſſima: ſic erit omnibus terribilior. Sed ego noſtra ſolùm tempora conſiderare inſtituo, vt videam an hoc tempore gemere nos oporteat, ob aliquam perſecutionem; an potius gaudere, & lætari ob tranquillitatem, & pacem temporum noſtrorum. Niſi autem valdè decipior, video noſtri temporis Eccleſiam, non vna, vel altera ſed omnibus ſimul perſecutionibus flagellari, excepta illa vna, quam Antichriſtus nouiſsimus excitabit.

Primùm perſecutio Iudæorum nobis non deeſt Nam & per vſuras hebræi vbique fidelibus nocent, & vbi poſſunt Chriſtianis imponunt, eoſque decipiunt, & alicubi, ſub ſpecie Chriſtianiſmi, infidelitatem ſuam occultè propagant. perſecutio quoque paganorum in Turcis, & Saracenis renouata, multis in locis, non ſolum in Aſia, & Africa, ſed etiam in Europa graſſatur. Nec ſolum defle-

deflemus quotidie damna tempo-
ralia, ſed etiam ſpiritualia, cùm
non pauci deficiant á Chriſto ad
Maumethum. Acceſsit denique
hoc noſtro tempore, perſecutio
Iaponica, non ſemel renouata,
quæ nouellam illam Eccleſiam pa-
ganico furore graſſante, marty-
rum ſāguine redundare fecit. Per-
ſecutio autem hæreticorum neſcio
an vnquam fuerit maior, & terri-
bilior, ſiue quo ad multitudinem
Sectarum, ſiue quo ad ſollicitudi-
nem auertendi Catholicos à vera
fide, ſiue quo ad crudelitatem in
orthodoxis, præſertim Sacerdoti-
bus inaudita ſæuitia vexandis,
atque trucidandis. In oriente, &
meridie adhuc vigent hæreſes an-
tiquæ Neſtorij, & Eutychetis,
in occidente & ſeptentrione præ-
ter nuper inuentas hæreſes innu-
merabiles, non deſunt, qui reno-
uare pergant Arianiſmum, &
Ebionis, & Cherinti dogmata ante
annos mille trecentos extincta,
atque ſepulta. Itaque perſecutio
he-

hæreticorum, quæ noſtra ætate, viget, videtur ipſa ſola omnes antiquas perſecutiones ſuperare. Quare ſi pij ſumus, & ſi in membris columbæ viuis, & veris numeramur: certè neceſſe eſt, vt compaſsionis lacrymas, non parcè, ſed abundantiſsimè profundamus. Quid enim? an non multis lacrymis digna eſt tot milliũ animarum cædes, quæ propter falſa dogmata quotidie ad inferos detruduntur? & in tot prouincijs vel imminutus, vel omnino ſublatus veri Dei cultus? Sed quid dicemus de occulta perſecutione vitiorum? hanc enim occultam dico, quia mouetur à perſecutoribus, qui non videntur, id eſt, à ſpiritibus immundis, à principibus, & poteſtatibus aëris huius, quorum ignita iacula tantò grauius, & frequentius feriunt, quantò magis incautos adoriuntur.

Antiquis Patrum noſtrorum temporibus, vt ex Cypriano, & Euſebio audiuimus, quando vige-

gebat perſecutio vna, ceſſabat altera, quoniam Deus, in cuius manu ſunt omnia, ad ſedandam perſecutionem vitiorum, excitabat, vel excitari patiebatur perſecutionem paganorum. Nunc autem omnes ſimul perſecutiones patimur, & tamen nondum excitamur à ſomno, & nondum intelligimus grauiſſimam Dei manum eſſe, quæ nos premit, & flagellat. Sed fortaſſe non viget hoc tempore perſecutio vitiorum. Vtinam id poſſet cum veritate dici. Ego enim in hac noſtra Europæ parte; quæ per Dei gratiam libera eſt à perſecutione Turcarum, & Hæreticorum; ſcio audiri non raro blaſphemias in Deum, & Sanctos, quales nec inter Turcas audiuntur. Et quale crimen eſt blaſphemia? tale eſt, vt grauitate
2.2.q.13. art. 3. omnia peccata ſuperet, vt S. Thomas verè affirmat; & in teſtamento veteri, iuſſu Dei, vltimo ſupplicio, ſine vlla miſericordia puniebatur. In quibuſdam locis periu-

iuria, quæ non longe abſunt à blaſphemia, adeo ſunt frequentia, & familiaria, vt multi non erubeſcant, etiam in rebus clariſſimis, falſa teſtimonia cum iuramento affirmare. Horreo de carnalibus flagitijs aliquid dicere, de homicidijs, de furtis, de maledictis, in quibus omnibus impletur verbum Oſeæ prophetæ, *Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit*. Oſe. 4. Vbi illa vox, *inundauerunt*, ſignificat peccatorum omnis generis abundantiam tantam, quanta eſſe ſolet aquarum, quando in alueo fluminis non capitur, ſed extra ripas effunditur, & campos vicinos inundat. Illud etiam, ſanguis ſanguinem tetigit, eandem multitudinem peccatorum deſignat. ſanguis enim in ſcripturis, ſæpe pro peccato accipitur, & tunc ſanguis ſanguinem tangere dicitur, quando non eſt hoc loco, vna gut-

gutta ſanguinis, & altera in altero, ſed riui ſanguinum vbique decurrunt, & coniuncti in vnum, quaſi flumen, aut lacum efficiunt. Quid de luxu, & pompis, & vanitatibus dicam? an non quotidie iſta creſcunt, quaſi in ſacro baptiſmo nuncium non remiſerimus Diabolo, & pompis eius? Quid de cupiditate cumulandi aurum, & argentum, & augendi patrimonia, & reditus, & coniungendi, vt loquitur Iſaias, agros ad
Iſa. 5. agros, & domos ad domos, quaſi nulli ſint in mundo pauperes, quibus ſuperflua dari poſſint? Legant Epiſcopi S. Bernardum in
Epiſt. 42. Epiſtola ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum: legant Clerici eundem auctorem in Declamatione ſuper illa verba, *Ecce nos reliquimus omnia*. Legant omnes tum clerici, tum laici ſermonem triceſimumtertium, eiuſdem in Cantica, & tùm iudicent, quid de noſtri temporis Chriſtianis exiſtimare debeant.

Et

Et quoniam locus poſtremus breuiſſimus eſt, non grauabor ipſa eius verba ponere. *En*, inquit, *tempora iſta libera quidem Deo miſerante, ab vtraque illa malitia*, paganorum videlicet, & hæreticorum, quos ſignificari docuit per timorem nocturnum, & ſagittam volantem per diem; *ſed planè fœda à negocio perambulante in tenebris. Væ generationi huic à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis ſi tamen hypocriſis dici debet, quæ iam latere præ abundantia non valet. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Eccleſiæ, & quo latius, eo deſperatius, eoque periculoſius, quo interius. Nam ſi inſurgeret apertus inimicus hæreticus: mitteretur foras, & areſceret. nunc vero quem eÿciet, aut quo abſcondet ſe? Omnes amici, & omnes inimici; omnes neceſſarÿ, & omnes aduerſarÿ; omnes domeſtici, & nulli pacifici; omnes proximi, & omnes, quæ ſua ſunt quærunt. Miniſtri Chriſti ſunt, &* Serm. 35. in Cant.

ſer-

ſeruiunt Antichriſto. honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frœnis, in ſellis, & calcaribus, & plus calcaria, quam altaria fulgent. Inde ſplendidæ menſæ, & cibis, & ſcyphis. Inde commeſſationes, & ebrietates; inde cythara, & lyra, & tibia; inde redundantia torcularia, & promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud; inde dolia pigmentaria; inde referta marſupia. Pro huiuſmodi eſſe volunt Eccleſiarum præpoſiti, Decani, Archidiaconi, Epiſcopi, & Archiepiſcopi. Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis aduenit, Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara prius in nece Martyrum, amarior in conflictu hæreticorum, amariſsima nunc in moribus domeſticorum. hæc ſanctus Bernardus, cui comitem addere placet ſanctum Cyprianum.

Is

Is in ſermone de lapſis rationem reddere volens, cur Deus permiſiſſet perſecutionem, ait, *Studebant augendo patrimonio ſinguli, & obliti quid credentes, aut ſub Apoſtolis ante feciſſent, aut ſemper facere deberent inſatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. Non in Sacerdotibus religio deuota, non in miniſtris fides integra, non in operibus miſericordia, non in moribus diſciplina: corrupta barba in viris, in feminis forma fucata. Adulterati poſt Dei manus, oculi, capilli mendacio colorati ad decipienda corda ſimplicium, callidæ fraudes, circunueniendis fratribus ſubdolæ voluntates; non iurare tantum temerè; ſed adhuc etiam peierare: Præpoſitos ſuperbo tumore contemnere: venenato ſibi ore maledicere: odijs pertinacibus inuicem diſsidere: Epiſcopi plurimi, quos & hortamento eſſe oportet cæteris, & exemplo, diuina procuratione contempta, procuratores rerum ſecula-*

rium fieri, derelicta cathedra, plebe deſerta, per alienas prouincias oberrantes, negociationis quæſtuoſæ nundinas aucupari: eſurientibus in Eccleſia fratribus, non ſubuenire; habere argentum largiter velle, fundos inſidioſis fraudibus rapere, vſuris multiplicantibus fœnus augere. Quid non perpeti tales pro peccatis eiuſmodi mereremur? Hæc S. Cyprianus.

Perpendant igitur noſtræ ætatis homines, an ea, quæ deplorant ſãctiſſimi iſti viri in moribus ſuorum temporum, non ſint omnino ſimilia peccatis temporum noſtrorum: ob quæ nos quoque lugere aſſiduè, ac gemere debeamus. Adde, quod quemadmodum veteres illi populi habuerunt ſuos Cyprianos, ſuos Bernardos, qui cæteris vita, & exemplo prælucebant, & propterea inexcuſabiles erant, qui ad illa lumina oculos claudebant: ſic & nos habuimus diebus noſtris, non paucos viros ſanctiſſimos, quorum mores, & vi-

ta reliquis omnibus regula benè viuendi eſſe potuerunt. Sed nos potiſſimum, qui Eccleſiaſtici ſumus, habuimus ſanctum Carolum, quaſi lucernam lucentem in caliginoſo loco, eamque non ſub modio, ſed ſuper candelabrum celſiſſimum, vnde lucebat omnibus, qui in domo Dei ſunt.

Qualis autem fuerit ex comparatione eorum, quos ſancti Patres Cyprianus, & Bernardus reprehendunt, facile cognoſci poterit. Illi cathedram, id eſt, munus concionandi, Epiſcoporum proprium relinquebant: iſte cathedram non reliquit, niſi cùm vita eum reliquit. Illi plebem deſerentes ad temporales nundinas in alijs prouincijs vagabantur: iſte plebem ſibi à Deo creditam nunquam deſeruit, niſi quando plebis ſuæ vtilitas, vel neceſſitas compulit. Illi fratribus pauperibus non prouidebant, ſed argentum largiter poſſidere gaudebant: iſte patrimonium ſuum, vt haberet vnde

pauperibus largiter ſubueniret, cum gaudio diſtribuebat. Illi non erubeſcebant vſuris multiplicantibus fœnus augere: iſte miſerebatur inopum, vt Domino ſoli fœneraretur, ſciens ſcriptum eſſe,
Prou. 19. *Qui miſeretur pauperum, fœneratur Deo.* Illi non multum laborabant, quòd non eſſet in Sacerdotibus religio deuota, in miniſtris fides integra, in moribus diſciplina: iſte dies, ac noctes excubabat, vt reſtitueretur in Eccleſia ſua priſtina cleri, ac populi eccleſiaſtica diſciplina. Inde tam multas habemus ab ipſo poſteris relictas conſtitutiones, ordinationes, admonitiones. Atque hæc ex Cypriano. Addamus pauca ex Bernardo. Epiſcopi, quos S. Bernardus corripit, honorati incedebant de bonis Domini, qui Domino non ſeruiebant: iſte in publico vtebatur veſtitu, quem dignitas exigebat, ſed priuatim viles, & attritas veſtes gerebat, Domino autem ita ſeruiebat, vt verbo Dei, & oratio-
ni

ni ſemper intentus noctes inſomnes non raro traduceret. Illi ſplendidas menſas, & cibis, & ſcyphis habere volebant: hic vulgarem menſam, & ſcyphis communibus, non aureis, vel argenteis vtebatur. Illi comeſſationibus, & ebrietati operam dabant: hic ſæpè ieiunans, & pane, & aqua, vt plurimum contentus erat. Illi cytharam, & lyram, & tibiam in conuiuijs adhibebant: iſtius ad menſam ſola ſcripturarum ſanctarum verba ſonabant. Illi redundantia torcularia, & promptuaria plena, & dolia pigmentaria, & præcipuè referta marſupia habere gaudebant: iſte modeſtiam, & paupertatem Chriſti amans, cum diues eſſet, egenus factus eſt, nec ſolum patrimonium in egenos conſumpſit, ſed etiam multa pinguia beneficia eccleſiaſtica, quibus à Pontifice maximo auunculo ſuo ditatus fuerat, nouo exemplo ſpontè dimiſit. O beatum Pontificem, ac verè Chriſti amantem, & imitantem diſci-

pulum. O nos beatos ſi imitari non pigeat, quem laudare delectat. O nos verè miſeros, & omni lacrymarum fonte plangendos, ſi tanto propoſito ante oculos noſtros exemplo, & quaſi lucidiſſimo vitæ perfectæ ſpeculo, deformia noſtra non viderimus, neque emendare diligentiſſimè ſtuduerimus.

De quinto fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio ordinis Sacerdotalis.

CAPVT V.

QVAMVIS capite Superiore generatim conſiderauerim Eccleſiæ Catholicæ miſerias, & pauca quædam attigerim in particulari de Prælatis, & ſubditis: quia tamen magna res agitur, cùm Eccleſiæ morbi, & vulnera conſiderantur, vt ad ea curanda lacrymarum remedia, pro viribus adhibeamus: viſum eſt ſeorſim

ſim de ſingulis Eccleſiæ membris ea ſcribere, quæ Dominus inſpirare dignabitur.

Tria ſunt Eccleſiæ membra precipua. Primum eorum eſt, qui in ſtatu perfectionis adeptæ eſſe dicuntur, qui ſunt Epiſcopi Eccleſiarum Principes, & magiſtri, quibus adiungimus Præſbyteros, qui ſunt minores Sacerdotes; atq. eorum adminiſtros. Alterum eſt eorum, qui ſunt in ſtatu perfectionis adipiſcendæ; ideſt, qui relicto ſeculo, & ſecularibus curis, profitentur ſe ad perfectionem vitæ Chriſtianæ velle tendere, quales ſunt Regulares omnes, ſiue Eremitæ, ſiue Cænobitæ, tam viri, quàm feminæ. Tertium eſt laicorum, qui ſuſcipiunt curam familiæ, vxoris, liberorum, ſeruorum; vel etiam Rempublicam adminiſtrant, & ea quæ pertinént ad pacem, vel bella procurant. Ac vt à primo membro incipiamus, exponam breuiter, quid Magiſter gentium requirat in Epiſcopis,

qui ſunt Apoſtolorum ſucceſſores: ex qua doctrina vnus quiſque per ſe dijudicare poterit an hoc membrum ita laboret vt lacrymarum fomenta requirat. Qualis autem debeat eſſe Prælatus Eccleſiaſticus docet Apoſtolus in primis illis verbis Epiſtolæ ad Romanos, *Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euangelium Dei*. In his enim verbis continentur tres qualitates Apoſtolorum, & eorum, qui illis ſuccedunt, videlicet Epiſcoporum, & aliorum, qui Epiſcopis vel pares ſunt, vel maiores; & ſuo etiam modo præſbiterorum. Hæc enim ratio eſt cur idem Apoſtolus erudiens Eccleſiaſticos, primùm alloquitur Epiſcopum, deinde 1.Tim.3. tranſit ad Diaconos de alijs nihil dicit, quia in Epiſcopis erudiebat etiam præsbyteros, qui ſunt ſecundi ordinis Sacerdotes: & in Diaconis, qui ſunt principes miniſtrorum, erudiebat etiã ſubdiaconos, & cæteros omnes miniſtros.

Pri-

Prima igitur qualitas Epiſcoporum, & omnium aliorum Eccleſiaſticorum, eſt, vt ſint ſerui Chriſti, & ſerui Chriſti non quocunque modo, ſed propriè, id eſt, toti addicti obſequio Chriſti, vt ſpoliatis omni alia cura, & ſollicitudine, vnum negocium ſit, Chriſto famulari in lucro animarũ. Seruus enim quicquid eſt, Domini ſui eſt; quicquid habet, Domino ſuo habet; quicquid poteſt, Dño ſuo poteſt. Tales fuiſſe Apoſtolos perſpicuum eſt ex illis verbis B. Petri. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Matt. 19. & ex illis B. Pauli. *Labora ſicut bonus miles Chriſti Ieſu. Nemo militans Deo implicat ſe negocijs ſecularibus, vt ei placeat cui ſe probauit.* 2. Tim. 2. Denique ex vita & rebus geſtis ipſorum. Scimus enim Apoſtolos non fuiſſe occupatos in vllis rebus temporalibus acquirendis, vel agendis, ſed in ſola Chriſti gloria, & animarum ſalute quærenda laborem, & ſtudium, & vitam ipſam impen-

diſſe. Scimus etiam Apoſtolos rerum temporalium, quas Eccleſia poſſidebat curam alijs demandaſſe, vt ipſi rebus ſpiritualibus, quæ ad officium ipſorum potiſſimum pertinebant,poſſent incumbere. *Non eſt æquum*, inquiunt
Act.6. Apoſtoli, *nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis*. Quod ipſum faciendum eſſe Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus,
Cartag. 4. c. 20. docet Concilium Carthaginenſe quartum. his verbis, *Epiſcopi nullam rei familiaris curam ad ſe reuocent, ſed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi ſolummodo vacent*. De qua re S. Bernardus ita loquitur in libro de
Lib.4. c. 9. conſideratione, *Quid*, inquit, *Epiſcopo turpius, quàm incumbere ſupellectili, & ſubſtantiolæ ſuæ? ſcrutari omnia, ſciſcitari de ſingulis, morderi ſuſpicionibus, moueri ad quæcunque perdita, vel neglecta? Non ſic ille Aegyptius, qui Ioſepho omnibus traditis, ignorabat quid haberet in domo ſua*.
Eru-

Erubeſcat Chriſtianus Chriſtiano ſua non credens. Homo ſine fide, fidem tamen habuit ſeruo, ſuper omnia bona ſua conſtituens eum, & hic erat alienigena. Mira res, ſatis ſuperque ad manus habent Epiſcopi, quibus animas credant: & cui ſuas committant facultates, non inueniunt. Optimi videlicet æſtimatores rerum, qui magnam de minimis, paruam aut nullam de maximis curam gerant. Sed vt liquido datur intelligi, patientius ferimus Chriſti iacturam, quàm noſtram. Quotidianas expenſas, quotidiano reciprocamus ſcrutinio; & continua Dominici gregis detrimenta neſcimus. De pretio eſcarum, & numero panum cum miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt; rara admodum cum præsbyteris celebratur collatio de peccatis populorum. Cadit Aſina, & eſt, qui ſubleuet eam; perit anima, & nemo qui reputet. Nec mirum, cùm ne noſtros quidem aſſiduos ſentiamus defectus, hæc S. Bernardus.

Porro cur pauci ex Prælatis veri ſerui Ieſu Chriſti dici poſſint, vna ex præcipuis cauſa eſt, quia non expectant vocationem Dei, quæ eſt ſecunda qualitas Epiſcopi, vt cùm B. Paulo dicere poſſint, *Vocatus Apoſtolus*, id eſt, vocatus à Deo ad Apoſtolatum. qui enim ſe ipſi intrudunt, aut certè quærunt, & petunt Eccleſijs præfici; mirum eſſet, ſi quærerent, quæ ſunt Ieſu Chriſti, & non potius, quæ ſua ſunt. qui autem quærunt, quæ ſua ſunt, certè non ſerui Ieſu Chriſti, ſed ſuarum cupiditatum mancipia ſunt. Et illi quoque qui non per ſe quærunt Epiſcopatum, ſed ab alio accipiunt, non quòd ſint cæteris aptiores, & digniores, & Eccleſiæ vtiliores; ſed quod ſint propinqui ſanguine, vel quòd magnos viros fautores habeant, non vocantur à Deo, ſed à carne, & ſanguine; nec Ieſu Chriſti, ſed hominum ſerui fiunt: ac per hoc mirum non eſt, ſi non ſe totos Chriſti obſequio impendunt, cùm non propter Chri-

ſtum

ſtum vocati ſint, ſed propter opes augendas, vel familias nobilitandas. Rectè igitur S. Bernardus admonet Eugenium Papam in 4. libro de conſideratione, *Alius, inquiens, pro alio, alius fortaſſe, & pro ſe rogat. pro quo rogaris, ſuſpectus ſit: qui ipſe rogat pro ſe, iam iudicatus eſt.* & infra, *Itaque non volentes, neque currentes aſſumito, ſed cunctantes, ſed renuentes, etiam coge illos, & compelle intrare.*

Quod autem ſit officium vocatorum à Deo, explicat Apoſtolus in ſequentibus verbis, *Segregatus in Euangelium Dei*, quæ eſt tertia qualitas, ſiue conditio. Siquidem primarium Epiſcopi munus eſt Euangelij prædicatio. Id conſtat primum ex eo, quòd Dominus Apoſtolis ait, *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Quorſum autem miſerit filium ſuum Pater, ex prophetia Iſaiæ declarauit ipſe idem filius dicens, *Spiritus Domini ſuper me: propter quod vnxit me,*

Io. 20.

Luc. 4.

me, euangelizare pauperibus miſit me. Ecce officium Chriſti: ecce officium eorum, qui legatione funguntur pro Chriſto. Et quidem hoc officio ita diligenter, ita accuratè, ita aſſiduè perfunctus eſt Chriſtus, vt perpetuo diſcurrerit per ciuitates,& caſtella prædicans Regnum Dei. Nec ſolùm in templo, & ſynagogis, ſed in campis, in deſertis, in montibus, in mari, in priuatis domibus, diſcumbens in menſa, deambulans in via, denique ſemper, & vbique meminerit ſe miſſum ad Euangelium prædicandum. Deinde Apoſtoli,quibus Epiſcopi ſuccedunt, munus ſuum proprium declarauerunt,
Act. 6. cùm dicerent, *Nos orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus*. & Apoſtolus Paulus in priore ad
1.Cor.1. Corinthios, *Non miſit me Chriſtus*, inquit, *baptizare, ſed euan-*
1. Cor.9. *gelizare*. & rurſus, *Si euangelizauero non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi ſi non euangelizauero*. & Timo-

motheum Epiſcopum admonens ait, *Prædica verbum, inſta opportunè, importune, argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina*. Quid iam de beatiſſimo Ioanne dicam? Is adeo neceſſariũ ſibi eſſe duxit officium prædicandi, vt cùm iam in decrepita ætate ad Eccleſiam per manus diſcipulorum vix deferretur, & non poſſet in plura vocem verba contexere, nihil aliud ſoleret per ſingulas proferre collectas, niſi, *Filioli diligite alterutrum*. cuius rei teſtis eſt ſanctus Hieronymus lib. 3. commentariorum Epiſtolæ ad Galatas. Itaque dilectus Domini diſcipulus, & Magiſtri ſui diligens imitator, ad vltimum vſque ſpiritum, eo modo, quo potuit, prædicationis munere fungi voluit. Hoc ipſum declarauit Concilium Carthaginenſe quartum docens, Epiſcopum lectioni, & orationi, & prædicationi verbi Dei tantummodo vacare debere. Cui conſonat ſanctus Gregorius cùm ait, *Epi-*

1. Tim. 3.

Can. 17. & 20.

Epiſcopi eſt, de prædicationis mi-
Lib. 2. Epi. 39. *niſterio ſemper cogitare*. Denique Epiſcopos veteres per multa ſecula hoc ipſum probè intellexiſſe, ipſorum ſcripta teſtantur. Maxima enim pars ſcriptorum Cypriani, Athanaſij, Baſilij, Nazianzeni, Chryſoſtomi, Ambroſij, Cyrilli, Auguſtini, Maximi, Leonis, Gregorij, & aliorum, nihil ſunt aliud, niſi ad populum habitæ conciones. Sed, inquiunt, alia nunc ſunt tempora, alij mores. Ita eſt, alia ſunt tempora, alij mores, ſed non alia obligatio. Cur enim in conſecratione Epiſcoporum, nunc etiam dicitur, *Accipe euangelium vade prædica populo tibi commiſſo?*

An non timere debent Epiſcopi ſic ordinati, ne in iudicio audiant, Cur prædicationis officium ſuſcepiſti, ſi illud adimplere nolebas? Et ſi alia nunc obligatio eſſet, cur
Trid. ſeſ. 5. & 24. in ipſo Concilio generali, noſtro tempore celebrato, diſertis verbis diceretur, prædicationis munus præcipuum eſſe inter Epiſco-

palia

palia munera? Et cur adhuc in Eccleſijs cathedra ſublimis Epiſcopis erigitur, niſi, vt ex edito loco populum doceant. Non dedimus, inquiunt, operam ſacris literis, ſed iuris prudentiæ, neque in prædicatione, ſed in iudicijs verſati ſumus. At neque ſanctus Ambroſius, neque ſanctus Gregorius prædicationi operam dederant, ſed forenſibus iudicijs. Et tamen vocati ad præfecturam Eccleſiæ, continuò lectioni ſcripturarum, & prædicationi verbi Dei operam dare cœperunt. Quod idem fecit noſtro tempore ſanctus Carolus Cardinalis, qui cùm iuriſprudentiæ operam dediſſet, & vſum concionandi non haberet, & linguæ quoque impedimentum pateretur: omnes tamen difficultates Chriſti amore, & officij ſui ad implendi deſiderio, ſuperauit, & aſſiduè vberrimo cum fructu vſque ad mortem Euangelium prædicauit. Denique, inquiunt, multi ſunt hoc tempore prædicatores verbi

Dei

Dei ex ordinibus religioſis. Verũ eſt id quidem: ſed illi vocati ſunt in adiutorium Epiſcoporum, non vt proprium munus ipſorum impediant; neque adiuuari dicitur, qui nihil facit: & Chriſtus ipſe Apoſtolos duodecim, & ſeptuaginta duos diſcipulos miſit *ad prædicandum*, vt ſe in eo munere quodammodo iuuarent: & tamen non ideo intermiſit ipſe aſſiduè prædicare. & de Paſtore ait, *Vocem eius audiunt, & eum ſequuntur*. Itaque
Io. 10. ſi Epiſcopi paſtores ſunt, vt omnino eſſe debent, id quoque eos præſtare neceſſe eſt, vt oues vocem eorum audiant, ipſorumque vitam, & exempla ſequantur.

Ex quo etiam manifeſtè ſequitur, vt omnino reſidere apud gregem ſuum teneantur. Quomodo enim oues audient paſtorem abſentem? & quomodo eum ſequentur, ſi eum non vident? Sed eſt præterea alia diligentia adhibenda paſtori, vt non cito manus imponat, de qua re idem Apoſtolus ad-

admonuit Timotheum. Quemadmodum enim ipſe vocatus eſt ad munus paſtoritium, ſic debet ipſe vocare miniſtros, quos idoneos cenſet: & non facile manus imponere. Ex facilitate enim manus imponendi factum eſt, vt hoc tempore ſit propè infinita turba clericorum, quorum plurimi non aſpirant ad ſacros ordines, vt ſit Dominus pars eorum, ſed vel vt ſubtrahant ſe à foro ſeculari, vel vt ſubſidium quærant vitæ tempolis, vel vt ad honores Eccleſiaſticos aliquando conſcendant. Atq. hinc fit, vt multi circumeant cum magna iactura Eccleſiaſticæ dignitatis ſordidi, ac penè nudi ſtipem oſtiatim mendicantes: Alij vero, quod multo grauius eſt, culpa ſua etiam Sacerdotes inueniantur in publicis carceribus, vel catenis alligati in triremibus, cum vltima hominum fæce ad remos trahendos, aſſidua fuſtigatione cogantur. *Imploremus*, inquit, S. Gregorius, *Hieremiæ lacry-*

1. Tim. 5

cry-

Hom. 17. in Euangelia. *crymas, & dicamus, Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt* Thren. 4 *color optimus?* Olim non licebat ſacerdotibus publicam pœnitentiam agere ob reuerentiam ordinis ſacri, & ſi grauiter caſtigandi erant, in monaſterijs ad pœnitentiam agendam mittebantur: & nunc licet eos cum facinoroſis, & ſceleſtis in carceribus publicis detinere, vel etiam ad triremes amandare. Neque hæc dico, vt Iudices reprehendam, ſed, vt temporum noſtrorum calamitatem deplorem, quæ non paucos tam perditos nacta eſt Sacerdotes, vt opus ſit, publica, & grauiſſima ignominia cum ſummo dolore coniuncta eos notare.

Sed aliud eſt etiam lacrymis vberrimis dignum, quod ob non nullorum Sacerdotum incuriam, aut impietatem ſacroſancta myſteria tam indecorè tractentur, vt qui illa tractant, videantur non credere Maieſtatem Domini eſſe præſentem. Sic enim aliqui ſine ſpi-

ſpiritu, ſine affectu, ſine timore, & tremore, feſtinatione incredibili ſacrum perficiunt, quaſi fide Chriſtum Dominum non viderent aut ab eo ſe videri non crederent. Omitto quod alicubi vaſa ſacra, & veſtes, quibus myſteria celebrantur, vilia, & ſordida inueniantur, indigna prorſus, quæ ad tremenda myſteria adhibeãtur. At fortè, qui hæc adhibent, pauperes ſunt. Id quidem fieri poteſt, ſed ſi pretioſa non poſſunt, ſaltem munda, & nitida procurarent. Ego tamen cùm aliquando ex itinere apud Epiſcopum nobilem, & prædiuitem hoſpitarer, vidi aulam, vaſis argenteis ſplendidam, & menſam omni genere præſtantium ciborum refertam: mappas quoque, & reliqua omnia nitida, & odorem ſuauem ſpirantia. Sed cùm die ſequente ſummo mane, ad Eccleſiam Palatio contiguam deſcendiſſem, vt ſacris operarer, inueni omnia contraria, id eſt, vilia, & ſordida, vt vix auderem

in

in tali loco, & cum tali apparatu diuina myſteria celebrare. Scio non deeſſe in Eccleſia Dei multos optimos, & religioſiſſimos Sacerdotes, qui corde mundo; & nitidiſſimo apparatu, diuina myſteria celebrant, pro quibus gratiæ Deo ab omnibus agendæ ſunt: ſed ſimul etiam fontibus lacrymarum plangendi ſunt, non pauciores, qui exteriore turpitudine, & ſordibus, animi ſui impuritatem, ſordeſque teſtantur.

De ſexto fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio ordinum Religioſorum.

CAP. VI.

ORDINES religioſi quemadmodum in ſuis bonis membris materiam præbent fidelibus omnibus gloriandi, & Deum lau-

dandi : ſic etiam contra, in ſuis membris malis fontem nobis aperiunt inconſolabilium lacrymarum. Verè enim ſcripſit S. Auguſtinus, non ſe vidiſſe meliores ijs, qui in monaſterijs profecerunt, neque deteriores ijs, qui in monaſterijs defecerunt. Regulares enim ſimiles eſſe videntur, ficubus Hieremiæ, inter quas, quæ bonæ erant, erant bonæ valde, & quæ malæ, malæ valdè. Referam paucis ex teſtimonijs quatuor inſignium Doctorum, quales fuerint olim Monachi; deinde veniam ad multorum ruinam, & caſum miſerabilem deplorandum.

Ep. 137.

Hier. 4.

Sanctus Gregorius Nazianzenus in Apologia de fuga ſua, cùm deſcripſiſſet bona monachorum ſui temporis *Talis*, inquit, *eſt Chriſti pars, talis paſſionum Chriſti fructus, quem ipſe de terra ad patrem defert. Religionis, inquam, Chriſtianæ columen, populi decus, Mundi fundamentum, cum cæleſtibus pulchritudinibus*

ele-

elegantia propemodum certans.

Hom. 8. in Matt. S. Ioannes Chryſoſtomus, ſic loquitur, *Si quis nunc ad Aegypti veniat ſolitudinem, paradiſo prorſus omnem illam eremum videbit digniorem, & innumeros Angelorum choros in corporibus fulgere mortalibus. Eſt enim cernere tota illa regione diffuſum exercitum Chriſti, & admirabilem illum regiū gregem, virtutumq. cæleſtium conuerſationem in terris micantem.*

S. Hieronymus in Epiſtola ad Heliodorum, *O deſertum*, inquit, *Chriſti floribus vernans, ò ſolitudo in qua illi naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi ciuitas magni Regis extruitur. O Eremus familiarius Deo gaudens.*

Lib. 1. c. 31. S. Auguſtinus in libro de moribus Eccleſiæ, *Nihil*, inquit, *de ijs dicam, qui ſecretiſſimi penitus ab omni hominum conſpectu pane ſolo, & aqua contenti deſertiſſimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæſerunt, & eius pulcbritudinis con-*

tem-

templatione beatiſsimi, quæ niſi ſanctorum intellectu percipi non poteſt. & paulo poſt, *Hoc tam excellens faſtigium ſanctitatis, cui non ſua ſponte mirandum, & honorandum videtur, oratione noſtra videri qui poteſt?* hæc de ſanctitate Anacoretarum.

Sed ne videantur ſoli Anacoretæ omni laude digniſſimi eſſe iudicandi, addam duo teſtimonia pro Cœnobitis. Sanctus Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, ſcribit totum ordinem vitæ Cœnobitarum, ex quo apparet angelicam planè fuiſſe conuerſationem Monachorum illius temporis: Non adſcribo verba, quia longiſſima oratio eſt. Sanctus quoque Auguſtinus in libro de moribus Eccleſiæ, poſtquam de Eremitis narrauit, quæ paulo ante retulimus, de Cœnobitis ita ſubiungit, *Sed ſi hoc* (vita ſolitaria) *excedit noſtram tolerantiam: quis non illos miretur, & prædicet, qui contemptis,*

atque deſertis mundi huius illecebris, in communem vitam caſtiſsimam, ſanctiſsimamque congregati ſimul ætatem agunt, viuentes in orationibus, in lectionibus, in diſputationibus: nulla ſuperbia tumidi, nulla peruicacia turbulenti, nulla inuidentia liuidi, ſed modeſti, verecundi, pacati, concordiſsimam vitam, & intentiſsimam in Deum, gratiſsimum ipſi munus offerunt, à quo iſta poſſe meruerunt. Nemo quicquam poſsidet proprium, nemo cuiquam oneroſus eſt. Patres vero non ſolum ſanctiſsimi moribus, ſed etiam diuina doctrina excellentiſsimi, nulla ſuperbia conſulunt his, quos filios vocant, magna ſua in iubendo auctoritate, magna eorum in obediendo voluntate. Denique poſt multa alia, quæ nimis longum eſſet hìc ponere, inter quæ illud eſt, quòd ſub vno Patre conueniunt, vt minimum monachorum tria millia, ita concludit: *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc inſtitu-*

tum

tum ſi laudare velim, nec dignè valeo, & vereor ne iudicare videar, per ſe ipſum tantummodo expoſitum placere non poſſe, ſi ſuper narratoris ſimplicitatem, cotburnum etiam laudatoris addendum putauero.

Quæ autem ſancti Patres Nazianzenus, Chryſoſtomus, Hieronymus, & Auguſtinus de Monachis ſui temporis dicunt: poſſumus nos etiam dicere de primordijs omnium ordinum Religioſorum. Nam & ſancti Benedicti, & ſancti Dominici, & ſancti Franciſci, & omnium aliorum ſanctorum, qui religioſos ordines inſtituerunt, filij, & nipotes per multos annos ita ſanctè, piè, perfectèque vixerunt, vt vel omnes, vel eorum pars maxima inſigni ſanctitate floruerint. Poſtea tamen multiplicari cœperunt regulares ſine numero, & multi non à Deo vocati ad ſtatum perfectionis, ſed alijs rationibus adducti monaſteria repleuerunt: & impletum eſt illud

Iſaiæ, *Multiplicaſti gentem, non* Iſa. 9.
magnificaſti lætitiam. Inde nata ſunt ſcandala grauia, & multiplicia, omnibus nota, quæ materiam vberem præbent columbæ gemendi, & plangendi relaxationem, ne dicam corruptionem ordinum religioſorum. Quamuis enim nullus ſit ordo religioſus, in quo non aliqui verè pij, ſanctique reperiantur; tamen negari non poteſt, quin magna inueniatur, in quibuſdam ordinibus multitudo relaxatorum. Et fortaſſe impletur noſtris temporibus, quod accidit ordini ſancti Pachomij.

Et quia res eſt tremēda valdè, eāque ego ſine magno horrore referre non poſſum, verba ipſa auctoris adducam. Auctor autem eſt Dionyſius Exiguus Abbas Romanus, ſcriptor egregius, qui vitam ſancti Pachomij ex Græco auctore fideliter latinitati donauit. Is ergo in ea hiſtoria cap. 45. ſic loquitur, *Monachis ad veſcendum conuenientibus, venerabilis ſenex*, Pa-

chomius, *in cellulam, vbi conſueuerat ſupplicare Domino, ſe recepit: & obſerans oſtium orabat intentè, & obſecrabat Dominum quatenus ei declararet ſtatum Monachorum, qui futurus eſſet, vel quid poſt eius obitum, in tanta congregatione contingeret. & ab hora nona vſque ad illud tempus, quo frater, qui nocturnis orationibus praeerat vocem mitteret, & ad preces ſolitas excitaret, inſtantiam ſuæ ſupplicationis extendit. Cumq. precaretur attentius, ſubitò circa mediam noctem viſionem cernit, qua eum iuxta petitionem propriã de ſtatu poſterorum ſuorum plenius edoceret: Nam monaſteria ſua vehementius dilatanda, nonnulloſque piè victuros, & continenter agnouit: neglectores etiam plurimos didicit, ſuamque ſalutem penitus eſſe perdituros.* hæc ille, qui ſatis apertè denũciat ex maxima monachorum multitudine, non nullos, id eſt, pauciſſimos piè victuros, & ſaluandos; plurimos au-

tem neglecturos, & ſalutem perdituros.

Pergit deinde auctor, & viſionem ipſam explicat, *Vidit*, inquit, *ſicut ipſe narrauit, multitudinem monachorum in valle quadam profunda ſatis, atque caliginoſa conſiſtere: & alios exinde velle conſcendere, nec valere, quia occurrebant ex aduerſo ſibi, nec inuicem dignoſcere poterant, nec de profundo illo, & tenebroſo loco prorſus emergere. Alios autem fruſtra conatos præ laſsitudine ruere, atque ad inferos peruenire: alios autem iacentes miſerabili, ac lacrymoſa voce deflere: non nullos vero cum maximo labore conſcendere, quibus aſcenſu ipſo lux protinus occurrebat, in qua conſtituti referebant Deo gratias, quòd euadere potuiſſent.* hæc eſt viſio ſancti Pachomij. Ex qua colligitur primum principium relaxationis Regularium eſſe cœcitatem mentis, vt idem Pachomius interpretatur. Ideo enim dicitur multitudo Monacho-

rum

rum viſa eſſe in valle profunda, tenebroſa, & caliginoſa; quia multitudo ex monte perfectionis cecidit ad vallem profundam nimiæ relaxationis, comitante eos caligine mentis: non enim duxit eos ſtella ad Præſepium Chriſti, id eſt, non traxit eos diuina vocatio ad humilitatem Chriſti ſectandam, ſed carnalis ſenſus, qui mentem excœcat, duxit illos, vel ad vitam commodiorem, cùm eſſent pauperes, vel ad honores ambiendos in Religione, cùm in ſeculo non inuenirent, qua via poſſent aſcendere: vel alio, aliquo humano conſilio veſtem ſanctam induerunt, ſed mores non mutauerunt. Et quid mirum, ſi multi veſtem religioſam induunt, & mores religioſos non induunt, cùm non ſpiritus Domini, ſed carnalis ſenſus eos ad ordinem religioſum duxerit? Et vnde contentiones, pro præfecturis, & inimicitiæ, ac rixæ in domo Dei, quæ eſt domus pacis, niſi quia plurimi non miſſi ſunt ab eo, qui dixit,

Matt. 11. *Tollite iugum meum ſuper vos; &, Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde?* Quare ſi ij, qui præſunt ordinibus religioſis velint ordinem ſuum reformare, & ex valle ad montem ducere; oportet eos diligentiſſimè vigilare in exploranda vocatione eorum, qui habitum petunt, nec tantum verbis explorare interrogando, ſed etiam factis exercendo nouitios ſuos longo tempore in mortificatione paſſionum. Sed pergamus in explicanda viſione Pachomij. In valle illa profunda quatuor monachorum genera ſanctus Pachomius vidit: primum eſt eorum, qui conabantur aſcendere, ſed impediebantur ab ijs, qui illis occurrebant, qui inter ſe non nouerant. Hoc ſignificat, non deeſſe in ordinibus relaxatis, qui cupiant aſcendere ad montem perfectionis: ſed impediuntur malis exemplis aliorum, qui verbis, & factis à bono propoſito reſilire quodammodo cogunt. Dicuntur autem iſti, non

ſe

ſe inuicem cognoſcere, quia putantur amici,& fratres,& ſunt hoſtes, & inimici.

Alterum genus eſt eorum, qui multum laborant in aſcendendo, ſed breui fatigantur, & coruunt vſque ad inferos. Id vero ſignificat, inueniri etiam in ordinibus relaxatis, qui non ſolum cupiant aſcendere ad perfectionem, ac plenam regulæ obſeruantiam; ſed etiam incipiunt laborare in ſuperandis tentationibus, & extinguendis concupiſcentijs: ſed victi antiqua conſuetudine, tandem reſiliunt à bono propoſito, & ad ſempiternum interitum ruunt.

Tertium eſt eorum, qui iacentes gemunt, ac plorant, ideſt, qui ne conantur quidem ad montem aſcendere, & cum exultatione cantare canticum graduum; ſed iacent in ſterquilinio ſuo torpentes, & aſſiduè gemunt, ac plorant, non peccata ſua, ſed paupertatem, vel ignominiam, vel labores ad quos inuiti à Præfecto

coguntur. O vitæ genus miſerabile: Iſti ſine diuina conſolatione affliguntur, & ſine bono merito laborant, & ſic tranſeunt à labore ad dolorem, & à mortificatione temporali ad mortem ſempiternam; qui ſi vellent ea, quæ patiuntur inuiti, libenter pro Chriſto pati: iugum ſuaue, & onus leue experirentur in terris, & ingens præmium lucrarentur in cælis.

Quartum genus eorum eſt, qui ſerio, & inuicto animo aggrediuntur aſcenſionem de valle lacrymarum ad montem diuinæ conſolationis; & omnes difficultates forti animo ſuperant; ac tandem ad mortem vſque, perfectionem vitæ ſectando perſeuerant. Iſtis occurrit lux copioſa, quia paulatim purificatur cor eorum à nebulis errorum, & cognoſcitur veritas, & veritas liberat. Sic enim loquitur Dominus, *Cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.* qui enim purificante, & illuminante Domino, incipit intellige-
Io. 8.

re

re, nihil eſſe verè magnum, nihil verè ſuaue, nihil verè vtile hominibus, niſi gratiam Dei, in hac mortali vita, & in futura vitam æternam; liberatur facile ab amore, & timore mundano, & ingreditur viam pacis, per quam ambulat ſecurus, & gaudens, donec perueniat ad ciuitatem ſanctam Hieruſalem cæleſtem. Et quoniam in ore duorum teſtium, præſertim omni exceptione maiorum, ſtat omne verbum, placet addere viſionem S. Franciſci, quam de progreſſu ordinis ſui, aliquando vidit, ſimilem illi, quæ demonſtrata fuit Regi Nabuchodonoſor per ſimilitudinem ſtatuæ grandis, cuius caput erat aureum, pectus argenteum, venter æreus, tibiæ ferreæ, pedes partim ferrei, partim fictiles. In qua viſione multa leguntur de inſigni perfectione primorum Patrum illius ordinis, & de magna relaxatione poſterorum. Conſulat lector Chronicum fratrum minorum. Ex quibus Par. 1. c. 28. & 29.
 om-

omnibus colligitur, agendas eſſe gratias Deo, cum ingenti lætitia pro tot ſanctis hominibus, quos ordines religioſi Eccleſiæ Catholicæ pepererunt, & in dies pariunt;& ſimul etiam fundendas lacrymas copioſas pro deformatione, quam paſſa eſt tam illuſtris portio gregis Chriſti. & ſimul orandũ aſſiduè Deum, vt couuertat corda patrum in filios & relaxatos filios ad prudentiam ſpiritualem, & feruorem cordis patrum iuſtorum.

De ſeptimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio ſtatus ſecularium.

Cap. VII.

RESTAT conſideratio ſtatus ſecularis; ex qua conſideratione fons non exiguus lacrymarum erumpet, ſi attente cogitemus, quales eſſe debeant omnes Chri-

Chriſtiani, & quales hoc tempore ſint. Quales eſſe debeant omnes Chriſtiani, etiam ſi laici ſint, ſcriptura docet cùm affirmat, eos ſanctos eſſe debere, ideſt, puros, & immaculatos. quod enim ſeculares Clericis, & Regularibus dicunt, nòs in mundo ſumus, & ſecularibus negocijs implicamur, ideo ſancti, eſſe non poſſumus: ad vos pertinet vita ſpiritualis, & ſancta, qui de mundo ad ſeruiendum Deo vocati eſtis; in aliquo ſenſu verum eſt. Debent enim Clerici, & Regulares maiore ſanctitatis perfectione præditi eſſe, quàm Laici, qui coniugum, filiorum, & Reipub. curam ſuſcipiunt. Sed tamen ipſi quoque ſeculares, & Laici ſancti eſſe debent, ſi partem velint habere in Regno Chriſti, & Dei.

Primum enim Apoſtolus Paulus in ipſo principio epiſtolæ ad Romanos, ita ſcribit, *Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, omnibus, qui ſunt Romæ dilectis* Rom.1.

Dei,

Dei, vocatis ſanctis, &c. Itaque ſicut de ſe dixerat, *vocatus Apoſtolus*, ideſt, vocatione Apoſtolus, ſiue vocatus ad Apoſtolatum: ſic de alijs Chriſtianis dicit, *vocatis ſanctis*, ideſt, vocatis ad ſanctitatem. Id quod explicat clarius

Epheſ. 1. in epiſtola ad Epheſios, *Elegit*, inquit, *nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, &*

Epheſ. 5. *immaculati*. & infra, *Fornicatio*, inquit, *& omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos; aut turpitudo, aut ſtulti loquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet*. Hic certè Apoſtolus non alloquitur ſolos clericos, aut monachos, ſed omnes Chriſtianos, quos tam ſanctos eſſe debere docet, vt non ſolùm caueant à forninatione, & omni immunditia, & auaritia, ſed etiam ignorent vocabula talium ſcelerum, vel flagitiorum.

Similia præcipit Princeps Apo-

1. Pet. 1. ſtolorum Petrus cùm ait, *Secundum*

dum eum, qui vocauit vos, ſanctum, & vos in omni conuerſatione ſancti ſitis, ſicut ſcriptum eſt, ſancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. Deinde non ſoli clerici, & Regulares debent exire de Mundo, & non eſſe de Mundo, nec diligere mundum. Scribit enim B. Paulus omnibus Corinthijs, quorum pars maxima laicorum erat, *Debueratis de hoc mundo exiſſe.* 1. Cor. 5. Et S. Iacobus, *Neſcitis*, inquit, Iac. 4. *quia amicitia huius mundi inimica eſt Dei. quicunque ergo voluerit amicus eſſe ſeculi huius, inimicus Dei conſtituitur.* Sanctus quoque Ioannes non excipit laicos, vel ſeculares, cùm ait, *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in Mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.* 1. Io. 2.

Denique Chriſtus Dominus omnibus loquitur, cùm ait, *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc* Luc. 14.

huc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Odiſſe autem patrem, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ipſam etiam animam, id eſt, vitam; ad perfectam charitatem pertinet. Illa enim ſola charitas eſt, quæ poteſt hoc efficere, vt homo paratus ſit ea alacritate vitam amittere ſuam, & ſuorum, ac ſi eos odiſſet. Quod explicat Apoſtolus, cùm ait ad Corinthios,
1. Cor. 7. *Tempus breue eſt, reliquum eſt vt qui habent vxores, tanquam non habentes ſint; & qui flent, tanquam non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui emunt, tanquam non poſſidentes; & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur. præterit enim figura huius mundi.* Hæc enim verba eò tendunt, vt hominem expediant ab omni amore minus ordinato erga vxores, & filios, & res omnes mundi huius, tanquam res caducas & fluxas, quas non decet poſſeſſorem ſuum impedire

quo

quo minus promptiſſimus ſit, omnia perdere, vt vitam æternam lucrifaciat.

Habemus igitur ex doctrina Spiritus ſancti per os Chriſti, & Apoſtolorum nobis prædicata, non ſolum clericos, & monachos, ſed etiam laicos ad hanc perfectionem obligari, vt ſancti ſint, & de mundo exierint, & mundo, & concupiſcentijs eius nuncium remiſerint, & denique tam ardenti charitate ferueant, vt parati ſint propter Deum, perſonas coniunctas, & fortunas omnes, & ipſam vitam libenter exponere, ac ſi iſta, vel ſua non eſſent, vel odio proſequerentur.

At quot ſunt homines ſeculares, & laici, qui iſta intelligant, vel de iſtis ſeriò cogitent, ne dicam opere compleant? Vix probati Sacerdotes, & Monachi ad iſta pertingunt. quid igitur à populo, à mercatoribus, ab opificibus, à ruſticis expectabimus? Apoſtolorum tempore multi erant infir-

1. Cor. 11 firmi, multi imbecilles, multi, quibus lacte opus erat non ſolido
1. Cor. 3. cibo, & tamen pane vitæ alebantur quotidie,& intuebantur heroica exempla ſanctorum. Quid ergo de temporibus noſtris dicere poterimus, quando magna pars populi, ſemel per annum corporis ſacri aluntur cibo, & rariſſima cernunt exempla ſanctorum? Sed quid opus eſt argumenta conquirere, vt probemus, vitam multorum ſecularium hoc tempore lacrymarum fontibus, eſſe plangendam? An non cernimus quotidie homicidia, furta, ſacrilegia, adulteria, periuria, detractiones, dolos, fraudes? Quid dicam de luxu, de pompis, de operibus diaboli, quibus renunciauimus in baptiſmo? Quid de multitudine ſcortorum, ſiue meretricum, quibus plenus eſt mundus? Certè in lege veteri dictum erat, *Non erit me-*
Deut. 23. *retrix de filiabus Iſrael, neque ſcortator, de filijs Iſrael*. & Apo-
1. Cor. 6. ſtolus clamat, *Tollam ergo membrum*

brum Chriſti,& faciam membrum meretricis? abſit. & tamen iſta ſordes, iſta turpitudo, iſte teterrimus fœtor in medio Chriſtiani populi, longè, latèque occupat omnia.

Ex Epiſcopis, & Sacerdotibus multos nouimus ad eam vitæ ſanctitatem perueniſſe, vt mererentur publico Eccleſiæ teſtimonio in ſanctis numerari, nec pauciores ſcimus ex Regularibus diuerſorum ordinum ad eandem gloriam perueniſſe. Ex laicis tam raros nouimus publico Eccleſiæ iudicio ſanctos declaratos, vt vix vnum, aut alterum, in ſingulis maioribus prouincijs, demptis martyribus, in hiſtorijs legamus. Noſtris certè temporibus partim ex Epiſcopis, partim ex Regularibus numeramus non paucos Catalogo Sanctorum adſcriptos; & non pauciores, ita miraculis florent, vt ſperandum ſit breui gloriam eandem aſſecuturos. De ſecularibus, & laicis mirum ſilentium. Vtinam

iſta conſideratio impelleret Reges, & Principes, vt ſanctum Ludouicum Francorum Regem, ſanctum Caſimirum Regem Poloniæ, ſanctum Eduardum Regem Anglorum, & ſanctum Stephanum Regem Hungariæ, & alios ſimiles imitari cuperent, atque ad celſitudinem gloriæ, omnium longè maximam aſpirarent. Vtinam priuati homines laici vitam legerent, & mores imitarentur ſancti Homoboni Cremonenſis, qui cùm eſſet alligatus vxori, & paterfamilias, ſic tamen vitam integrè, pièq. traduxit, vt ab Innocentio III. Pontifice ſapientiſſimo, inuſitato more, ſtatim ab obitu, beatus, & ſanctus declaratus fuerit. Sed iſta magis optanda, quàm ſperanda ſunt.

Proinde Eccleſia inſtar columbæ pro omnibus gemat, & ad exẽplum Annæ matris Samuelis, ſterilitatem ſuam, præſertim, quoad laicos largiſſimo fletu omnipotenti Deo commendet: potens enim

eſt Dominus, non ſolum facere, vt ſterilis pariat plurimos, ſed etiam, vt filij Abrahæ ex lapidibus ſuſcitentur. 1.Reg.2. Luc. 3.

De octauo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio miſeriarum generis humani.

CAP. VIII.

DEPLORAVIMVS hactenus miſerias ſpirituales Eccleſiæ, & præcipuarum eius partium. Sequitur nunc, vt conſideremus miſerias temporales generis humani, quæ communes ſunt Eccleſiæ, cum alijs hominum congregationibus.

Tres eſſe videntur miſeriæ toti humano generi communes omnibus notæ, morbus, paupertas, & ſeruitus, ſiue ſubiectio. Sed aliæ tres ſunt miſeriæ maiores, quas

quas pauci arbitrantur eſſe miſerias, bona valetudo, vbertas opum, & imperium, ſiue ſplendor honoris, & dignitatis. Ex his omnibus, ſi attentè conſiderentur, copioſus fons lacrymarum compaſſionis erga proximum aperietur.

Morbus, res eſt omnibus nota, vel proprio experimento, vel alieno. Sedes morborum ſunt omnia membra corporis humani. temperamentum enim humani corporis tam eſt à ſummo opifice varijs inſtrumentis, & quaſi machinis inſtructum, & ornatum ad multa, & varia opera exercenda, vt difficile ſit illud diutius integrum, & incolume conſeruare Et quidem Deus initio conditionis humanæ, adiunxit naturali operi ſuo ſupernaturale quoddam præſidium, quo manente, diſſolui non poterat, imo etiam neque lædi naturale temperamentum corporis humani: ſed meritò primi peccati, ſublatum eſt admirabile

bile illud præſidium, quo mors, & morbus arcebatur, & rediit corpus humanum ad naturalem ſuam conditionem, & ſic aperta eſt ianua morti, & morbis innumerabilibus. Sic enim Deus homini recens formato comminatus eſt, *Quacunque die comederis*, de vetito pomo, *morte moreris*: ac deinde cum comediſſet, *Memento*, inquit, *quia puluis es, & in puluerem reuerteris*. Hinc cœperunt omnia elementa, & omnia animantia hominem vulnerare. Sol ipſe, qui datus erat ad vitam non ſolum hominum, ſed omnium viuentium, quàm multos, nimio ſuo calore, ſæpe lædit in parte nobiliſſima, quæ dicitur caput? Aer elementum molliſſimum, quot noxios vapores, ſiue exhalationes admittit, ex quibus exorti multiplices morbi humana corpora turmatim inuadunt? Aqua non paucos homines, vel abſorbet, & ſuffocat, vel nimio humore corrumpit.

Gen. 3.

Ter-

Terra ipſa, iam non mater, ſed nouerca ſpinas, & tribulos gignit, qui punctionibus multos lædunt; herbas venenatas producit, quæ humore noxio plurimos interficiunt. Animantia vero, quamuis hominis imperio ſubiecta, ſæpe rebellant, & aut vnguibus, aut cornibus, aut dentibus, aut calcibus, aut etiam ſolo flatu homines multos vel grauiter ægrotare, vel etiam vitam cum morte commutare compellunt. Ipſi etiam homines inter ſe bella gerunt, vulnerant, occidunt. Nec ſolùm hoſtes ab hoſtibus, ſed etiam amici ab amicis grauiſſima tormenta pati coguntur. Iudices enim, cùm ſceleratos, ſiue flagitioſos, ſiue facinoroſos membrorum diſtorſione, vel diſtractione, vſtionibus, flagellis, linguæ, vel manuum præciſione, aliiſque tormentis puniunt; id quod faciunt, non vt hoſtes, aut inimici hominum; ſed vt hoſtes, & inimici vitiorum, vt emendentur, ſi emen-

dari

dari poſſunt, ſin minus, vt deſinant nocere innocentibus. Itaque non odio perſonarum, ſed amore boni communis iſta faciunt. Denique Medici quot tormentis vexant ægrotos, quos tamen diligunt, & ſaluos eſſe cupiunt? Certè remedia, quæ medici adhibent ad morbos curandos, ſæpe ſunt ægrotis magis moleſta, quàm morbi.

Ex his intelligi poteſt, quanta ſit multitudo in hac lacrymarum valle ægrotorum, languentium, eiulantium, vociferantium. Multi laborant pedibus, multi capite, multi ex oculis, multi ex auribus, multi ex pectore, multi ex ſtomacho, multi ex renibus, multi ex tibijs, multi toto corpore malè affecti iacent in Xenodochijs, vel in plateis, vel in campis; quorum cõparatione, pauci ſunt, qui iacent in proprijs domibus, & lectis. Itaque videtur mihi magna pars orbis terrarum ſimilis eſſe probaticæ piſcinæ, in cuius porticibus iacebat multitudo magna languen-

Io.5. tium, cœcorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Quid enim expectare poteſt aliud tam ingens languentium multitudo, niſi motum lacrymarum ex compaſſione fraterna? Nam ſi verè omnis homo proximus noſter eſt, ex
Luc. 10. ſententia Saluatoris; imo & frater, ex eodem patre Deo, & eadem terra matre, vnde inuoca-
Matth.6. mus, & dicimus, *Pater noſter, qui es in cælis*: an non deberet vnuſquiſque nostrum aliquando cogitatione luſtrare multitudinē proximorum, & fratrum noſtrorum languentium, & eiulantium, ac miſericordiam implorantium: & ex corde commendare cum intimo gemitu Deo omnes, qui eiuſmodi ſunt? Profecto exaudiret pius Dominus lacrymas filiorum ſuorum, ex fonte charitatis profluentes, & illis quidem refrigerium aliquod largiretur, & nobis etiam boni
Matt.10. operis merces nō deeſſet. Si enim, qui dederit calicem aquæ frigidæ proximo ſuo, non perdet mercedem

dem ſuam; multo magis, qui dederit calicem aquæ calidæ, id eſt, lacrymarum ex fornace charitatis prodeuntium, non perdet mercedem ſuam. Neque hoc dico, quaſi lacrymæ ſufficiant, quando poſſumus viſitatione, exhortatione, eleemoſynis miſeros adiuuare. De multitudine tantum abſentium locuti ſumus, quibus niſi oratione, & lacrymis adeſſe non poſſumus.

Veniamus ad alteram calamitatem. Paupertas non minor fortaſſe calamitas eſt, quàm ægritudo. Certè Sapiens à Deo petebat, *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, ſed tantum tribue victui meo neceſſaria*. Prou. 30. Duriſſima res eſt, cùm adeſt neceſſitas cibum capiendi, aut nuditatem cooperiendi, aut ſub tectum ob iniurias cæli, aut alia imminentia pericula ſecedendi, ab aliorum miſericordia, & voluntate pendere. Et quot ſunt eiuſmodi homines miſerabiles ſuper terram? planè

innumerabiles. Id vero tribus de cauſis accidere ſolet.

Primùm ex auaritia, vel effuſione diuitum: deinde ex vanitate, & incuria pauperum: poſtremo ex modica, vel nulla fiducia tum pauperum, tum diuitum in prouidentia, & charitate Dei. Ac primùm diuites auari immemores præceptorum Domini, atque illius præcipuè, quo iubemur diligere proximum, ſicut nos ipſos, recondunt, quæ pauperibus diſtribuenda fuerant: diuites autem prodigi dilapidant bona ſibi à Deo credita, & effundunt in meretrices, in comeſſationes, in vanitates, in pompas huius mundi, quibus in baptiſmo renunciauerant; in veſtes pretioſas, & plurimas, ac per hoc ſuperuacaneas. Vnde fit, vt nihil relinquatur pauperum neceſſitatibus. Deus enim prouidentia ſua, ſemper producit ex terra fructus tantos, quanti hominibus omnibus, & cunctis beſtijs abundè ſufficiunt. Sed auaritia, vel effuſio

pau-

paucorum facit, vt pluribus deſit, vnde ſuſtentari, ac viuere commodè queant. Sed audiamus quid ſancti Patres de hac diuitum auaritia, vel effuſione dicant. Sanctus Baſilius oratione ad diuites in illud Euangelij, *Deſtruam horrea mea*; *At tu*, inquit, *non ne ſpoliator es, qui, quæ diſpenſanda accepiſti, propria reputas? eſt panis famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam tu in conclaui conſeruas: diſcalceati calceus, qui apud te marceſcit: indigentis argentum, quod poſſides inhumatum. quo circa tot pauperibus iniuriam facis, quot dare valeres.*

Sanctus Ambroſius ſerm. octogeſimoprimo, *Sed ais*, inquit, *quid iniuſtum eſt, ſi cùm aliena non inuadam, propria diligenter ſeruem? O impudens dictum, propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detuliſti?* & infra, *Non minus eſt criminis habenti tollere, quàm cùm poſſis, & abundes, indigentibus denegare.*

Sanctus Hieronymus in Epiſtola ad Hedibiam quæſtione prima, *Si plus*, inquit, *habes, quàm tibi ad victum, veſtitumque neceſſarium eſt, illud eroga, & in illo debitricem eſſe te noueris.*

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus hom. 34. ad populum Antiochenum, *Nunquid*, inquit, *graue quidpiam, & oneroſum à nobis requirit? neceſſitatem excedentia vult nos facere neceſſaria; & quæ nequicquam, & inutiliter repoſita ſunt, hæc vult benè diſtribui.* & infra, *Tuarum*, inquit, *rerum es, ò homo diſpenſator, non minus quàm qui Eccleſiæ bona diſpenſat.* & infra, *Non ad hoc accepiſti, vt in delicias abſumeres, ſed vt in eleemoſynam erogares; nunquid enim tua poſsides? res pauperum tibi ſunt creditæ, ſiue ex laboribus iuſtis, ſiue ex hæreditate paterna poſsideas.* hæc ille, qui de ſuperfluis loquitur, non de ijs, quæ ad perſonam, vel familiam neceſſaria ſunt.

San-

S. Auguſt. in pſal. 147. *Superflua*, inquit, *diuiti, neceſſaria sũt pauperi: res alienæ poſſidentur cum ſuperflua poſsidentur*. Idem auctor in homilia 8. ex lib. 50. homiliarum ſic loquitur, *Defert tibi Deus honorem, & quaſi tibi dicit, Prior de communi tolle, quod ſufficit neceſſitatibus domus tuæ, quod reliquũ eſt, da Chriſto*. Denique idem in tractatu quinquageſimo in Ioannem, *Tibi*, inquit, *ſuperflua ſunt, ſed Domini pedibus* (pauperibus) *neceſſaria ſunt*.

Sanctus Leo ſermone quinto de collectis, ſic ait, *Etiam terrena, & corporeæ facultates ex Dei largitate proueniunt, vt meritò rationem eorum quæſiturus ſit, quæ non magis poſsidenda, quàm diſpenſanda commiſit*.

Sanctus Gregorius tertia parte Paſtoralis curæ, admonitione viceſima ſecunda, *Admonendi ſunt*, inquit, *qui nec aliena appetunt, nec ſua largiuntur, vt ſciant ſollicitè, quòd ea de qua ſumpti ſumus cun-*

ctis hominibus terra communis eſt, & idcirco alimenta quoque omnibus communiter profert, & incaſſum ſe innocentes putant, qui commune Dei munus ſibi priuatim vindicant.

Sanctus Bernardus in Epiſtola quadrageſimaſecunda ad Henricum Archiepiſcopum Senonenſem, ſic ait, *Noſtrum eſt, pauperes clamant, quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur, quod vos inaniter expenditis.* Hæc ille. Neq; diuerſam doctrinā tradunt Doctores ſcholaſtici meliores in ſcholis.

Sanctus enim Thomas, qui om-
2.2.q. 66 art. 7. nibus eminet, ſic loquitur, *Res, quas aliqui ſuperabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum ſuſtentationi.* Item in-
2.2.q.87. art.1. ad 4. fra, *Dominus,* inquit, *non ſolùm decimam partem, ſed omnia ſuperflua pauperibus iubet exhiberi.*
4.ſent.d. 15.q. 2. q.4. Denique in quartum ſentētiarum, hanc eandem eſſe teſtatur communem Theologorum ſententiam. Hæc breuiter adducere placuit

ex

ex doctrina ſanctorum, doctiſſimorumque Patrum, ne quis exiſtimaret, me nimis rigidè, ac ſeuerè de communicandis opibus cùm pauperibus eſſe locutum.

Sed non minus pauperes ipſi, ſæpe cauſa ſunt egeſtatis ſuæ, & ſuorum. quod enim lucrantur per hebdomadam laborando manibus, interdum feſtis diebus totum conſumunt ludendo, & bibendo in tabernis. Deinde, quaſi pudeat eos conditionis ſuæ, & dedignentur Chriſtum pauperem imitari, qui *propter nos egenus factus eſt, cùm eſſet diues*; coniuges ſuas ſericis veſtibus induunt, & quod ſatis eſſe potuiſſet victui moderato, & ſimplici amictui; totum conſumitur in veſtibus pretioſis, & oſtentatione vaniſſima. 2. Cor. 8.

Sed cauſa præcipua cur multi pauperes miſera neceſſitate cõficiantur, & multi diuites pecunias ſuas recondant, & malint fame, ſitiq; cruciari, quàm cumulum pecuniarum diminuere; illa eſt, quia

non confidunt in Domino, qui *di-*
Eph. 2. *ues eſt in miſericordia*. Et verè
Matth. 6 mirabile eſt, quod Dominus apud
Matthęum, certiſſimis, & clariſ-
ſimis rationibus, & ſimilitudini-
bus demonſtrauit, Deo Patri cu-
ram eſſe de nobis, & nihil nobis
neque ad victum, neque ad veſti-
tum poſſe deficere, ſi confidamus
in eo ; & tamen tam paucis per-
ſuaſerit, quibus dogmata altiſſi-
ma, & difficillima perſuaſit. Quid
certiùs, aut euidentius argumento
illo Domini, Si Deus paſcit vola-
Luc. 12. tilia cæli, quæ non ſerunt, neque
metunt, & veſtit lilia agri, quæ
non laborant, neque nent : quo
modo non magis hominibus illis,
quos ad imaginem ſuam creauit,
& per Spiritum ſanctum in filios
adoptauit omnia ad vitam, & vi-
ctum, atque amictum neceſſaria
ſuppeditabit? Et ſi Deus iſtis Re-
gnum cælorum præparauit, quo
modo interim neceſſaria ad vi-
tam tranſigendam denegabit?
Denique veritas explorata eſt,
poſſe

poſſe Deum, ſi velit, in momento non ſolùm neceſſaria prouidere, ſed etiam locupletare mendicum. id enim diſertis verbis docet Spiritus ſanctus per Eccleſiaſticum, cùm ait, *Facile eſt in oculis Dei ſubito honeſtare pauperem.* Vbi per honeſtare, intelligitur, locupletare, vt habet vox græca. nam in eodem capite legimus, à Deo eſſe vitam, & mortem, bonum, & malum, honeſtatem, & paupertatem. vbi opponuntur tanquam contraria honeſtas, & paupertas, vt vita, & mors; & bonum, & malum. Significantur autem diuitiæ nomine honeſtatis, quia honoratum, & ſplendidum faciunt hominem diuitiæ; vilem, & deſpectum inopia. Rurſum veritas explorata eſt, velle Deum amicis ſuis, in ſe confidentibus ſaltem neceſaria prouidere, cùm ſcriptum ſit, *Non eſt inopia timentibus eum.* &, *Non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem.* &, *Scitote, quia*

Eccl. 11.

Pſal. 33.

Pſal. 36.

Eccl. 2.

nullus confidit in Domino, & confuſus eſt. Ex quibus duabus ſententijs manifeſtè colligitur, præcipuam cauſam, cur tam multi pauperes miſerè pereant, eſſe, quia non confidunt in Deo, ſed in aſtutia ſua. Verùm non ideo fraterna charitas continere debet aut manus à largiendo quibus poteſt, aut oculos à lacrymis, apud Deum fundendis pro quibus non poteſt. tanto enim magis multitudo propè infinita mendicorum miſericordia digna eſt, quanto plurimi eorum, non ſolum laborant penuria corporalium bonorum, ſed etiam penuria fidei, & fiduciæ, & cognitionis Dei, Patris optimi, & amantiſſimi, & ſapientiſſimi, & omnipotentiſſimi. hæc enim ſpiritualis inopia digna eſt lacrymis compaſſionis multò magis, quàm omnis ſumma, & extrema mendicitas corporalis.

Reſtat miſeria tertia, quæ eſt abiectio ſeruitutis, præſertim illa, quæ eſt mancipiorum, quæ parum

rum

rum differunt à iumentis. omnis quidem ſeruitus miſerabilis eſt, cùm omnis homo naſcatur liber; & libertatem rebus omnibus anteponat: ſed mancipiorum, quæ damnantur ad triremes, vel ad metalla, vel ad molam vertendam, vel ad pugnandum ad beſtias, vel ad alios eiuſdem generis labores, infinita propèmodum miſeria eſt. nam inſtar iumentorum omni requie, ac refrigerio carent, & ad continuos, grauiſſimoſque labores verberibus adiguntur; & interim paſcuntur pane anguſtiæ, & aqua tribulationis; ac demum adhuc viuentes quondam quaſi gehennam, non apud inferos, ſed apud ſuperos patiuntur. Et tamen homines ſunt, & ſæpe innoxij ſunt, & noxijs tamen ſeruire coguntur. Certè ſi quis mentis conſideratione orbem terrarum luſtrare voluerit, & attentè tàm intolerabilem infelicitatem fratrum ſuorum perpendere cæperit; non poterit,

etiamſi voluerit lacrymas continere; ſed nec velle debebit, ſi pius ſit, & communi Domino tam ingentem ærumnam, & calamitatem commendare, & ſacrificium compaſſionis immolare voluerit.

Venio nunc ad alias tres ærumnas contrarias ſuperioribus, valetudinem bonam, diuitiarum copiam, & Imperij poteſtatem. Et quidem non ambigo, tria iſta, bona eſſe, addo etiam eſſe dona Dei, & poſſe cum pietate conſiſtere, & ad ſempiterna bona promerenda vtilia eſſe poſſe non nego. Sed ea de cauſa inter miſerias numeranda eſſe cenſui, & miſerias tribus ſuperioribus grauiores, & maiores affirmare non timui, nec timeo; quoniam ad vitam æternam, quæ ſummum bonum eſt, & finis ad quem creati ſumus obtinendam, & aſſequendam, magis impedit aliquando ſanitas, quàm ægrotatio; diuitiæ, quàm egeſtas, & imperij poteſtas, quàm ſeruitutis abie-

ctio.

ctio. Confer ſanitatem cum ægrotatione; qui benè valet rarò meminit Domini ſui, vt quo non multum egere videtur; promptus eſt ad peccata, præſertim carnalia perpetranda; exultat, ludit, iocatur, tripudiat, dulce illi eſt comedere, bibere, & dormire; graue, & amarum orare, ieiunare, & vigilare: contra ægrotus, qui vel decumbit in lecto debilis, & dolens, vel cum doloribus, & mœroribus luctatur, non cogitat de voluptatibus, neque de conuiuijs, ac multo minus de ludis, & iocis; ſed de miſeria vitæ præſentis, & de gloria vitæ futuræ, de vicina morte, de ratione reddenda Deo, etiam de verbo ocioſo. proinde non ſolùm multa peccata non committit, quæ ſanus fortè committeret; ſed etiam multa bona opera facit, quæ ſanus fortaſſè non faceret. Scribit S. Gregorius in libro quarto dialogorum, ſuo tempore fuiſſe Romæ quēdam virum nomine Seruulum 4. Dial. c.14.&15

toto

toto corpore paralyticum ; & quandam piam feminam nomine Romulam, ſimili morbo ad multos annos laborantem. De Seruulo dicit, eum ſic paralyſi vſq. ad mortem laboraſſe, vt nunquam poſſet vel ex lectulo ſurgere, vel manum ad os ducere, vel in latus aliud declinare. De Romula pariter affirmat, eam in lectulo omnium membrorum officio deſtitutam longo tempore iacuiſſe. Quantam autem ſegetem virtutum, & meritorum vtrique attulerit tàm diuturna, & tam vehemens ægrotatio, idem Gregorius demonſtrat ex diuinis ſignis, quæ in vtriuſque morte claruerunt. Nam in obitu Seruuli ſcribit, Angelorum cantus in eius morte auditos, & ſtatim à morte fragantiam miri odoris ſubſequutam. Sic etiam in morte Romulæ, refert, primum apparuiſſe in eius cubiculo candidiſſimam lucem, & ſimul odoris ſuauiſſimi fragrantiam cælitus emiſſam, ac deni-

denique duos Angelorum choros alternatim canentium ante fores cubiculi auditos. Et vnde obſecro tàm ſingularia priuilegia paralyticis iſtis exhibita? certè non aliunde, niſi quia diuturna, & continua illa paralyſis procul arcebat omnem peccandi occaſionem, & ſimul præbebat materiam vberem exercendæ pœnitentiæ, & vacandi per iugem orationem Deo, & ſibi. *Ipſa*, inquit S. Gregorius, *detrimenta membrorum facta fuerunt incrementa virtutum. quia tanto ſollicitius ad vſum orationis exercuerant, quanto & aliud quidlibet agere nequaquam valebant.* Quod ſi narrare inciperem eorum exempla, qui per occaſionem ægrotationis ad cor ſuum redierunt, & de mundi amatoribus, amatores Dei, & de peccatoribus ſancti facti ſunt, nullum finem narratio inueniret. Eſt enim corporalis morbus, quaſi flagellum ſalutare, quo Deus vti ſolet ad conuertendos peccatores, iuxta

illud

Pſal. 77. illud pſalmographi, *Cùm occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum.* & illud Iſaiæ,
Iſa. 28. *Veruntamen ſola vexatio dabit intellectum auditui.* Siquidem, vt plurimum, qui ſani, & vegeti ſunt, audiunt ſæpe à concionatoribus multa de morte, de iudicio, de gehenna; ſed non videntur intelligere quid ſit, quod dicitur, cùm nulla ſubſequatur morum emendatio. Sed cùm Deus vexare hominem morbo aliquo graui, aut lethali vulnere incipit, tùm vexatio dat intellectum auditui. Incipit enim ægrotus ſeriò cogitare de morte, de iudicio, de gehenna; & ſæpe corporis ægrotatio parit animæ ſanitatem.

Quid iam de diuitijs dicam? dicuntur illæ quidem ab hominibus bonæ, & expetendæ, & augendæ. Sed Spiritus ſanctus, qui eſt ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, tam grauem ſententiam in libro Dei veriſſimo, atque certiſſimo, contra diuites, & diuitias protulit, vt horrori

rori mihi ſit eam referre.

In libro Prouerbiorum, ſic legimus, *Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar, mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, ſed tantum tribue victui meo neceſſaria.* qui hæc loquitur, de ſe dixit paulo ante, *Viſio quam locutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante ait.* Itaque qui loquitur verba illa, & qui obnixè rogat, vt diuitiæ ſibi non affluant, non eſt aliquis ſtultus, vel imperitus, ſed vir illuminatus à Deo, & ſapientiſſimus. Quis ergo ſapiens audeat petere à Deo diuitias, aut eas magno labore conquirere, ne dicam per fraudes, aut iniuſtitiam eas ſibi comparare? Eccleſiaſticus ſcriptor etiam ſapientiſſimus, & ſpiritum Dei in ſcribendo habens ita pronunciat, *Si fueris diues non eris immunis à delicto.* Quàm grauis, & quàm tremenda hæc ſententia eſt? quis cupiat diuitias, quæ tantam habent cum delicto, id eſt,

Prou. 30.

Eccl. 11.

cum

cum inimicitia Dei, coniunctionem? poterit quidem aliquis diues eſſe, & ſimul Dei amicus eſſe, vt fuit Abraham, & Iſaac, & Ioſeph & Dauid: ſed tanta eſt procliuitas diuiti ad delictum, vt ſapiens abſolutè pronunciauerit, *Si fueris diues non eris immunis à delicto*. quia videlicet diuites facilè ſuperbiunt, facilè contemnunt pauperes, quamuis ſe meliores; facilè negligunt dare, quod ſupereſt, egenis; facilè conſumunt diuitias in explendis cupiditatibus ſuis; facilè cupiunt inſano ardore fieri ditiores; & per phas, & nephas, congregare diuitias. Dominus in Euangelio miraculo comparauit diuitum ſalutem, cùm ait, *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in Regnum cælorum*, Atque huius ſententiæ tremendæ tres teſtes habemus omni exceptione maiores
Matt. 19. Marc. 10. Luc. 18. Matthæum, Marcum, & Lucam, ſcriptores Spiritu ſancto plenos. Erit igitur aliquis vir prudens, qui

tan-

tanto periculo ſalutem æternam ſuam exponere audeat? At, inquies, diuites Dominus vocat eos, qui amant diuitias, & qui habent ad fruendum eis, non ad erogandas in vſus neceſſarios, & pios? Ita eſt, ſed quàm pauci ſunt huiuſmodi? Ideo ſaltem ob raritatem, rectè comparata eſt miraculo ſalus locupletum. Idem Dominus, ſancto Luca teſte, miſeros diuites appellauit, cùm ait, *Veruntamen væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram*. illud enim, *væ*, miſeriam, calamitatemque deſignat, & opponitur voci, *beatus*, quæ felicitatem ſignificat. Et quoniam diuites ſaturari ſolent cibis delicatis, & indè iucundam, ac lætam vitam ducere: ſubiunxit Dominus, *Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis: Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis*. En quid ſentiat Magiſter Deus de bono diuitiarum. Is, qui diuitias fecit, & qui ſcit omnium optimè quid in ſe habeant, egenus, Luc. 6.

nus, & pauper eſſe voluit, & pronunciauit per ſecretarium ſuum, *væ diuitibus*: & per eundem, *Beati pauperes*. Et erit adhuc homo Chriſtianus, qui perditè diuitias amet? & erunt homines Chriſtiani, qui diuites beatos eſſe iudicẽt, & non potius eorũ ſorti miſereantur, & pericula ipſorum defleant?

Sed audiamus Paulum Apoſtolũ, qui raptus in tertium cælum, nouit omnium optimè, quæ ſint vera bona, & vtrum diuitiæ magis conferant ad ſalutem, quàm impediant iter ſalutis. Hic in Epiſtola priore ad Timotheum, ita ſcripſit, 1. Tim. 6 *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem.* Non loquitur de illis, qui diuitias habent, & illis imperant, eaſque ſibi ſubijciunt, ac inſumunt in operibus Deo placitis, qui pauci ſunt; ſed de ijs, qui volunt diuites fieri, id eſt, qui diuitias amant, & ideo

ſemper eas conſeruare, & augere deſiderant, & quaſi ſerui, & mancipia ſunt diuitiarum. De his Apoſtolus pronunciat, quod incidant in tentationem, id eſt, quòd ſint expoſiti magnis tentationibus ambitionis, luxuriæ, vindicandi iniurias, deprimendi aduerſarios, per phas, & nephas obtinendi quod libet, quamuis non liceat: ad hæc enim omnia aptiſſima inſtrumenta ſunt pecuniæ: Et quoniam nimis difficile eſt, tam graues tentationes ſuperare: pronunciat ſecundo Apoſtolus, quòd diuites incidant in laqueum Diaboli; quicunque enim tentationi cedunt, hoc ipſo captiui efficiuntur Diaboli, atque ad eius imperium mouentur, vt canes illigati catenis. Et quid miſerabilius, quàm Diaboli, hoſtis crudeliſſimi, & nunquam miteſcentis eſſe mancipium? Tertio addit Apoſtolus, diuitem ſic à Diabolo illigatum, & laqueo eius, ac rete conſtrictum,

non ſolùm permanere in præſentibus ſceleribus, ſed quotidie concipere noua deſideria ſcelerum grauiorum, partim inutilium, partim noxiorum. Inutilia enim ſunt deſideria vanitatum, pomparum, ludorum; noxia verò deſideria adulteriorum, homicidiorum, defectionum, rapinarum, & aliorum id genus ſcelerum, & flagitiorum, quæ ſine rubore, & ſine timore ab his Daboli mancipijs perpetrantur. Vnde poſtremo ex Apoſtoli ſententia, demerguntur, qui eiusmodi ſunt, in interitum, & perditionem: in interitum videlicet ſempiternum, per quem perduntur omnia bona præterita, præſentia, & futura.

Quæ cùm ita ſint, manifeſtum eſt, abundantiam diuitiarum ſimilem eſſe non flatibus proſperis ventorum, qui ducunt ad portum; ſed ventis contrarijs, & furentibus, qui tempeſtates excitant, & longè abducunt à portu, & facto naufragio demergunt nauem cum

ve-

vectoribus in abyſſum, & perditionem. Quis igitur negauerit diuites miſeros eſſe, & miſericordiæ lacrymis deplorandos, & Domino Deo noſtro cum gemitibus aſſiduè commendandos?

Reſtat imperium, & poteſtas, qua vna re maximè ſe iactant, & efferunt homines, quaſi iam ſupra ſortem mortalium aſcenderint. Sed iſta ipſa potentia, quo altius euehit, eo periculoſius minatur præcipitium: ſic loquitur S. Bernardus ad Eugenium ſuum, cùm ex humili monacho ſummus Pontifex factus eſſet, *Conſidero gradum, & caſum vereor: conſidero faſtigium dignitatis, & intueor faciem abyſſi, iacentis deorſum. Attendo celſitudinem honoris, & è vicino periculum reformido.* & infra, *Altiorem locum ſortitus es, ſed non tutiorem; ſublimiorem, non ſecuriorem.* Atque hoc idem de omnibus gradibus ſiue eccleſiaſticis, ſiue temporalibus dici poteſt. Omnes enim, qui præ- Epiſ. 237

M ſunt

ſunt alijs, in periculo magno verſantur, & digniſſimi ſunt: vt omnes eorum ſubditi, ſerio, & non ſine magno gemitu diuinum eis implorent auxilium. Audi enim quàm terribiliter aduerſus eos intonet Spiritus ſancti tuba, *Horrendè, & cito apparebit vobis,* Sap. 6. *quoniam iudicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiuſquam: quoniam puſillum, & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus, Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio.* O ſi iſta perpenderent homines, non tam ardenter inhiarent ad Regna, & præfecturas. Sed quæ cauſa eſt, cur tam graue iudicium potentibus comminetur Deus? Illa potiſſimum eſſe videtur, quòd peccata Principum ſoleant eſſe ſine comparatione maiora, quàm priua-

torum.

torum. Priuati homines furantur obolos; Principes furantur caſtra, ciuitates, Regna: Priuati habẽt fortaſſe concubinã vnã; Principes magni plurimas habere volunt: Salomon habebat trecẽtas, præter vxores ſeptingentas: & Imperator Maxentius nullius matronæ Romanæ, quamuis nobiliſſimæ honori parcebat: Priuati ſingulari certamine cum inimico depugnant; Principes magni exercitus magnos in hoſtes ducunt. Et ſi fortè cauſa belli iniuſta ſit, quis numeret peccata, quæ ſecum trahit bellum iniuſtum? Certè cædes, rapinæ, depopulationes vrbium, deuaſtationes agrorum, & vinearum, incendia domorum, & templorum, ſacrilegia horribilia, violationes virginum, & matronarum, & ſanctimonialium, & alia grauiſſima ſcelera ſine vllo numero, quæ ex iniuſto bello ſequuntur, omnia in caput eius recidunt, qui ſine iuſta cauſa bellum mouit. Et quia nunquam poterit eiuſmodi Princeps

3.Reg.11

Euſebius li.8. hiſt. Eccleſ.c. 22.

M 2 tam

tam ingentia damna reſarcire; repetet ab illo pœnas iuſtiſſimas. Deus, qui ſolus poteſt inuenire ſupplicia ſceleribus omnibus paria. Ergo non mirum eſt, quòd Spiritus ſanctus clamet, & dicat, *duriſſimum iudicium his, qui præſunt fiet*. Sed mirum eſt, quod ij, qui præſunt, non contremiſcant; & magis mirum eſt, quòd vlli ſint, qui perfecturas ambiant. Et ſi Deus tam grauiter animaduertit in peccata Principum temporalium, multo grauius animaduertet in peccata Principum ſpiritualium, quanto pretioſior eſt coràm Deo anima, quàm corpus, & vita æterna, quàm vita temporalis. Quæ omnia ſi quis attentè conſideret, non poterit, non vehementer compati Principibus omnibus tum ſpiritualibus, tum temporalibus; ac pro eis ſacrificium precum cum adipe lacrymarum offerre. Quod autem nos diximus, eſſe cõpatiendum magis Principibus, quam priuatis, confirmari poteſt

ex

ex Auguſtini ſententia, qui in libris de ciuitate Dei apertè ſcribit, magis tolerare debere Patres, quod imperent, quam ſeruos tolerare, quod ſeruiunt. Lib 19. c. 16. de ciuit. Dei.

De nono fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio Purgatorij.

CAPVT IX.

ANIMAE illæ, quæ in Purgatorio degunt, non parum nobis adhuc viuentibus ſuper terram, lacrymarum materiam præbent; vt meritò conſideratio Purgatorij dici poſſit lacrymarum fons vberrimus.

Porrò in pœnis Purgatorij quatuor capita conſiderari poſſunt, ex quibus coniecturam facere licebit de magnitudine pœnarum illarum, vt ex ea magnitudine colligi poſſit, meritò debere fideles, lacrymas fundere ob commiſeratio-

tionem fratrum noſtrorum, qui pœnis illis interim cruciantur.

Primum eſt, pęnas Purgatorij acerbiores eſſe pęnis omnibus, quas in hac vita experimur: alterum, pœnas Purgatorij, vt plurimum diutius durare, quàm pœnæ huius vitæ durent: tertium, animas, quæ in Purgatorio degunt ſeipſas iuuare non poſſe: poſtremum animas illas eſſe plurimas, ac pœnè innumerabiles. Ex his planè conſtat, valde miſerabiles eſſe animas illas, & per hoc omni miſeratione digniſſimas: & ſtultiſſimos eſſe, qui in hoc tempore pro culpis ſuis ſatiſfacere negligunt, & malunt ad loca illa pęnalia deſcendere, quàm in hoc tempore aliqua delectatione priuari.

Primùm igitur pro comperto habere debemus, pęnas Purgatorij acerbiores eſſe pęnis omnibus, quas in hac vita experimur. Id enim diſertis verbis docet S. Auguſtinus in explicatione Pſalmi

tri-

triceſimiſeptimi, cùm ſic loquitur, *Dñe ne in indignatione tua arguas me. non ſim inter illos, quibus dicturus es, Ite in ignem æternum. Neque in ira tua emendes me, vt in hac vita purges me, & talem me reddas, cui iam emendatorio igne opus non ſit; propter illos, qui ſalui erunt, ſic tamen quaſi per ignem.* & paulo infra, *Et quia dicitur, Saluus erit, contemnitur ille ignis. Ita planè, quamuis ſalui per ignem, grauior tamen erit ille ignis, quàm quicquid poteſt homo pati in hac vita. Et noſtis, quanta hic paſſi ſunt mali, & poſſint pati, tanta tamen paſſi ſunt, quanta potuerunt pati & boni. quid enim quiſque maleficus, latro, adulter, ſceleratus, ſacrilegus pertulit legibus, quod non pertulit Martyr in confeſſione Chriſti. Iſta ergo, quæ hic ſunt mala, multo faciliora ſunt: & tamen videte quemadmodum ea homines ne patiantur, quicquid iuſſerint faciunt. quanto melius faciunt, quod iubet*

Deus, ne illa grauiora patiantur? hæc ſanctus Auguſtinus, quem in hac ſententia ſequuntur multi Patres. Sanctus Gregorius in explicatione Pſalmi tertij pęnitentialis, *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me; quaſi dicat, ſcio futurum eſſe, vt poſt huius vitæ exitum alij flammis expientur purgatorijs, alij ſententiam ſubeant æternæ damnationis. Sed quia illum tranſitorium ignē omni tribulatione æſtimo præſenti intolerabiliorem, non ſolum in furore æternæ damnationis opto non argui, ſed etiam in ira tranſeuntis timeo correptionis purgari.* Idem habent venerabilis Beda in explicatione verborum eorundē; & ſanctus Anſelmus in explicatione tertij capitis epiſtolæ prioris ad Corinthios, & S. Bernardus in ſermone de obitu Humberti.

Hos vero ſanctos Patres non ſequitur tantum ſanctus Thomas Aquinas ſcribens in quartum librum ſententiarum diſt. 30. quæſt.

1. art.

1. art. 2. Sed addit minimam pęnam purgatorij grauiorem eſſe acerbiſſima quacunque pęna huius mundi. Et tamen audent homines contemnere illam pęnam, qui præſentes dolores tolerare non poſſunt. Sed hæc eſt cęcitas plangenda præter cæteras in hac valle lacrymarum.

Probat autem S. Thomas ſententiam ſuam, quoniam veritas certa, & explorata eſt, pęnam damni grauiorem eſſe qualibet pęna ſenſus: & non minus certum, & exploratum eſt, eos omnes, qui in Purgatorio ſunt, pęnam damni ſuſtinere. Sed aliquis fortè obijciet, pęnam damni perpetuam, qualis eſt in gehenna, eſſe verè pęnam, & pęnarum grauiſſimam; ſed in Purgatorio carentiam viſionis diuinæ, non videri propriè pęnam, aut certè non eſſe pęnam grauiorem ijs, quas in hac vita patiuntur martyres. Nam & nos dum hic in terris viuimus, Deum non videmus, & tamen non dici-

mur ſuſtinere pęnam damni, quia ſuo tempore Deum videbimus, ſi cordi purgando, & mundando, vt par eſt operam demus. Imo etiam veteres ſancti Patres, Patriarchæ, & Prophetæ, qui in Limbo Saluatorem expectabant, Deum non videbant, nec tamen cruciabantur pęna damni, quia viſuri erant tempore deſignato à Deo. Sic enim Abraham reſpondit Epuloni, *Memento fili, quia recepiſti bona in vita tua, Lazarus autem mala: nunc igitur ille conſolatur, tu vero cruciaris*. Vbi non dixit Abrahã, Lazarus cruciatur pęna damni; ſed, conſolatur, ac per hoc non torquetur. Et ſanctus ille Simeon,
Luc.2. cùm ait, *Nunc dimittis ſeruum tuum in pace*: non exiſtimauit per mortem ſe pergere ad pęnam grauiſſimam, ſed ad pacem lætiſſimã. Denique ſanctus Gregorius in libro tertiodecimo Moralium, affir-
l.3.mor. c.22. mat, veteres Patres in Limbo, non tormenta vlla pertuliſſe, ſed requiem inueniſſe.

Ad hanc obiectionem facile reſponderi poteſt: Nos enim hic in terris non plenè cognoſcimus, quàm graue ſit Deum non videre, tum quia per phantaſmata corporalia, & ſenſuum miniſterium obſcurè intelligimus quicquid intelligimus: tùm quia deliniti corporalibus oblectationibus in his acquieſcimus, nec de ſpiritualibus multum ſolliciti ſumus. Veteres quoque Patres non cruciabantur pœna damni, quamuis Deum non viderent, quia ſciebant non differri ſe, culpa aliqua ſua propria, à viſione Dei, ſed quia tempus illius magni boni nondum aduenerat. At, qui poſt Chriſti aduentum damnantur ad purgatorium, ij non poſſunt non grauiſſimè cruciari, quòd Deum videre nequeant. nam cùm corpore, & ſenſibus corporalibus careant, non amplius oblectari poſſunt in obiectis ſenſibilibus, in cibo, & potu, in diuitijs, & honoribus, in explenda carnali concupiſcentia:

ſed toti aſpirant ad contemplandam veritatem primam; & ad fruendum ſummo bono, ad quod, vt ad finem vltimum, ſe creatos fuiſſe intelligunt. Accedit, quòd optimè nouerunt, iam fidelibus aperta eſſe Regna cælorũ, & nihil eſſe, quod impediat, niſi reatum pœnæ per ipſorũ propria peccata contractum. vnde ſine dubio ſibi ipſæ iraſcuntur animæ, & dolent, ac torquentur, quòd ipſæ ſibi cauſa ſint dilationis tanti boni, Similes mihi eſſe videntur homini valdè eſurienti, & ſitienti, qui ante ſe habeat menſam cibis optimis inſtructam, & vinis optimis, ac limpidiſſima aqua refertam; & tamen nihil attingere poſſit, non alia cauſa prohibente, niſi quia ipſe ſibi hanc dilationem promeritus ſit. Adde, quod Sancti Patres Auguſtinus, Gregorius Beda, Anſelmus, & Bernardus non de pœna damni loquuntur, quam omnes fatentur eſſe maximam, ſed de pœna ignis; ac de iſta pœ-

na

na planè affirmant, eam eſſe atrociorem, quàm ſit vlla pœna huius vitæ. Quamuis enim non deſit hic in terris pœna ignis, tamen ille ignis, qui non lignis, aut oleo nutritur, ſed vt inſtrumentum iuſtitiæ Dei ſemper ardet & torquet animas, ſine vlla dubitatione acerrimus eſt. Quare ſi non concederemus, pęnam damni temporariam, qualis eſt in purgatorio, eſſe grauiorem omnibus pœnis huius vitæ: id tamen de pœna ignis ex tot Patrum auctoritate concedi deberet.

Et quoniam multi non facile adducuntur, vt credant quæ nunquam viderunt, placuit Deo aliquando ſeruos aliquos ſuos à mortuis excitare, ac eis mandare, vt viuentibus annuncient, quod viderunt. Ex multis autem eiuſmodi teſtibus, vt ſic loquar, oculatis, qui pœnas purgatorij viderunt, duos eligere viſum eſt, vnum, & vnam, de quibus teſtes habemus omni exceptione maiores. Vnus

igi-

igitur ſit Drithelmus Anglus, cuius viri hiſtoriam ſcribit Venerabilis Beda, qui rem narrat ſibi notiſſimam, & quæ tempore ſuo obſtupeſcentibus omnibus euenit. Sic igitur ſcribit in libro quinto
L.5.c.13 hiſtoriæ gentis Angelorum, *His temporibus miraculum memorabile, & antiquorum ſimile in Britannia factum eſt. Namque ad excitationem viuentium de morte animæ, quidam aliquandiu mortuus ad vitam reſurrexit corporis, & multa memoratu digna, quæ viderat narrauit, è quibus hic aliqua breuiter perſtringenda eſſe putaui. Erat quidam paterfamilias in regione Nordambumbrorum, religioſam cum domo ſua vitam gerens. qui infirmitate corporis tactus, & hac creſcente per dies, ad extrema perductus, primo tempore noctis defunctus eſt. Sed diluculo reuiuiſcens, ac repente reſidens, omnes, qui corpori flentes aſſederant, timore immenſo percuſſos, in fugam conuertit. Vxor tantum,*

tum, quæ eum plus amabat, quamuis multum tremens, & pauida, remanſit. quam ille conſolatus, noli, inquit, timere, quia verè reſurrexi à morte, qua tenebar; & apud homines ſum iterum viuere permiſſus; non tamen ea mihi, qua antea conſueueram, conſuetudine, ſed multum diſſimili ex hoc tempore viuendum eſt. Statimque ſurrexit, & abijt ad villulæ oratorium, & vſque ad diem in oratione perſiſtens, mox omnem, quam poſſederat, ſubſtantiam, in tres diuiſit portiones: e quibus vnam coniugi, alteram filijs tradidit; tertiam ſibi retentam, ſtatim pauperibus diſtribuit. nec multo poſt ſeculi curis abſolutus ad monaſterium Mailros peruenit. acceptaque tonſura locum ſecretæ manſionis, quam præuiderat Abbas, intrauit; & ibi vſque ad diem mortis in tanta mentis, & corporis contritione durauit, vt multa illum, quæ alios laterent, vel horrenda, vel deſideranda vidiſſe,

diſſe, etiamſi lingua ſileret, vita loqueretur. Narrabat enim hoc modo, quod viderat. Lucidus, inquit, aſpectu & clarus erat indumento, qui me ducebat. deuenimus autem ad vallem multæ latitudinis, & profunditatis, infinitæ autem longitudinis, quæ ad læuam nobis ſita vnum latus flammis feruentibus nimium terribile, alterum furenti grandine, ac frigore nimium omnia perflante, atq. verrente non minus intolerabile praferebat. Vtrunque autem erat animabus hominum plenum, quæ viciſſim hinc inde videbantur quaſi tempeſtatis impetu iactari. Cùm enim vim feruoris immenſi tolerare non poſſent, proſiliebant miſeræ in medium frigoris infeſti: & cùm neque ibi quippiam requiei inuenire valerent, reſiliebant rurſus in medium flammarum inextinguibilium. Cumque hac infelici viciſſitudine longè lateque, prout aſpicere poteram ſine vlla quietis intercapedine innumerabilis ſpirituū de-

deformium multitudo torqueretur; cogitare cæpi; quòd hic fortè eſſet infernus, de cuius tormentis intolerabilibus narrare ſæpius audiui. Reſpondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat, Non hoc, inquiens, ſuſpiceris, non enim hic infernus eſt ille, quem putas.

Ac deinde explicata viſione inferni, & paradiſi, quam cauſa vitandæ prolixitatis omitto; ſubdit, *Scis*, inquit, *quæ ſint iſta omnia, quæ vidiſti? reſpondi ego, non; & ait, Vallis illa, quam aſpexiſti flammis feruentibus, & frigoribus horrenda rigidis, ipſe eſt locus, in quo examinandæ, & caſtigandæ ſunt animæ illorum, qui differentes confiteri, & emendare ſcelera ſua, quæ fecerunt, in ipſo tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiunt, & ſic de corpore exeũt. qui tamen, quia confeſſionem, & pœnitentiam, vel in morte habuerunt, omnes in die Iudicij ad Regnum cælorum peruenient. Multos autem preces viuentium, & eleemo-*

moſyna, & ieiunia, & maximè celebratio Miſſarum, vt etiam ante diem Iudicij liberentur, adiuuant. His addit venerabilis Beda, quòd *cùm ille incredibili auſteritate corpus ſuum vexaret, & in fluminibus gelù concretis, oraret, & pſalleret, dicentibus ſocijs, Mirum frater Dritbelme, quòd tantam frigoris aſperitatem vlla ratione tolerare præuales*: reſpondebat ille, *frigidiora ego vidi. Et cùm dicerent, Mirum quòd tam auſteram tenere continentiam velis: reſpondebat, auſteriora ego vidi. Sic vſque ad diem ſuæ vocationis infatigabili cæleſtium bonorum deſiderio corpus ſenile inter quotidiana ieiunia domabat, multiſque verbo, & conuerſatione ſaluti fuit.*

Hanc hiſtoriam ego veriſſimam eſſe non dubito, tum quia conſentanea eſt ſcripturæ dicenti in libro Iob, *Ad nimium calorem tranſeunt ab aquis niuium.* Deinde, quia teſtem habemus Bedam virum optimum, & qui rem geſtam ſuo tem-

Iob. 24.

pore

pore narrat. Denique quia ſecutus eſt ex ea viſione fructus, quem Deus requirere ex huiuſmodi ſolet, non curioſitas, non vanitas, ſed ſalus animarum multarum, per conuerſionem ad pœnitentiam.

Venio ad teſtimoniũ feminæ mirabilis, quæ Chriſtina dicta eſt, cuius vitam ſcripſit Thomas Cantipratenſis, ex ordine ſancti Dominici, vir fide digniſſimus, qui eius tempore vixit. Cui conteſtis accedit venerabilis Iacobus de Vitriaco Cardinalis pius, & doctus, qui in præfatione ad libros ſuos de vita, & rebus geſtis Beatæ Mariæ de Oegnies, meminit plurium ſanctarum mulierum, ac præcipuè Chriſtinæ mirabilis, cuius res geſtas compendio ac breuiſſimè refert. Hæc igitur Virgo de ſe ita loquitur, cùm primum à morte videntibus multis ſurrexit. *Statim*, inquit, *vt è corpore exceſſi, animam meam exceperunt lucis miniſtri Angeli Dei, deduxeruntq; illam in locum quendam obſcurum, & hor-* Apud Surium c.3. vitæ.

& horridum, animabus hominum refertum. Quæ vero tormenta eo in loco conſpexi, ea tam immania, & acerba fuerunt, vt nullus poſſit ſermone id explicare. Vidi illic non paucos vita functos mihi, cùm viuerent, non ignotos. Valde autem miſerata ego animas illas miſerabiles, quærebam, quis eſſet ille locus, ſuſpicabar enim tartarum eſſe. Reſponderunt mihi duces mei, locum eſſe Purgatorij, vbi peccatores, quos in vita quidem peccaſſe pœnituiſſet, ſed non ſatis ſcelerum ſuorũ meritas pœnas dediſſet. Inde perduxerũt me ad inferorũ ſupplicia, in quibus itidem agnoui quoſdam mihi olim in vita notos. Poſtea vero translata ſum in paradiſum, vſque ad Thronum Diuinæ Maieſtatis, vbi cùm viderem gratulantem mihi Dominum, vltra omnem modum lætabar, quòd arbitrarer illic me deinceps cum Domino in omnem æternitatem permanſuram. At ille mox reſpondens deſiderio meo, Re vera, inquit, dulciſſi-

ciſsima filia hic mecum eris; ſed nunc vtrum è duobus malis optionem tibi facio, vel æternum hic nunc apud me manere, vel redire ad terras, ibique in mortali corpore abſque illius detrimento pœnas perferre, iiſque omnes illas animas, quas in locis Purgatoriis miſerabaris liberare, & eripere; efficereq; vt homines adhuc in corpore manentes tuæ pœnitentiæ, & vitæ exemplis ad me conuerſi à ſuis facinoribus abſtineant, & reſipiſcãt, peractis omnibus, ad me tandem, multis aucta meritorum cumulis reuerti. Ego vero abſque vlla cunctatione ſub conditione mihi propoſita, dixi, me velle ad corpus redire, & pius Dominus gratulans, quòd me prompta obtuliſſem, iubet animam ſuo corpori reſtitui. Qua in re exequenda admirari licet beatorum ſpirituum incredibilem celeritatem: ea enim hora, cùm in Miſſæ ſacrificio, quod pro me fiebat, diceretur, primo, Agnus Dei, anima mea ſiſtebatur coram throno

no

no diuinæ Maieſtatis: cùmq; tertio id repeteretur, illi me corpori reddidere. Ita ſe habet & exceſſus meus, & vita, & ad vitam reditus: propter hominum correctionem, & emendationem ad vitam reuocata ſum. Itaque deinceps oro, ne vos perturbent ea, quæ viſuri eſtis in me. Excedent enim mentis humanæ captum, quæ, Domino volente, fient in me, nec talia inter mortales quandoq; comperta ſunt. hæc illa, ſubiungit poſtea auctor vitæ c. 6. *Tum vero*, inquit, *cœpit illa exercere quorum cauſa à Domino miſſa fuerat: ingrediebatur in ardentes clibanos, & in illis incendijs cruciabatur, ita vt præ anguſtia, & dolore, horrendos ederet clamores. Poſtquam autem inde egreſſa fuit, veſtigium nullum alicuius vſtionis in eius corpore viſebatur.* & cap. 7. ſic pergit, *Sub aquis Moſæ fluminis hyberno tempore, cùm rigerent omnia gelu, crebro, & diù morabatur, ſex & amplius diebus in eo perdurans.* & pau

lo

lo poſt; *Interdum in aquis orans, ſimul cum illis ferebatur in rotam molendini, atque ita horrendum in modum circum acta cum ipſa rota, membris omnibus manſit incolumis*. & c. 9. *Surgebat*, inquit auctor, *quandoq; medijs noctibus, & totius oppidi Trudonenſis canes in ſe concitans, ante illos ipſam inſectantes inſtar feræ cuiuſdam curſitabat; ſicq; per deuia, & per denſos vepres, & ſpineta agitata, adeo ab illis compungebatur, & lacerabatur, vt nulla corporis eius pars vulneris eſſet expers; & tamen multo ſaguine fuſo, nulla plagarũ, aut vulnerum veſtigia conſpiciebantur in eius corpore*.

Hæc ille, qui quàm vera, & certa narrauerit, perſpicuum eſt, tum quia conteſtem habet, vt ſupra dixi, virum grauiſsimum Iacobum Epiſcopum & Cardinalem de Vitriaco: tum quia narrat res geſtas ſuo tempore, & in eadem Prouincia, quam ipſe quoque incolebat, cùm eſſet ipſe quoque Epiſco-

ſcopus, & ſuffraganeus Archiepiſcopi Cameracenſis. tum etiam quia res ipſa publicè clamabat, eam habere corpus diuina virtute ita conformatum, vt dolorem pateretur ab igne, & non diſſolueretur, & vulnera acciperet, & ſanguinem funderet, & mox vulnerum veſtigia non apparerent, & non paucos dies ita vixit, ſed annos duos & quadraginta poſt reſurrectionem: tum denique quia multos conuertit ad pœnitentiam, & poſt mortem miraculis euidentibus claruit. Itaque voluit Deus ora obſtruere incredulorum, qui non verentur aliquando dicere, Quis redijt ab inferis? Quis tormenta gehennæ, vel purgatorij vidit? Ecce enim habemus teſtes fideles, marem, & feminam, qui viderunt gehennæ & purgatorij ſupplicia acerbiſſima, & maxima; vt planè inexcuſabiles ſint, qui iſta non credunt, & magis inexcuſabiles, qui credunt, & contemnunt, & pro

de-

delictis ſuis in ieiunio, fletu, & planctu Deo ſatis facere negligunt. Sed pergamus ad alia capita.

Alterum caput erat diuturna duratio ſuppliciorum purgatorij. Quamuis enim non defuerit aliquis ſcriptor, alioqui egregius, & magni nominis, qui opinatus ſit, neminem in purgatorio cruciari vltra viginti annos, vel vltra decennium: tamen contrarium docet vſus Eccleſiæ, quæ anniuerſaria ſacra celebrare ſolet pro animabus defunctorum non ſolùm ad annos decem, ſed etiam ad annos centum, & eo amplius. Deinde in ea viſione, quam ex venerabili Beda retulimus, ſatis apertè indicatur, multas animas in purgatorio cruciari vſque ad diem Iudicij. Quod confirmari poteſt ex verbis Tertulliani auctoris antiquiſsimi, qui in libro de anima capite ſeptimodecimo, de purgatorio loquens ſub inferni nomine, ait, *In carcerem te man-*

det infernum, vnde non dimittaris, niſi modico quoque delicto mora reſurrectionis expenſo. & clarius S. Cyprianus de diuturnitate pœnæ purgatorij loquens, in epiſtola ſecunda libri quarti, ſic ait, *Aliud eſt, pro peccatis longo tempore cruciatum purgari diu igne: aliud peccata omnia paſſione purgaſſe*. Quod etiam confirmatur ex viſione B. Ludgardis Virginis ſanctiſsimæ, & celeberrimæ, cuius vitam ſcripſit ille idem Thomas Cantipratenſis, qui ſcripſit vitam Chriſtinæ mirabilis. Et quoniam res eſt magna, & ad exemplum Prælatorum Eccleſiæ prodeſſe poteſt, adſcribam hoc loco verba ipſa auctoris, quæ habentur libro ſecundo vitæ S. Ludgardis apud Surium tomo tertio, ad diem Iunij ſextumdecimum. *Hoc ferè tempore*, inquit auctor, *Dominus Innocentius Papa Tertius, poſt celebratum Lateranenſe Concilium ab hac vita migrauit. moxq. apparuit viſibiliter Ludgardi.*

di. Illa autem, vt vidit eum ingenti flamma cinctum, quis nam ſit percontatur: reſpondit ſe eſſe Innocentium Papam: & illa cum gemitu, Quid hoc eſt, inquit, communem omnium noſtrùm Patrem, tam dirè cruciari? Reſpondit ille, tres ob cauſas, ita crucior, quæ etiã æternis ſupplicijs me iuſtiſsimè addixiſſent, niſi per interceſſionem pijſsimæ Matris Dei, cui Monaſterium condidi, in extremis me pœnituiſſet. Et æternam quidem mortem euaſi, ſed pœnis atrociſſimis vſque ad Iudicij diem cruciabor. Quod autem ad te ſuffragia petiturus venire potui, mihi à ſuo filio Mater miſericordiæ impetrauit. His dictis confeſtim diſparuit. Ludgardis vero eius neceſsitatem ſororibus, vt ei ſuccurrerent, indicauit. Porrò admodum dolens vicem eius, mirabili ſe cruciatu illius cauſa affecit. Nouerit lector, nos reuelante Ludgarde, tres illas cauſas non ignorare; ſed pro tanti Pontificis reuerentia referre

 no-

noluiſſe. hæc ille. quod exemplũ me quidem ſæpe maximo timore, & tremore afficere ſolet. Si enim tam laudabilis Pontifex, & qui in oculis hominum, non probus, & prudens ſolum, ſed etiam ſanctus, & imitatione digniſſimus habitus eſt, tam parum abfuit à gehenna, & vſque ad diem Iudicij purgatorijs incendijs atrociſſimis puniendus eſt, quis Prælatus non trepidet? Quis non accuratiſſimè conſcientiæ ſuæ ſecreta rimetur? Ego enim facile mihi perſuadeo, tantum Pontificem non potuiſſe lethalia peccata committere, niſi ſub ſpecie boni deceptũ ab adulatoribus, & domeſticis, de
Matt. 10. quibus in Euangelio dicitur, *Inimici hominis domeſtici eius*. Itaque hoc tam magno exemplo, diſcamus omnes ſollicitè ſcrutari conſcientiam noſtram, nè fortè erronea ſit, cùm nobis recta, & ſana eſſe videatur. Sed ad inſtitutum, vnde digreſſi ſumus reuertamur. Purgatorij pœnas vltra decem, aut

aut viginti annos extendi, & fortaſſe vltra centum, & vltra mille annos propagari poſſe, non dubiũ eſt. Sed eſto intra decem, aut viginti annos terminetur pœna purgatorij; quis pœnam atrociſſimã ſine vlla intermiſſione, ac ſine requie viginti annis tolerare poſſet? Nam pęnam illam ſine intermiſſione, & requie cruciare intelligi poteſt ex viſione, quam ex Beda venerabili paulo ante retulimus. Sanè ſi quis certus eſſet, ſe pedũ, aut ſtomachi, vel capitis, aut dentium, aut calculi dolore continuos viginti annos ſine vlla intermiſſione laboraturum ſic; vt neque ſomnum capere, neque requieſcere poſſet, mallet ille mori potius, quàm ſic viuere: & ſi optio daretur, an vellet ſic tot annos viuere, an iacturam facere omnium fortunarum, promptiſſimo animo, omnes fortunas abijceret, vt à tam immani, & tam continuo dolore liberaretur. Quanto igitur magis deberet omnis homo ſa-

piens, eligere pęnitentiam cum fructibus ſuis, qui ſunt vigiliæ, orationes, ieiunia, eleemoſynæ, ac potiſſimum lacrymæ, quæ ſunt ſigna veriſſimæ pęnitentiæ?

Quod ſi ad acerbitatem dolorum, & diuturnitatem pęnarum accedat tertia calamitas, quòd animæ in purgatorio ſe ipſæ iuuare non poſſunt: profectò non parum excreſcet infelicitas animarum earundem. hìc enim in terris vix quiſquam eſt, tam miſerabilis, qui non poſſit, vel fugiendo, vel reſiſtendo, vel amicos requirendo, vel appellando ad aliud Iudicium, vel miſericordiam Iudicis implorando, vel aliqua alia ratione ſe à cruciatibus aliqua ex parte liberare. At in purgatorio nihil omnino poſſunt, niſi patienter ſupplicia tolerare. Poſſunt quidem viuentes in carne ſancti homines pro defunctis orare, & eleemoſynas, atque alia ſatisfactoria opera pro eis offerre Domino: ſed illis non licet, niſi ex

pri-

priuilegio particulari, quod pau cis, & raro conceditur, hominibus apparere, atque ab eis auxilium poſtulare.

Miſerrima igitur illarum animarum conditio eſt, quæ in tantis tormentis, neque ipſę ſe, neque patris, aut filij, aut fratris, aut matris, aut ſororis aut coniugis, aut amici animam in purgatorijs locis, vlla ratione iuuare poſſunt. Sed fortaſſe paucæ ſunt animæ, quæ in purgatorio degunt: proinde non magnifacienda ſunt eorum ſupplicia. Imo vero innumerabiles ſunt animæ illæ, vt ſolus numerus tam ingens ſufficiat ad miſericordiam commouendam, etiam ſi eſſent ſupplicia leuiora. Nam paulo ante ex hiſtoria venerabilis Bedæ, cognouimus innumerabilem animarum multitudine m fuiſſe in purgatorio à Drithe mo viſam: & ex vita B. Chriſtinæ pariter accepimus purgatorij locum vaſtiſſimum refertum animarum fuiſſe. Neque poteſt aliter fieri,

cùm nihil coinquinatum in Regnum cælorum admittatur, ſed ſoli illi penetrare valeant ad conſpectum Dei, qui lux eſt, in qua tenebræ non ſunt vllæ, atque ad locum infinitæ puritatis, niſi illi, qui vere ſancti, & immaculati ſunt, & ad glorioſam illam Eccleſiam pertinent, in qua non eſt macula, neq; ruga. Qui autem eiuſmodi ſunt, rariſſimi ſunt: proinde ceteri omnes, qui ad electorum numerum pertinent, per ignem purgatorij tranſeunt. Quæ cùm ita ſint neceſſe eſt, vt columba aſſiduè gemat pro tam multis membris ſuis, quæ ad patriam cæleſtem immenſo ardore ſuſpirant, & ſimul in igne intolerabili detinentur, & pęnis acerbiſſimis crucientur.

Epheſ. 5.

De

De decimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio amoris Dei.

Cap. X.

AMOR Dei eſt irriguum ſuperius, vndē fluunt dulces lacrymæ, quæ producunt in hortulo cordis humani germina omnium virtutum. De his lacrymis dicit S. Aug. in explicatione Pſalmi cētesimi viceſimiſeptimi, *Dulciores sūt lacrymæ orantium, quàm gaudia Theatrorum*. Diuiditur autem hic cæleſtis fons in tres quaſi riuos, quæ ſunt deſideria tria procedentia ex amore Dei; deſideriū videlicet gloriæ Dei; deſiderium beatitudinis noſtræ; & deſiderium gratiæ, per quam acquiritur beatitudo: quæ tria deſideria ſatis apertè videntur expreſſa in primis tribus petitionibus orationis dominicæ. Si quidem, qui orat, vt

ſanctificetur nomen Dei, id poſtulat, vt Deus glorificetur, & benedicatur, & ſanctificetur ab omnibus Angelis, & hominibus, & modo quodam ſuo, ab omnibus rebus creatis. Et qui poſtulat, vt adueniat Regnum Dei, id petit, vt Regnum Dei, quod commune erit Chriſto cum omnibus ſanctis, citò manifeſtetur, quod fiet in die nouiſſimo, quando complebitur beatitudo ſanctorum, adiunctis corporibus glorioſis ad animas beatas. Denique qui petit, vt fiat voluntas Dei, ſicut in cælo, & in terra, id petit, vt gratia nobis detur implendi mandata dominica, quo modo Angeli ſancti in cælo ſemper faciunt voluntatem Dei.

Incipiamus à primo deſiderio; quo flagrant omnes veri amici Dei. Deus noſter bonorum noſtrorum non indiget, quia in ſe habet omnia bona, & ipſe eſt ſummum, & infinitum bonum. Placuit tamen bonitati eius Mundum creare, vt bonitatem ſuam extra

ſe

ſe quodammodo effunderet, non eam amittens, ſed cum alijs communicans, quo modo fons aquæ flumen producit, nihil ipſe perdens. Quid ergo par erat, vt res creatæ, quæ paulò ante nihil erant, tam benefico donatori tribuerent, niſi vt totæ conuerterentur in laudes creatoris? & quidem res inanimæ, vel vita, & ſenſu præditæ, ſed abſque intelligentia, & libero voluntatis arbitrio, munus ſuum perpetuo explent. Semper enim Cæli enarrant gloriam Dei, & montes, & colles iubilant coram Deo, & reliqua omnia ſeruiunt ei, & faciunt verbum eius. In Angelis, & hominibus, qui ſoli mentis intelligentia, & libero arbitrio præditi creatorem cognoſcere, & amare poterant, oſtendere voluit Deus, primo quid poſſet eorum liberum arbitrium, deinde quid poſſet gratiæ ſuæ beneficium, iuſtitiæq. iudicium; vt S. Auguſtinus ſapienter docet in libro de corre- De correp. & gratia. c. 10.

ptione & gratia. Et quoniam inter Angelos, non pauci cum Principe ſuo Diabolo in ſuperbiam elati, libertate arbitrij abuſi Deum non glorificauerunt, iuſto Dei iudicio damnationis æternæ ſententiam non effugerunt. Reliqui Domino Deo humiliter ſubiecti & pia charitate coniuncti, beatitudinis gloriam adepti, perpetuo eum laudant, atque ſan-
Iſa. 6. ctificant dicentes, *Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus exercituum*. Soli reſtant homines, quorum pars longè maxima libertate arbitrij non benè vtentes, non agunt ad quod creati ſunt; & quamuis non deſit gratia Dei excitando, adiuuando, illuminando, tamen iuſto Dei iudicio traditi in reprobum ſenſum ſeruiunt creaturæ potius, quàm creatori; nec deſunt qui cùm Deum cognoſcant, non ſicut Deum glorificant: neque etiam deſunt, qui dicunt ſe noſſe Deum, factis autem negant. Horum igitur cauſa, pauci illi,

qui

qui Deum ardenter diligunt, cùm
ferre non poſſint æquo animo tan-
tam iniuriam Dei, tantam ingra-
titudinem, tantam iniquitatem:
fremunt præ zelo intra ſe, & co-
pioſis lacrymis deſiderium gloriæ
Dei, quo flagrant, aliquo modo
mitigare, ac lenire ſtudent. Vnus
ex eis Propheta Dauid, *Tabeſcere,* Pſal. 118
inquit, *me fecit zelus meus, quia
obliti ſunt verba tua inimici mei.*
& paulo poſt, *Vidi præuaricantes,
& tabeſcam, quia eloquia tua non
cuſtodierunt.* & alibi, *Non ne,* Pſal. 138
*qui oderunt te Domine oderam, &
ſuper inimicos tuos tabeſcebam.*
Et verè, ſi quis attentè conſide-
ret, quantis blaſphemijs, periu-
rijs, maledictis, quotidie ab ho-
minibus offendatur Deus; & quàm
multi legem eius immaculatam,
& ſaluberrimam, & deſiderabi-
lem ſuper aurum, & dulciorem
ſuper mellis fauum, lacerent, vio-
lent, tranſgrediantur ſine vllo ti-
more, aut rubore: & quot ſint
adhuc pagani, vel hæretici, qui
Deum

Deum verum non agnoſcunt, ſed vel ſaxa, aut ligna, vel capitis ſui chimeras pro Deo venerantur, & colunt; is nullo modo poterit, ſi verè Deum amat, animo conquieſcere, ſed clamabit, & dicet cum
Hiere. 9. Hieremia, *Quis dabit capiti meo aquas, & oculis meis fontem lacrymarum*, vt iniurias Domini creatoris mei, cui debetur omnis honor, & gloria, lamenter & defleam, donec lacrymæ deficiant.
1. Mac. 2. Si enim Matathias, & filij eius (vt eſt in priore libro Machabæorum) ſciderunt veſtimenta ſua, & operti ſunt cilicijs, & planxerunt valde, quia gentes prophanauerant templum Domini, & myſteria illa polluerant, quæ erant vmbræ rerum futurarum: quid agere deberet pius Chriſtianus, hoc tempore, quo Maumethani & lutherani & Caluiniſtę, ac cæteri hoſtes Dei, & Eccleſiæ, multis in locis, non ſolum Eccleſias euerterunt, ſed omnem cultum diuinum ſuſtulerunt, & ſacroſancta myſteria

ria publicè prophanauerunt?

Iam verò diuinus amor excitat ardentiſſimum deſiderium videndi Deum, & aſſiduè, & cum multis lacrymis orandi, ac dicendi, *Adueniat Regnum tuum*. Et quidem Regnum Dei tribus modis in ſcripturis ſanctis accipi ſolet, pro Regno, vt ſic loquar, naturali, pro Regno gratiæ, & pro Regno gloriæ. Regnum naturæ dicitur dominium, quod naturaliter habet Deus in omnes res creatas, quas ſemper regit, & gubernat pro arbitrio ſuo: neque vlla res ei reſiſtere poteſt. De hoc Regno loquitur Dauid, cùm ait, *Regnum tuum Regnum omnium ſeculorum*. Pſal. 144 De hoc autem Regno non poteſt intelligi illa petitio, *Adueniat Regnum tuum*, quoniam hoc Regnum ſemper fuit, & erit. neque opus eſt à Deo petere vt veniat, quod ab exordio mundi venit. Regnum gratiæ illud eſt, quo Deus per gratiam regnat in cordibus piorum, eaque re-

regit, ac moderatur, ac ſuæ diuinæ voluntati ſuauiter ſubijcit. de quo Regno loquitur Apoſtolus
Coloſſ. 1. cùm ait, *Eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum filij dilectionis ſuæ*. Neque de hoc Regno videtur intelligi poſſe illud, Adueniat Regnum tuum. Siquidem hoc Regnum
Apoc. 13 gratiæ cœpit ab origine mundi, ſicut & Chriſtus dicitur Agnus occiſus ab origine mundi, quia per mortem eius præuiſam data eſt gratia omnibus, qui in omnibus ætatibus iuſti fuerunt. Regnum gloriæ eſt æterna beatitudo, quæ inchoata eſt in animabus iuſtis à Chriſti morte, qui mo-
Luc. 23. riens latroni dixit, *Hodie mecum eris in paradiſo*; Sed complebitur in die nouiſſimo, quando Beati ſpiritus recipient glorioſa corpo-
Matt. 21. ra, & à Rege gloriæ audient, *Venite benedicti, poſſidete paratum vobis Regnum*. tunc enim vere adueniet Regnum Dei, quando ſublata omni poteſtate mortalium

& ſpi-

& ſpirituum immundorum, ſolus Deus regnabit, & electi eius cum illo. Atque hæc eſt communior expoſitio Patrum, Tertulliani, & Cypriani in libro de oratione dominica; Chriſoſtomi, & Hieronymi in caput ſextum Matthæi, Cyrilli catecheſi quinta myſtagogica, Auguſtini in libro ſecundo de ſermone Domini in monte, Ioannis Caſſiani collatione nona, & aliorum.

Obſeruat autem S. Auguſtinus concione viceſima in pſalmum centeſimum decimum octauum, ante aduentum Chriſti omnium ſanctorum deſideria fuiſſe in ipſius Chriſti incarnationem: poſt Chriſti incarnationem, paſſionem, reſurrectionem, aſcenſionem; omnium ſanctorum deſideria eſſe in aduentum Chriſti glorioſum, in quo ſancti omnes ad perfectam, atque æternam peruenient felicitatem. ſic enim implebitur illud, *Et veniet deſideratus cunctis gentibus.* De priorum ſanctorum deſi-

de-

Luc. 10. derio ſunt illa, *Multi Reges, & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt.* &
Luc. 2. illa, *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, quia viderunt oculi mei*
Iſa. 64. *ſalutare tuum.* & illa, *Vtinam, diſrumperes cælos, & deſcenderes.* De poſteriore deſiderio ſunt illa,
2. Tim. 4. *Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus iuſtus iudex: non ſolum autem mihi, ſed & ijs, qui diligunt aduentum eius,* id eſt, ijs, qui timore caſto diligunt ſponſum, & ideo cupiunt vt cito veniat, & non tardet glorioſũ aduentum ſuum. Sed adultera, quæ non diligit ſponſum ſuum, timet aduentum eius; & vellet, ſi fieri poſſet, vt nunquam veniret. Sponſa autem in extrema Apocalypſi di-
Apoc. 22 cit, *Veni; &* Sponſus reſpondet, *Etiam venio cito.* & rurſum ſponſa, *Veni Domine Ieſu.* Porrò Dauid Propheta ſanctus vtrunque aduentum ardenter ſitiens, & præſertim illum, in quo Deus videbitur facie ad faciem clamat,

Quem-

Quemadmodum deſiderat Ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Vbi eſt Deus? Et alibi, *Vnam petij, hanc requiram, vt in habitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, & videam voluptatem Domini.* Qui enim verè, & ex corde diligit, non poteſt patienter tolerare abſentiam dilecti; ſed ſiue comedat, ſiue bibat, ſiue quid aliud agat, ſemper dilectum cogitat, & cogitando ſuſpirat, & plorat. Et ſi fortè dormiat, illum quoque ſomniando videt, & cum eo confabulatur. Et ſi hæc accidunt ijs, qui amore capti ſunt rerum mortalium, & fœdarum; quid illi facient, qui amore capti ſunt pulchritudinis infinitæ, & ſempiternæ? illis verè lacrymæ ſolæ ſunt panes die, ac nocte, quia ſolis lacrymis reficiuntur, & in

Pſal. 41

Pſal. 26.

illis

illis conquieſcunt; cætera omnia conſolatores oneroſi ſunt, vt lo-
Iob.16. quitur ſanctus Iob. Hinc B. Paulus, qui raptus in paradiſum vidit, ſaltem ex parte, pulchritudinem Domini,& intelligebat ſe ſola corporis maceria retineri ne Chriſto
Rom.7. frueretur, clamabat dicens, *Quis*
Philip.1. *me liberabit de corpore mortis huius*? & apertius, *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto*. & Beatus Martyr Ignatius in Epiſtola ad Romanos, *Omnia tormenta Diaboli in me veniant, dũmodo Chriſto fruar*. Quid de Maria Magdalena dicemus? quæ in cęna nouiſſima in
Io.12. Bethania, cùm Chriſtum à ſe tollendum cognouiſſet, lacrymis rigauit pedes eius, & capillis ſuis terſit. Longè aliæ fuerunt iſtæ lacrymæ ab illis, quibus in domo Si-
Luc.7. monis lacrymis cępit lauare pedes eius, & capillis ſuis tergere. Iſtæ enim ex recordatione peccatorum, & amariſſima contritione fluebant: illæ ex deſiderio retinendi dilectum; quales etiam illæ

erant,

erant, quibus ad ſepulchrum plorabat, quaſi abſentem, quem ſubla tum arbitrabatur. Et quales illæ, quàm aſſiduæ, quàm ardentes, quàm ſuaues, quas in ſolitudine illa fundebat, cùm in ſola contemplatione dilecti occupata dies iungebat cum noctibus? O ſi quis lacrymas deſiderij diuinæ pulchritudinis cum Dauide, cum Paulo, cum Magdalena, addo etiam cum Auguſtino, cum Bernardo, cum Franciſco aliquando guſtaret, ſine dubio omnia huius mundi gaudia, omneſq; voluptates, & omnia oblectamenta contemneret. Sed quia eſurimus, & ſitimus, & panem, ac potum lacrymarum cæleſtium ignoramus, ideo ad carnalia deſideria, & mundi huius oblectamenta conuertimur.

Reſtat deſiderium tertium ex amore diuino procedens, cuius deſiderij impulſu, petimus, ac dicimus, *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra*. Qua petitione gratiam Dei poſcimus, qua man-

data

data Dei obſeruare poſſimus. Scri-
Mat. 19. ptum eſt enim, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*. Amor igitur ille, qui nos deſiderare facit viſionem Dei, quæ eſt vita æterna, & continenter gemere, donec ad eam perueniamus: ille idem cogit nos deſiderare perfectam legis diuinæ obedientiam: perfectam autē obedientiam Deo præſtant Angeli in cælo, de quibus canit ſanctus
Pſal. 102 Dauid, *Benedicite Domino omnes Angeli eius: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum eius: Benedicite Domino omnes virtutes eius: miniſtri eius, qui facitis voluntatem eius*. Declarat autem hoc loco Propheta perfectam obedientiam, quam Angeli exhibent Deo. Nam cùm dicit, *potentes virtute, facientes verbum illius*, ſignificat, vt ſunt verè potentiſſimi, ſic etiam efficaciter, & celeriter facere, quæ Deus iubet. Et cùm addit, *ad audiendam vocem ſermonum eius*; ſignificat, Angelos obedire Deo
non

non alia de cauſa, quàm vt obediant, & ſe verè ſeruos obſequentes exhibeant Domino. Sæpe enim homines alacriter, & diligenter obediunt Dominis ſuis, non tam, vt obediant, quàm vt aliquid commodi, aut honoris, aut voluptatis inde lucrentur: & propterea negligentes, & tardi ſunt ad obſequium, quando nihil inde lucri proprij ipſi referunt. Procul omnino ab iſta imperfecta obedientia, & ab amore proprio extorta, abſunt Angeli ſancti. Et ne forte exiſtimaremus, ſolos Angelos vltimi chori, qui propriè dicuntur Angeli, ſollicitè, & velociter implere voluntatem Dei, addit Propheta, *Benedicite Domino omnes virtutes eius*. Vbi per virtutes, intelliguntur omnes Hierarchiæ, & omnes ordines, ac denique omnes exercitus eius. Sic enim habetur in codice Hebraico, & ſic vertit ſanctus Hieronymus, *Benedicite Domino omnes exercitus eius*. Hanc igitur perfectam obedien-

dientiam, quæ omne peccatum excludit, & quæ præ omnibus ſacrificijs Domino placet, æmulari deſiderant homines, qui verè diligunt; & quia vident, id per ſe aſſequi non poſſe, cum gemitu dicunt, *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra*. Deſiderio deſideramus tibi Domino diligenter, velociter, ac ſine vlla imperfectione ſeruire, & obedire hic in terris, quo modo ab Angelis ſanctis tibi ſeruitur, & obeditur in cælo: ſed quia multa nos impediunt, cum ſeruo tuo Auguſtino clamamus, *Dà, quod iubes, & iube quod vis*. Et ſi ſtatus exilij noſtri tantam perfectionem non admittit, accipe ſacrificium orationis, & deſiderij noſtri clamantis in auribus tuis, Fiat voluntas tua, ſicut ſicut in cælo, & in terra; & ſi ipſum quoque deſiderium imperfectum eſt nimis, audi gemitum deſiderantis deſiderium ardens, & cum Propheta lamentantis, & dicentis, *Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes* Pſal. 118 *tuas*

tuas in omni tempore. Qui enim concupiſcit deſiderare veram, & plenam obedientiam mandatorũ, iam deſiderat, ſed deſiderio imperfecto, ipſam obedientiam mandatorum: & ſi non fatigetur orando, & petendo cum gemitu vtique, exaudietur, & impetrabit deſiderium perfectum, ad quod etiam conſequetur perfecta obedientia mandatorum, qualis haberi poteſt in terris: Vnde etiam fiet, vt ad patriam cæleſtem perueniat, & cum Angelis ſanctis, potenter, & diligenter in omnibus, & per omnia faciat verbum Domini, & adimpleat omnes voluntates eius.

✝

O *De*

De vndecimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio incertitudinis ſalutis.

Cap. XI.

MAgnitvdo bonorum, quæ complectitur in ſe felicitas ſempiterna, tanta eſt, vt quemadmodum ſpes eius acquirendæ lætitiam maximam gignit: ſic etiam timor amittendæ dolorem tantum adferat, vt qui ſerio de ea re cogitat, lacrymas continere non poſſit. Certè enim, ſi quis reus capitis factus, dum apud Principem cauſa eius agitatur, inter ſpem, & metum conſtitutus hæreret, non poſſet omnino lætari, nec fletum comprimere, donec certior de iuſtitia cauſæ ſuæ, aut ſaltem de indulgentia Principis fieret. Quis igitur ceſſare à metu,

tu, & gemitu poterit, ſi cogitet, adhuc pendere Iudicium æternæ ſalutis ſuæ, aut mortis & infelicitatis æternæ? quamuis enim aliquis nihil ſibi conſcius ſit, vnde timere debeat damnationem æternam, tamen dum cogitat, Deum eſſe, qui nos iudicaturus eſt, qui multa videre poteſt in nobis, quæ nos ipſi non videmus: quomodo poteſt ſecuritatem ſibi polliceri? Apoſtolus Chriſti eſt, & vas electionis, qui de ſe ſcripſit; *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. qui enim iudicat me Dominus eſt*. 1. Cor. 4. & Iob teſtimonio Spiritus ſancti *vir erat ſimplex, & rectus, ac timens Deum*: Iob. 1. & de ſe ipſe ſcripſit, *Non reprehendit me cor meum in omni vita mea*. Iob. 27. & tamen iudicium Dei ita formidabat, vt diceret: *Quid faciam cùm ſurrexerit ad iudicandum Deus? & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi?* Iob. 31. Ac vt exemplum vnum noſtri temporis adducamus. Beatus Aloyſius Ber-

trandus vir notæ ſanctitatis, non ſemel inuentus eſt plenus ſingultuum, & lacrymarum: & cum ab eo quæreretur, quæ nam eſſet cauſa tanti mœroris, & tàm ingentis profluuij lacrymarum, reſpondebat, *cur non amariſſime fleam, cum non certo ſciam, an æternæ ſalutis compos ſim futurus?* Porrò cauſæ huius incertitudinis, quæ pios homines valde ſollicitos habere ſolet, duæ ſunt. Vna eſt, quia nemo certus eſſe poteſt, niſi ex diuina reuelatione, quæ rariſſimè haberi ſolet, ſit ne gratus Deo, & verè iuſtus, quamuis in oculis hominum ſanctus, ac iuſtus appareat; & quamuis ipſe quoq; nihil in ſe inueniat, vnde à corde ſuo, ſiue à conſcientia reprehendatur: clariſſima enim ſunt verba Salomonis in libro Prouerbiorum. *Quis poteſt dicere, mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato?* & apertius in Eccleſiaſte, *Sunt iuſti, atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen neſcit homo,*

Vide vitam eius ſcriptã à F. M. Iuſtiniano. cap. 4.

Prou. 20.

Eccl. 9.

vtrum

vtrum odio, vel amore dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta. In quem locum Salomonis ita ſcribit ſanctus Hieronymus: *Senſus*, inquit, *eſt, Inueni iuſtorum quidem opera in manu Dei eſſe; & tamen vtrum amentur à Deo, an non, nunc eos ſcire non poſſe, & ambiguos fluctuare, vtrum ad probationem ſuſtineant, an ad ſupplicium. In futuro igitur ſcient.* Itaque cum dicitur, *neſcit homo, vtrum odio, an amore dignus ſit*, non eſt ſermo de hominibus maniféſtè impijs: illi enim facilè ſcire poſſunt, ſe odio digniſſimos eſſe; ſed de hominibus, qui iuſti, ſapienteſque eſſe videntur; id eſt, de ijs, quorum opera laudabilia ſunt. de his ambiguum eſt, an odio, vel amore digni ſint, cùm ignoretur, an opera illa ex vera charitate prodeant. Quàm ſit hominibus verè pijs hæc incertitudo moleſta, vel ex eo cognoſci poteſt, quòd cum ſancto Franciſco, ſub initium conuerſionis, recogitanti annos

ſuos in amaritudine animæ ſuæ, & culpas ſuas præteritas deploranti, reuelata eſſet certitudo remiſſionis omnium peccatorum: incredibili lætitia ſubito idem Franciſcus repletus eſt, vt ſanctus
Cap. 3. Bonauentura in eius vita teſtatur. & apertius id ipſum narratur in Chronico. Quamuis autem hæc incertitudo acerba ſit amatoribus Dei: tamen non ſine magna ſapientia Dei, & vtilitate hominum à diuina prouidentia procurata eſt. Hinc enim fit, vt iuſti ſemper vigilent, & cum timore, ac tremore ſalutem ſuam operentur, neque vnquam ſuperbire audeant aduerſus impios; & contra, ne peccatores deſperent ſalutem, ſeque ſceleribus ſine vllo freno, & conſideratione tradant. Altera cauſa, cur in hac vita certi eſſe non poſſimus de vita æterna obtinenda, eſt incertitudo perſeuerantiæ, quamuis enim pro comperto haberemus, nos hodie iuſtos, & gratos eſſe Deo; tamen non ſcimus, neque

ſcire

ſcire poſſumus, niſi ex diuina reuelatione, quid craſtina paritura ſit dies: quotidie enim videmus deficere homines à ſancta conuerſatione ad flagitia, & peccata grauiſſima. Atque vt ab alto incipiamus, primus Angelus in ipſa ſua creatione gratiam Dei cum ſapientia, alijſque donis plurimis ſine dubitatione percepit. De ipſo ſecundum expoſitionem S. Gregorij ſcribit Ezechiel, *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in delicijs paradiſi Dei fuiſti. Omnis lapis pretioſus operimentum tuum.* & infra, *Perfectus in vijs tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta eſt iniquitas in te.* & de omnibus Angelis ſanctus Auguſtinus apertiſſimè ſcribit, in eis Deum ſimul condidiſſe naturam, & infudiſſe gratiam. Neque dubium eſt, quin Angeli, atque in primis Angelorum princeps nouerint, ſe vera Dei gratia, & vera charitate præditos fuiſſe. Angeli enim ſe ipſi

Ezec. 28.

12. Ciuit. c. 1.

vident, & omnia, quæ in ipſis ſunt Dei dona, ex diuina illuſtratione
Io.8. cognoſcunt. Iſte igitur Angelorum princeps, ſapientia, & gratia Dei præditus, in veritate non ſtetit, ac per hoc in accepta gratia non perſeuerauit, & tanquam ful-
Luc.10. gur, vt Dominus loquitur, id eſt, ſumma velocitate de cælo cecidit, & ex Angelo lucis in principem tenebrarum conuerſus eſt. Hunc imitatus eſt primus homo, qui gratiam Dei in ipſa ſua conditione cum originali iuſtitia conſequutus, paulo poſt eandem amiſit. Scribunt enim ſanctus Gre-
Orat. de Paſcha. hom. 16. in Gen. gorius Nazianzenus, & ſanctus Ioannes Chryſoſtomus, Adamum dici potuiſſe Angelum terreſtrem, ex ſpiritu, & carne conſtantem, ex ſpiritu propter gratiam, & carne propter naturam. Quòd ſi primus Angelus, & primus homo incerti de perſeuerantia ſua fuerunt, & re ipſa ex gratia, eaque magna gratia exciderunt: quis mirabitur, ſi & nos poſt lapſum Adami, certitu-

dine

dine perſeuerantiæ careamus? Ad hæc Saul Rex primus Iſraelitarũ, electus à Deo, cùm eſſet humilis in oculis ſuis, & tam bonus, vt in toto populo non eſſet melior illo: tamen paulo poſt reprobus factus eſt. Quid Salomon? hic verè fuit ſapientiſſimus, & ab adoleſcentia ita gratus Deo, vt de eo Deus dixerit Dauidi, *Ego ero illi in patrẽ, & ipſe erit mihi in filium*. & ſanctus Hieronymus in Epiſtola ad Paulinum de ſtudio ſcripturarum, vocat Salomonem *amabilem Domini*. Et tamen adeo non perſeuerauit, vt in ſenectute deprauatus à mulieribus, adorauerit omnia illarum idola, & à non paucis auctoribus grauiſſimis reprobus fuiſſe credatur. Id quod ei diſertis verbis prædixit Dauid Pater eius in priore libro Paralipomenon his verbis, *Tu autem Salomon, fili mi, ſcito Deum patris tui, & ſeruito ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda ſcrutatur Deus, & vniuer-*

1. Reg. 9.

2. Reg. 7.

1. Par. 28

ſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, inuenies: ſi autem dereliqueris eum, proÿciet te in æternum. horrenda comminatio, & ad verbum adimpleta: dereliquit enim Salomon Deum, & Deus proiecit eum in æternum.

Quid dicam de Iuda proditore? Non ne ille quoque electus fuit à Chriſto, cùm eſſet bonus, aut certè vocatione ipſa factus eſt bonus, & dignus ampliſſimo gradu: & tamen breui corruptus amore pecuniæ, ab ipſo eodem Domino Diabolus meruit appellari? *Non*
Io.6. *ne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus eſt*? &
Matt.26. alibi, *Bonum erat illi ſi natus non fuiſſet*. His accedunt duo doctiſſimi, & optimi quondam Eccleſiæ Doctores, vnus græcus, Origenes; alter latinus, Tertullianus. Vterq; in iuuentute cupidiſſimus martyrij, vterque abſtinentiæ, & continentiæ amator, vterque ſcriptor egregius non ſolum aduerſus gentes, ſed etiam aduerſus hæreticos:

& tamen vterque in ſenectute lapſus eſt, & nouas hæreſes excogitauit,& inter hæreticos numerari meruit. Quis igitur perſeuerantiam ſibi certo polliceri audeat, quando turres eiuſmodi ceciderunt? Omitto innumerabiles alios. Vnum prætermittere non poſſum. Is eſt Heron eremita, qui annis quinquaginta vixit in eremo, in ſumma abſtinentia, & continentia,& ſilentio,& vitæ perfectæ exercitatione: & poſtea tamen illuſus à Diabolo, ſe met in altiſſimum puteum præcipitauit: quaſi pro merito virtutum, ac laborum non poſſet vlli diſcrimini ſubiacere: & ſemimortuus inde erutus à fratribus, ne ſic quidem reſipiſcere voluit, & in ſua obſtinatione vitam finiuit. Teſtatur hoc factum Ioannes Caſſianus collatione ſecunda,quæ eſt de diſcretione; qui Caſſianus tempore ſuo rem geſtam, & plurimis notam fuiſſe confirmat. His exemplis ſatis probatum eſt, viros etiam

probos, & ſanctos non eſſe certos de perſeuerantia, ac per hoc poſſe etiam iacturam facere felicitatis æternæ poſt multa merita, & labores.

Quæ cum ita ſint, nimis omnino parui æſtimant vitam ęternam, & ſempiterna ſupplicia, qui in incertitudine tanti diſcriminis poſiti, adhuc rident, & ludunt, vel etiam ſtertunt in lectis, vel comeſſantur in menſis: quomodo enim ſi periculum tam grande non vident, ſani ſunt cerebro, aut verè homines ſunt, non belluæ? Si vero cognoſcunt, quomodo non toto corpore horreſcunt, & non toto animo contremiſcunt? quomodo non plorant? non eiulant? non plangunt? quomodo non ſatagūt, vt Apoſtolus Petrus monet, certam facere vocationem, & electionem ſuam? Cur tanto pendente iudicio; in quo de ſumma rei, id eſt, de fortunis omnibus, de exiſtimatione, de capite. imo de vita ſempiterna, & feliciſſima, vel de

2.Petr. 1

mor-

morte perpetua, atque æternis cruciatibus agitur; non curant adire amicos, ſollicitare aduocatos, ipſum Iudicem ſuſpirijs, & lacrymis implorare? In hoc enim diſcrimine plus valet humilis, & lacrymoſa oratio, & reatus noſtri aperta confeſſio, & deteſtatio, quã vlla, quantumuis diſerta, & accurata defenſio. Oportet frequenter ex corde toto, & non ſine gemitu inenarrabili petere à Deo gratiam veriſſimæ, & ardentiſſimæ charitatis in ipſum Deum, & proximum: & ſimul gratiam perſeuerandi in bonis operibus vſque ad finem: perſeuerantia enim quæ perficit opus, & finem laboribus imponit, donum Dei eſt, ſed non negatur ijs, qui petunt, ſicut oportet. Vtiliſſimum documentum ad donum perſeuerantiæ impetrandum tradit ſanctus Auguſtinus exponens illa verba Pſalmi ſexageſimiquinti, *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me: Cum*

vi-

videris, inquit, *non à te amotam deprecationem tuam, ſecurus eſto, quia non eſt à te amota miſericordia eius*. hæc ille, qui veriſſimè docet, donum orationis eſſe optimum, & infallibile ſignum doni miſericordiæ. Quibus enim Deus mandat, vt ſemper orent, & ſimul dat ſpiritum ſemper orandi, & petendi perſeuerantiam miſericordiæ diuinæ vſque in finem: ſine dubio non amouet ab illis miſericordiam ſuam vſque in finem, & miſericorditer facit eos perſeuerare vſque in finem. Quemadmodum enim ſi quis ex nobis iuberet homini pauperi, vt à ſe quotidie peteret eleemoſynam; non poſſet iuſtè negare petenti quotidianam eleemoſynam: ſic omnino liberaliſſimus Dominus, qui dixit, *Oportet ſemper orare, & nunquam deficere*; & qui donat amicis ſuis voluntatem ſemper orandi, & orandi ſicut oportet: ſine dubio exaudiet eos, & conſeruabit illis miſericordiam ſuam, donec in cæleſti pa-

Luc. 18.

tria

tria coronet eos in miſericordia, & miſerationibus; & repleat in bonis deſiderium eorum. Pſal. 102

De duodecimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio tentationum, impedientium iter ad vitam.

CAP. XII.

RESTAT conſideratio tentationum, ex qua conſideratione tanquam ex fonte non exiguus emanat lacrymarum riuus. Qui enim ardenter amat Deum, & eum videre deſiderat, moleſtiſſimè fert tentationes varias, quæ impediunt curſum ad vitam æternam; & ideo cum aſſiduo gemitu laborat in ijs repellendis, & quaſi vim patiens cruciatur, & clamat ad Deum, *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo*, Sed vt de hoc ingenti periculo per or-

di-

dinem pauca dicamus, primùm de tentationibus, deinde de inſtrumentis, id eſt, retibus, & laqueis tentationum breuiter diſſeremus. Tentatores præcipui, diaboli ſunt nec ſolum tentatores, ſed etiam accuſatores ſunt. Primum enim inducunt ad perpetranda peccata: deinde apud Iudicem de peccatis perpetratis reos nos faciunt: proinde hoſtes noſtri ſunt acerbiſſimi, & crudeliſſimi. Quod ipſi propriè tentatores noſtri ſint, teſtatur Euangelium, cùm ait, *Acceſſit tentator*. teſtatur Apoſtolus Paulus, *Ne forte tentauerit vos*, inquit, *is qui tentat*: id eſt, cuius eſt officium proprium, tentare. teſtatur Apoſtolus Petrus, *Cur tentauit Sathanas cor tuum?* teſtatur Apoſtolus Ioannes, *Miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcere, vt tentemini*. Quòd iidem ipſi accuſatores noſtri ſint, teſtatur idem Apoſtolus, cùm in Apocalypſi dicit, *Proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui ac-*

Matth. 4. 1. Theſ. 3 Act. 5. Apoc. 2. Apoc. 12

accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die, ac nocte. quæ verba exponens S. Gregorius libro ſecundo moralium ait, *In die accuſat, cùm proſperis malè nos vti inſinuat: in nocte accuſat, cum in aduerſis nos non habere patientiam demonſtrat*. ſic accuſauit S. Iob, cùm dixit, *Numquid Iob fruſtra timet Deum? non ne tu vallaſti eum, ac domum eius, vniuerſamque ſubſtantiam per circuitum? Operibus manuum eius benedixiſti, & poſſeſſio eius creuit in terra? Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ poſſidet, niſi in faciem benedicat tibi*. quo loco vox, *benedicere*, in contraria ſignificatione, in toto illo capite, & ſequenti accipitur. Ac vt omittam viſiones plurimas, in quibus viſus eſt Diabolus contendere, cum Angelo ſancto, & accuſare hominem iam morientem in multis, notiſſima eſt apud S. Athanaſium in vita Beati Antonij, accuſatio acerrima dęmonum ad-

2. mor. 5.

Iob. 1.

aduerſus S. Antonium, & defenſio Angelorum pro eodem Antonio. ſumma eſt, Diabolum, & ſatellites eius humano generi hoſtes irreconciliabiles eſſe, & tunc grauius nocere, quando familiaritatem ſimulantes, vel theſauros occultos demonſtrare, vel amoribus impudicorum hominum ſeruire velle videntur. Iſti igitur tentatores, & accuſatores noſtri quales, & quot ſunt? primùm aſtutiſſimi, & calidiſſimi ſunt, vt nobiſcum comparati, vulpes dici poſſint comparatæ ad columbas: ſiuè conſideres naturæ nobilitatem, & ſubtilitatem, ſiue vſum, & exercitationem longiſſimam. Quare Beatus Paulus, qui non ignorabat aſtutias eorum in epiſtola ad Epheſios, non vocat eos

Epheſ.6.

aſtutos, aut nequam, ſed ſpirituales nequitias in cæleſtibus, id eſt; ipſam nequitiam, ipſam aſtutiam ſpirituum immundorum habitantium in cælo aereo, vnde commodius ſpeculentur quæ fiunt ab homi-

minibus in terra. Præterea ſunt ſpiritus iſti tartarei potentes viribus, vt ſi Deus permiſerit, poſſint maxima detrimenta ferè in momento hominibus adferre. Ideo enim Apoſtolus loco notato vocat eos principes, & poteſtates, ac mundi rectores. & S. Petrus vocat eos Leones rugientes, & S. Ioannes in Apocalypſi Draconem magnum nominat. Nullæ ſunt autem beſtiæ ferociores, & fortiores leone, & Dracone. Deniq. in libro Iob, de diabolo dicitur, *Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei, qui factus eſt, vt nullum timeat.* At quot ſunt quæſo iſti potentiſſimi, & callidiſſimi tentatores? plane innumerabiles, plenus enim eſt aer iſte terræ vicinus dæmonibus, ſic vt ſi corpora gererent, ſolem in meridie obſcurarent. Audi S. Hieronymum in commentario ad caput ſextum epiſtolæ ad Epheſios. *Hæc*, inquit, *omnium Doctorum opinio eſt, quod aer iſte, qui cælum,*

Epheſ. 6.
1. Petr. 5.
Apoc. 12.
Iob. 42.

lum, & terram medius diuidens, inane vocatur, plenus ſit contrarijs fortitudinibus. Atque huic veterum ſententiæ, Beati Antonij, quas Athanaſius narrat, viſiones mirificè conſentiunt. Quæ cum ita ſint, ſi daretur nobis oculis corporalibus terrifica illa monſtra, peſſimè in nos animata conſpicere, quis noſtrum non tremeret? non expalleſceret? non à ludis, & iocis omnino ceſſaret? quis non orationi, & lacrymis ſerio operam daret? Quid autem ſi præter iſta monſtra, conſpiceremus terram laqueis, vel retibus plenam, vt eam aliquando ſanctus vidit Antonius: an non creſceret in immenſum timor, & tremor? an non clamores, & planctus in cælum ad Deum, qui ſolus de tantis periculis nos eruere poteſt, ex omni parte conſcenderent? Sed non ideo, quia oculis corporis iſta non videmus, minus vera, aut minus credibilia ſunt.

Sed quoniam de tentationibus ali-

aliquid diximus, dicamus iam de inſtrumentis, id eſt, de laqueis, quibus nos, quaſi feras, aut auiculas capiunt, aut certè capere, & illaqueare nos tentant. Tot omnino ſunt genera laqueorum, quot ſunt in nobis potentiæ ſentintes, & intelligentes. Sed numerus laqueorum in particulari, vt ſupra diximus, eſt prope infinitus. *Omnes* enim *creaturæ*, vt loquitur ſapiens, *facta ſunt in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium*. & Eccleſiaſticus admonet dicens, *In medio laqueorum ingredieris*. Prima potentia in homine eſt Intelligentia, quam ſequitur voluntas rationalis. Laqueus huius potentiæ, Honor eſt, neque enim beſtiæ, quæ intelligentia carent, honore tanguntur. Qualis quæſo laqueus eſt honor? & quàm ingens malum eſt ſuperbia, quæ honorem pro idolo colit? Audi Eccleſiaſticum, *Sicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea*

Sap. 14.

Eccl. 9.

Eccl. 11.

in

in laqueum, ſic & cor ſuperborum. & Apoſtolus in priore ad Timothæum, ſollicitè illum admonet, ne ad Epiſcopatus honorem promoueat neophitum, *ne in ſuperbiam*, inquit, *elatus in iudicium, & in laqueum incidat Diaboli.* Hoc laqueo primus omnium captus eſt Diabolus, & propterea vt multos habeat pęnæ ſuæ ſocios, quoſcunque poteſt, eodem ipſo laqueo irretire conatur. Sed quid ſapientes faciunt? fugiunt hunc laqueũ, vt vere fugerunt, quãtum potuerunt SS. Patres, Ambroſius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Gregorius, quibus honor ille non fuit laqueus, ſed crux, quã non ambiendo, ſed obediendo ſuſceperũt. Inſipientes autem, & ſtulti, quorũ nõ eſt numerus, nõ fugiunt laqueũ ſed quærunt, & cum competitoribus contendunt, quis eorum prior poſſit laqueum induere. O cęcitas humana, & omni lacrymarum fonte plangenda. Vere enim prælatura, muſcipula eſt pedibus

1. Tim. 3

in-

inſipientium, qui cum ſe ipſi regere nequeant, ad multitudines regendas anhelant, vt cœcus cœcis ducatum præſtans, cum ijs in foueam cadat.

Nec minus pernicioſus eſt laqueus, pecunia, quæ auaritiæ fomentum præbet; & ad intelligentiam pertinet non minus, quàm honor. beſtiæ ſiquidem contentæ cibo, & potu, pecunias, & quæ pecunijs emuntur, palatia, agros, veſtes, & cætera generis eiuſdem omnino contemnunt. porrò pecunias, laqueos eſſe diaboli, Apoſtolus confirmat in priore epiſtola ad Timotheum, dicens, *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli*, & eo vſque procedere ſolet amor pecuniæ, vt pecunia pro Deo colatur, vnde ab Apoſtolo non ſemel auaritia dicta eſt, *idolorum ſeruitus*. Hunc porrò laqueum adeo non fugiunt homines, vt diligentiſſimè illum quærant, & illi feliciores exiſtimentur, qui plu-

1. Tim. 6.

Ephes. 5. Coloſſ. 3.

pluribus eiuſmodi laqueis circundati ſunt. Vtinam perſuaderi poſſet hominibus, qui quæſtum magnum deſiderant, id quod Apoſtolus monet, cum ait, *Eſt autem quaſtus magnus pietas cum ſufficientia*; id eſt pietas cum opinione, quod ſibi ſufficiat id quod habet, ſiue multum, ſiue parum ſit. id enim ſignificat vox græca αὐταρχεία, qua Beatus Paulus vſus eſt. Itaque ille valde diues eſt, & quæſtum magnum fecit, qui pietatem poſſidet, id eſt, amorem verè filialem erga Deum. Qui enim intelligit, quid ſit, filium eſſe Dei, Regis Regum omnium, & filiali dilectione illi adhæret, eius præcepta adimplet, in illo confidit, in eius voluntate acquieſcit: is quidquid habet, ſiue multum, ſiue parum, ſibi ſufficere certo credit, quia non dubitat ſibi ab amantiſſimo Patre ſemper tribui, quod pro tempore ſufficit, & ſibi non expedire, vt vel plus, vel minus habeat. O quæſtus verè ma-

1. Tim. 6.

gnus

gnus, ſed paucis notus. quis eſt enim verè diues, etiam opinione gentilium, niſi qui nihil deſiderat? Quis autem nihil deſiderat, niſi qui ſcit ſe Patrem habere ditiſſimum, & amantiſſimum & qui tribuit quantum ſatis eſt, in hoc exilio, & hæreditatem plenam conſeruat pro eo tempore, quo nihil amitti poterit, aut corrumpi: & pro eo loco, *quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit*? Sed pergamus ad laqueos, qui ſuperſunt, explicandos. Tertius laqueus eſt delectatio vehemens carnalium voluptatum, per imaginaginationem apprehenſa. Diabolus enim hoc laqueo capere nititur illos etiam, qui procul à mundo diſſiti in deſertis locis habitãt, vbi nullos homines cernunt, neq; delicias, aut oblectamenta vlla experiuntur. Et tamen tanta arte diabolus iſta repreſentare nouit, vt pulchriora, & dulciora appareant, quàm re vera ſint, & ſæpe magis moueant imagines il-

læ rerum, quàm res ipſe mouerent ſi coram adeſſent: res enim quantumuis pulchræ, & ſuaues, ſemper admiſtam habent aliquam fęditatem, vel amaritudinem: ſed imagines artificio diaboli imaginationi oblatæ, nihil fędum, nihil in ſuaue præſeferunt, ſed totæ iucundæ imaginationi obijciuntur. Vnde mirum non eſt, ſi appetitionem vehementiſſimè afficiunt. Hoc genus laquei adhibuit tentator ſemper ad viros fortiſſimos capiendos: qui nec laqueo honoris, nec retibus pecuniarum capi potuerunt: hunc laqueum Apoſtolo Paulo, poſteaquàm is raptus fuerat in tertium cælum, tetendit Satanas, Deo permittente ad eius conſeruandam humilitatem: ſic enim
2.Cor.12 ipſe loquitur, *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus ſatanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, vt auferretur à me.* Hunc laqueum tetendit Antonio magno, & pro-

& probatiſſimo omnium monachorum, de quo ſic loquitur ſanctus Athanaſius in eius vita, *Poſteaquam diabolus orationibus Antonij ad Deum per paſſionis fidem ſe intellexit elidi, conſueta aduerſus omnes adoleſcentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Nam & ille cogitationes ſordidas conabatur inſerere, & hic eas oratu ſubmouebat aſſiduo; ille titillabat ſenſus naturali carnis ardore: hic fide, vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctem in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta laſciuiæ: hic vltrices gehennæ flammas, & dolorem vermium recordans, ingeſtæ ſibi libidini opponebat.* Eundem hunc laqueum ſancto tetendit Hilarioni, de quo ſic ſcribit ſanctus Hieronymus in eius vita. *Titillabat ſenſus eius, & pubeſcenti corpori ſolita voluptatem incendia ſuggerebat. Cogebatur Tyrunculus Chriſti cogitare, quod neſcie-*

bat, & eius rei animo pompam voluere, cuius experimenta non nouerat. Iratus itaque ſibi, & pectus pugnis verberans, quaſi cogitationes cæde manus poſſet excludere: Ego, inquit, aſelle, faciam, vt non calcitres: nec te hordeo alam, ſed paleis, fame te conficiam, & ſiti: graui onerabo pondere, per æſtus indagabo, & frigora, vt cibum potius, quàm laſciuiam cogites. Hæc ſanctus Hieronymus, cui quoque diabolus non pepercit, ſed laqueum illi tetendit ſimilem illis, quos Antonio, & Hilarioni tetendit: ſic enim ipſe de ſe loquitur in Epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, *O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus, & in vaſta illa ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardoribus horridum monachis præſtat habitaculum, putabam me Romanis intereſſe delicijs. Sedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram: horrebant ſacco membra deformia, & ſquallida cutis ſitum æthiopicæ carnis obduxerat. quoti-*

die lacrymæ, quotidie gemitus: & ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſiſſet, nuda humo vix oſſa hærentia collidebam. De cibis vero, & potu taceo, cum etiam languentes aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepiſſe luxuria ſit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipſe damnaueram, ſcorpionum tantum ſocius, & ferarum, ſæpe choris intereram puellarum: pallebant ora ieiunijs, & mens deſiderijs æſtuabat in frigido corpore, & ante hominem ſuum iam carne præmortua, ſola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio deſtitutus, ad Ieſu iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. hæc ille. Similia poſſem adferre de ſancto Benedicto, qui teſte ſancto Gregorio, ſordidas cogitationes à diabolo immiſſas, vt eijceret, ſe ipſe nudus in ſpinis volutauit; nec non de ſancto Bernardo, qui teſte Vuilhelmo

Libr. 2. Dial. c. 2

L. 1. c. 3.

lelmo in eius vita, in gelido lacu ſeſe immergens, tam diu frigus illud tolerauit in corpore, donec incendium luxuriæ extinxit in mente. Denique, vt alios omittam, idem referre poſſem de ſan-
Cap. 5. cto Franciſco, qui teſte ſancto Bonauentura in eius vita, immiſſam à diabolo in mentem ſuam libidinis flammam, primùm crudeli verberatione, deinde nudi corporis nocturno tempore, in aceruum niuis volutatione compeſcuit. Atque hæc pauca de magnis heroibus retuli: ſed ſi vellem ex hiſtorijs adferre numerum eorum, qui hoc laqueo capti perierunt, nullus eſſet finis. Quis igitur non iure lugeat ærumnas huius exilij, in quo à venatoribus infernalibus ita ludimur, & illudimur, vt neque in deſertis locis homines ſanctiſſimi ab illorum laqueis tuti eſſe poſſint? ſed neque hic eſt finis laqueorum imaginationis, & mentis. Alios enim diabolus capit, & torquet miſerabilibus anguſtijs ſcru-

pulorum; alios contra, ſic decipit per laxam, & erroneam conſcientiam, vt multi antea perueniant ad gehennam, quàm peccata ſua cognoſcere, & deflere potuerint. Vtrique autem culpa ſua miſeri ſunt: nam priores illi, qui ſcrupulis agitantur, deberent aliorum conſilio acquieſcere, præſertim præpoſitorum, de quibus Dominus ait, *Qui vos audit, me audit*: Luc. 10. & non ſuo iudicio velle duci, præſertim, cum ſe in cauſa propria bonos iudices, & in morbo proprio bonos medicos eſſe non poſſe facilè iudicare potuerint; poſteriores vero in formanda conſcientia, tanquam in re maximi ponderis, vnde mors, & vita dependent, non deberent vel ſuo, vel hominum quoruncunq; iudicio acquieſcere, ſed audire viros ſimul & doctos, & pios, qui veritatem nouerint, & eam aperire non timeant.

Venio ad laqueos ſenſuum corporalium. Magnus laqueus eſt for-

moſa mulier ad oculos virorum; & formoſus vir ad oculos feminarum. Audi Eccleſiaſticum, vi-
Eccl. 7. rum ſapientiſſimum, *Luſtraui*, inquit, *vniuerſa animo meo, & inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagitta cor eius: vincula ſunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator eſt, capietur ab illa*. Et quod de muliere dicitur ad viros, idem dici poteſt de viro ad mulieres; non enim
Gen. 39. minus arctè capta eſt vxor Putipharis laqueo concupiſcentiæ ad
Dan. 13. aſpectum ſancti Ioſeph, quàm ſenes ad aſpectum Suſannæ. Sed illud omnino miſerabile, & multis lacrymis dignum eſt, quòd iſte laqueus non ſolum non declinatur, niſi à paucis ſapientibus, ſed quæritur diligenter, & ſæpe etiam multis pecunijs emitur. Quis hanc cœcitatem, vt par eſt, deplorabit?
Matth. 5. Chriſtus clamat, & dicit, *Qui viderit mulierem ad concupiſcendũ, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo*:
& rur-

& rurſum addit, *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te: melius eſt tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.* & Chriſtianus vel non credens Chriſto, vel eius verba contemnens, nulli occurrit venuſtati, in quam oculos non defigat. Et parum eſſet, ſi ſolum in occurrentes oculos defigeret, niſi etiam vltro iret, vbi ſperaret ſe talem laqueum inuenturum. Sed quis tolerandum putet, quod non deſunt, qui in ipſa ſacra æde, dum tremenda myſteria celebrantur, vel dum ſacra concio habetur ad populum, laqueos oculis quærunt, oculis loquuntur, & iuxta Domini ſententiam, oculis, & corde mœchantur? Sanctus Ioannes Chryſoſtomus, cum aliquando apud Anthiochiam quoſdam de populo inter ſacrorum ſolemnia collocutos inter ſe, & ſubriſiſſe cognouiſſet, ita excanduit, vt diceret, mirari ſe, quod fulmine de cælo cadente, omnes,

qui in illa Eccleſia erant, non interijſſent. At ſi fulmine digni ſunt, qui tempore ſacrorum colloquuntur, aut rident; quo ſupplicio digni erunt, qui tempore eodem, oculis, & corde fornicando, vel mœchando templum violant?

Tranſeamus ad laqueum linguæ, quo capiuntur aures. quam iure glorietur Eccleſiaſticus, liberatum ſe fuiſſe à laqueo linguę iniquæ, teſtes eſſe poſſunt, qui linguas venenatas hæreticorum euaſerunt. Certe de Ario teſtatur S. Epiphanius, eum tam dulcis eloquij fuiſſe, vt breui multos preſbyteros, & Epiſcopos, ſeptingentas virgines ſacras, & omnis generis homines loquendo peruerterit. De Fauſto Manichęo ſcribit Sanctus Auguſtinus, eum fuiſſe magnum laqueum diaboli, & multos ab eo fuiſſe per illecebram ſuauiloquentiæ. Quod idem nos dicere poſſumus de noſtri temporis hæreſiarchis, ac præſertim multorum hæreſiarcharum parente Mar-

Eccl. vlt.

Epiphan. hæreſ. 69

L. 5. confeſſ. c. 3.

Martino Luthero, qui lingua ſua germanica eloquentiſſimus erat. Quid dicam de lingua detrahentium proximis ſuis? de lingua blandiloqua, & adulatrice? de lingua mendaci? de lingua contumelioſa? certè tam multa peccata oriuntur ex verbis malè prolatis, vt Sanctus Iacobus linguam appellauerit, vniuerſitatem iniquitatis, inquietum malum, plenam veneno mortifero, & quam nullus homo domare poteſt. Iac. 3.

Porrò laqueus ſenſus olfaciendi ſunt odores, quibus delicati homines ita capiuntur, vt multas pecunias inſumant in vnguenta pretioſa, & aquas odoratas, quibus chirothecæ, veſtes, & domus tota ſuauiter oleat. Sed quorſum iſti ſumptus in re tenuiſſima? quid enim eſt aliud odor, niſi fumus, aut exhalatio, quæ nihil habet ſolidi, & continuò euaneſcit?

Laqueus multo perienloſior sũt cibi ſapidi, & vina pretioſa, quibus capitur gula, & vnde exiſtunt cra-

pulæ, & ebrietates, quæ ſimul, & corpori, & animæ nocent, & rem familiarem exhauriũt, clamat Magiſter noſter, & Dominus, *Attendite vobis, ne grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate*. & non dicit corpora veſtra, aut ſtomachus veſter, aut venter veſter, ſed corda veſtra. quia tametſi crapula, & ebrietas non parum corporis bonæ valetudini noceat, tamen facilè per inediam, & abſtinentiam vini remedium corpori adferri poteſt. Sed crapula, & ebrietas grauant cor, id eſt, mentem, eamque deprimunt ad ſola terrena cogitãda, vt nimis difficile ſit mentẽ attollere ad ea procurãda, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Pulcherrima ſimilitudo eſt apud Salomonẽ in Prouerbijs; ſcribit enim Salomon, hominẽ addictũ comeſſationi, & ebrietati ſimilẽ eſſe Nauclero, qui in medio mari dormiens amiſſo clauo, lætus, & de vino repetendo ſomniãs ſinit nauem à ventis deferri ad manifeſtũ naufragium.

Luc. 21.

Prou. 23.

Et

Et eris, inquit, *ſicut dormiens in medio mari, quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo. & dices, vulnerauerunt me, & non dolui, traxerunt me, & ego non ſenſi. Quando euigilabo, & rurſus vina reperiam?* hæc eſt vera deſcriptio ingentium malorum, quæ ſuperueniunt ijs, qui delectantur crapula & ebrietate. Obſcuratur eorum iudicium, ſopitur quodammodo mens, vt vulneretur anima vlnere criminis lethalis, & non aduertat; ſpolietur gratia Dei, & non ſentiat; naufragium immineat, per quod omnia bona pereant, & ipſe, quaſi ludus quidam ſit, rideat. Denique morti propinquus ſit, & ad gehennam feſtinet, & ipſe de ſolo vino cogitans dicat, quando euigilabo, & vina reperiam? Sed ò tu miſer, & miſerabilis, non vina reperies, ſed penuriam talem omnium bonorum, vt cum Epulone guttam aquæ deſideres, & non obtineas. Hic igitur finis eſt eorum, qui laqueo gu-

læ ſe capi ſinunt; & quorum Deus venter eſt. Et tamen tàm ſtulti ſunt plerique hominum, vt non expectent venatores, qui laqueum inijciant, ſed ipſi præueniant venatorem diabolum, & per ſe currant ad laqueum, eumque libentiſſime, quaſi torquem aureum ſibi circumdent.

Reſtat poſtremus laqueus, ſed omnium funeſtiſſimus, qui ad ſenſum tangendi pertinet, & carnalis voluptas dici poteſt. Iam ſupra ex Eccleſiaſtico didicimus, Mulierem laqueum eſſe venantium, & vel ſolo aſpectu ligare, vnde etiam de Holoferne ſcriptum eſt;
Iudith.10 quòd viſa Iuditha captus fuerit in oculis ſuis. Quod ſi mulier dum videtur capit, quanto magis capiet, dum tangitur, & dum per complexum fornicarium ita coniungitur, vt fiant duo in carne vna, & iam non ſint duo, ſed vna caro? Hinc igitur Spiritus ſanctus per Apoſtolum clamat ad homi-
1.Cor.6. nes, *Fugite fornicationem*. & ſi for-

fornicatio fugienda eſt, quanto magis adulterium, inceſtus, ſacrilegium? Sed, vt de alijs laqueis diximus, ſic de iſto dicere poſſumus; quò magis ſcriptura nos admonet, vt fugiamus, eò magis plerique homines incitantur, vt laqueos quærant, & illis implicentur, & pereant. Certè ſi hic ſolus laqueus tenderetur hominibus, digna eſſet humana miſeria fluminibus lacrymarum; nullum enim eſt malum frequentius, nullum communius, nullum turpius, nullum pernicioſius. Dictum eſt olim à Moſe propter hoc malum, *Omnis caro corrupit viam ſuam*. & quod videns Deus, terram eſſe corruptam, dixit, *Pænitet me feciſſe hominem*; diluuio horribili inundante deleuit genus humanum, & terram quodammodo lauit. Hoc tàm magnum argumentum iræ Dei in peccata iſta carnalia, & pluſquàm brutalia non deberet omnes terrere? non deberet cogere ad caſtitatem, ſal- Gen. 6.

tem

tem coniugalem? Et ſi pagani, qui Chriſtum non nouerunt, corrumpũtur in carnalibus iſtis flagitijs, & ſceleribus: an non ſaltem chriſtiani, qui Chriſtum virginem, & Virginis filium, & puritatis amatorem ardentiſſimum colunt; deberent luxuriȩ fætores auerſari, & fugere? Et ſi Doctor gentium iubet, vt eiuſmodi flagitia nec nominentur in nobis; vnde fit, vt tam multi non ſolum de mundo, ſed etiam ex ijs, qui continentiæ voto ſe obſtrinxerunt, ab iſta turpitudine non abhorreant? Veniet, veniet diluuium, non aquæ, ſed ignis, & purgabit orbem terrarum, & omnes immundi, qui baptiſmo lacrymarum purgati non fuerint, erunt, vt Iſaias loquitur,
Iſa. 9. in combuſtionem,& cibus ignis:&
Iſa. 66. ignis, vt idem ipſe ſcribit, qui non extinguitur, & in æternum non extinguetur.

DE GEMITV COLVMBÆ,

ſiue

De bono lacrymarum.

LIBER TERTIVS.

De primo fructu lacrymarum, qui eſt ſpes certa remiſſionis peccatorum.

CAPVT I.

APERVIMVS aſpirante Deo fontes lacrymarum duodecim: nunc ex ijs fontibus riuos deducere ad areolas aromatum propoſitum nobis eſt, vt indè colligamus flores, vel fru-

fructus variorum ſpiritualium, donorum. Erunt autem fructus duodecim, iuxta numerum fontium. & fortaſſe iſti ſunt fructus duodecim, qui naſcuntur ex ligno vitæ, irrigato cæleſti flumine, vt legimus in
Apoc. 22 Apocalipſi Sancti Ioannis: verè enim cæleſte flumen dici poteſt, flumen larcymarum, quæ à Spiritu ſancto originem ducunt. Principio igitur lacrymæ pœnitentiæ, quæ deriuantur ex fonte cõſiderationis magnitudinis peccatorum: producunt ſpem certam indulgentiæ, & reconciliationis cum Deo, ex qua oritur in animo pœnitentis exultatio, & lætitia incomparabilis. Quamuis enim vera contritio cordis & ſincera confeſſio cum propoſito ſatisfaciendi, & abſolutio Sacerdotis indulgentiam à Deo obtineant, & peccata deleant: tamen ſpes quædam viua de remiſſione peccati, & quaſi pignus reconciliationis lacrymis debetur. Sic enim lo-

quitur

quitur Dauid in pſalmo ſexto, *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* & poſtea ſubiungit, *Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei.* Vbi vides, exauditam fuiſſe vocem fletus magis, quàm vocem verborum. efficacius enim loquuntur in auribus Dei lacrymæ, quàm verba. Idem colligitur ex lacrymis ſanctæ Mariæ Magdalenæ: illa enim non verbis, ſed lacrymis dolorem de peccatis conceptum oſtendit: lacrymis, non verbis cōfeſſa eſt peccata ſua: lacrymis, non ieiunio, aut oratione, aut eleemoſynis ſatisfecit. Et tamen audiuit, *Remittuntur tibi peccata tua.* &, *Quia dilexit multum, remittuntur ei peccata multa.* dilectionem autem multam lacrymæ teſtabantur: quia enim multum deteſtabatur peccata, quod lacrymæ demonſtrabant, ſignum euidens Luc.7.

erat,

erat, ab ea multum diligi Chriſtum, qui venerat tollere peccata
1.Io. 1. mundi, & deſtruere opera Dia-
1.Io. 3. boli, quæ ſunt peccata. Hanc vim eſſe lacrymarum, vt peccata lauent, teſtatur S. Ioannes Chriſoſtomus, vt alios patres omittam, in homilia ſexta in Matthæum, vbi ſcribit, lacrymas ſoluere ſententiam Iudicis æterni in peccatores prolatam; lácrymas vnire animam cum Deo, à quo per peccatum fuerat ſeparata: lacrymas tranquillare animam, quæ ob remorſum conſcientiæ conturbata erat. Idem Chriſoſtomus concione prima de Lazaro, & homilia quinta de pœnitentia, ſcribit, tantam eſſe vim lacrymarum hominis pœnitentis, vt extinguat ignem gehennæ. Idem denique homilia ſecunda in pſalmum quinquageſimum, vocat lacrymam, ſpongiam peccatorum, & martyrio ſimilem: quia ſicut Martyr fundit ſanguinem, ſic pœnitens fundit lacrymas. Cui ſimilitudini adiungere
poſſu-

poſſumus, quòd ſicut Martyr ſcinditur, & laceratur in corpore, ſic verus pœnitens ſcindit ipſe cor ſuum, & conterit, iuxtà præceptum Domini, *Scindite corda veſtra*; & iuxta teſtimonium Prophetæ, *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*. Præterea ſicut Martyr offert Domino ſacrificium gratiſſimum mortis ſuæ in teſtimonium fidei; ſic & verus pœnitens offert ſacrificium acceptabile Domino ſpiritus contribulati, & cordis contriti, in teſtimonium odij erga peccatum, & charitatis erga Deum. Denique ſicut Martyr ſine purgatorio recta volat ad cælum: ſic & verus pœnitens aliquando ex perfecta deteſtatione peccati, & perfecta, atque ardenti charitate in Deum fundens lacrymas copioſas, indulgentiam percipit pleniſsimam peccatorum, non ſolum quo ad remiſsionem culpæ, ſed etiam quo ad condonationem pœnæ. Habemus huius rei exemplum inſigne

Ioel. 2.

Pſal. 50

in

in hiſtoria de vita S. Catharinæ Senenſis, quam vir grauiſsimus Raymundus Capuanus, eiuſdem S. Virginis confeſſarius, literis mandauit. &, quod rem fide digniſsimam eſſe teſtatur, exemplum ipſum in perſonam eiuſdem Raymundi contigit. Igitur prædictus Raymundus aliquando à S. virgine Catharina petijt, vt precibus ſuis à communi Domino impetraret Bullam (ſic enim loqui illi placuit) plenariæ indulgentiæ, per quam ipſe Raymundus certior redderetur, ſibi peccata omnia fuiſſe dimiſſa. S. Virgo Catharina pollicita eſt, ſe bullam eiuſmodi à Domino poſtulaturam. Sequenti die, præmiſſa oratione ad Deum pro bulla impetranda, Raymundum adiuit Beata Catharina; & dum loqueretur de ingratitudine hominum erga Deum, tactus Raymundus Spiritu ſancto, intueri ſibi viſus eſt peccatorum ſuorum multitudinem, & magnitudinem tam perſpicuè, vt continuo ex

ama-

amariſsima contritione tantam vim lacrymarum effuderit, & in ſingultus, & rugitus tales protuperit, vt periculum fuerit, ne pectus, & cor eius diſrumperetur. Tùm Virgo, *hæc*, inquit, *eſt bulla indulgentiæ, quam tibi Dominus miſit: eſto igitur gratus gratiæ Dei.* Sic illa receſsit, & ille mirum in modum lætus cum Propheta Regio dicere potuit, *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata*. Hæc eſt potentia lacrymarum ſanctarum ex vera cordis contritione manantium, vt ſerenet, & tranquillet animas peccatorum poſt diuturnum horrorem, & pauorem; plane ad eum modum, quo poſt procellas ventorum, & denſarum nubium obſcuritatem, deſcendens pluuia copioſa, aerē ſerenum, & purum relinquit. Porro cauſa huius rei illa eſſe videtur, quia per lacrymarum compunctionem Spiritus ſanctus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod filij Dei ſumus,

mus, quippe quibus iam peccata
Rom. 8. ſeriò diſplicent, & pax Dei exultat
in cordibus noſtris, accepto vide-
Coloſſ. 3. licet à Patre cæleſti oſculo pacis, &
Luc. 15. ſtola prima, & annulo perfectæ re-
conciliationis.

O ſi guſtare poſſent homines peccatores, quàm dulcis, & quàm ſuauis ſit reconciliatio cum Deo, intelligerent profectò, nullam eſſe carnalem ſuauitatem cum iſta ſuauitate comparandam: & cum ſancto Auguſtino clamarent, *O quàm ſuaue mihi ſubitò factum eſt, carere ſuauitatibus nugarum; & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat: eijciebas enim eas à me tu, vera, & ſumma ſuauitas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, omni luce clarior, omni honore ſublimior.* Hæc S. Auguſtinus dicebat, cùm amariſſima contritione, & magno imbre lacrymarum peccata ſua fleuiſſet. Sed multo ante Propheta Dauid, memor iuſtificationis, & reconciliationis, quam laborando in gemitu

L. 9 conf. c. 1.

tu ſuo, & ſtratum ſuum nocturnis lacrymis rigando acquiſierat, exultabat, & animum ſuum ad agendas gratias excitabat cantans, & dicens, *Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius. Benedic anima mea Domino, & noli obliuiſci omnes retributiones eius.* Et quæ ſunt retributiones eius niſi quia retribuit bona pro malis? *Qui propitiatur*, inquit, *omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus. Qui replet in bonis deſiderium tuum: renouabitur, vt Aquilæ iuuentus tua.* En quanta ſeges gaudiorum ex amaro fonte lacrymarum profluxit. Deus propitius factus eſt omnibus iniquitatibus, eas remittens, & condonans; ſanauit omnes infirmitates, morbos omnium vitiorum curans; redemit de interitu animam, gratiam iuſtificantem, & viuifican- Pſ. 102.

tem infundens; coronauit in miſericordia, & miſerationibus, in ſpe videlicet, corona gloriæ vndique circumdedit; renouabit iuuentutem tuam in die nouiſſimo,
1.Cor.15 quando corpus tuum ſeminatũ in infirmitate, ſurget in gloria, inſtar Aquilæ, quæ ſenio confecta ad iuuentutem renouatur. His duobus teſtibus addam & tertium, ne feminæ præteriri videantur. Sancta Maria Ægyptiaca, cuius vitam ſcripſit Sophronius Epiſcopus Hieroſolymæ, & interpretatus eſt Paulus Diaconus; mulier fuit ſuper omnes mulieres impudiciſſima, quippe quæ non quærebat mercedem, vt aliæ meretrices, ſed ipſa mercedes dabat, vt ſatiare aliquando libidinem ſuam inſatiabilem poſſet. Denique horror eſt legere, in quàm profunda abyſſo turpitudinum, & ſcelerum omnis generis miſera iaceret: cum autem ad ſe reuerſa de profundo illo miſeriarum emerſiſſet, abijt in ſolitudinem, in qua per annos qua-

quadraginta ſeptem hominem, non vidit, atque ad eam vitæ ſanctiſſimæ perfectionem eminentiſſimam, ſolo ſpiritu ſancto duce, per interceſſionem Beatiſſimæ Virginis Matris Dei Mariæ peruenit, vt iam non mulier, ſed terreſtris Angelus videretur. Hæc autem omnia ſolo pretio lacrymarum, ſibi comparauit. Initium conuerſionis à flumine lacrymarum cœpit: deinde omnes tentationes, quas permultas, & horribiles in ſolitudine patiebatur, ſola oratione cum profluuio lacrymarum extinguebat. Quantas autem à Deo conſolationes acceperit, quæ facilè vincerent præteritas voluptates; argumento eſt, quòd ſola tam longo tempore in horrida ſolitudine perdurare potuerit: & quidem nemine cogente, ſed ipſa ſponte ſua vitam illam duriſſimã, & ſupra modum aſperam eligente, vbi nihil ad cibum habebat, niſi herbas terræ: vbi toto corpore nuda, ſolis ardoribus vrebatur

æſtate, & glacie, ac niue vrebatur in hyeme: vbi neminem comitem habuit, præter dæmones, & feras: vbi ſine lecto, ſine tecto omnibus aeris iniurijs ſemper patebat. Hi ergo teſtes omni exceptione maiores perſuadere facilè poſſent omnibus hominibus, vt ſecuri peccata ſua lacrymis compunctionis lauare ſtuderent, quia ſine dubitatione vlla omnis mœror in lætitiam, & omnis fletus in riſum iucundiſſimum conuertetur; in hac etiam vita, & exilio filiorum Adam: nam in patria cæleſti, *abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis ſanctorum.* Apoc. 21

De ſecundo fructu lacrymarum, qui eſt timor gehennæ.

CAPVT II.

SECVNDVS fructus oritur ex conſideratione pœnarum gehen-

hennæ, qui erat ſecundus fons lacrymarum: producit enim illa conſideratio, quando ſeria, & profunda eſt, & lacrymis calentibus irrigata, timorem Domini, qui vnus eſt ex ſeptem pretioſiſſimis Spiritûs ſancti donis. Et quidem quòd gehennæ conſideratio timorem ſanctum producat, res eſt per ſe nota, & à nobis in ſecundo libro, capite ſecundo, ex teſtimonio ſcripturarum, ex ſanctorum Patrum ſatis apertè demonſtrata, quibus teſtimonijs addere placet hoc loco teſtimonia quatuor Eccleſiæ Doctorum primariorum. Sanctus Ambroſius ſermone viceſimoprimo in Pſalmum centeſimumdecimumoctauum, ſcribit, Martyres, inter duos timores conſtitutos, alterum carnificum, alterum gehennæ, contempſiſſe timorem carnificum ob timorem gehennæ. Sanctus Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, ſcribit ipſe de ſe, *Ego ob gehennæ metum carcere iſto*, id eſt,

horribilis deſerti, *me ipſe damnaui*. Sanctus Auguſtinus in libro de gratia,& libero arbitrio capite octauodecimo; & ſanctus Gregorius libro ſecundo homilia decimanona in Ezechielem, non dubitant affirmare timorem æternæ pœnæ, vnum eſſe ex ſeptem Spiritus ſancti donis.

His igitur præmiſſis, hoc loco duo ſolum explicanda ſunt; quis ſit ille timor, quem producit gehennæ conſideratio; quæ, & quanta ſit huius timoris vtilitas. Quod ad primum attinet,quinque timores diſtinguũtur à Theologis, naturalis,humanus, ſeruilis, filialis, initialis. Naturalis timor eſt communis hominibus cum beſtijs, & neque bonus, neque malus eſt moraliter, ſed naturaliter bonus eſt,atque à Deo inſitus naturæ ad mala, & noxia fugienda. Humanus timor, qui & mundanus dici ſolet, is eſt,quo magis timent homines malum pœnæ, quàm culpæ: vel detrimentum temporale, & cor-

corporale, quàm detrimentum ſpirituale, & æternum, atque hic timor malus eſt, vtpotè inordinatus, & noxius; & radix malorum plurimorum. Timor ſeruilis eſt, qui timet pęnam, & pręcipuè ſempiternam; & ideo retrahit à peccato: ſed ſi pœnæ periculum non adeſſet, facilè peccatum committeret: hic timor bonus eſt, & à Deo, quamuis in peccatore cum mala voluntate coniunctus inueniatur, videlicet peccandi, ſi poſſet impunè: ſiquidem timor iſte non eſt cauſa, neque effectus malæ voluntatis, imo eam comprimit, & coercet, ſaltem quo ad actum exteriorem, & diſponit ad pietatem, & perfectam conuerſionem, ac de eo ſcriptum eſt, *Initium ſapientiæ timor Domini*. Quartus eſt timor filialis, caſtus, & reuerentialis, qui optimus eſt, & magnum donum Spiritus ſancti: hoc enim timore culpam timemus patrare, & parati ſumus quidlibet pati potius, quàm vt Deum offen- Pſal. 11.

damus, imo etiam non offenderemus, nec peccaremus etiamſi id facere poſſemus impunè. Dicitur autem hìc timor filialis, quia eſt proprius filiorum; & caſtus, quia eſt ſponſæ, non adulteræ; & reuerentialis, quia eſt amici inferioris, qui libenter colit, & reueretur ſuperiorem, quę tria nomina in eandẽ perſonam cadere poſſunt: ſumus enim filij Dei, quia per ſpiritũ adoptionis hæredes facti ſumus: & animæ noſtræ ſponſæ Chriſti ſunt, iuxta il-
2.Cro.11 lud Apoſtoli, *Deſpõdi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*: & amici ſumus eiuſdem Chriſti, qui
Io.15. ait, *Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos*. Itaque timor iſte filialis, & caſtus non præuenit pietatem, vt timor ſeruilis, ſed comitatur, & cum ea coniungitur, vt frater germanus, natus ex eadem matre charitate, quæ cauſa eſt, vt in ſcripturis ſanctis ſæpe pro eadem re accipiantur timor, & pietas, vt in
Pſal. 111 Pſalmo illo, *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius volet* *ni-*

nimis. & apud Iſaiam, vbi ponuntur ſeptem dona Spiritus ſancti, non ſunt in hebræo codice niſi nomina ſex, ſed vltimum nomen, videlicet, pietas, bis repetitur. Sed noſter interpres, vt oſtenderet illo vno nomine res duas ſignificari, ſextum donum vocauit, pietatem; ſeptimum appellauit, timorem. Quintus timor dicitur initialis, qui mixtus eſt ex duobus præcedentibus: nam qui hunc timorem habet, timet culpam, & pęnam, ſed magis culpam, quàm pęnam. Dicitur autem initialis, quia, qui hoc timore præditus eſt, inchoauit perfectionem charitatis, & pietatis, ſed nondum peruenit ad illum altiſſimum perfectionis gradum, qui foras mittit omnem timorem pęnæ, de qua perfectione loquitur ſanctus Ioannes in epiſtola prima, cum ait, *Qui timet, non eſt perfectus in charitate*. nam *perfecta charitas foras mittit timorem*. perfecta enim charitas ita fertur in Deum, vt

Iſa. 11.

1. Io. 4.

obliuiſcatur proprij commodi, & tantam confidentiam apud Deum acquirat, vt iam nihil timeat, niſi offenſionem Dei. Hæc tam alta perfectio fuit in Virgine Deipara, in ſancto Ioanne Baptiſta, in Apoſtolis Domini, & in aliquibus alijs magnis amicis Dei: ſed vt plurimum iuſti, ac pij homines non caruerunt timore gehennæ, vt perſpicuum eſt ex ijs, quæ ſupra attulimus ex ſanctis Patribus Baſilio, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, Gregorio, & Bernardo; imo etiam ex Dauide, qui de ſe ait, *à*
Pſal. 118 *iudicijs tuis timui*. & ex Iob, qui
clamabat, *Quid faciam, cum ſurre-*
Iob. 31. *xerit ad iudicandum Deus*. Denique ſi Dominus ipſe futuris Martyribus conſilium dabat, vt gehen
Matt. 12 nam timerent, dicens, *Timete eum, qui poteſt corpus, & animam perdere in gehennam*: quis noſtrum dicere audebit, ſibi non eſſe opus timere ſempiterna ſupplicia. Iam igitur, vt ad remnoſtram veniamus, cum quæritur

quis

quis ille timor ſit, quem producit gemitus, & fletus exortus ex atten tiſſima conſideratione ſupplicio-rum gehennæ; facile eſt reſpon-dere, eſſe timorem ſeruilem, & ti-morem initialem, quorum vterq. bonus eſt.

Sequitur nunc, vt explicemus vtilitatem huius timoris, qui ex conſideratione pænarum gehennę oritur, quæ ſunt omnino quatuor. Prima vtilitas eſt, quod timor etiam ſeruilis, qui eſt infimus in-ter timores bonos, ſit initium ſa-pientiæ; quæ certè magna vtilitas eſt, & ſi pecunijs emi poſſet, ex-pediret omnia vendere, & timo-rem hunc emere, qui ad rem pre-tioſiſſimam viam aperit. Et qui-dem quod timor Domini ſit ini-tium ſapientiæ, ſcripſit Dauid in pſalmis: ſcripſit Salomon eius fi-lius in prouerbijs: ſcripſit Eccle-ſiaſticus ad initium libri ſui. Di-citur autem timor Domini eſſe ini-tium ſapientiæ, quia tunc homo incipit ſapere, & re vera vti iudi-

Pſal. 10. Prou. 1. Eccl. 1.

cio rationis, & bene, ac ſapienter intelligendo diſcurrere, quando incipit magnifacere res verè magnas, & parui facere res vere paruas. Et quæ ſunt res verè magnæ, niſi res æternæ, beatitudo, & gehenna? quæ vere paruæ, niſi res temporales, diuitiæ, voluptates carnis, honores mundi? Audi ſapientem, *Cor ſapientis*, inquit, *in dextera eius, cor ſtulti in ſiniſtra illius*. qui habent cor ad æterna, quæ eſt pars dextera, in qua erunt oues in die Iudicij, illi ſapiunt: qui habent cor ad temporalia, quæ eſt pars ſiniſtra, in qua erunt hædi, illi ſtultiſſimi ſunt. quia cor ipſorum eſt immortale, & tamen adhæret rebus perituris, quæ quando minimè cogitat ipſum deſerunt. An non ſtultiſſimus ab omnibus iudicaretur, qui facturus iter per integrum annum in locis deſertis, vel in mari, magno ſumptu emeret cibos, qui ſtatim corrumpuntur, vt carnes recentes, vel poma? ita omnino, etiamſi ſa-

Eccl. 10.

ſapiens videri poſſet ijs, qui neſciunt, in quem vſum illa parata ſint. nam ſi ſaperet, pararet magnam copiam panis biſcocti, & carnis ſalitæ, & res alias, quæ diù durent. O ſtultitiam hominum! viuere habent in æterna ſæcula, & viuere in ijs locis, vbi durare non poſſunt diuitiæ pecuniarum, ſed ſolæ diuitiæ meritorum: & tamen ita cœci ſunt, vt ſolum procurent diuitias pecuniarum, quas ſecum ferre non poſſunt, & quas hic etiam fures effodiunt, & furantur: & de diuitijs meritorum nihil ſolliciti ſunt, quaſi cum corpore, extinguatur etiam animus. Et ſicut de quibuſdam Apoſtolus queritur, quòd dicant, ſe noſſe Deum, factis autem negent: ſic nos de iſtis queri poſſumus, quod dicant ſe noſſe animi immortalitatem, factis autem negent. Magna eſt igitur vtilitas timoris, etiam ſeruilis, quia transfert cor humanum à parte ſiniſtra ad dexteram, & ſanat morbum ſtultitiæ, qui incu- Tim. 1.

ra-

rabilis videri ſolet; & denique diſponit ad iuſtificationem, dicente Eccleſiaſtico; *Timor Domini expellit peccatum: nam qui ſinè timore eſt non poterit iuſtificari*. Eccl. 1.
Quo modo autem timor gehennæ diſponat ad iuſtificationem, & introducat charitatem; docet ſanctus Auguſtinus tractatu nono in epiſtolam S. Ioannis per ſimilitudinem ſetæ, & lini, ſiuè aciculæ, & fili. quando enim conſuitur veſtis, prius intrat acus, quam filum, nec poſſet filum intrare, niſi acus perforando pannum, viam aperiret filo: ſed acus non intrat, vt maneat; niſi enim exiret, non eſſet qua intraret filum. Sic igitur charitas, iuſtitia, pietas, res tenues, & ſuaues, non penetrant cor durum, & aſſuetum amori rerum carnalium, niſi præcedat timor pœnæ, quæ inſtar acus pungit, & penetrat, & viam aperit charitati, & poſtea exit, quia perfecta charitas foras mittit timorem. Neque ſolum timor gehen-

hennæ pungit inſtar aciculæ: ſed etiam terret, & proſternit inſtar fulguris, & tonitrui. Ludunt aliquando homines in plateis, & ſecuri ſedent, vel etiam dormiunt; exiſtit repente fulgur de cælo, & ſequitur tonitruum cum fulmine: continuo excitantur, ad ſe redeunt, ſignant ſe ſigno crucis, implorant auxilium Dei. Sic omnino cum aliqui dormiunt in peccatis, vel etiam ludunt, & contemnunt iram Dei, inebriati præſentibus voluptatibus: fulgurat Deus ex magna miſericordia ſua in corde peccatoris, & in eo lumine oſtendit illi periculum mortis æternæ: & ſimul quaſi tonitru, timore concutit animum eius, vt fugere ſtatuat à ventura ira, & corde contrito ad Deum reuerti. Sic igitur initium ſapientiæ eſt timor Domini.

Altera vtilitas timoris eſt, quòd non ſolum pellit peccatum iam perpetratum, & præparat ad iuſtificationem, ſed etiam defendit à pe-

à periculo peccandi, & conſeruat gratiam acquiſitam. Explicant SS. Patres hanc vtilitatem varijs ſimilitudinibus. S. Baſilius oratione in primum caput libri prouerbiorum, comparat timorem Domini acutis clauis, qui retinent hominem cruci affixum, ne ſe commouere poſſit: quia videlicet motu corporis exaſperantur vulnera, & dolor creſcit. Sic igitur & is, qui confixus eſt clauis timoris iudiciorum Dei, & tormentorum gehennæ, non audet extendere manus ad opera mala, ac ne ipſum quidem oculum ad videndum, vel aures ad audiendum, vel cor ad cogitandum. hinc Da-
Pſal. 118 uid dicebat, *Cõfige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui.* Statim enim ac tentatio ad peccandum exurgit, exurgit etiam timor, ac pungit memoriam, vt recordetur vltrices flammas, quæ peccatores apud inferos expectant. S. Ioannes Chryſoſtomus in homilia quintadecima ad populum

lum Antiochenum, timorem Domini comparat militi armato excubanti ad fores palatij, non ſinenti ingredi hoſtem, aut latronem. Alij comparant ſali, quo carnes ſiccantur ad putredinem impediendam. Denique Spiritus ſanctus in ſcripturis ſuis tribuit immenſas laudes timori, quaſi timor omnes virtutes, & ipſam etiam beatitudinem comprehendat. ſic enim loquitur Iob, *Ecce timor Domini ipſa eſt ſapientia*: Iob.28.
& Dauid, *Beatus vir, qui timet Dominum*. Pſal. 111.
& Salomon, *Beatus vir, qui ſemper eſt pauidus*. & Prou.28.
Eccleſiaſticus; *Plenitudo ſapientiæ timor Domini*. & rurſum, Eccleſ. 1
Omnis ſapientia timor Domini. & Eccl. 19.
Iſaias, *Timor Domini ipſe eſt theſaurus eius*. Iſa. 33.
Denique volens Spiritus ſanctus, in libro Iudith deſcribere S. Iudith, vt feminam omnium virtutum laudibus ornatam, ait, *Erat in omnibus famoſiſſima, quia timebat Dominum valde*. Hæc autem de timore Iudith.8.

præ-

prædicantur, non quòd ipſe re vera omnem ſapientiam, & virtutem, & beatitudinem in ſinu ſuo complectatur; ſed quod ſit initium, & cuſtos ſapientiæ, & virtutum, & beatitudinis, & ſine illo haberi, & conſeruari nequeant: denique ſine illo pereant omnia, cùm illo omnia cuſtodiantur.

Tertia vtilitas timoris, etiamſi ſeruilis ſit, ea eſt, quod liberat à tyrannide timoris humani, ſiue mundani. Vere enim vix inuenietur morbus magis generalis, & minus curabilis, quàm timor humanus. Hic nobiſcum naſcitur, nobiſcum adoleſcit, nobiſcum ad ſenium vſque perſeuerat. Pueri vix dum rationis vſum adepti diſcunt mentiri, metu confuſionis, aut ignominiæ; maiores natu non ſolum mentiri, ſed & peierare ſolent, vt exiſtimationẽ conſeruent. Aſſentationes omnes timor humanus parit, correptionem fraternam timor humanus impedit: & cur plurimi non audent con-

contemnere verba contumelioſa in ſe prolata, vel non vlciſci iniurias, & non reddere maledictum pro maledicto, & vulnus pro vulnere, niſi ob timorem humanum, ne videlicet exiſtimentur viles, & timidi? Et cur denique multi non ſe continent à ludo, à luxu, à ſumptuoſis conuiuijs, à profuſione pecuniarum, & alijs huiuſmodi, niſi ob timorem humanum, ne habeantur auari, vel nimis modeſti, & religioſi, quaſi parſimonia, modeſtia, pietas, vitia ſint, non virtutes? Hunc igitur humanum timorem, tàm noxium, & tàm generalem timor Dei comprimere ſolet, quomodo ſerpens Moſis deuorauit ſerpentes Magorum Ægypti: timor enim maior vincere ſolet timorem minorem: timor ſuppliciorum æternorum, ſi re vera in corde hominis locum habeat, non ſinit in eodem corde morari timorem amittendæ exiſtimationis humanæ: & timor iudicij diuini, & confuſionis illius ma-

maximæ, quam patientur coram omnibus Angelis, & hominibus peccatores omnes in nouiſſimo die, facilè excludit timorem iudicij humani, neque cogitationem illam admittit, quid ſentient, quid loquentur homines, ſi hoc, vel illud egero, vel omiſero? Hæc denique cauſa eſt, cur ſancti Martyres opprobria, & confuſiones læto animo tolerabant, quando implebatur verbum Domini, *Eritis odio omnibus hominibus, & dicent omne malum aduerſum vos*; quia videlicet timor gehennæ, & confuſionis æternæ, non ſinebat eos attendere ad confuſionem momentaneam, & leuem.

Matt. 10. Matt. 5.

Quarta eaque poſtrema vtilitas timoris Domini eſt, quòd cum fragilitas humana in omni loco, & tempore nos procliues reddat ad mala perpetranda, & bona prætermittenda, præſertim dum ſumus in hac valle lacrymarũ, obſeſſi vndique hoſtibus, & in medio periculorum: timor Domini, ſi verè

cor

cor noſtrum poſſideat, erit fręnum in malis, & calcar ad bona. & ideo nos hortatur ſapiens, & dicit, *Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus*, id eſt, qui in omni loco, in omni tempore, in omni verbo, in omni cogitatione, in omni opere, timet, & cauet offenſionem. quę etiam cauſa eſt cur apud Iſaiã, de alijs donis dicatur, *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini*. de timore autem, *Replebit eum ſpiritus timoris Domini*. Quæ verba, quatenus ad Chriſtum pertinent, non habent locum, quod nos dicimus de timore initiali, vel ſeruili, qui in Chriſto locum non habuerunt: ſed quatenus de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, exponuntur à ſancto Bernardo in ſermonibus ſuper Cantica, in multis Eccleſiæ membris locum habent. Oportet enim, vt membra Chriſti infirma, & peccatis obnoxia, paulatim proficiant, in timore Domini, donec penitus impleantur, ita vt oculi, aures, lingua, manus, pedes,

Iſa. 11.

Serm. 54

des,

des, cor, mens, omnes potentiæ, omnia membra repleantur hoc timore, vt cum ſancto Iob dicere
Iob.9. poſſint, *Verebar omnia opera mea.* Iſte enim ſic plenus timore Domini, beatus erit, quia ſemper pauidus erit. Ac vt cum ſapientiſſimo Eccleſiaſtę hunc locum concludam, *Finem loquendi pariter omnes audiamus; Deum time, & man-*
Eccl.12. *data eius obſerua, hoc eſt enim omnis homo,* Omnis enim homo, ſi verè ſit homo, & non brutum animal, finem ſuum, & media ad finem conſiderabit. Finis eſt vita æterna: medium neceſſarium eſt cuſtodia mandatorum, dicente
Matt.19. Domino, *Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata.* Timor Domini facit impleri mandata, dicente
Pſal.111 Propheta, *Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis.* Igitur ille verè eſt homo,
Prou.28. imo etiam *beatus homo, qui ſemper eſt pauidus.*

De

De tertio fructu lacrymarum, qui eſt imitatio virtutum Christi.

CAP. III.

EX arbore ſanctæ crucis multi pendent fructus optimi, dulciſſimi, ſaluberrimi: qui tamen non reficiunt, nec nutriunt, ſi ſolum conſpiciantur, niſi etiam carpantur, & ori admoueantur, & ad ſtomachum vſque demittantur. Quid eſt fructus ſanctæ crucis conſpicere, niſi meditari dominicam paſſionem, & ex compaſſione lacrymari? quid eſt fructus illos carpere, & comedere, niſi virtutes crucifixi imitari, & ex earum imitatione nutriri ad vitam ſpiritualem, & creſcere, & pingueſcere, id eſt, in virum perfectum euadere, & Chriſto quàm ſimilimum fieri? Ad hanc imitationem hortatur nos Apoſtolus Pe-

1. Petr. 2 Petrus cum ait, *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.* Ad eandem nos hortatur Coapoſtolus eius Paulus, dicens,

Phil. 2. *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, qui humiliauit ſemet ipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Ad eandem nos hortatur Apoſtolus Ioannes, verbis illis,

1. Io. 3. *Ille pro nobis animam poſuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Sed quid opus eſt teſtes multiplicare, cum ipſe Dominus per ſe nos omnes hortetur, cum ait,

Matt. 11 *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.*

Io. 13. & rurſum, *Exemplum dedi vobis, vt & vos idem faciatis.* & iterum,

Luc. 14. *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Itaque ſi volumus, vt contemplatio paſſionis dominicæ, & fluuius lacrymarum, qui inde tanquam ex fonte procedit, nobis vere proſit: opertet vt ad imitationem virtutum, quæ in paſſione

ne Domini conſpiciuntur, accingamur. Et quæ nam ſunt virtutes, quæ in crucifixo Domino potiſsimum emicuerunt? In ſuperiore libro virtutes illas oſtendimus, quæ ſunt patientia, charitas, obedientia, & humilitas, quas nobis figura ipſa crucis facile repreſentat, ſi quis conſideret in cruce longitudinem latitudinē, altitudinem, & profunditatem.

Vt igitur hæ virtutes in nobis naſcantur, & illis adultis Dominum imitemur: oportet, vt lacrymæ compaſſionis, quas fundimus, dum crucifixum Dominum alta contemplatione aſpicimus, non in terram cadant, & pereant, ſed ad extinguendum ardorem concupiſcentiæ, quæ virtutibus illis contraria eſt, cautè deriuentur. Quo modo autem hoc fieri debeat, vnctio Spiritus ſancti docebit eos, qui ſaluti ſuæ ſerio conſulunt. *Vos*, inquit ſanctus Ioannes, *vnctionem habetis à ſancto, & noſtis omnia*. & infra, *Non* 1. Io. 2.

R *ne-*

neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio docet vos de omnibus, manete in eo. Ego tamen pauca per modum exempli pro incipientibus hìc addam. Conſidero Mundi Dominum crucifixum, & quaſi præſens præſentem aſpicio, nudum, algentem, eſurientem, ſitientem. Video caput ſpinis coronatum, vultum ſputis oblitum, manus, & pedes ſanguinis riuos fundentes; cerno corpus totum à planta pedis vſque ad verticem capitis plagis coopertum. Attendo quid ipſe interim agat, an iraſcatur perſecutoribus, an mala illis imprecetur, an impatienter ſaltem tanta tormenta ſuſtineat. Audio orantem Deum patrem pro crucifixoribus, conſolantem Matrem, & Diſcipulum, quem diligebat, promittentem paradiſi conſortium latroni ſecum pendenti. Nullum impatientiæ ſignum animaduerto, nullam de hoſtibus, & perſecutoribus querelam, nullas minas audio. Itaque con-

condolens doloribus, & patientiam admirans lacrymas fundo, & quæro ab ipſo, vnde tanta in innocentiſſimum ſupplicia: & an inuitus, an volens iſta patiatur? audio reſpondentem, *Ego oblatus ſum, quia ipſe volui: nemo tollit animam meam a me, ſed ego pono eam*. Itaque non inuitus, ſed volens iſta perfero. Et quæ cauſa fuit, vt innocentiſſimum corpus tuum tantis, & tám multis, & tam horrendis doloribus torquendum permitteres? charitas hoc fecit, vt te à gehennæ incendijs eriperem: & ſimul patientiam, & charitatem, humilitatem, & obedientiam te docerem, quæ ſunt veræ ſemitę ad vitam ęternam, ad quam te ab æternitate mihi conſortem deſtinaueram. Animaduerti enim, te verbis ſcripturarum mearum, & vocibus nunciorum meorum non potuiſſe moueri, vt impatientiam, & odium, & ſuperbiam, & contumaciam, & concupiſcentias malas, & mundi amorem exueres;

Iſa. 53. Io. 10.

ideo elegi ego ipſe venire, & ex cathedra crucis, non verbis, ſed exemplo te docere. Quid hìc dices anima? quid reſpondebis? etiamſi ferrea, vel ſi adamantina eſſes, non frangereris? Placebit ne igitur deinceps, ad quamlibet offenſionem impatiens vindictam quærere? an potius ex animo inimicis omnibus iniuriam facientibus libenter ignoſcere? an exemplum patientiæ meæ non erit tibi deinceps pro omnibus rationibus, quas tibi mundus in contrarium poſſet adferre? Ita Domine, cedo charitati tuæ, victum me confiteor; vulneraſti cor meum, & liquefeciſti incendio amoris tui: polliceor tibi fideliter me non ſolum non redditurum amplius mala pro bonis, ſed redditurum bona pro malis: nec ſolum non expetiturum vindictam de perſequẽtibus me, ſed contra, oraturum pro perſequentibus, & calumniantibus me, & beneficia collaturum, in quantum potero, ijs, qui me
ode-

oderunt; dummodo non me deſe-
rat protectio tua. Pergit amator
animarum Chriſtus ex cathedra
crucis ſuæ exhortans, & dicens,
Ego pro te humiliaui me ipſum,
vſque ad mortem, mortem autem
crucis: tùm vt te hac humilitate
redimerem, tum vt eundem te
tantæ humilitatis exemplo doce-
rem, non ſuperbire, non alta ſa-
pere, non ambire gradus altiores,
recumbere in nouiſſimo loco, om-
nibus alijs cedere: hæc enim eſt
recta via ad veram celſitudinem,
qua diſcipuli crucis fruentur in
cælis. Elige vtrum vis, aut me-
cum humiliari in terris, vt exalte-
ris in cælis: aut cum Diabolo, qui Iob. 41.
eſt Rex ſuper omnes filios ſuper-
biæ, exaltari ad modicum in ter-
ris, vt in æternum humilieris in
inferis. O Domine, ante tantam
humiliationem tuam potuit Dia-
bolus nos decipere, nobiſque per-
ſuadere, vt exaltationem quære-
remus in terris: & modis omni-
bus ad gradus excelſos, & magnos

honores anhelaremus: ſed cum tu, qui veritas, & ſapientia Dei es, verbo & exemplo humilitatem docueris; nimis ſtultus eſſem, niſi me ſub omnium pedibus ſubijcerem: tu enim es filius Dei viui, ego ſum puluis, & cinis: tu Rex Regum, ego ſeruulus tuus,& filius ancillæ tuæ. Vnum te rogo, vt in hoc ſancto propoſito gratia tua me conſeruet vſque ad finem; tanta enim eſt humana fragilitas, & tanta hoſtium noſtrorum Dæmonum aſtutia; vt niſi vigilet ſuper nos cuſtodia tua, nihil audeamus nobis de noſtra conſtantia, vel perſeuerantia polliceri. Sed perge obſecro Domine in ſaluberrima, & auribus meis dulciſſima concione tua. Ego, inquit Dominus crucifixus, obediens fui Patri meo, in re omnium difficillima, quæ eſt mors crucis, nec ſolum
Luc. 2. Patri Deo, ſed etiam Matri,& Nutritio meo, ſicut ſcriptum eſt, quia eram ſubditus illis. Nec ſolum pijs parentibus obediui,ſed etiam obe-

obedientiæ Cæſaris me ſponte ſubieci, cum tributum illi pro me reddi volui. Denique etiam viliſ- Matt. 27. ſimis Pilati miniſtris ſpontaneam obedientiam exhibui, cum me ſuper crucem extendi, & manus, ac pedes ad loca clauorum porrigere iubebant. Hæc autem omnia feci, vt te docerem, non ſolum Deo, & legitimis poteſtatibus libenter, & promptè parere, ſed etiam, ſi detur tibi optio, eligas ſemper potius obedire, quam imperare. Vera eſt enim ſententia ſerui mei fidelis, ſancti Franciſci, *In obedientia lucrum, in prælatione periculum*. Ergo ſi amori meo vicem rependere cupis, obedientiæ Dei nihil anteponas, neque terroribus, neque beneficijs adduci te ſinas, vt non obedias Deo. veriſſimè enim Apoſtolus meus, dixit, *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus*. Act. 5. quando autem mandatum hominis ſuperioris legitimi, non eſt contrarium mandato Dei, tum obedire debes homini-

Epheſ. 6. Coloſſ. 3. minibus, ſicut Domino, & non hominibus, vt alter Apoſtolus meus non minus verè ſcripſit; auctoritas enim imperandi à Deo eſt, & ideo qui obedit Vicario Dei, obedientiam exhibet Deo; & qui ſpernit mandatum hominis à Deo auctoritatem habentis, non hominem ſpernit, ſed Deum. Quod autem ex hac mea cathedra te docui de patientia, humilitate, & obedientia; id ipſum, & maiori ratione intelligi volo de regina virtutum omnium charitate. Ego enim propter nimiam charitatem meam dilexi vos homines, etiam dum inimici mei eſſetis, & ſic dilexi, vt me ipſum traderem oblationem, & hoſtiam Deo patri pro

Epheſ. 5. vobis in odorem ſuauitatis: quam oblationem, & hoſtiam, quamuis alioqui nimis acerbam, & amaram, dulcem mihi reddidit amor ardentiſſimus, quo ſalutem veſtram deſideraui. Volo igitur, vt & vos in hac re potiſſimum me imitemini, vt ſicut ego non pro-

pter

pter aliquod commodum meum, ſed ex pura, & vera, & ardentiſſima charitate animam pro vobis poſui: & non leui aliquo mortis genere animam poſui, ſed (vt vides) in cruce pendens, acerbiſſimo, & longiſſimo dolore membrorum omnium cruciatus, & ſanguine toto effuſo; ſic & vos pro Deo, & pro fratribus animas ponere parati ſitis: & multo magis aperta geratis viſcera charitatis erga proximos omnes, & non ex triſtitia, aut neceſſitate, neque retributionem expectantes, membra mea, id eſt, pauperes, ægrotos, afflictos, foueatis, & in eorum anguſtijs non ſolum pecunias largiter effundatis, ſed & ipſi vos impendatis. O Domine difficilia nimis, & grauia videri poſſent, quæ nunc doces, niſi ex cathedra iſta doceres: ſed cum exemplo doceas magis, quàm verbo tu, qui Dominus es, & magiſter, quomodo audebimus nos ſerui, atque diſcipuli contradicere? Veriſſima

enim eſſe, quæ dicis, & iuſtiſſima eſſe, quæ iubes, teſtatur crux iſta, vnde loqueris; teſtatur ſanguis iſte, qui copioſiſſimè fluens, habet vocem ſuam, qua altiſſimè clamat; teſtatur denique mors ipſa, quæ ſi velum templi procul poſitum, & lapides duriſſimos ſcindere potuit: quomodo non magis ſcindere poterit corda fideliũ tuorum, & ad obediendum inclinare?

Ergo Domine, quoniam ſic nos amaſti, & nos redamare te cupimus, & ſi nondum amore tuo, qui adhuc debilis eſt in nobis, ſaltem amore amoris tui cupimus te ſequi, & ſi trahas nos poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Nec ſolum amare, & ſequi te cupimus, ſed mundum, & quæ in mundo ſunt, adiuuante gratia tua, omnino contemnere, & fugere deliberamus, & firmiter ſtatuimus. præſertim cum te Ducem noſtrum videamus à natiuitate vſque ad mortem mundi delicias contempſiſſe. cerminus enim

te

te ad mortem properantem, non in lecto iacere, ſed in ligno pendere. non alium cibum, & potum, quàm fel, & acetum guſtare: & quamuis vere ſis Rex, videmus tamen, non alium habere thronum, quam patibulum, non aliam coronam geſtare, quam ſpineam, non aliam purpuram indutum, quàm nuditatem proprio ſanguine rubricatam: non alios habere ſtipatores, quam pendentes duos homines miſeros in patibulo. Et nos igitur tuo Regis ſapientiſſimi exemplo prouocati, mundo, & pompis, ac voluptatibus eius nuncium remittimus, & cruce in humeros ſublata, te ſolum per viam anguſtam, & ſpinis, ac tribulis oblitam ſequi proponimus, modo tu ipſe, qui dediſti præceptum, præcuras auxilio: & qui demonſtraſti exemplum, vires præbeas ad imitandum.

De quarto fructu lacrymarum, qui eſt miſericordia erga proximos.

CAP. IV.

SEQVITVR ordine fructus explicandus; qui oritur ex conſideratione, & commiſeratione anguſtiarum, quas hoc tempore tolerat Eccleſia mater noſtra. Quæ ſint illæ anguſtiæ demonſtrauimus in quarto capite libri ſuperioris. Ex hac flebili, & lugubri conſideratione fructus naſcitur non exiguus, ſi quis terram cordis ſui pijs lacrymis irrigare nouerit. accenditur enim animus ad charitatem proximi, & accingitur ad opera charitatis ſpiritualia non negligentèr obeunda, quæ opera vt egentibus proſunt ad gratiam recuperandam: ſic bonis ope-

operarijs proſunt ad meritorum, & gloriæ incrementum. Et quænam ſunt opera bona, ad quæ facienda, Eccleſiæ neceſſitas, & anguſtiæ nos impellunt? prædicatio, ſcriptio, oratio, vitæ ſanctæ, & ſalutaris exempla. Prædicatio veritatis aduerſus errores infidelium, & malos mores fidelium, omnino neceſſaria eſt. Sed charitas, & miſericordia erga pericula infirmorum, & inſidias perditorum, non accenditur, niſi prius in meditatione exardeſcat ignis, & lacrymæ compaſſionis vrgeant ad ſucurrendum periclitantibus, vel pereuntibus: frigeſcente enim charitate, qui donum verbi habent, malunt in ijs locis prædicando laborare, vbi ſperant fauores, & honores, lucra etiam pecuniarum acquirere, cum ſecuritate vitæ: quam in locis, vnde non expectantur, niſi conuerſiones animarum, ſed cum perſecutionibus, & anguſtijs, & ipſius etiam vitæ corporalis periculo. Hic zelus

fuit

fuit olim in Prophetis, qui pene omnes ob veritatis prædicationem à duræ ceruicis populo, vel Regibus interempti ſunt. Iſaias ſectus in partes, Hieremias lapidatus, Ezechiel cęſus, Zacharias inter templum, & altare occiſus. denique ſanctus Protomartyr Stephanus vno verbo omnia complectens ait hebræorum primoribus in publico concilio, *Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri, & occiderunt eos, qui prænunciabant de aduentu iuſti?* Eundem ſpiritum hæreditarunt Apoſtoli Chriſti, qui omnes, vno excepto S. Ioanne Euangeliſta, prædicantes euangelium inter infideles, poſt numeroſiſſimam conuerſionem animarum, & poſt multas perſecutiones, & afflictiones cæſi ſunt. Neque ſanctus Ioannes, quamuis morte violenta vitam non finierit, perſecutiones, & anguſtias multas, & magnas euaſit. At, inquies, non deſunt hoc tempore, qui eodem ſpiritu verbum præ-

prædicent. Verum eſt, ſed ideo non deſunt, qui ſic prædicent, quia non deſunt, qui conſiderent Eccleſiæ neceſſitates, & deplorent pericula animarum. Atque hic eſt fructus, quem producit ſpiritus Dei in cordibus lugentium, & flentium. Vtinam inter ipſos fideles, vbi non timentur perſecutiones, neque carceres, neque mortes; conſiderarent prædicatores verbi Dei, quam multi in ſcelerum, & flagitiorum ſordibus iacent, qui ſurgerent, & ſaluarentur, ſi ipſi induti viſcera miſericordiæ, fructum potius animarum, quam populorum auram quærerent.

Alterum opus bonum, quod naſcitur ex flebili conſideratione infidelium, vel etiam fidelium pereuntium, ſcriptio eſt, qua refelluntur errores, vel corriguntur vitia, vel inſtruuntur imperiti. & hoc etiam bonum opus nunquam Eccleſiæ defuit, & ideo non defuit, quia sẽper inuẽti ſunt viri pij, qui

cha-

charitate flagrarent, & animarum pericula miſerarentur. S. Hilarius Epiſcopus Pictauienſis iam prouectæ ætatis ad fidem conuerſus, vt ex principio libri primi de Trinitate intelligi poteſt, & in libris philoſophorum ſolum verſatus, commotus tamen miſericordia multitudinis pereuntium ob venenum Arianæ impietatis, quæ totum penè orbem terrarum inuaſerat, primus ex latinis ſtylum aduerſus hæreſim illam ſtrinxit, & adiuuante Domino, qui pugiles ſuos non deſerit, repente tantus Doctor euaſit, vt ſcriptis ſuis terrori eſſet hæreticis, & toti Galliæ mirum immodum profuerit. Id ipſum de ſancto Ambroſio dicere poſſumus, qui ad longum tempus antequam ad baptiſmum accederet, in gubernandis prouincijs occupatus, vbi primum ad Epiſcopatum inuitus aſcendit, miſeratus & ipſe multitudinem eorum, qui ab Arianis decepti, fidem catholicam deſeruerant, ſcripturas ſan-

ctas euoluere cœpit, & ſcribere aggreſſus, totam fermè Italiam ab illa peſte liberauit. Quid dicam de ſancto Auguſtino, non ſine cauſa, malleo hæreticorum nominato? nam cum ipſe quoque magnã ætatis partem in prophanis literis conſumpſiſſet, & ſatis tardè ad fidem catholicam à manichæiſmo cõuerſus baptiſmũ ſuſcepiſſet: tanto tamen Spiritus ſancti zelo exarſit, vt tam multa ſcripſerit aduerſus Arianos, Manichæos, Donatiſtas, & Pelagianos, vt admirabile ſit, & tanto fructu, vt penè Africam vniuerſam ab illis tam multis, & tam tetris hæreſibus liberauerit. Omitto ſanctos Doctores Eccleſiæ orientalis, & ſanctum Hieronymum, ac ſanctum Gregorium, & alios plurimos Eccleſiæ occidentalis magiſtros eximios, qui eodem zelo iuuandarum animarum, & eodem ſpiritu incitati, non minorem vtilitatem Eccleſiæ attulerunt, quàm ipſi ſibi apud Deum meritorum cumulum pepere-

rerunt. Vtinam non deeſſent inter fideles, qui libris laſciuis, vel curioſis iuuentutem corrumperent, & quod alij ſalutaribus ſcriptis ædificant, ipſi venenatis, & mortiferis libris euerterent. Sed animarum amator Chriſtus, qui pro ipſarum ſalute mori voluit, proditores iſtos ſine dubio impunitos non relinquet, ſed aut in hoc tempore, aut in futuro illis oſtendet, quantis ſupplicijs digni ſint, qui redemptionem animarum irritam facere crudeliſſima impietate contendunt. Porrò preces, & ſuſpiria ad Deum pro periculo animarum, quibus hæretici non minori penè aſtutia, quàm infernales ſpiritus, inſidiantur, opus bonum commune eſt omnibus fidelibus, ſiue viris, ſiue feminis, ſiue doctis, ſiue indoctis, ſiue Eccleſias publicè frequentantibus, ſiue in cœnobijs, aut ſolitudinibus latentibus. Sic enim ſcribit ſanctus Auguſtinus in primo libro de moribus Eccleſiæ capite trice-

ſimo

ſimoprimo, *Videntur nonnullis, Eremitæ plus quam oporteret, deſeruiſſe res humanas, non conſiderantibus quantum nobis eorum animus in orationibus proſit.* & Iuſtinianus Imperator in nouella conſtitutione centeſimatriceſimatertia dicit. Imperium, militiam, agros ipſos, & quicquid habent homines ſeculares, per orationes conſeruari ſanctorum Eremitarũ. Et noſtro tempore Beata Tereſia, vt habetur in ſecundo libro capite primo vitæ ipſius, ſæpè largiter flebat in oratione ad Deum pro ijs, qui prædicatione, vel ſcriptis pugnabant aduerſus hæreſes Lutheranorum, & ad hoc ipſum excitabat ſorores ſuas. Imo etiam ad hunc præcipuum finem erigebat monaſteria religioſarum mulierum, vt ſocias haberet ad pugnandum aduerſus hæreſes, oratione, & lacrymis, cum alia ratione non poſſet propter ſexus ſui infirmitatem, peſtem hæreſeos à finibus Catholicorum auertere.

S. Aug. de moribus Eccl. lib. 1. c. 31.

De-

Denique opus bonum commune omnibus fidelibus eſt vita immaculata, hæc enim exemplo, & ſplendore virtutum ſæpè plus valet ad perditos homines in viam rectam reuocandos, quàm conciones, vel diſputationes. *Sic luceat*, inquit
Matth. 5. Dominus, *lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt*. & Apoſtolus Petrus in epiſtola ſua priore,
1. Petr. 2 *Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam, vt in eo, quod detrectant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis*. & Coapoſtolus eius Paulus,
Phil. 2. *Omnia*, inquit, *facite ſine murmurationibus, vt ſitis ſine querela, & ſimplices filij Dei ſine reprehenſione in medio nationis prauæ, & peruerſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo*. & rurſum Apoſtolus Petrus de pia vita femi-
1. Petr. 3 narum, ſimiliter inquit, *Et mulie-*

lieres ſubditæ ſint viris ſuis, vt & ſi qui non credunt verbo, per mulierum conuerſationẽ ſine verbo lucrifiant, conſiderantes in timore caſtam conuerſationem veſtram. Id quod in matre ſua impletum fuiſſe ſcripſit S. Auguſtinus in libro confeſſionum nono; vixit enim mulier illa ſancta cum viro infideli ita obedienter, & fideliter, vt exemplo vitæ ſuæ lucrifecerit, hoc eſt, ad fidem, & baptiſmum perduxerit virum, & iam non fleuerit in fideli, quod in infideli pertulerat. Idipſum dici poteſt de Clotilde Regina Francorum, quæ cum eſſet chriſtiana, & Clodoueo pagano nupſiſſet eo potiſsimum animo, vt Regem Paganum ad Chriſti ſacra perduceret, denique illum ad fidem Chriſti non tam verbo prædicationis, quam exemplo conuerſationis adduxit, qui poſtea baptiſmum quoque à S. Remigio Archiepiſcopo Remenſi ſuſcepit.

L. 9. c. 9. confeſſ.

Aimoni⁹ l. 1. c. 15. & 16.

De quinto fructu lacryma-rum, qui eſt refor-matio Cle-ri.

Cap. V.

Ex quinto fonte lacrymarum, ſi cor Prælatorum diligenter, & aſsidue irrigetur, naſcetur fructus eximius reformationis cleri totius. Da enim Epiſcopum, qui ſerio in officium ſuum incumbere velit, & ex ſpecula, in qua à Domino conſtitutus ſedet, attenta conſideratione ſpeculetur, quales ſint, & quid agant, primum Canonici, qui ſunt conſiliarij eius, & fratres: deinde Parochi, ad quos cura pertinet animarum: tum reliqui ſacerdotes, qui vel ad laudes Domini in choro cum Canonicis decantandas, vel ad ſacrificia diuina celebranda deputati ſunt:

ſunt: denique Diaconi, ſubdiaconi, & adminiſtri reliqui: & videbis breui tempore Eccleſiam eius deponere vitia omnia, & cunctis florere, virtutibus. Quomodo enim fieri poteſt, vt Epiſcopus, qui diligat decorem domus Domini, & ſpeculando videat vitia, & morbos omnium membrorum Eccleſiæ ſuæ, & non excitetur ad remedia adhibenda? Origo enim malorum eſt, quod Epiſcopi aliqui (ſemper enim excipio bonos, qui nunquã in Eccleſia vniuerſali deſunt) non ſpeculantur, quo modo ſe clerus ipſorum gerat; ſed vel longe abſunt ab Eccleſia ſua, vnde ne ſpeculari quidem poſſunt, cum in ſpecula ſibi aſsignata non ſedeant; vel ſpeculantur quidem, ſed agros, & vineas, & hortos, vel quo modo poſsint redditus eccleſiaſticos maiores facere, vel domum ſuam ornare egregia ſupellectile, vel propinquos augere diuitijs, vel aſcendere ipſi ad gradus altiores. Quid igitur mirum

eſt,

eſt, ſi Eccleſiæ eorum totæ ſylueſcunt? Si Deo laudes ſine attentione,& deuotione ſoluantur? Si myſteria diuina in vaſis, & linteis ſordidis celebrentur? Si cæleſtia ſacramenta indignis, vel indignè miniſtrentur? ſi parochorū negligentia plebs fidelis ignoret quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, & ſic pereant animæ, pro quibus Chriſtus mortuus eſt? ſi denique clerus corruptis, ac deprauatis moribus ſuis populum ad ſe imitandum prouocet, & hac ratione quos debuerat ſanare corrumpat? Attendant, qui ſcandala male viuendo præbent, quid Dominus
Matt. 18. dicat in Euangelio, *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credūt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris*. Et ſi expedit vnicuique de populo magis demergi in profundum maris, quàm ſcandalizare puſillos: quid de clero ſcandalizante ſuis prauis moribus populum

pulum dicere poterimus, cum eumdem populum à ſcãdalis præſeruare debuerit? certè vtilius erat eiuſmodi clericis mendicare panem, vel fodiendo humum victum ſibi parare, quàm cum tàm ingenti periculo de altari viuere, vel etiam per ſacrum ordinem ad opes, & honores aſcendere. Quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Negociatio ſancta clericorum, ac præcipuè ſacerdotum, atque Pontificum, non eſt ſimilis negociationi mercatorum huius mundi. Poſsunt enim mercatores aliquando ſic negociari, vt nec lucrentur aliquid, neque iacturam aliquam patiantur. At Epiſcopi, & Sacerdotes omnino debent vel lucrum copioſum acquirere, vel detrimentum maximum pati. Nimio enim zelo proſequitur Chriſtus animas fidelium, pro quibus pretium ſanguinis dedit: proinde qui animas fidelium, ſicut par eſt,

S dili-

diligenter curant, immarceſcibilem gloriæ coronam accipient: qui negligenter officio ſuo funguntur, ſic vt ipſorum culpa anima vna pereat: incredibile dictu eſt, quàm atroces pœnas apud inferos daturi ſint. Colligant igitur omnes Epiſcopi, ex ligno vitæ pretioſum fructum ardētiſſimi deſiderij reformationis cleri ſui, maneant in ſpecula ſibi commiſſa, inuigilent non ſolum ſuper gregem laicorum, ſed multo magis ſuper cœtum ſacerdotum, & omnium clericorum: vt etiam poſt hanc vitam colligant fructum glorioſum remunerationis ampliſſimæ, & ſempiternæ.

De

De ſexto fructu lacryma-rum, qui eſt refor-matio Regula-rium.

CAP. VI.

DEPLORAVIMVS in libro ſuperiore relaxationem ordinum religioſorum. Nunc tempus eſt, vt oſtendamus, quis fructus colligi poſſit ex ea flebili cõmiſeratione. Fructus autem eſt, & quidem optimus, & ſuauiſſimus, reformatio religionum relaxatarum: ſed hunc fructum ij potiſſimum colligere debent, qui ſunt capita religionum: ad eos enim pertinet officium viſitandi, & purgandi vineam ſuam. Quamuis enim Eccleſia vniuerſa in ſanctis literis comparetur vineæ, de qua dicit Propheta Deo: *Viſita vineam iſtam, & perfice eam*, Pſal. 79.

quam plantauit dextera tua . &
Iſai. 5. de qua multa prædixit Iſaias , &
explicauit Dominus in Euangelio:
tamen etiã ordo religioſus aptiſ-
Matt.21. ſimè comparatur vineæ,& eſt pars
quædam ſelecta vineæ magnæ,quæ
eſt vniuerſalis Eccleſia. Vt igitur
pro modulo meo adiuuem præpo-
ſitos vinearum iſtarum ſelecta-
rum ; exponam breuiter , qualis
eſſe debeat ordo religioſus refor-
matus ad primam ſuam originem,
ſiue inſtitutionem. Vinea ſex præ-
cipuè habere debet bonas quali-
tates, quibus ſignificantur ſex bo-
na religioſorum , humilitas , pau-
pertas, caſtitas , obedientia , ſtu-
dium orationis , & perfectio cha-
ritatis . Vinea conſtat ex vitibus:
vites autem ſunt plantæ omnium
abiectiſſimæ, paruæ, diſtortæ, fra-
giles , humi repentes , aridæ : de
quibus ſic loquitur Ezechiel Pro-
Ezec.15. pheta : *Quid fiet de ligno vitis ex
omnibus lignis nemorum, quæ ſunt
inter ligna ſyluarum ? nunquid
tolletur de ea lignum , vt fiat opus ,*
aut

aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcunque vas? ecce igni datum eſt in eſcam. Hæc prima qualitas vitis ſignificat humilitatem Chriſti, abiectionem, & contemptum, in quo gloriari debet omnis verus regularis, qui non ſurda aure Chriſtum docentem audiuit: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Ideò regulares, qui ambiunt prælaturas, & qui fieri ſibi putant iniuriam, quando deſcendere iubentur ad locum inferiorem, vel de præcedentia cum alijs regularibus, vel inter ſe litigant: reformandi ſunt, atque ad veram formam humilitatis Chriſti redigendi, qui nunquam legitur cum vllo homine de præcedentia contendiſſe: & cum orta eſſet contentio inter diſcipulos, quis eorum videretur eſſe maior; Dominus dixit, *Qui maior eſt inter vos, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator*. At, inquiũt, non cõtendimus pro honore noſtro, ſed pro ho-

Matt. 11.

Luc. 22.

nore noſtræ religionis, quæ vt eſt antiquior tempore, ſic debet eſſe prior in loco. Ergo ſi ita eſt, debebit eſſe religioſus humilis, & ſuperba Religio. Approbo quidem, vt is, ad quem pertinet aſſignare, loca religioſis, attribuat antiquioribus loca digniora: ſed contentiones religioſorum pro huiuſmodi approbare non poſſum. Deinde vites diligenter putandæ ſunt, & ſuperuacaneis palmitibus ſpoliandæ. ſic enim & Pater cæleſtis, vt loquitur in Euangelio Dominus, omnem palmitem non ferentem fructum tollit, & eum, qui fert fructum, purgat, videlicet abſcindendo ſuperflua, vt fructum plus adferat. Si quis inſpiciat vites, quãdo putantur ab agricolis, & neſciat cauſam: mirabitur agricolæ crudelitatem, qui ſic deformatam, & mutilam vitem relinquat: ſed ille ſcit quid faciat, & non præſentem deformitatem, ſed futuram fertilitatem attendit. Hæc eſt ſancta, & Chriſto, atque eius matri ſan-

Ioan. 15.

ſanctiſſimæ amabilis paupertas, quam veri religioſi cum Creſi diuitijs non commutarent. Porrò paupertas religioſa in eo potiſſimum poſita eſt, vt nullus propriũ aliquid poſſideat; iuxta illud ex Actis Apoſtolorum: *Multitudinis* Act. 4.
autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Quare ſicut relaxatio exorta eſt in monaſterijs, quando proprietas ingreſſa eſt: ſic oportet, ſi reformatio vera fieri debeat, vt proprietas penitus arceatur. Et certè ſi cogitarent proprietarij qualem vindictam ſumpſit Deus de Anania, & Saphira, Act. 5.
qui principes proprietariorum fuerunt; & contrà quantam ſpiritualem lætitiã deguſtent, & quantam habeant apud Deum repoſitam ſpem, qui dicere poſſunt cum Apoſtolo Petro: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te;* Matt. 19.
non difficile ſibi eſſe ducerent to-

to corde ab omni proprietate abhorrere. Sed non poſſum hìc omittere, quanti fecerint ſancti Patres crimen proprietatis in Monachis. ſcribit ſanctus Hieronymus in epiſtola ad Euſtochium, in monaſterio quodam Nitriæ repertum fuiſſe monachum iam moriturum, qui neſcio quot ſolidos ſibi retinuerat: quocirca placuiſſe ſancto Machario, alijſque ſanctis congregatis in vnum, vt cum mortuo pecuniæ infoderentur, clamantibus omnibus, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem*. Sanctus quoque Gregorius in quarto libro dialogorum, capite quinquageſimo quinto, ſcribit vnum ex monachis ſuis iam moriturum inuentum fuiſſe cum tribus nummis aureis: ſeque imperaſſe, vt non in ſepulchro is monachus poneretur, ſed in ſterquilinio cum nummis ſuis, clamantibus omnibus, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem*. Horrenda prorſus, ſed iuſta pœna proprietariorum, quæ ſi non

mo-

mouet proprietarios, præſertim adiuncta morte repentina Ananiæ, & Saphiræ, cuius paulò ante meminimus: conueniet in eos illud Exodi: *Induratum eſt cor Pharaonis*. Tertio, vites facillimè areſcunt, & ignem concipiunt. Hoc eſt ſymbolum caſtitatis, quam regulares omnes profitentur, & per quam ad ordinem Angelorum proximè accedunt. Angeli enim in cælis, neque nubunt, neque vxores ducunt. ad caſtitatem autem conſeruandam nihil magis vtile, vel etiam neceſſarium eſt, quàm humore carnali ſiccato ariditatem quandam per ieiunia, & alias carnis mortificationes acquirere, vt ſimul adipe, & pinguedine deuotionis repleatur anima, & corporis caſtigatione quodammodo exſiccatus homo vetus, ſiue exterior, diſcat cum ſancto Hilarione cibum appetere, non libidinem. Ex quo etiam fiet, vt homo ſic ſalubriter exſiccatus, facillimè inflammetur amore diuino, & iam

non inuitus deſinat cogitare carnalia, ſed ſuaue illi ſit cum ſancto Auguſtino ſuauitatibus illis carere, inuenta nimirum, & prægustata ſuauitate maiore, id eſt, cælesti. Sed interim, ſi reformatio verè quæritur, neceſſe eſt occaſiones omnes religioſis amputare, quæ theſaurum caſtitatis in periculum poſſunt adducere. Quarto vites ordine quodam in vinea collocandæ ſunt, vt videatur vinea, quaſi caſtrorum acies ordinata. Nam & Poeta, agriculturæ magiſter canit, *Pone ordine vites*. Hic autem ordo vſque adeò neceſſarius, &, vt ſic loquar, eſſentialis eſt in congregationibus religioſis, vt ipſæ congregationes, ordines nominentur. Ordo autem in eo conſiſtit, vt omnes regulam eandem ſequantur, ſiue ſcriptam, ſiue viuentem, quæ eſt Præpoſitus, ſiue Abbas, ſiue Prior, ſiue Miniſter, ſiue Maior, ſiue Pater nominetur. Illæ autem verè ſunt congregationes reformatæ, in quibus, vt lo-

qui-

quitur ſanctus Auguſtinus in libro de moribus Eccleſiæ, *Præpoſiti magna in impetrando auctoritate, & ſubditi magna in obediendo voluntate ſunt præditi*. &, vt ſanctus Bernardus ſcribit, in libro de præcepto, & diſpenſatione, vbi omnes magiſtram regulam ſequuntur, vt nihil omnino contra regulam, nihil contra præpoſiti voluntatem, quæ eſt regula viuens, à ſubditis fiat; niſi fortè quod imperat Præpoſitus, contra manifeſtum Dei præceptum eſſe detegatur. tunc enim cum Apoſtolis liberè dicendum eſt, *Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus*.

De moribus Eccleſiæ c. 30.

Act. 5.

Quinto, vites humi repunt, niſi vlmo, vel palo, vel alio ſtabili fulcro adiungantur. Id verò ſignificat, debere monachum in tàm difficili, & perfecto vitæ genere de ſuis viribus omnino diffidere, & in auxilio Domini valde confidere, memorem verborum Domini, *Sine me nihil poteſtis facere*. & verborum Apoſtoli: *Omnia poſ-*

Ioan. 14.

Philip. 4.

ſum in eo, qui me confortat. Sic enim fiet, vt ſemper in oratione defixus, & oculos habens ad Dominum, ſub obedientiæ iugo non cadat, nec fatigetur, ſed experia-
Mat. 11. tur, iugum Domini, eſſe iugum ſuaue, & onus leue. Poſtremo vitis quamuis deformis, fragilis, diſtorta, & ad omnia ferè inutilis: tamen fructum gignit valde pretioſum, & ſuauem, videlicet vi-
Iud. 9. num, quod lætificat Deum, & homines: ſed ſi fructum hunc non ferat, tanquam lignum inutile, ad ignem adiudicatur. Ita prorſus homo religioſus, ſi ſit, qualis eſſe debet, & munere ſuo rectè fungatur, fructum profert gratiſſimum Deo, & hominibus; quia in omni opere, & in omni loco, & in omni tempore, Deum glorificat, & ſacrificium obedientiæ illi defert: obedientia enim, quæ redditur præpoſitis propter Deum, Deo ip-
Luc. 10. ſi redditur, dicente Domino: *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit*. porrò obedien-

dientiam ſacrificium eſſe, & ſacrificium Deo gratiſſimum, docet Samuel cum ait, *Melior eſt obedientia, quàm victima*. & rationem reddit ſanctus Gregorius, dicens: *Quia per victimas aliena caro, per obedientiam voluntas propria mactatur*. Cogitet igitur, & expendat qui poteſt, quàm ingentem aceruum meritorum apud Deum pius religioſus acquirat, qui quicquid agit, ex obedientia agit, ac per hoc tot quotidie offert ſacrificia, quot facit opera. & contra cogitet, & expendat, quantum theſaurum meritorum amittat religioſus malus, qui vel præpoſito ſuo inuitus obedit, vel propria voluntate gaudens præpoſitorum imperio, id eſt Chriſti ipſius imperio parere detrectat.

1. Reg. 15.

Lib. 35. moral. c. 10.

Quæ cum ita ſint, omnes Præpoſitos ordinum religioſorum, & precor, & obſecro, vt ſi ex animo deplorant ordinum ſuorũ detrimenta, quæ ex relaxatione proueniunt: toto animo, & omnibus

viri-

viribus in reformationem incumbant,& quos primi patres in Chriſto filios genuerunt ipſi cum Apoſtolo Paulo, iterum parturiant, donec Chriſtus pauper, & caſtus, & obediens reformetur in ipſis. Acquirent enim, ſi hæc fecerint, coram Deo,& hominibus gloriam ſempiternam: ſin autem opus tàm neceſſariũ fortè neglexerint, reddent rationem Domino:& vtinam non rei fiant omnium peccatorũ, quæ relaxatione durante, fiunt à regularibus ſibi ſubiectis, & omnium ſcandalorum, quæ propter mala eorum exempla patitur populus Chriſtianus: nec ſolùm populus Chriſtianus, ſed etiam populi Turcarum, & hæreticorum, apud quos blaſphematur propter nos, nomen Domini,& Chriſti doctrina peſſimè audit.

Gal. 4.

Ac vt redigam in quatuor capita, eaque breuiſſima, quæ ad reformationem neceſſaria ſint. Primum illud eſſe aio, vt non admittantur ad habitum, niſi illi,

qui

qui ſigna veræ vocationis oſtendunt. Deinde, vt probatio maxime ſeria ſit, & qui in probatione, diuinam vocationem non probauerunt, omnino ad profeſſionem non admittantur. Nam vitæ chriſtianæ perfectio, quanto eſt altior, tanto pertinet ad pauciores. Legant ij, ad quos iſta pertinent, Ioannem Caſſianum in libro quarto de inſtitutis renunciantium cap. 3. 32. 33. & 34. Tertio vt ſex virtutes ſupra nominatæ diligentiſſimè excolantur, & præpoſiti in omni virtutis genere exemplo ſuo præluceant. Denique vt dent omnem operam, vt ſacroſancti Tridentini Concilij decretum illud ſaluberrimum, & maxime neceſſarium obſeruetur, vt non plures ad ordinem admittantur, quàm qui ſuſtentari poſſint ex redditibus, vel eleemoſynis ordinarijs. tunc enim præpoſiti iure cogere poterunt ſubditos ad omnem proprietatem fugiendam, & execrandam, ſi ordo ipſe ſingulis ea Seſſ. 25. cap. 3.

præ-

præbeat omnia, quæ ſingulis neceſſaria ſunt. *Ideo* enim, vt S. Hieronymus ſcribit, *non licebat monachis antiquis aliquid petere, quia Præpoſiti neceſſitates ſingulorum, magna prouidentia, & charitate præueniebant.*

Epiſt. ad Euſtoch. de cuſtodienda virginitatis.

De ſeptimo fructu lacrymarum qui eſt emendatio morum in populis.

CAP. VII.

MVLTITVDO ſecularium, vt eſt multo numeroſior, quam ſit multitudo clericorum, & regularium; ſic etiam multo plures habent homines ſeculares, qui eorum curam gerant, quam habeant clerici, vel regulares. habent enim Reges, & Principes, qui

qui vel per ſe, vel per Iudices à ſe conſtitutos abundantiam, & pacem in populis conſeruent, quod poſtulabat à Deo Dauid, cum diceret, *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis*. Item habent eoſdem Reges, & Iudices, qui puniant reos, & protegant, ac tueantur iuſtos, iuxta illud eiuſdem Prophetæ, *Deus iudicium tuum Regi da: & iuſtitiam tuam filio Regis, iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio*. Habent præterea Epiſcopos, & paſtores à quibus regantur, & paſcantur, in ijs quæ pertinent ad doctrinam fidei, & opera bona, quibus Regnum cælorum acquiritur. Habent denique Monachos, & alios regulares, à quibus per orationes, & ſermones, & ſacramentorum adminiſtrationes, tanquam Epiſcoporum adiutoribus, non mediocriter adiuuentur. Quia tamen plurimi ſeculares his omnibus præſidijs val-

Pſal. 121

Pſal. 71.

lati,

lati, perditis moribus ſuis, & ſe, & alios perdunt, & materiam lacrymarum ſatis magnam cultoribus ſuis præbent: facilè poterunt Principes pij, & ſancti Eccleſiaſtici, & Regulares vere religioſi fructum non exiguum ex lacrymis ſuis carpere, ſi viſcera miſericordiæ induant, & condolentes perditioni tot millium animarum excitentur ad auxilium magna ſollicitudine porrigendum. Id quod primum exemplo vitæ ſuæ, deinde vigilantia ſuper populi mores, & facta, præſtabunt. Notum eſt, & omnium ore celebratum illud Ec-
Eccl.10. cleſiaſtici, *Qualis eſt Rector civitatis, tales inhabitantes in ea*: & illud Poetæ,

Totus componitur orbis
Regis ad exemplum. Et ſi hoc verum eſt de Rege temporali, quanto magis verum erit de Prælatis ſpiritualibus, quibus dicitur
1. Pet.5. ab Apoſtolo Petro, *Forma facti gregis ex animo, & ab Apoſtolo*
ad Tit.2. Paulo, *Te ipſum præbe exemplum*

bono-

bonorum operum : & ad Timotheum, *Exemplum eſto fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate*. Incredibile dictu eſt, quàm facile populus à luxu, à pompis, à conuiuijs nimium ſumptuoſis, à ludis alearum, vel taxillorum, à cæteris corruptelis auerterentur, ſi Principes, & Prælatos ſuos viderent delectari moderatione in rebus omnibus, & auerſari ſuperuacaneos ſumptus in cœnis, in veſtibus, in ſupellectili pretioſa, in vaſis aureis, & argenteis. Et ſi diebus feſtis viri nobiles, ac potiſſimum Principes, vt in quibuſdam prouincijs ſolent, nunquam omitterent, non ſolum in publicis templis aſſiſtere ſolemni celebrationi ſanctiſsimi ſacrificij, ſed etiam frequentare poſt meridiem officium veſpertinum, cum multæ pietatis ſignificatione: certe populus quoque honori ſibi duceret, non verſari feſtis diebus ocioſos in foro, & multo minus vaca-

1. Tim. 4.

re

re potationi in tabernis, ſed fre-
quentare templa, orationi inſiſte-
re, verbum Dei audire, & alias
probi chriſtiani functiones obire.
Denique ſi Principes tàm Eccle-
ſiaſtici, quàm Politici magnam
ſollicitudinem gererent purgandi
ciuitatem vitijs omnium gene-
rum, & ornandi virtutibus contra-
rijs, corripiendi inquietos, & hor-
tandi puſillanimes, puniendi fa-
cinoroſos, præmijs afficiendi bo-
nos, laudibus ornandi benemeri-
tos: certe difficile non eſſet mul-
tos populares ad viam ſalutis re-
uocare, qui vigilantia Rectorum
deficiente, turmatim ad inferos
properant. Et quemadmodum
Apoſtolus Paulus de ſubditis ſuis
Phil. 4. dicit, *Gaudium meum, & corona
mea*, quoniam in ſpiritu cernebat,
incomparabile gaudium, & luci-
diſsimam coronam ſibi parari ex
ea ſollicitudine, qua tam multas
animas Chriſto lucrifecerat: ſic
omnino boni prælati, & boni
Principes dubitare non debent,
quin

quin gaudio maximo, & pretioſiſſima corona donandi ſint à Domino, ſi populum eius, diligentia, & ſollicitudine ſua ad portum ſalutis adduxerint. Sed contra, etiam timere eos neceſſe eſt, ſupplicium ſupra quam dici poteſt horrendum, atque terribile, ſi negligentia ipſorum animæ pereant, pro quarum ſalute Chriſtus ſanguinem fudit.

De octauo fructu lacrymarum qui eſt multiplex opus miſericordiæ.

Cap. VIII.

Scripsimvs in libro ſuperiore, vere præſentem vitam eſſe vallem lacrymarum cum miſerijs grauiſſimis, & plurimis ita redundet, vt nihil fere præter miſerias con-

continere videatur. Quid enim eſt in hac vita vacuum miſeria, ſi morbi, paupertas, & abiectio, ſiue ſeruitus magnæ miſeriæ ſunt, & eorum contraria, bona valetudo, diuitiæ, & dignitates, atque imperia miſeriæ ſint prioribus ſæpe maiores? Veruntamen iſte ipſæ miſeriæ, ſi miſericordiam in nobis excitent, quemadmodum ſi attente conſiderentur, excitare ſolent: plurimi, & maximi inde fructus exiſtent. pariet enim miſericordia, velut arbor fœcundiſſima, fructum eleemoſynæ erga pauperes: cõſolationis erga egrotos, exhortationis erga captiuos, & abiectos: preces ardentes pro periculis ingentibus, in quibus verſantur diuites, beneualentes, & omnes in ſublimitate conſtituti.

Iob 31. S. Iob de ſe ipſe dicit, *Ab infantia creuit mecum miſeratio: & de vtero matris meæ egreſſa eſt mecum*. Audiamus nunc quos fructus pepererit iſta miſeratio. *ſi negaui*, inquit, *quod volebant, pauperibus*, *&*

& oculos viduæ expectare feci : ſi comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea. ſi deſpexi pereuntem, eo quod non haberet indumentum, & abſque operimento pauperem. ſi non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus eſt: humerus meus à iunctura ſua cadat, & bracchium meum cum ſuis oſſibus confringatur. & alibi, Iob 29.
Oculus fui cœco, & pes claudo, Pater eram pauperum, & cauſam, quam neſciebam, diligentiſſimè inueſtigabam. conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. hæc ille, qui non ſolum adiuuabat pauperes, communicando cum illis bona ſua, cibum veſtes, & alia id genus: ſed etiam adiuuando cõſilijs, id enim ſignificat, illud, oculus fui cœco, & pes claudo: ſed etiam defendendo ab oppreſſoribus, & calumniatoribus, quaſi prædam eripiendo à dentibus beſtiarum. Quanti autem ſint meriti apud

Deum

Deum opera miſericordiæ, docent promiſſiones ampliſſimæ in ſcripturis ſanctis: habet enim eleemoſyna teſtimoniū à ſapientibus, à Prophetis, ab Apoſtolis, ab Angelis à Deo. Salomon ſapientiſſimus, in libro prouerbiorum ſic
Prou. 28. loquitur, *Qui dat pauperibus, nunquā egebit,* Id quod confirmat S. Baſilius in oratione ad diuites, eleganti ſimilitudine puteorum, ex quibus ſi frequenter aquæ hauriantur, ſemper copioſiores, & puriores emanant; ſi vero immotæ conſeruentur, putreſcunt, atque decreſcunt. Tobias, ipſe quoque
Tob. 4. valde ſapiens, *Ex ſubſtantia tua,* inquit, *fac eleemoſynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini.* Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Deus bone, quanta eſt hæc promiſſio? Sed adiungit præterea idem Tobias, *Fiducia,* inquit, *magna erit coram ſummo*

Deo

Deo eleemſyona omnibus facientibus eam . cui ſubſcribit Beatus Cyprianus in ſermone de eleemoſyna , dicens eam eſſe ſolatium grande credentium , & ſecuritatis noſtræ ſalutare præſidium . Daniel Propheta Regi infideli ſic loquitur , *Peccata tua eleemoſynis redime , & iniquitates tuas miſericordijs pauperum : forſan ignoſcet Deus delictis tuis* . Iſaias Propheta , *Frange* , inquit , *eſurienti panem tuum , & egenos vagoſque induc in domum tuam : cum videris nudum , operi eum , & carnem tuam ne deſpexeris . Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum , & ſanitas tua citius orietur , & anteibit faciem tuam iuſtitia tua , & gloria Domini colliget te . Tunc inuocabis , & Dominus exaudiet ; clamabis , & dicet , ecce adſum* . hæc Iſaias . Quæ promiſſio conſolationem planè admirabilem continet . pollicetur enim Deus miſericorditer eleemoſynas largientibus , lumen diuinum mentibus ,

Dan. 4.

Iſa. 58.

quale adferre ſolet oculis corporis ſol mane exoriens: item ſanitatem ſpiritualem voluntati, ideſt, purgationem à morbo peccati. Præterea opera bona, quæ ſequuntur iuſtificationem, & gloriam, ac laudem, quæ inde ſequitur apud Deum, & homines. hoc enim ſignificant illa verba: *Anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget*, ideſt, *circundabit te*. denique promptiſſimum Deum ad exaudiendas preces. quod clarius explicat editio Septuaginta Interpretum, quæ ſic habet: *Tunc clamabis, & Deus exaudiet: adhuc loquente te dicet, ecce adſum*; ideſt, antequam finem imponas orationi, aderit Deus, vt exaudiat. Apoſtolus Paulus in priore ad Timotheum, breui ſententia multa complectitur, cum
1.Tim.6 admonet diuites vt facilè tribuãt, & communicent, & theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. vbi eleemoſynam vult eſſe

pre-

pretioſum fundamentum veræ vitæ, quæ poſt hanc vitam erit. nam theſaurizare fundamentum veræ vitæ, nihil aliud eſt, niſi acquirere paucis nummis theſaurum incomparabilem, qui ſatis ſit ad fundamenta ponenda, vel paranda, quibus nitatur fabrica æternitatis, ſeu vitæ ſempiternæ, quæ ſola eſt vera vita; quam enim nunc ducimus, ea nihil eſt, niſi vapor vitæ ad modicum parens, & protinus euaneſcens. Audiamus nunc teſtimonium Angeli Raphaelis loquentis ad Tobiam: *Eleemoſyna*, inquit, *à morte liberat; & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam, & vitam æternam*. Hæc Angelus ſanctus, qui nos decipere non poteſt, cum veritatem in fonte ſuo videat, & nos ſinceriſſima charitate diligat. Denique Chriſtus, qui ſapientia Dei eſt, & Deus eſt, paſſim in Euangelio præmia maxima eleemoſynæ pollicetur. *Vade*, inquit, *vende quæ habes, & da pauperibus*,

Iacob. 4.

Tob. 12.

Matt. 19.

bus, & habebis theſaurum in cœlo. Quis capiat quale lucrum ſit pro paucis panibus, vel nummis, quos omnino in morte dimiſſuri ſumus, acquirere theſaurum in cælis, nunquam periturum? Idem Dominus in Iudicio nouiſſimo, Matt.25. promittit ſe Regnum cœlorum daturum, nominatim ijs, qui cibum, vel potum, vel indumentum, vel hoſpitium, vel viſitationem in ægritudine, vel in carcere tribuerunt. Ac vt intelligamus, hæc opera miſericordiæ ſibi gratiſſima fuiſſe, & mercedem incomparabilem meruiſſe, adiungit: *Quod vni ex minimis iſtis feciſtis, mihi feciſtis*.

Hæc igitur ſunt teſtimonia diuina, atque certiſſima de promiſſionibus præmiorum, quæ per opera miſericordiæ comparantur. Ex quibus intelligi poteſt, quantus ſit fructus veræ miſericordiæ erga proximum, quam flebilis conſideratio egeſtatis, ægrotationis, & aliarum corporalium ærumnarum

in

in corde meditātis excitare ſolet. Sed non minor exiſtet fructus miſericordiæ, ſi quis attentè cogitet pericula diuitum, & Principum auarorum. Siquidem erga priores illos exercenda ſunt opera miſericordiæ corporalia: erga iſtos verò ſpiritualia; quæ ſunt admonitio, conſilium, oratio. Iſti enim, vt de Martha loquitur Dominus, Luc. 10. ſolliciti ſunt, & turbantur erga plurima; vt vix ocium inueniant legendi, vel audiendi, vel cogitandi quæ ad vitam æternam pertinent. Itaque indigent prudenti admonitore, qui eis opportuno tempore ſuggerat, quanti referat ſæpe mentem reflectere ad ea, quæ præ manibus habent. Multi enim diuites toti ſunt in conſeruandis, & augendis opibus occupati, qui ſi aliquando ſeriò cogitarent, ſe à conditore Deo ad longè altiora opera, ideſt, ad multo maiores diuitias comparandas fuiſſe creatos; fortaſſe cum Salomone dicerent: *Cum me conuertiſſem ad vniuerſa* Eccleſ. 2.

 ope-

opera, quæ fecerant manus meæ (videlicet ad palatia, hortos, piſcinas, ad multiplicationem auri, argenti, ad armenta, & magnos ouium greges, ad agros, & vineas, & prata, & ſyluas) *in quibus fruſtra ſudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi: & nihil permanere ſub ſole.* Multi quoque ſunt Principes, tum Eccleſiaſtici, tum ſeculares, qui ſic diſtenduntur in alijs regendis, & gubernandis, ne dicam in amplianda iuriſdictione, vel imperio, vt obliuiſcantur animæ propriæ, & ſalutis æternæ: qui ſi admonitorem ſapientem ex Dei magna benignitate ſortirentur, qualis fuit ſanctus Bernardus erga Eugenium Papam, fortaſſe & res publicas felicius gubernarent, & propriam animam diligentius excolerent, & propter bona temporalia non amitterent ſempiterna. Quod verò attinet ad conſilium, magnum miſericordiæ opus eſt, viris magnis non aſſentari, non

loqui

loqui placentia, ſed fidele conſilium dare: & fortaſſe nulla re magis indigent viri magni, quàm fideli conſiliario, qui non timeat vera loqui, & qui magis formidet excidere à gratia Dei, quam à gratia Principis. De hac re ſic loquitur Eccleſiaſticus: *Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus de mille.* Quia videlicet pauci admodum inueniuntur conſiliarij, qui ſciant, & velint vtilia dare conſilia, vt idem ipſe Eccleſiaſticus alio loco pluribus docet. Vbi præter alia, anteponit conſilium viri ſancti conſilijs multorũ ſapientum. *Animus,* inquit, *viri ſancti enunciat aliquando vera, quàm ſeptem circumſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum.* Et in eodem loco idem auctor ſapienter monet, vt non accipiamus conſilia ab ijs, qui ob inopiam, vel alia de cauſa poſſunt ad propriam vtilitatem conſilium detorquere. *A conſiliario,* inquit, *ſerua animam tuam. Prius ſcito, quæ*

Eccleſ. 6.

Eccleſ. 37.

ſit eius neceſſitas: & ipſe enim animo ſuo cogitabit. hoc eſt, non ſis facilis ad cōſilia capienda, niſi noueris integritatem conſiliarij. Primum exquire, an aliqua egeſtate prematur, qui tibi offertur conſiliarius; facile enim ille cogitabit, quomodo in rem ſuam conſilium deriuet. Itaque magnum eſt opus charitatis, recta conſilia Principibus dare; & magna felicitas eſt eius Principis, qui fideles conſiliarios ſortitus eſt. Neque excuſantur Principes apud Deum, ſi ob infidelitatem conſiliariorum, & adminiſtrorum, Rempublicam nō bene gubernent: quia tenebantur diligenter inueſtigare, quales ſint, quos ad conſilium, & res gerendas adhibent.

Reſtat oratio apud Deum, quod eſt opus miſericordiæ commune omnibus, & ſecurum, & facile. De hoc officio loquitur Apoſtolus in priore ad Timotheum, dicens:
1. Tim. 2 *Obſecro primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulatio-*

nes,

nes, gratiarũ actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, vt quietam, & tranquillam vitam agamus. Vbi Apoſtolus poſteaquam dixerat, *pro omnibus hominibus*, ſubiungit, *pro Regibus*, &c. quia qui orat pro Regibus, & cæteris in ſublimitate conſtitutis, nõ ſolùm orat pro vtilitate, vel neceſſitate propria Principum, ſed pro vtilitate, vel neceſſitatibus omnium hominum. Siquidem à prudentia, & probitate Principum pendet bona gubernatio, ac per hoc quies, & tranquillitas, pax, & abundantia, pietas in Deum, & charitas in proximos, atque adeo omnis humana felicitas. Sed eſt præterea ſpecialis ratio orandi pro Principibus, ſiue ſecularibus, ſiue Eccleſiaſticis, ingens periculum, in quo verſantur omnes, qui ſunt in ſublimitate conſtituti. Nã qui in alto loco ſedet, vel ambulat, facile eſt, vt capitis vertiginem patiatur, & cadat; & quò al-

tius eſt præcipitium, tantò ſecum trahit grauius exitium. Certè ſi videremus funambulum aliquem ex edita turri ad aliam æquè editam turrim per funem properare; ex naturali commiſeratione clamaremus, Domine adiuua illum, & ad funambulum, vide quomodo cautè ambules. Ac vt ſimilitudinem grauiorem, & ſtatui Principum, & Prælatorum magis accommodatam adducamus, ſiquis iter facere cogeretur per pontem anguſtiſſimum, & ſine ſpondis, cui flumen profundus, & horribile ſubiaceret, vt eſſet facillimum labi deorſum, & ſurſum emergere difficillimũ: nemo certè eiuſmodi ſpectaculum cernere poſſet ſine ingenti commiſeratione, & horrore, & ſine clamore ad illum, vt cautè ambularet, & ad Deum, vt eum de tanto periculo liberaret. Pons anguſtiſſimus eſt via iuſtitiæ, & virtutis: virtus enim eſt quaſi indiuiſibilis linea, à qua non licet ad dexteram, vel ſini-

ſiniſtram declinare, cum latitudinem nullam, aut vix vllam habeat: vnde Dominus ipſe, viam ad vitam æternam arctam eſſe docuit, cum ait: *Quam anguſta porta eſt, & arcta via, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inueniunt eam*. Porrò priuati homines per viam quidem anguſtam ambulant, ſed humi poſitam, & iacentem, vt non ſit periculum ventorum, qui eos deijciant, neque vertiginis, quæ caput debilitet, & impellat ad caſum: Prælati verò, & Principes per pontem ſublimem, & editum incedunt, vbi & ventus ſuperbiæ regnat, & caput grauatum nimijs curis vertigini obnoxium habent; & ſi fortè labuntur, non in vicinam terram cadunt, ſed in ſubiectum flumen magno impetu ruunt; & tam ingentium errorum, & criminum rei, vt in profundiſſimam gehennam facillimè demergantur. Et quis igitur niſi demens omnino talem celſitudinem deſiderabit? & quis ni-

Matt. 7.

ſi ferreus, vel lapideus non miſerebitur ſtatum tàm periculoſum? Et tamen neceſſe eſt, tàm in Eccleſia, quàm in Republica eſſe homines, qui eiuſmodi periculis exponantur. Proinde ad nos pertinet pro huiuſmodi perſonis aſſiduè gemere, & ex vera miſeratione hunc fructum colligere, vt ardenti charitate pro illis clamemus ad Dominum, qui potens eſt eos ab omni periculo liberare, faciens eos humiles in altitudine, iuſtos in iudicijs, fortes in periculis, patientes in laboribus, non quærentes quæ ſua ſunt, ſed quæ ſubditorum; denique pios erga Deum, iuſtos erga populos, ſobrios erga ſeipſos.

De nono fructu lacrymarum qui eſt refrigerium defunctorum.

Cap. IX.

Iam ſupra demoſtrauimus, in locis purgatorijs animas fidelium defunctorum eſſe plurimas, ac penè innumerabiles; eaſque longiſſimo tempore ſupplicijs penè incredibilibus torqueri. Nūc fructum, qui ex ea conſideratione decerpi poteſt, demonſtrare volumus. Et quidem nemini dubium eſſe poteſt, quin ex ea conſideratione, ſi ſeria, & prolixa, & attenta ſit, & plena fide ſuſcipiatur, exurgat vehementiſſima, & horroris pleniſſima commiſeratio. Ex tali verò commiſeratione dubitari non poteſt, quin exiſtat in nobis deſiderium ingens animas illas bonis, atque ſatisfactorijs ope-

operibus, oratione, ieiunijs, & eleemoſynis, ac potiſſimum ſacroſancta oblatione Dominici corporis, & ſanguinis adiuuandi. Eſt autem planè admirabile, quàm lucroſa negociatio, & tamen iuſtiſſima, atque honeſtiſſima, nobis inde proueniat. Eiuſmodi enim negociatio hæc eſt, qualis eſſet, ſi quis eamdem pecuniam pluribus mercatoribus daret ad vſuram, & à ſingulis integrum fœnus acciperet. Explicemus hæc breuiter. Orat quis pro defunctis, ex charitate, attentè, piè, cum fide, & fiducia impetrandi. Hic per modum meriti acquirit pro ſe lucrum æternæ vitæ. Eſt enim oratio bonum opus, ac per hoc meritorium æternæ vitæ, ſi ex charitate fiat. de quo lucro loquitur Dominus in Euangelio, cum ait, *Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito, & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi:* mercedem vtique, quæ merito re-

Matt. 6.

reſpondet. Deinde hæc eadem oratio per modum ſatisfactionis prodeſt animæ defuncti, pro quo funditur. Nam oratio eſt vnum ex operibus laborioſis, ac per hoc ſatisfactorijs; & cui per intentionem ſecundum vſum, & doctrinam Eccleſiæ, applicatur, illi prodeſt. Denique per modum impetrationis prodeſt eidem defuncto, cuius liberationem, aut certè refrigerium à Domino poſcimus. Id enim, quod iuſti petunt à Deo per Chriſtum, facile impetrant, dicente Domino, *Petite & accipietis*. & rurſum, *Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis*. & iterum, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. En igitur triplex lucrum ex oratione pro defunctis. Sed addi poteſt etiam quartum. Siquidem animæ, pro quibus oramus, non erunt ingratæ, cum venerint in cæleſtem patriam, ſed vicem reddent orando pro nobis. Porrò ieiunium quoque de-

Luc. 11.
Mar. 11.
Ioan. 16

defunctis applicatum multiplex lucrum acquirit. nam vt opus meritorium prodeſt ieiunanti, dicente Domino, *Tu autem cum ieiunas vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, ſed Patri tuo, qui eſt in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi*. Idem ieiunium, vt opus ſatisfactorium, applicatum defuncto, eidem defuncto prodeſt. Non enim ſine cauſa Dauid, cum audiſſet interitum Saul Regis, & Ionathæ, & magnæ partis populi Dei, ieiunauit cum omnibus ſuis comitibus vſque ad veſperam. Denique prodeſt alio modo homini ieiunanti, quoniam animæ defunctorum, cum ad Regnum cælorum peruenient, non obliuiſcentur benefactorum ſuorum, ſed orabunt pro eis, & eorum oratio exaudietur, quia ex perfecta charitate procedet.

Matt. 6.

2. Io. 1.

Iam vero eleemoſyna triplicatum etiam lucrum adfert. nam pri-

primo prodeſt pauperibus, quibus dantur eleemoſynæ; & eos amicos nobis facimus, vt cum defeceri-mus recipiant nos in æterna tabernacula. Deinde eleemoſyna defunctorum animis applicata, refrigerium illis adfert, & eo beneficio ipſos quoque defunctos facimus nobis amicos, qui ius habent ad Regnum cælorum, & nos ſanctis precibus ſuis ſine dubio adiuuabunt. Tertio facit nobis eleemoſyna etiam Deum debitorem, dicente per Salomonem Spiritu ſancto, *Qui miſeretur pauperis, fœneratur Domino*; & Chriſto in Euangelio confirmante, & dicente, *Te faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua, vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Denique de ſacroſancto ſacrificio res eſt notiſſima, eam oblationem prodeſſe offerenti, vt donum Deo gratiſſimum, prodeſſe fidelibus viuentibus, & prodeſſe fidelibus de-

Luc. 16.

Prou. 19

Matth. 6

defunctis. Illud etiam conſtat ex viſionibus fide dignis, nihil magis expetere, & deſiderare fideles defunctos, quàm vt pro refrigerio, vel liberatione ſua offeratur Domino cæleſtis oblatio corporis, & ſanguinis Chriſti. de qua re legendus eſt ſanctus Gregorius libro quarto dialogorum capite quinquageſimo ſeptimo, & ſequentibus. legenda quoque hiſtoria Anglicana venerabilis Bedæ libro quinto, capite tertiodecimo: & legendæ epiſtolæ Petri Damiani ad Deſideriũ, ac denique legenda vita ſancti Nicolai de Tolentino apud Laurẽtium Surium, tomo quinto, ad diem Septembris decimam. Iſti enim beato ſacerdoti oſtenſa fuit aliquando ingens multitudo animarum, quæ ſupplici, & lacrymabili voce poſcebat ab eo ſacroſãcti myſterij celebrationem, tanquam pœnarum purgatorij remedium principale. Habemus igitur, lucrum incomparabile poſſe nos acquirere, ſi pro defun-

functis orationes aſſiduè fundamus, vel eleemoſynas pro ipſorum refrigerio pauperibus largiamur, vel pro eis ieiunio, alijſque pœnitentiæ operibus ſatisfaciamus, vel ſacrificium Miſſæ pro eorum liberatione Domino offeramus. Sed multi ſunt, qui prudentes ſibi eſſe videntur, qui iſta vel non credunt, vel non conſiderant, & ideo prætermiſſa hac vtiliſsima negociatione, pecunias vel recondunt, vel conſumunt in vſus malos: & hoc modo pecunias perdunt, & ipſi pereunt; & diuitiæ, quæ poterant illis eſſe gradus aſcenſionis in cælum, fiunt gradus deſcenſionis ad inferos. At inquiunt, iſta negociatio imaginaria nobis eſſe videtur, pecuniæ vero noſtræ videntur, & tanguntur, & vſibus humanis multis, magniſque deſeruiunt. Ita loqui decet homines, qui ſenſibus corporis omnia metiuntur. Sed rogo te, quicumque es animalis homo, quando triticum ſeminas, certe triticum quod

vi-

vides, perdis: & fructum, quem non vides in meſſe colligendum, expectas. At video, inquies, ſi non in re, ſaltem in ſpe. ſic & ego dico tibi, pius chriſtianus videt in ſpe lucrum inæſtimabile ex modica eleemoſyna, quæ pauperibus hic tribuitur: in hoc tamen eſt magnum diſcrimen; quod ſpes tua incerta eſt; quia poteſt impediri per nimiam ſiccitatem, per nimias pluuias, per vermes, brucos, locuſtas, nebulas; & triticum ipſum iam collectum, & congregatum in horreum, per fures rapi, per mures corrodi, per humorem corrumpi poteſt. Spes autem pij viri, qui fœneratur Domino, cum miſeretur pauperum, certiſsima eſt, neque vllo modo corrumpi poteſt, niſi illam peccando ipſe corrumpat. Verbum enim Domini manet in æternum. Ac vt loquamur de negociatione pecuniarum, ſi fortè tribuas mercatori nummos aureos mille, vt in eis negocietur pro ſe, & pro te; nonne

ne multis periculis pecunias tuas exponis? non ne poteſt fieri, vt mercator ille cum omnibus mercibus mergatur in mari, vel ſpolietur à piratis, vel per terram, iter faciens incidat in latrones, vel ipſe idem ſpe maioris lucri te circumueniat, & ad inopiam redigat? certe iſta pericula quotidiana ſunt; & non vnus, aut duo, ſed plurimi, dum ſperant ex negociatione diuitias magnas, coguntur bonis cedere, & ad magnas rei familiaris anguſtias rediguntur. At ex negociatione cum Deo nulla pericula timenda ſunt: neque ex largitione eleemoſynarum, ſiue ad ipſos inopes reficiendos, ſiue ad refrigerium defunctis afferendum, vllus vnquam ad inopiam redactus fuiſſe legitur: Deus enim, qui ſe à nobis liberalitate vinci non patitur, miris modis opes eorum adauget, quos pronos ad largiendum pauperibus videt. Exemplum nobis Saluator oſtendit in multiplicatio-

ne

Ioan.6. ne panum, & piſcium. Quoniam enim Apoſtoli quinque panes, & duos piſces, quos ſolos habebant, & qui eis ſufficere vix potuiſſent, libenter obtulerunt in cibum pauperis turbæ: omnipotentia ſua fecit Chriſtus, vt turbis cibo abundè refectis, ſupereſſent cophini duodecim pleni fragmentis panum, & piſcium, qui diſcipulis ad multos dies ad cibum ſatis eſſe potuerunt. Multa exempla ſimilia in hiſtorijs de vita Sanctorum inueniri poſſunt: ſed inſtar omnium eſſe poterit hiſtoria Leontij Epiſcopi, in qua deſcribitur vita ſancti Ioannis Eleemoſynarij. Videtur enim Deus cum illo ſancto viro quaſi certamen inſtituiſſe, vtrum plus poſſet Ioannes pauperibus diſtribuere, an Deus Ioanni largiri, vt ſemper haberet in promptu vnde diſtribueret. Sed hæc de fructu miſericordiæ erga defunctos ſatis eſſe poterunt.

De

De decimo fructu lacrymarum, qui eſt contemptus mundi, & amor Dei.

Cap. X.

Ex lacrymis, quæ fluunt ex amore ſummi boni, cum ardenter deſideramus videre faciem Dei, in qua viſione ſalus æterna, & felicitas vera conſiſtit: naſci ſolet fructus duplex, contemptus mundi, & ſollicitudo continua placendi Deo. Ac de contemptu quidem mundi, quod oriatur ex ardenti amore Dei, res eſt apertiſſima, atque certiſſima. Primum enim habemus Chriſti ſententiam in Euangelio, *Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* Qui ſint autem Matt. 6.

duo

duo Domini docet, cum adiungit, *non poteſtis Deo ſeruire, & mammonæ.* per mammonam verò intelligit diuitias, ſiuè potius concupiſcentiam diuitiarum. Quod etiam dici poteſt de concupiſcentia carnalium voluptatum, & de concupiſcentia honorum, ac dignitatum. ex his enim tribus concupiſcentijs componitur mundus, non mundus, qui complectitur cælum, ac terram, & res alias à Deo creatas, de quo dicitur, *Et mundus per ipſum factus eſt*: ſed mundus, de quo idem ſanctus Ioannes ait, *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* & paulò ante, *Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.* Itaque duo Domini ſunt Deus, & mundus, qui diligit Deum, odit, & contemnit mundum; qui diligit mundum, odit, & contemnit Deum. Et poteſt rectiſſimè dici de his duobus amoribus, quod ſanctus Auguſtinus dicit

Ioan. 1.

1. Ioan. 2

cit

cit de amore ſui, & de amore Dei. *Fecerunt*, inquit, *ciuitates duas amores duo, ciuitatem terrenam amor ſui vſque ad contemptum Dei; & ciuitatem Dei, amor Dei vſque ad contemptum ſui*. Amor enim ſui,ſiue amor proprius idem ſignificat, quod concupiſcentia triplex, carnis, diuitiarum, & honorum. Amor enim ſui radix eſt vnde tres illi venenati rami, tres videlicet cõcupiſcentiæ oriuntur. Perſpicuum eſt igitur ex doctrina ſupremi magiſtri, ex amore Dei naſci contemptum mundi, & ex amore mundi naſci contemptum Dei. Ex quo ſequitur, vt ij, qui ardenter diligunt Deum ardenter etiam mundum oderint, & contemnant, ac nihili faciant. Hoc ipſum quod Chriſtus docet,docent etiam exempla Sanctorum: nulli enim verè ſancti fuerunt,qui mundum non valde contempſerint. Chriſtus ipſe Rex,& Princeps omnium ſanctorum nihil commune cum mundo habere voluit, non

 diui-

diuitias, non delicias, non pom
pas, non commoda vlla, ſed labo
res aſſiduos, & dolores acerbiſſi
mos. Præcurſor Domini ſanctiſſi
mus in locis deſertis habitans non
modò diuitias, & delicias non ha-
buit, ſed neque domum, neque
veſtes, neque cibos hominum ha-
buit, contentus cilicio ex pilis ca-
melorum pro veſtibus, & locuſtis,
ac ſylueſtri melle pro cibo. Quid
Apoſtoli? nonne Beatus Paulus de
omnibus ſuis coapoſtolis dicit:
1. Cor. 4. *Puto quòd Deus nos Apoſtolos no-
uiſſimos oſtendit tanquam morti
deſtinatos*. Et mox: *Vſque in hanc
horam, & eſurimus, & ſitimus,
& nudi ſumus, & colaphis cædi-
mur, & inſtabiles ſumus*. Et pau-
lò poſt: *Facti ſumus omnium pe-
ripſema*, ideſt, ramenta, & res vi-
liſſimæ, quæ proijciuntur, & con
culcantur. En quàm longè abe
rant à gloria mundana, qui tan
quam purgamenta huius mundi
habebantur; cum tamen eſſent in
ſummo pretio apud Deum, & An
gelos

gelos eius. Omitto exemp ſcoporum, ſancti Martini, & rum, qui Chriſti paupertatem ctantes, nihil cum mundo voluerunt habere commune. Omitto Eremitas, Antonium, & ſimiles, qui ſeparati à mundo, vix neceſſaria ad vitam ſuſtentandam capiebant: necnon Cœnobitas, Benedictum, Franciſcum, & alios innumerabiles, qui de paupertate, & humilitate inter ſe certare videbantur, quemadmodum de diuitijs, & gloria certant, qui ſunt de mundo. Omitto ſanctos cæteros, qui ex amore diuino mundi delicias, & gloriam libentiſſimè contempſerunt. Accedat poſtremò etiam ratio manifeſta: nam qui aliquid valdè amant, illud ijs optimum, & pulcherrimum apparet: & alia omnia quaſi ſordent, ac ſi parua, & deformia, ac deſpicabilia eſſent. Scribit ſanctus Auguſtinus de amico, & coæuo, & ciue, quem vnicè diligebat, *Suauis mihi erat ſuper omnes ſuauitates iſtius* Lib.4.cõfeſſ. c.4.

vitæ meæ. Deinde addit, quid egerit eo defuncto: *Dolore*, inquit, *contenebratum eſt cor meum: & quicquid aſpiciebam, mors erat. Et erat mihi patria ſupplicium, & paterna domus mira infelicitas. Expetebant eum vndique oculi mei, & non dabatur mihi: & oderam omnia, quia non haberent eum.* Hæc ille, qui ſatis apertè dicit, ſe ob amorem amici defuncti, odiſſe alia omnia, quia non habebant eum. Quod ſi faciebat hoc amor amicitiæ, quid feciſſet amor concupiſcentiæ violentior, atque tenacior? Et ſi hoc facit amor rei creatæ: quid faciet amor Dei, qui ipſa eſt pulchritudo, ipſa ſuauitas, ipſa nobilitas, ipſa celſitudo, ipſa opulentia, ipſa bonitas? Illi experiuntur, qui remoti à negocijs, in ſancto ocio, puris mētibus & purgato cordis oculo radios illius lucis accipere digni inueniuntur. Neque tàm miror, quod in mentis exceſſum rapiantur, quàm quod poſt exceſſum illum, aliquid

aliud

aliud videre, vel cogita...
neant. Magnus planè hic f...
lacrymarum eſt, qui mentem ...
manam liberare poteſt à viſco ...
naciſſimo concupiſcentię mundia
lis. Sed non minus pretioſus fru-
ctus eſt ſollicitudo placendi Deo.
Qui enim Deum non diligunt, aut
non valdè diligunt, parum ſollici-
ti ſunt, an ea quæ faciunt, aut lo-
quuntur, aut operantur, probet,
vel improbet Deus. Ideò peccata
peccatis quotidie addunt: ſed qui
Dei gratiam magnifaciunt, atque
eum ardenter diligentes, ab eo di-
ligi viciſſim cupiunt, ſolliciti ſem-
per ſunt quomodo ipſi, & omnia
ſua placeant Deo. Hoc Deum vel-
le Michæas admonet, cum ait: *In-* Mich. 6.
dicabo tibi, ò homo, quid ſit bonum,
& quid Dominus requirat à te.
Vtique facere iudicium, & dilige-
re miſericordiam, & ſollicitum
ambulare cum Deo tuo. Virtus
perfecta eſt miſcere iuſtitiam cum
miſericordia, quia iuſtitia ſine
miſericordia in crudelitatem de-

generat, & miſericordia ſine iuſtitia in diſſolutionem. Vt autem aliquis integrè iuſtitiam cum miſericordia ſeruet, nihil eſt vtilius, quàm ſollicitum ambulare cum Deo ſuo, id eſt, ſemper habere Deum pręſentem ante oculos cordis, & ſollicitè ſcrutari in omni verbo, & opere quid illi placeat. Hoc imperauit Dominus amico
Gen. 27. ſuo Abraham, dicens: *Ambula coram me, & eſto perfectus*. Hoc adimplebat Elias, cum dicebat:
3. Reg. 17 *Viuit Dominus, in cuius conſpectu ſto*. De hac re ſollicitus erat Apo-
2. Cor. 5. ſtolus, cum diceret: *Bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum: & ideo contendimus, ſiue abſentes, ſiue præſentes placere illi*. Verè enim nihil magis excitat ſollicitudinem ſeruiendi, & placendi Domino, quàm verus, & magnus amor Dei, & deſiderium adipiſcendi illum, & in illo æternam requiem, & veriſſimam felicitatem.

De

De vndecimo fructu lacrymarum, qui eſt timor Domini caſtus, & filialis.

Cap. XI.

DVo poſtremi lacrymarum fontes, qui ſunt incertitudo præſentis gratiæ, & futuræ perſeuerantiæ, producunt fructum valde ſalutarem, timorem videlicet, & tremorem, qui neceſſarij ſunt ad beatitudinem obtinendam. Neque hoc loco loquimur de timore ſeruili, aut initiali, ſed de timore ſancto, & caſto, quem habet ſponſa, quæ amat præſentiam ſponſi, & timet abſentiam, non qualem habet adultera, quæ amat mariti abſentiam, & timet præ-

lentiam. De hoc ſancto timore dicit Apoſtolus: *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini.* Et multò ante Propheta Dauid: *Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Et alio loco: *Timete Dominum omnes ſancti eius.* Et: *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius cupit nimis.* Neque alia de cauſa Deus voluit eſſe incertam gratiæ præſentiam, & perſeuerantiam in bono, niſi ad excutiendum torporem, & ingenerandum timorem, & ad elationem vitandam, & humilitatem ſectandam. De qua re ſic loquitur ſanctus Auguſtinus in libro de correptione, & gratia: *Propter huius vtilitatem ſecreti multa dicuntur, ne fortè quis extollatur, ſed omnes, etiamſi bene currant, timeant, dum occultum eſt quò perueniant.* Sed quamquam certitudo de præſentia gratiæ, & perſeuerantia hìc in peregrinatione haberi non poſſit: non ideò tamen pij viri nimis anxij,

Pſal. 2.

Pſ. 33. & Pſal. 110.

De corrept. & gratia c. 13.

&

& quaſi deſperabundi e.
Non enim deſunt ijs, qu
bona conſcientia, & ſolli
ne Domino ſeruiunt, ſigna,
argumenta multa, vnde con
dant, & in ſpe gaudeant, ſe à Domino diligi, & in finem vſque cum Dei adiutorio perſeueraturos. Sic enim loquitur ſanctus Bernardus in ſermone primo de Septuageſima: *Quis poteſt dicere ego de electis ſum? ego de prædeſtinatis ad vitam? certitudinem vtique non habemus, ſed ſpei fiducia conſolatur nos*. Et in epiſtola ad Thonam Præpoſitum: *Datur*, inquit, *aliquid præſentire de ſua ipſius futura beatitudine, quemadmodum ab æterno latuit in iuſtificante, plenius appariturum in beatificante, de qua tamen iam percepta ſumet ex parte notitia, interim quidem glorietur in ſpe, nondum tamen in ſecuritate.* Epiſtola 207.
Neque ſolus ſanctus Bernardus in tota illa epiſtola mirificè conſolatur eos, qui nimia triſtitia quaſi

 ab-

abſorbentur ob incertitudinem gratiæ, vel perſeuerantiæ; ſed etiã Spiritus ſanctus in Scripturis diuinis docet, ex bona conſcientia, ex contritione, ex charitatis actibus, ex patientia in aduerſis naſci lætitiam, & ſpem magnam ſalutis, & eiuſmodi pignora, quæ ſatis ſint ad animum à timore nimio liberandum. Nam de bona conſcientia ſcribit Apoſtolus: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* & ſanctus Ioannes: *Si cor noſtrum*, inquit, *non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum.* De contritione ſcribit Salomon: *Cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur alienus.* Verè enim incredibilis lætitia oritur ex eo, quod quis ſentiat, ſe amariſſimè peccata ſua deflere. Porrò charitas nihil prius gignit, quàm pacem, & gaudium. ſic enim loquitur Apoſtolus: *Fructus ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax.* Denique ex patientia ſolidiſſima ori-

2. Cor. 1.
1. Io. 3.
Prou. 14.
Gal. 5.

oritur conſolatio. *Tr...* quit Apoſtolus, *patientia... tur, patientia verò probatio... probatio verò ſpem, ſpes autem... non confundit*. Et: *Repletus ſu... conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra*. Et ſanctus Iacobus: *Omne gaudium exiſtimate fratres, cum in tentationes varias incideritis; ſcientes, quod probatio fidei veſtræ patientiam operatur, patientia verò opus perfectum habet*. Et ante hos omnes Propheta Dauid: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam*. Hæc pauca adſcribere volui, vt lectores intelligant, ſic à nobis laudari timorem, tanquam optimum fructum lacrymarum, vt non excludamus fiduciam; & ſic laudari fletum, & ſuſpiria, vt non excludamus gaudium, & lætitiam. Spes enim, & gaudium ſpiritus ab eodem Spiritu ſancto proce-

Iaco.

Pſal. 93.

...nt, à quo procedit timor Domini, & gemitus columbæ.

De duodecimo fructu lacrymarum, qui eſt facilis impetratio donorum diuinorum.

CAP. XII.

POSTREMVS lacrymarum fructus eſt earum valor, & prætium, vix enim credi poteſt, quantam vim habeant lacrymæ apud Deum. Id primum demonſtrari poteſt ex verbis, & modo loquendi ſcripturarum ſanctarum. In
1.Reg.1. libro primo Regum, Anna Samuelis mater poſt longam ſterilitatem, orauit ad Dominum, & impetrauit prolem, eamque valdè inſignem, videlicet Samuelem Prophetam, & Iudicem totius populi; virum ſanctiſſimum, & nobiliſſimum.

mum. Ac vt indicaret.
quæ fuerit cauſa potiſſim.
trationis, addit, *flens lar.*
Itaque non orauit ſolum Ann
ſed orauit flens largiter, atque.
la fuit pluuia, quæ germinare fecit ſterilem agrum. In pſalmis Dauid ſæpè dicit, Deum non tàm orationem audiuiſſe, quàm lacrymas vidiſſe, vel vocem lacrymarum audiuiſſe. *Poſuiſti*, inquit, *lacrymas meas in conſpectu tuo.* Pſal. 55.
& alibi, *Auribus percipe*, inquit, *lacrymas meas*. In quem locum Caſſiodorus ſcribens non timuit dicere, violentas eſſe in precibus lacrymas. Ezechias Rex, Iſaia teſte, egrotauit ad mortem, & orauit ad Dominum, & fleuit fletu magno: ſtatim autem Dominus Ezechiæ per Iſaiam reſpondit, *Audiui orationem tuam, & vidi lacrymas tuas. Ecce ego adijciam ſuper dies tuos quindecim annos.* Sed inſignis locus eſt apud Eccleſiaſticum, *Non deſpiciet Deus preces*

Pſal. 38.

Iſaia. 38.

Eccl. 35.

pupilli: nec viduam, ſi effundat loquelam gemitus. admiranda prorſus vis lacrymarum apud eum: cum tam apertè promittat Spiritus ſanctus, non contemnendam à Deo viduam, ſi lacrymis potius, quàm verbis loquatur. Pergit ibidem Eccleſiaſticus, *Non ne lacrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas?* Hoc eſt, lacrymæ quidem ad maxillam deſcendunt; ſed exclamatio viduæ per vocem lacrymarum aſcendit ad Deum contra eum, qui viduam opprimens, ab ea lacrymas exprimit. Quod clarius habetur in ſequenti verſiculo, qui viedetur eſſe ſuperioris explicatio. *A maxilla enim*, inquit, *aſcendunt vſque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis*; id eſt, lacrymæ deſcendunt ad terram, ſed virtus earum aſcendit vſque ad cælum; ad aures videlicet Domini ſabaoth, qui non delecta-

lectabitur in illis. vel
dices habent) *delectabitu.*
Vtraque enim lectio vera e
quidem non delectatur Deus i
crimis viduæ, quatenus earu
cauſa eſt crudelitas opprimenti
ſed in eis delectatur, quatenus
ſunt orationis condimentum. qui
enim orat cum lacrymis, teſtatur
ſe ſerio orare, & adiutorium altiſſimi toto corde implorare. Huc
pertinet, quod Matri ſancti Auguſtini aſſiduè, & vbertem flenti
coram Deo, vt conuerſionem eius
ab hæreſi Manichæorum ad fidem
catholicam impetraret; quidam
pius Epiſcopus dixit, *Vade à me, ita viuas, fieri enim non poteſt, vt filius iſtarum lacrymarum pereat.* Lib. 3. conf. c. 12
quod illa ſic accepit, quaſi oraculum de cælo ſonuiſſet. Addam
poſtremo verba ſancti Athanaſij
in vita ſancti Antonij, vbi deſcribens efficaciam lacrymarum ſancti Antonij apud Deum, *Ad primas*, inquit, *rogantis lacrymas,*
in

orationis loco fons ebulliens erupit. patiebantur enim monachi penuriam aquæ in eremo: ſed Beatus Antonius paucis lacrymis fontem aquarum continuo impetrauit.

Atque hæc de efficacia lacrymarum, quibus ſi adiungantur, quæ ſupra ſcripſimus in primo capite huius libri, mirum erit, ſi lector non vehementiſſimè admiretur potentiam, & efficaciam lacrymarum.

Reſtant pauca de pretio, & dignitate lacrymarum, quæ ex vno ſancto Gregorio peti poſſunt. Is enim explicat in homilia poſtrema ſuper Ezechielem, myſteria duorum altarium, quæ erant in templo Domini, quorum vnum erat in atrio æreum, in quo cremabantur carnes hoſtiarum, alterum aureum in ipſo tabernaculo ante arcam, in quo cremabantur aromata. Scribit autem hic beatiſſimus Doctor, altare æreum eſſe homines pænitentes, qui ex timore

more pænæ lacrymas fu...
tare aureum eſſe viros p...
ex quorum cordibus lacry...
primit amor diuinus. Sed ip...
Doctorem magnum audiamu...
Quid eſt, inquit, *fratres chariſſim...*
quod foris cremantur carnes, intus aromata; niſi hoc, quod quotidie videmus, quia duo ſunt compunctionis genera? Quia alij adhuc per timorem plangunt, alij verò iam ſe per amorem in lamentis afficiunt. Multi namque peccatorum ſuorum memores, dum ſupplicia æterna pertimeſcunt, quotidianis ſe lacrymis affligunt: plangunt malá, quæ fecerunt, & incenduntur vitia igne compunctionis, quorum adhuc ſuggeſtiones in corde patiuntur. Quid iſti, niſi altare ſunt æreum, in quo carnes ardent, quia adhuc ab eis carnalia opera planguntur? Alij vero carnalibus vitijs liberi, aut longis iam fletibus ſecuri, amoris flamma in compunctionis lacrymis inardeſcunt,

cale-

...eſtis patria præmia cordis oculis ...ſpiciunt, ſupernis iam ciuibus in...eſſe concupiſcunt: dura eis apparet ſeruitus, longitudo peregrinationis ſuæ: Regem in decore ſuo videre deſiderant, & flere quotidie ex eius amore non ceſſant. Qud iſti niſi altare ſunt aureum, in quorum corde aromata incenſa ſunt, quia virtutes ardent? hæc ille; Ex cuius verbis colligimus, lacrymas ſanctas eſſe ſacrificium acceptabile Domino: iuxta illud
Pſal. 5c. Prophetæ, *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*. Et quidem lacrymas pænitentium eſſe ſacrificium agnorum, & arietum in altari æreo, atque in atrio crematorum: ſed lacrymas amoris, ac deſiderij videndi Deum, eſſe ſacrificium aromatum pretioſorum, in altari aureo, in ipſo propitiatorio incenſorum. Quo ſacrificio nihil eſt pretioſius, nihil ſublimius, nihil Deo gratius, vel magis acceptum. Sacrificium enim offertur

tur ſoli Deo in ſignum ſu... lius maieſtatis: & de paſſio... ſti, quæ mundũ reconciliaui... dicit Apoſtolus, eam fuiſſe ... tionem, & hoſtiam Deo in od... rem ſuauitatis. Quamuis autem omnia vera ſacrificia fuerint acceptiſſima Deo, quippe ſupremam eius celſitudinem proteſtantia: tamen ſuper omnia gratiſſimum fuit, vt pote nobiliſſimum, & puriſſimum, ſacrificium thuris, quod ſolus Pontifex ſemel in anno intra propitiatorium, & in altari aureo offerebat, vt Apoſtolus explicat in epiſtola ad Hebræos. Cogita igitur, quam gratæ ſint Deo lacrymæ pænitentium, quæ ſacrificijs comparantur; & cuius pretij ſint lacrymæ perfectorum, ex amore, & deſiderio prodeuntes, quæ cum ſacrificio thimiamatis omnium nobiliſſimo conferuntur. Hæc igitur eſt dignitas, hæc excellentia, hoc pretium lacrymarum. Quod ſi mortales perpenderent,

Exod. 30
Leuit. 16
Heb. 9.

-rent, ac ſerio cogitarent: intelligerent profectò beatos eſſe qui lugent, & lacrymas ſanctas pro nullis ſeculi voluptatibus, ſiue delicijs commutarent.

Lib. lignum vitæ, de orat. c. 9.

Gaudere placet hunc librum verbis Beati Laurentij Iuſtiniani, *Nemo ad Deum aliquando flens acceſſit, qui non quod poſtulauit, acceperit. Nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui non impetrauit. Ipſe eſt enim, qui conſolatur flentes, dolentes curat, pœnitentes informat. O lacryma humilis, tua eſt potentia, tuum Regnum. tribunal Iudicis non vereris: amicorum tuorum accuſatoribus ſilentium imponis. Non eſt, qui te ad Deum accedere vetet. ſi ſola intres, vacua non redibis. Quid plura? vincis inuincibilem, ligas omnipotentem, inclinas filium Virginis, aperis cælum, fugas diabolum. Tu cibus animarum, roboratio ſenſuum, abolitio delictorum, vitiorum exterminum, vir-*

tutum

tutum prauia, gratiæ ſocia-
ctio mentium, & lauacrum
parum. Tu odor vitæ, ſapor
ritus, guſtus indulgentiæ, ſant
redeuntis innocentiæ; reconcilia-
tionis iucunditas, ſerenatæ con-
ſcientiæ ſuauitas, & elect
æterna ſpes valida. Qui t
orationis ſuæ comitem
habebit, gaudeat
quia poſt ora-
tionem
ſe-
curus abibit.
Amen.

FINIS.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L
M N O P Q R S T V

Omnes ſunt Sexterniones, præter a, *quæ eſt Ternio.*

Digitized by Google